Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Johann Klein von Hermann Hinrich Dorne von

Dissertatio Iuridica De Inobedientia Impuni

Rostochi[i]: Wepplingius, 1700

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808

Druck Freier Zugang PUBLIC DOMAIN

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0001
DFG

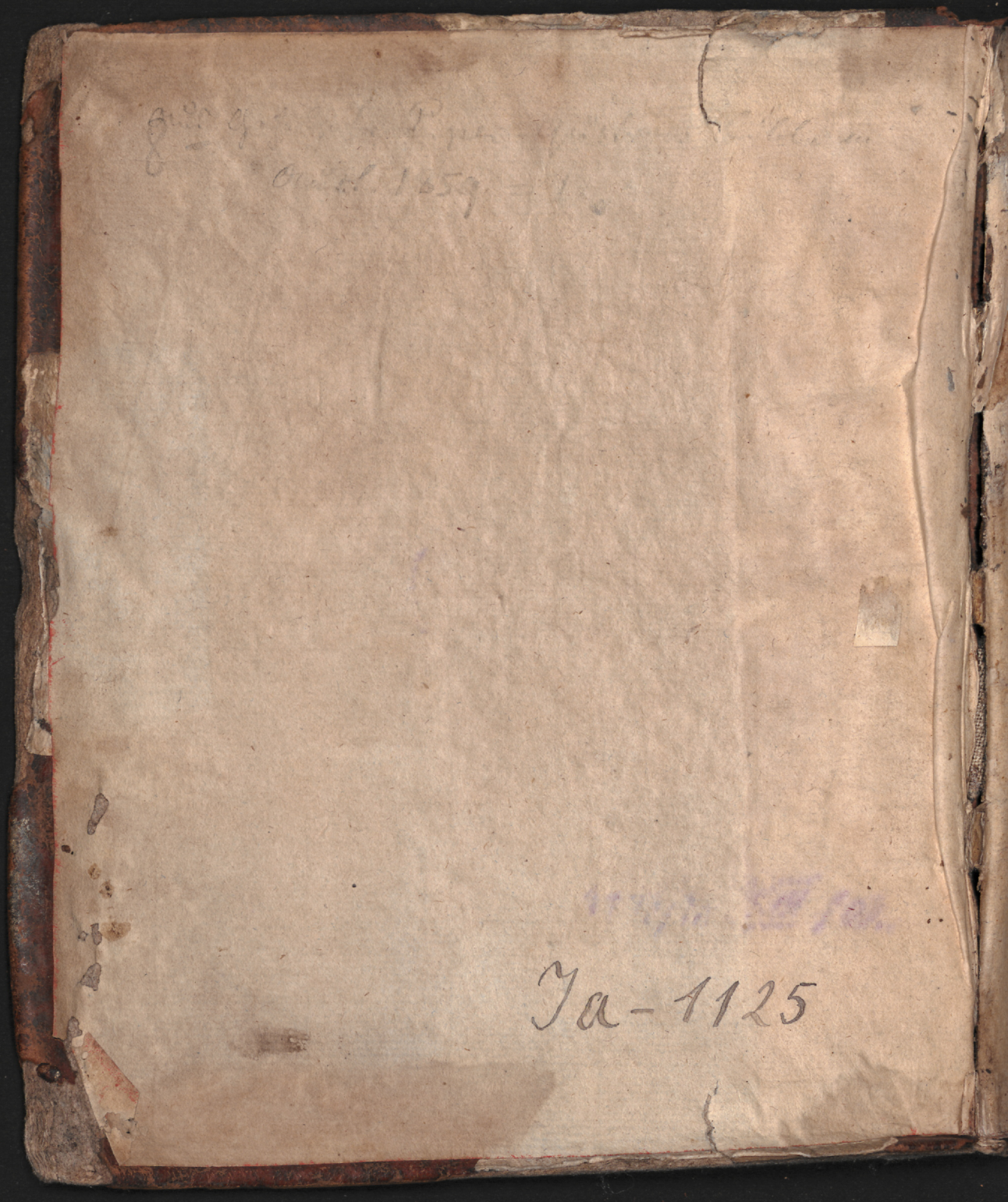
Ja-1125

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0002
DFG

883.
37

B: C. D.

DISSERTATIO JURIDICA
DE

INOBEDIENTIA IMPUNI

Vom

Unstraffbahrem Ungehorsam.

QVAM
DIVINIS AUSPICIIS
CONSENSU ATq; DECRETO MAGNIFICI JCTORUM ORDINIS
IN ILLUSTRI ACADEMIA ROSTOCHIENSI
SUB PRÆSIDIO

DN. JOHANNIS Klein/

JCTI, PANDECT. PROFESS. PUBL. ET CONSISTORII PROVINCIALIS DIRECTORIS, AMPLISS. FCTIS JURIDICÆ PRO-DECANI,
NUNC ETIAM
A SERENISS DUCE MECKL REGENTE CLEMENT. VOCATI CONSILIARII AULICI, ET CANCELLARIÆ JUSTITIÆ VICE-DIRECTORIS,
FAUTORIS, PRÆCEPTORIS AC HOSPITIS, OMNI OBSERVANTIÆ AC HONORIS CULTU PROSEQVENDI,
CONSVETO EXAMINE PERACTO,
SOLENNIS STUDIORUM SPECIMINIS LOCO
AD DIEM VII. OCTOBR. ANNI MDCC.
IN AUDITORIO MAJORI
HORIS ANTE-ET POMERIDIANIS
PLACIDÆ ERUDITORUM DISQVISITIONI SUBMITTIT

Herman Hinrich von Horne.

Rostochi, Typis JOH. WEPPLINGII, Univ. Typogr.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0003
DFG

Musonius apud Stobeum all. â Grotio
de J.B. & P.L. 2. c. 26. §. 3.

Si qvis aut Patri, aut Magistratui, aut Domino turpia aut iniqva factu imperanti, non paret, is nec inobediens est, nec injuriam facit, nec peccat.

884

Generoso, Nobilissimoqve Viro,
DN. HERMANNO HENRICO
von DORNE,
Rarô exemplô, anteqvam Juveniles
annos ingrederetur, virilibus scientiis & virtutibus summo omnium cum applausu exsplendescenti;

S. P. P.

QVum enascentẽ qvotidie in Academiis gratulandi nobis materiam, selectissimis qvibusvis solidæ eruditionis cultoribus ad variarũ scientiarum fastigium, non sine exqvisitâ docentium delectatione, assurgentibus, lætis oculis adspiciamus, qvantò majori gratulatione Tu nobis complectendus exosculandusqve es, Generosarum Eruditarumqve animarum ocelle, DORNI, qvum eâ ætate, qvâ alii ad prima artium disciplinarumqve tyrocinia admittuntur, & vix in scholarum hærent vestibulis, tu in intima earum penetralia admissus es & ipsum vastissimum Juris Oceanum magno incredibiliqve successu emensus. Non tam admirationem qvam

ſtuporem qvendam alibi locorum excutiet æqvis ſtudiorum arbitris, qvum audient, in Academiâ Roſtochienſi adoleſcentem, vix decem & novem annos habentem, èqve ſplendiſſimâ, cum Familiæ dignitate, tum meritorum in Remp. gloriâ, tum ampliſſimarum fortunarum cultu apparatuqve, proſapiâ natum, ingenii animiqve dotibus intra breviſſimi temporis ſpatium ita evaluiſſe, ut cum viris rerum uſu exercitatis poſſit jure meritôqve in comparationem venire. Parentem nactus es, DORNI, in ſummô honoris faſtigiô poſitum, & rebus pro Rep. immortali cum nominis ſui gloriâ geſtis verè Illuſtrem. Summo loco, ſummoqve in patriâ genere, qvod & ſtirpis antiqvitate & egregiè factorum ſplendore cum præcipuis contendere poſſit, ortus es. Tali qvi conditione ſunt, qvippe opibus, copiis, &, ſi velint, deliciis affluentes, plerumqve ſtudiorum bonitatem *gravitatemqve contemnunt, utpote* qvæ non mollium voluptatum ſenſu, *ſed aſſiduo duroqve labore* comparantur. Tu verò inter ipſam rerum abundantiam, nocturno diurnoqve niſu nervos omnes Tuos in ſeveriores & Patriæ olim profuturas ſcientias haud aliter intendiſti, ac ſi illis, ceu opificio qvodam, qvotidianæ Tibi vitæ præſidia acqvirenda forent. Documento eſt hæc præſens Diſputatio Tua, qvam ceu librum qvendam, univerſi juris ſpatioſiſſima latifundia pandentem, eâ ætate, qvâ legere alii libros primum incipiunt, nunqvam intermoriturâ cum laude Tuâ eniſus es, eô qvidem cum ſucceſſu, ut qvod alii, ſummum in Jure decus promerituri, ex Academicarũ legũ dictatis facere ſolent, id & Te promptè præſtare, & præſtare poſſe

posse aliis maturius & abundantius, cunctis innotesceret. Illum Tuum in præclara qvælibet ardorem MACKENIUS primum, fidus studiorum Tuorum & dux & comes, curâ suâ fideqve, & ipse omni liberali doctrinâ excellenter instructus, excitavit, mox augmentum iisdem adjecit Jure Consultus, eruditionis pariter & eloqventiæ famâ per universam Germaniam celebratissimus, Hospes pariter doctorqve Tuus, JOANNES KLEINIUS. Qvi, anteqvam ad exornandam consilio & prudentiâ illustrem, concreditam ipsi in AUGUSTISSIMI PRINCIPIS Aulâ, functionem discedat, inter innumera alia, qvæ non tam in Academiâ nostrâ obtinuit, qvam eidem intulit, decora, hoc præcipuè numerat, qvod Te disciplinâ & institutione formare, summamqve illam, qvæ patriæ in Te reposita est, spem atqve exspectationem omni conatu studioqve potuerit sustulcire. *Qvicqvid enim in Te ornando poliendoqve hactenus* operæ impendisti, qvascunqve in mentis Tuæ thesaurum congessisti divitias, id omne consecrasti Deo patriæqve. Nempe non poteras aut à pietate Tua, cui à pueritiâ innutritus es, aut à naturæ Tuæ, qvam à Tanto parente hausisti, indole aliud impetrare, qvam ut ad honestissimos illos fines & Christiano pectori unicè convenientes, omnes cogitationes viresqve Tuas converteres. Ego verò Deum etiam atqve etiam veneror, ut eum in Te animum, ubicunqve posthac locorum futurus es, intemeratum perpetuò conservet, ut qvibuscunqve præfuturus es dignitatibus, & præsidium â Te Resp. & Ecclesia solatium inveniat, ut qvousqve produxeris vitam,

(qvæ

(qvæ ut incolumis Tibi iemper ſit & longæva, ẽnixiſſimis à Deo precibus contendo) memoriam & amorem erga Academiam noſtram, ſtudiorum Tuorum nutricem, nunqvam deponas. Vale, Doctiſſime DORNI. Scr. in Muſæo d. XXIX. Septembris Anno MDCC.

JO. FECHT. D. P. P.
Conſiſt. Duc. Aſſeſſ. & Diſtrict. Roſtoch. Superintend.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0008
DFG

Molto Illustre e Generoso Signore,
Signore é Padron mio sempre
osservandissimo.

IN questa Disputatione solenne, DE INOBEDIENTIA IMPUNI, hà voluto V. S., e dimostrare solennemente nel publico le sue virtù singolari, e l' esatta ubbedienza, con la quale V. S. eseguisce i riveriti comandi del Magnifico, & Illustrissimo Signor suo Padre. Egli, nell' inponergli ciò, sedendo al timone dell' inclita Republica di Lubeca, hà inteso far conoscere, qual soggetto hà generato per decoro alla Patria, e per gloria alla Prosapia illustrissima, è V. S. nell' ubbidirlo hà posto sul Candeliero del publico, quei Miraculosi Talenti, che hanno reso maturi i frutti della Virtù nella primavera degli anni: Onde, mentre V. S. con i raggi del suo sapere inporpora le Rose di cotesta Academia, e rischiara le tenebre delle difficoltà, che li saranno proposte, la Fama, timida di non esser prevenuta, volerà dá per tutto à celebrar le sue glorie; Et io per satisfare alle mie infinite obligationi, mi congratulo con V. S. per questo atto solenne, e gli auguro tutte quelle

quelle felicità, e grandezze, che al suo gran merito si convengono: E vedendolo accinto al viaggio delle parti più principali d' Europa, priego S. D. M. che voglj sempre assistirlo, con la sua celeste protettione, acciò carco d' ALLORI al ritorno, consoli con la sua gradita presenza, il Generosissimo Signor suo Padre, la famosissima Patria, L' Illustrissima prosapia, & il numero quasi infinito de' suoi servidori, & Amici. Con che resto

Stetino à dì 25- 7bre 1700.

Di V.S. Molto Jllustre.

Humilissimo e devotissimo

Servidore obligato

M. MARTIANO.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0010
DFG

PRÆFATIO.

SUMMARIA.

§. 1 *Qvæstio de optima Republica ac Rerumpubl. diversitas* §. 2. *ejus determinan difficultas* §. 3. *Monarchiæ absolutæ vitia & Germanicæ Reipubl. præstantia.* §. 4. *occasio hujus dissertationis.* §. 5. *Dispositio Capitum.*

§. 1.

QVod naturale hominibus esse asserit JCtus, in L. 17. §. 6. ff. de *recept. qui arbitr.* dissentiendi studium, qvanqvam in omnibus negotiis manifesta relinqvat vestigia, nullibi tamen magis se prodit, qvam in scientiis, qvibus excolendis hactenus homines operam dederunt. Etenim, ut innumeras cum in cœteris studiis, tum præsertim in jure nostro ab antiqvis jam temporibus vid. *L. 2. §. 47. ff. de O. J.* circa principaliora qvandoqve fundamenta dissensiones taceam; literarum regna percurrentibus sæpe numero *deprehendere licet problemata* & Qvæstiones, qvæ *non* solum Disputantibus ab utraqve parte satis solida & ferè demonstrativa sententiæ suæ argumenta submministrant, sed, & qvarum decidendi difficultas humano ingenio prorsus inaccessa videtur. Sane in politica Doctrina non immerito huc refertur, & pro cruce ac martyre Politicorum habetur, sat vulgata illa qvidem, sed & satis difficilis *de optima ac absoluta Reipubl. forma* qvæstio, qvæ optima qvæqve ingenia haud simplici vice exercuit. Neqve enim politicorum tantum compendiorum concinnatores, inter qvos Aristotelici integrum sæpe huic disqvisitioni librum tribuunt, eundemqve *de optima Reip. forma* insigniunt, vid. Clasen. *Polit. Lib. 5.* huic qvæstioni operam dederunt, sed & inter illos ipsos, qvos Politicos vulgo practicos appellamus, qviqve Reipublicæ administrandæ præsident, inveniuntur, qvi huic labori manus admovere haud inglorium duxerunt. Eminent inter illos Thomas Morus & Franciscus Baco de Verulamio, uterqve illustri Cancellarii munere in Britanniarum Regno celebris, sed insignibus in Rempublicam litetariam meritis celebriores, qvorum ille in *Utopiensium moribus*, hic in *Nova At-*

2

Iantide bene constitutæ Reipublicæ ideam satis eleganter delineavit. Qvæ methodus sub fictis Rerumpublicarum nominibus suam de optimè constituto regimine sententiam proponendi, sicut jam olim Platoni in libris suis *de Civitate* placuit, ita proximis adhuc abhinc annis aliqvos nacta est imitatores, qvi effictæ a sese Reipubl. sedem in terris Australibus, qvas vulgò incognitas appellamus, collocarunt. Pertinet huc libellus Gallicus inscriptus, *Voyage de la Terre Australe par Jacques Sadeur*, qvippe qvi ingeniosis suis commentis, qvæ fidem vix apud ullum invenire possunt, Rempublicam, cujus constitutionem descripsit, non nisi in cerebro suo extitisse satis prodit. Nec minori jure huc referendus est, secundum Celeberrimi Morhofii judicium *in Polyhist. Lib. 3. c. 8.* Autor *Historiæ Sevarambum*, qvæ primum Anglico idiomate concinnata, brevi tempore in Gallicam, Belgicam, & ipsam qvoq; Germanicam linguam translata fuit; qvamvis ille præsertim in præfatione se supradictorum Autorum consortio eximere, & fictam suam historiam pro vera orbi obtrudere literato omni studio allaboret. Ex qvâ qvoad maximam partem suas qvoq; Regulas desumsisse videtur qvisqvis demum ille sit, qvi superiori anno *Politiam Beatissimam* Latinâ juxtim ac Germanicâ linguâ edidit, & Imperium nostrum ad effictiâse *regiminis formam* redigere voluit.

§. 2.

Eqvidem qvod ad utilitatem istius modi laboris attinet, ea primo intuitu haud spernenda esse videtur. Qvandoqvidem, cum eum plerumqve in finem apud omnes eos, qvibus meliori ex Luto effinxit corda Jehova, Gentes innuo moratiores, crebræ in exteros & longè dissitos populos soleant institui peregrinationes, at ipsorum moribus & regiminis forma benè perspecta, inde optima qvæqve hauriri & in propriæ Reipubl. usum applicari qveant; laudabilis profectò illorum videtur industria, qvi illa, qvæ tantis sumtibus ac itineribus qværimus, brevi chartæ compendio exhibent, & adeo absolutam Reipubl. formam proponunt, ut in ea (si hoc ingeniosissimi Veturii termino *vid. Lettres de Voiture* T. 1. Lett. 198. uti licet) ferè nihil præter nævum desideres. Verum si penitius paululum rem inspiciamus, facilè apparebit, laudatas has ideas aut defectibus suis non defitui aut ultra humanum captum, eiqve vix applicabiles esse, ut adeo iis, qvi saxum hoc Syspheum volvunt, non immerito Terentianum

888.

tium illud acclamare liceat: *incerta hæc, si tu postules cum ratione certa facere, nihilò plus agas, quàm ut cum ratione insanias.* Scilicet adeo diversa sunt hominum ac populorum ingenia, ut nec Reipublicæ forma omnibus arrideat eadem, nec, qvænam regiminis species huic aut illi genti potissimum conveniat, facilè qvam ex diuturna experientia definiri possit; unde prærogativas singularum formarum Reipubl. ex ingeniorum, qvibus applicantur, varietate æstimandas esse, singulas vero nihilominus sua manere incommoda non sine ratione asserit Dn. Becman. *in Medit. Polit. c.* 24. §. 4. Hinc vix adeo singularis, imo absurda Reipubl. forma unqvam excogitari potuit, qvæ non aliqvando in usu alicubi obtinuerit, cujus illa præsertim ratio esse videtur, qvod qvisqve in eo etiam Reipublicæ beatitudinem sitam credat, in qvo propriam felicitatem ponit, indeqve pro diversitate opinionum de summa Rerumpublicarum felicitate etiam diversissimas existere oportere Respublicas necesse sit. vid. Frisen. *in diss. de licent. Civ. c.* 2. §. 26. Sic, cum Plato non nisi Philosophos Reipublicæ suæ præficere, aut imperantes ad minimum Philosophiæ mancipare voluerit, in ipsa tamen hodie Italia, literarum non minus ac deliciarum matre invenitur civitas, qvæ non solum supremos Magistratus nomine illiteratorum, *li quattro illetterati*, insignit, sed etiam omnes illos, qvi literas tantum legere aut scribere callent, ab officiis & dignitatibus protinus excludit. *Le supplement aux Lettres du Dr. Burnet Lett.* 3. *dans l' addition.* Nec minus Carinthios olim contra communes Politicorum Regulas Duces suos ex rusticis, qvam ex optimatibus eligere maluisse, testatur Speidel. *in speculo jurid. Pol. voce* Bauren: & Lacædemoniorum Constitutiones omnibus reliqvæ Græciæ legibus qvasi è diametro contrarias fuisse jam olim Xenophon observavit. vid. Ablancourt *Apophtegmes des Anciens p. m.* 206. *sqq.*

§. 3.

Hisce difficultatibus perterriti alii de absoluta aliqva Reipublicæ forma invenienda desperarunt, in id tantum intenti ut, qvænam ex cognitis communiter hodie in orbe Terrarum Rerumpublicarum formis cæteris præstaret, determinarent. Sed, sicut eorum studium iisdem, qvas in §. præced: adduximus, difficultatibus involvitur, ita singulas singulorum opiniones excutere nostri non est propositi. Id

tantum ostendendum esse videtur, falli illos, qvi Monarchiam absolutam, vel Despoticum, ut vocant, imperium omnibus aliis anteponunt, & Reipublicæ felicitatem in cœca qvodammodo subditorum obedientia ponunt, sicqve omnem fere a societate Civili *impunem inobedientiam* excludunt. Sane vix sine pudore dici poterit, inveniri inter Christianos aliqvem, Hobbesium scilicet, qui, ante imperia justum autinjustum non extitisse, sed qvod aliqvodjustum vel injustum sit, a jure imperantis provenire & inde simpliciter, qvod ille præceperit, pro bono, qvod vetuerit, pro malo habendum esse, asseverare non dubitet: vid. ejus, *Tr. de Cive c. 12. §.1.* qvi ideo summo jure a Dn. Rechenberg. *in Diss. de ministerio, qvod crim. est c.1.* § 10. notatur, qvanqvam illustris Puffendorf. ejusdem sententiam certa ratione salvari posse autumet *in diss. de oblig. erga patr. §. 15.* Verum, sicut hujus Paradoxi Hobbesiani injustitia cuilibet statim in oculos incurrit, ita illorum sententia fundamentis non caret, qvi mandata qvidem Principum factum aliqvod injustum injungentia non obligare facile largiuntur, imperantem tamen ad obtinendam veram Reipubl. felicitatem nullis Legibus coarctari, sed absoluta ac indefinita potestate uti debere credunt. Ad qvorum qvidem sententiam refutandam nihil mihi magis facere videtur, qvam Respublica Judaica ab ipsa summa sapientia instituta, qvam non a Rege, sed septuaginta senioribus rectam fuisse S. Scriptura ostendit, & nunqvam ante Reges monarchicè administratam esse contra Houtynum & alios eleganter defendit laudatus Dn. Rechenberg. *in spec. Diss. de fictâ Hæbræorum Monarchia.* Accedit his, libertatis speciem semper gentibus moratioribus præ absoluto imperio placuisse, & ejus conservandæ studium, qvasi cum literis a Græcis ad Romanos transmigrasse: cujus qvidem ratio in aprico est, cum literæ aliorum nobis locorum ac temporum notitiam aperiant, & illorum in libertate felicitatem ostendentes ejus amorem in nobis qvoqve accendant. Despoticum contra, ut communiter vocant, imperium, apud solos Barbaros & incultos populos applausum meruit. Sic inter Christiani nominis gentes Europeas, non nisi soli deprehenduntur Moscovitæ, ab omnibus non minus hactenus literis, qvam libertate alieni, in qvos il lud exerceatur. vid. Olear. *Itinerar. Pers. L.3.c.1. Voyages historiqves*

eo imperio Procerēs regantur. Et apud Asiæ incolas, adeo hæc imperandi forma ob effœminatum & servile ipsorum ingenium invaluit, ut & jam olim Orientem Regibus svetum agnoverit Tacitus *Histor. Lib. 4. c.17.* & hodie illi in nostris Rebuspubl. Aristocraticum vel Democraticum Regimen capere neqveant, ac inde Hollandi communiter cum ipsis nomine Principis Arausionensis negotia sua peragant; Dn. Becmann. *in Med. Polit. c.24. §.3.* nec minus apud Turcas obedientiam cœcam pro parte qvasi essentiali religionis haberi testatur idem *in Histor. orbis Terr. p. 2. c. 10. §. 15.* Qvin & inter ipsos Gentiles ac Idolatras cœca hæc obedientia maxime freqventatur, inter qvos præsertim Incolæ insularum Lucajos in mari inter Floridam & Cubam sitarum recenseri merentur, utpote, qvi mandata Regum & infimorum dominorum æqvè sanctè observant, adeo ut nullus servorum impositō sibi oneri se subtrahat, licet ejus mole obruatur, cum mori malint, qvam unqvam Dominis aut Magistratui inobedientes esse. O. Dapper. *in Descript. Americæ p. m.* 173. Unde eo majorem certe admirationem meretur, & post divinam providentiam non nisi generoso & erecto gentis animo adscribendum, qvod Germani in summa illa *ignorantia & Barbarie adhuc constituti, nunqvam tamen Regum aut principum absoluto subfuerint imperio*, sed iisdem in majoribus rebus svadendi potius & consultandi, qvam jubendi autoritatem tribuerint, ita tamen ut de minoribus Principes consultarent, & ea qvoqve, qvorum penes plebem arbitrium erat, apud Principem pertractarentur. vid. Tacitus *in German. c.7. & 11.* Qvæ, si cum hodierna forma Imperii conferas, maximam certè deprehendes affinitatem, indeqve illam Germanorum ingeniis jam ab antiqvo qvam optimè convenire haud temere judicabis. Unde ego qvidem persvasus sum ex omnibus illis, qvæ hodie in Europa florent, Rebuspublicis, germanicam pro optimè & felicissimè constituta haberi debere, utpote in qvâ potestas, qvæ statibus vi Superioritatis ut vocant, Territorialis competit, latissime qvidem & in tantū, in qvantum ad Reipubl. utilitatem reqviritur, non tamen in infinitum patet, sed Legibus imperii, ejusdem summis judiciis, ac Imperatoris autoritate, qvam comi obseqvio venerantur Principes, (ita tamen ut & hæc ad Leges Reipublicæ fundamentales restricta sit) feliciter temperata est. Nec movet, qvod adversarii plerumqve irregularitatem &

monstrosam Reipublicæ nostræ mixturam objiciant: Sicut enim illam irregularem esse eo in sensu facile fatemur, qvò talem communiter vocant, qvæ regulis Aristoteleicis ad nostram Rempubl. non nisi temerè applicatis, haud convenit, ita felicem illam mixturam, qvam ipsi monstrositatis arguunt, ut ingeniis nostris convenientem, pro maxima beatitudinis parte reputamus; Cùm contrà subditi in statu merè Monarchico aut Aristocratico maximis infortuniis & miseriis communiter subjecti sint. vid. *l' histoire de Cronwel de Greg. Leti P.I. p.m.68.* Sanè cum salus communis Reipubl. maximè in defensione contra externam vim, in conservatione pacis internæ, in civium, qvantum fieri potest, locupletatione, & libertatis innoxiæ fruitione consistat Rachel. *in diss. de capitulat. c.7.§.1.* neutrum horum in Imperio nostro deficere, & evenientia sæpe contraria, non Reipubl. aut ejus constitutioni, sed hominum vitio adscribenda esse, qvilibet videt. Et qvamvis absolutum imperium ad bellum externum magis aptum esse facilè largiar, Imperii tamen nostri potentiam bene unitam etiam eo in genere omnibus vicinis præstare, probat Dn. Rechenberg. *in diss. de potentia Imp. Rom. Germ.*

§. 4.

Videretur qvidem supervacaneum sub tam felici regimine DE IMPUNI INOBEDIENTIA scribere, præsertim, *cum non minus* periculosum sit, subditis, qvi naturâ suâ ad libertatem satis proclives sunt, adhuc stimulos addere, qvàm Principum jura excutere, qvi *cæcam* plerumq; ,qvam *limitatam* subditorũ *obedientiam* malunt. (unde Franciscum I. R. Galliæ Bigotum Philosophum solum ideo, qvod Aristotelis dogmata seqveretur, & inde Respublicas statui Monarchico præferret, aversatum fuisse, lepidè narrant Menagiana *p.1.p.m.173.*) Sed hoc potius eò magis ad hanc materiam excutiendam movit, cum nullam adeò bene constitutam dari posse Rempubl. viderem, in qvâ ob hominum malitiam ac imperantium libidinem, subditorum *inobedientia* aliqvando non solum *honesta & utilis*, sed etiam *gloriosa* ac *necessaria* censeri deberet. Et bonos qvidem Principes hanc tractationem eô minus improbaturos esse persvasus sum, qvo magis hæc dissertatio, non summa ipsorum jura lædere, sed potius exorbitantem sæpius subditorum libertatem ad veros & justos limites restringere ac revocare intendit. Qvibus rationibus permotus, præsertim

tim, cum imperium *privatum* ac *domesticum*, non minus, qvam *publicum* sæpe *inobedientiam impunem* admittere animadverterem, hanc præ cœteris mihi selegi materiam, in qvâ ingenii vires periclitarer, cum ad exemplũ eorum, qvi SUMMOS in jure HONORES capessere amant, mori Academico satisfacturus, post peractum examen rigorosius ad *dissertationem* aliqvam *solenniorem* conscribendam animum adjicerem. Non eqvidem diffiteor, arduam & difficilem qvam maximè esse hanc materiam, præsertim cum non solum in omnium jurium campos qvam latissimè se diffundat, sed etiam ex Historicis, Politicis, ac aliis elegantioribus studiis sibi qvodammodo lucem fœneretur. Sed hâc difficultate â proposito me avelli non sum passus, qvin potius in eo confirmatus, cum qvidem de satis bene excutiendo hoc Themate desperarem, in ejus Tractatione tamen multa me addiscere posse viderem. Non ergo plenam ac sufficientem tractationem, sed brevem tantum nobiliorum casuum delibationem polliceor, cum mihi non nisi flores spargere & Geographos imitari animus sit, qvi maxima Regna brevi Chartâ exhibent, & immensæ latitudinis fluvios tenuissimis lineis includunt. Si vero casus forsan notabiles omissi, vel non satis accurate decisi sint, id mihi Benevolum Lectorem eò facilius condonaturum spero, qvo magis mihi illud Plinianum convenire credo: *Me ea in ætate scribere, in qvâ erroribus, si non laus, venia tamen parata est.*

§. 5.

Qvod ad Ordinem Dissertationis attinet, CAPUT. I. consvetâ methodo *inobedientiam impunem in genere* exhibebit: & cum illa vel *in Legem* vel in *Hominem* committatur, *inobedientiæ impuni erga Legem* CAPUT II. dicatum est. Reliqva capita de inobedientia impuni *erga Hominem* potissimùm juxta *Divisionem societatum* â Celeberr: Dn. Thomasio suppeditatam *in instit. Jprud. Div.* L. 1. c. 1. n. 95. *sqq.* (qvam, qvi ordinis nostri rationes scire cupit, evolvat,) agent, ita ut CAPUT III eandem in *societatibus naturalibus simplicibus* consideret, CAPUT IV qvibus casibus *in societate composita erga Magistratum summum* inobedientia impunis sit, exponat, & CAPUT V. de *inobedientia impuni erga Magistratum subalternum* agat. Excipiet hoc CAPUT VI. *inobedientiam impunem in statu sagato* sistens, & CAPUT VII. *inobedientiam impunem respectu personarum Eccle-*

siasti-

ſtaſticarum demonſtrabit. Sequitur CAPUT VIII. circa eandem *in ſocietate Gentium*, & *ſocietatibus arbitrariis* evolvendam occupatum, & deniqve CAPUT IX. ac ultimum agens de *inobedientia impuni, reſpectu plurium circa jus obedientiam* exigendi concurrentium. Hic erit methodus ac ordo propoſitus: Qvem ut Deus Ter Optimus Maximus ad finem feliciter perduci benignè concedat, a Divina ipſius Majeſtate ſupplex expeto.

CAP. I.
DE
INOBEDIENTIA IMPUNI
IN GENERE
SUMMARIA.

§. 1. Inobedientiæ derivatio & Homonymia §. 2. qvomodo hîc ſumatur, & ejus Synonima. §. 3. verbi impunis Ethymologia & acceptiones ſine reſpectu ad pœnam. §. 4. ejusdem acceptiones reſpectu ad pœnam habito, & ſynonima. §. 5. inobedientia impunis definitur, & æqvivocatio removetur. §. 6. diviſio inobed: impunis prima, ſecunda & tertia. §. 7. diviſio ejusdem qvarta. §. 8. Diviſio qvinta & ſexta §. 9. an felix eventus inobed: impunem reddat?

§. 1.

QVod ſolenne diſputantibus eſſe ſolet, ut ſub diſſertationis auſpicium, anteqvam ad ipſius Thematis propoſiti accedant tractationem, amplam Rubricæ Ethymologiam & explicationem præmittant; hoc qvidem labore nos eo facilius ſupersedere poteramus, qvo notiora & communiora in vulgus illa ſunt vocabula, qvæ noſtræ diſſertationis inſcriptionem abſolvunt; Ne tamen & hic in ordinarias methodi regulas peccemus, paucis de illis agendum erit. Primum Tituli noſtri vocabulum eſt *inobedientia* compoſitum ex verbo *obedientia* & præpoſitione *in*, qvæ inter varias alias denotationes, qvas recenſet Faber *in Theſ. Scholaſt. p. m. 1270, hoc verbo.* hunc qvoqve habet effectum, ut ſignificationem verbi, cui appo-

apponitur, minuat & contrarium inferat. Exempla hujus in lingua Latina occurrunt innumera, licet negandum non sit, dictam præpositionem *in* sæpe etiam significationem augere, & inde æqvivocationi ansam dare, qvod Faber. *p.* 2718. in verbo *invalidus* (qvod & valde validum & nonvalidum denotat,) specialiter observat. Sicut vero *obedientia* ab *obaudire* derivatur, Festus *de verb. signif. hoc verbo* (qvod & aliqvibus pro obedire & *obauditio* pro obedientia usurpatur *vid. Becman. orig. Lat. Lingv. p. m. 68.* & du Fresne *in Glossario mediæ & infimæ latin. hoc verb.*) & inde in propria significatione â verbo *audio* non differt, sed tantum per adjectam particulam *ob*, causam finalem demonstrat; *Beem. d. l.* ita similiter *inobedientiæ* verbum in propria & genuina significatione hujus privationem involvere, & actum, qvô qvis alterum audire desinit, denotare deberet. Sed cum illud unà cum adjectivo suo *inobediens* seqvioris ævi tantũ sit vocabulũ & præsertim ab Ecclesiasticis originẽ ducat. Faber. *pag.* 1733. indeq; apud puræ latinitatis Autores non deprehendatur, communiter tantùm obedientiæ eo in sensu opponitur, qvô illa pro obseqvio sumitur, & vulgò per Verbum gehorsam explicatur, sicqve nihil aliud, qvam *obseqvii denegationem* denotat. Nec tamen hîc ab omni Amphibolia liberatur, cujus iterum origo contrario ipsi obedientiæ verbo adscribenda. Latè scilicet hoc patet vocabulum, ita ut non solum actum, qvo alterius mandatis obseqvium præstatur, denotet, sed etiam generaliter significet voluntatem alterius explere, seu id facere, qvod alter dictitat, licet id non per modum mandati fiat: qvo in sensu apud Cornelium Nepotem *in Datam c.* 5. dicitur: qvibus Rex *obedit*, i. e. qvorum consiliô utitur vid. *Faber. d. l.* illis est inimicissimus, & *Cicero* in Epistolis ad Atticum *Lib.* 8 *Epist.* 12. conqveritur, qvod *Consiliis* amici non *paruerit*: Nec minus idem *de Claris Oratoribus* expedire asserit, *obedire tempori*. Qvin & in jure nostro verbum *parere*, qvod eandem cum obedientia significationem habet, eo in sensu occurrit: sic in *L. 60. §. 1. ff. de Condit. & Demonstr.* L. 63. §. 7. *ad SCtum Trebell.* & aliis Legibus habetur *parere conditioni*, & *L. 5. ff. de Rer. perm.* dicit *placitis parere*, imo in *L. 13. ff. de leg præst.* & *L. 7. C. de fide juss. conditioni non parere*, aliqvoties legitur. Unde, qvin eodem in sensu vel consiliis & tempori, vel conditionibus nos inobedientes esse, dici possit, nullus ambigo.

§. 2.

Sed hæc acceptio nimium generalis, indeqve nostræ considera-

tionis haud est, qvi *inobedientiam* qvidem pro *denegatione obsequii* sumimus, ita tamen, ut in *subjectô passivô*, seu illo, in qvem *inobedientia* committitur, *jus obedientiam exigendi* præsupponamus. Qvæ significatio, sicut & probatur Dn. Linckio *ad Decretal. l. b. 1. Tit. 33. §. 5.* ubi ex eo, *quod quis major sit aliô, oriri obedientiam* scribit, ita & sanæ rationi & vernaculæ nostræ magis conveniens est, in qva verba **gehorsam & ungehorsam** obedientiam ac inobedientiam in nostro sensu eleganter exprimunt. Utrumq; tamen tam obedientiæ qvam inobedientiæ vocabulum in *juris Civilis Corpore mihi non fuit obvium*, cum contrà in *Jure Canonico*, qvod eandem cum inobedientiæ vocabulo originem ab Ecclesiasticis habet, *vid. Faber. in Thes. scholast. all. l.* qvam freqventissimum sit. Ut enim integros Titulos, qvi in omnibus ferè Juris Canonici voluminibus habentur, *de Majoritate & obedientia*, nec non obedientiæ juramenta & vota, de qvibus vid. *c. 10. X. de mai. & obed. & c. 6. X. de statu Monach.* conf. Linck. *ad Decret. Lib. 3. tit. 31. §. 8.* taceam, in *c. 12. X. all. t. de maj. & obed.* legimus, propter *inobedientias* ipsorum & *c. 5. eod. inobedientiæ* notam incurrere: Qvi Textus, præsertim cum hæc inobedientiæ vox hodie communiter usu recepta sit, & verba ut nummi valeant, *ad legitimandum* nostræ dissertationis Titulum sufficere possunt. *Ad synonima inobedientiæ* pertinet *imparentia* notum magis antiqvitati, qvam hodierno ævo ac usui vocabulum, nisi qvod Joh. Frid. Behaim. *in milit. delinqu. imparentiam* appellet *militum inobedientiam. obs.* 49. *pag.* 139. Sic A. Gellius in *Noct. Att. Lib.* 1 *c.* 13 habet: culpam *imparentiæ* subeundam esse, & Festus *in libris de V. S. imparentem* explicat per *non parentem*, i.e. inobedientem: conf. L. 2. *C. ubi pro sua jurisdict.*: ubi *parientiam* accommodare. Similiter hûc referri possunt, *Resistentia*, *Renitentia*, *Repugnantia*, *Reluctantia*, de qvibus vid. Dn. Lyncker. *in diss. de resist. quæ sit pot. §. 2.* licet hæc vocabula accuratè loqvendo potius *certam inobedientiæ speciem* constituant. vid. *§. 8. hujus cap.* Nec in jure deficiunt loqvendi formulæ inobedientiam exprimentes; qvò pertinent: Non obtemperare, t. t. *ff. si quis jus dic. non obtemp.* conf. Brisson. *de V. S Lib. 13. p. 1396.* non parere, L. *ult. ff. de jurisdict.* non obseqvi, *l. 3. §. 3. ff. de re jud.* negare obseqvium, *d. l.* ab obedientia discedere, *c. 2. VII. de elect & elect. pot.* inobedientiæ notam incurrere, & apostolicis jussionibus contraire, *c. 5. X. de maj. & obed.* à debita reverentia subtrahi *c. 7. eod.* & alia, qvæ brevitatis studiô prætermitto,

§. 3.

§. 3.

Qvod alteram *inscriptionis nostræ* vocem *impunis* attinet, ei non minus, qvàm inobedientiæ vocabulo, ab aliqvibus status controversia movetur. Qvamvis enim, *impunè*, *impunius*, *impunitas* & *impunitus* (affinia nostro adjectivo vocabula) cùm in Classicis Autoribus, tùm in J. Civ. Corpore sæpius inveniantur: vid. Tacitus *Annal. Lib. 3. c. 70.* & *Lib. 15. c. 50. Histor. Lib. 4. c. 56.* Terent. *in Hecyra Act. 3: sc. 5.* & *in Eunuch. Act. 5. sc: 2.* Livius *lib. 26. c. 2.* Brisson. *de V. S. Lib. 9. p. 840.* & Schultz. *in diss. de impunit. c. 1. §. 2.* ipsa tamen vox *impunis*, nescio qvô fatô, ubiqve exulat, necâ me ullibi, nisi in Solini *Polybistore c. 27. de Affric. & Cyren.* deprehensa est, ubi legitur: *impunis* rediit. Qvin tamen nec hîc absqve omni controversia est, cum alii ejus vice substituant *immunis*, qvod tamen hujus loci sensui non convenire, indeqve *impunis* legendum esse, asserit, ac hoc nostrum verbum approbat Salmasius *in Solinum p. 230.* cujus Viri, utpote in hoc studiorum genere summi, autoritas me movit, qvò minus hoc vocabulo uti vererer. Poterat qvidem facilè pro eo substitui *impunitus*, qvod & apud *Autores Latinos*, & *in juris Civ.* voluminibus eandem *significationem habet*, vid. Valer. Max. L. 9. c. 1. Persius *Satyra V. v. 130.* L. 50. *§. ult. ff. ad* L. *Aquil.* L. 9. *ff ad* L. *pompej. de parricid.* &c. Sed hoc ideo non arridebat, qvod æqvivocationi ansam præberet, & Dissertationem potius Historicam, qvæ de facti impunitate ageret, qvam juridicam saperet: Cui accedit, qvod nostrum tamen vocabulum in jure Canonicô occurrat, vid. *c. 2. extr. comm. de maj. & obed. ibi*: dum providum creditur, qvod incautum, licitum, qvod *impune*. Derivatur vero hoc vocabulum a verbo *punio* (qvod iterum a Græco ποινάω originem ducit. Becm. *orig. Lat. Lingv. p. 875.*) & particula privativa *in*, mutata in *im* evphoniæ gratiâ, ac varias cum affinibus sibi vocabulis & in communi sermone & in jure recipit significationes. Sic (1.) generalissimâ significatione idem denotat, ac *licitè*, nullo plane ad pœnam habitô respectu, unde omne, qvod non probatur diserte prohibitum, est permissum, & conseqventer *impune*. Schultz. *in all. diss. c. 1. §. 9.* Sic in L. *ult. ff. de incend. ruin. naufr.* habetur: licet unicuiqve naufragium suum *impunè* colligere & in L. 1. *§. 18. ff. de aqua cottid.* posse universum pecus *impunè* prohiberi (2) sumitur in hoc sensu, ut denotet *absque læsione & periculo*, licet illa

læsio non ut pœna inferatur; Qvo pertinet illud, qvod habet Solinus *cap.* 17. flammas *impunè* involare i.e. *absque læsione.* vid. Reyher. *Theatr. Rom. Teuton. p.* 1233. & Terentius *in Hecyra Act.* 3. *Sc.* 5. *impunè* optare id licet i.e. sine damno & periculo juxta explicat. Kockeri *in indice Terent. hoc verbo* (3.) in jure accipitur pro illô, qvod fit *absque metu actionis* alteri ideo competituræ: qvo in sensu L. 60. *ff. d. R. V.* asserit: qvod infans vel furiosus possessor perdidit, vel corrupit, *impunitum* esse, & in L. 17. §. 3. *ff de pign. Act.* habetur, eum qvi alterius absentis negotia gerenda suscepit, non *impunè* peritura deferere. conf. L. 16. *ff. de damno inf.* L. 2. *ff. de novi. op. nun.* L. *ult. ff. de peric. & admin. Tut.* & præsertim L. 96. *ff. de V. O.*

§. 4.

In omnibus vero his significationibus *impune* qvid dicitur sine respectu ad *pœnam* habito: Qvatenus vero *pœnam* respicit, iterum *variè* accipitur. Sic cum pœna sit vel Conventionalis, vel Legalis, vel Testamentaria; Dn. Engelbr. *in Compend. Jprud. Lib. ff.* 48. *Th.* 91. De hâc ultimâ qvidem *impunitatis* vocabulum in jure non inveni; de *Conventionali* verò sæpe usurpatur, qvod probat L. 10. & 11. *de recept. qui arbitr.* ubi id, qvod triplici vice dicitur, arbitro scilicet *impune* non pareri, de pœna compromissa intelligendum. Nec minus, qvatenus ad Legalem pœnam refertur, æqvivocatione laborat. Sicut enim hoc in sensu etiam illam in communi sermone denotat impunitatem, qvæ contra jus de facto (ut dicere solent) conceditur: vid. *l.* 1 §. 1 *ff. si quis Test. lib. esse juss.* & c. 2. *Extr. Comm. de maj.* & *obed.* ita in L. *s. pr. ff. de pœn.* de singulari impunitatis specie usurpatur, qvæ scilicet merè ex incertitudine delinqventis qvoad scientiam judicis vel Magistratus, contingit. vid. Brunn. *ad d.* L. & Schultz. *in all. diss. c.* 1. §. 3. qvi adhuc aliam significationem addit, qvâ *impunitas* pro remissione *non omnis*, sed *ordinariæ* tantû *pœnæ* sumitur. conf. L. 1. *C. ad l. Cornel. de sicar.* Hæc tamẽ omnia nostro proposito non conveniunt, qvo *impune* hâc in dissertatione illud tantum dicitur, qvod *pœnam non meretur*, cui iterum satis bene convenit vox Germanica **unstraffbahr** ex verbo **straffen** & præpositione **un** (qvæ â particula ohne derivatur, & eandem cum Latino *in* significationem habet. *Besold. in Thes. pr. voce* ohne) composita, utpote qvæ in propria & genuina significatione illud denotare videtur, *qvod puniri jure propter illo non potest.* Sumitur

tur vox *impunitatis* hoc ultimo in sensu in *L. 8. §. ult. ff. de injus voc. L. 9. ff. ad l. pompej. de parricid. L 38. §. 6. ff. de pœnis* &c. & multis aliis phrasibus in jure effertur, qvas recensét Schultz. *all. diss. c. 1. §. 4.* qvibus addi potest, qvod habetur in *L. 29. C. ad L. Jul. de. adult.* immunem esse â judiciaria severitate, & in *L. 14. §. 14. ff. d. relig.* pœna in eum statuta non est.

§. 5.

Hisce præsuppositis, facilis jam erit *inobedientiæ impunis* definitio, scilicet illam esse *jus, seu facultatem non parendi jure licitam.* Illud tamen ante omnia hîc notandum, qvod jam supra §. 2. monuimus, nobis hîc tantum *inobedientiam* dici, qvæ committitur in illum, *qvi jus exigendi obedientiam habet*, seu unico verbo *in superiorem*, cum alias nimium hoc vocabulum extendi posset. Excludimus ergo (1) casus *inobedientiæ impunis* erga pacta, qvibus se par pari ad paritionem obligavit. Cùm enim in omnibus obligationibus præsertim unilateralibus, & iis, qvibus qvis se ad aliqvid in suo patiendum obstringit, pars qvodammodo videatur obligata ad obediendum alteri, illud, qvod pacto *continetur, præcipienti*, unde & *conditiones* contractuum *sæpe in jure Leges* dicuntur, Brisson. *de V. S. Lib. 10. p. m. 1047.* qvamvis re ipsa â veris Legibus multum differant; vid. Hobbes *de Cive c. 14. §. 2.* conf. Puffendorf. *de J. N. & G. L. 1. c. 6. §. 2.* Hahn. *ad Wes. tit. de* LL. *n. 2.* & Ziegler. *de jur. Majest. c. 5. §. 2. seqq.* inde ad *inobedientiam impunem* referri qvodammodo possent illi casus, qvibus â contractu impunè resilire licet, præsertim, si forsan pœna conventionalis eidem sit adjecta: vid. Schultz. *de impunit c. 2.* Sed hoc non nisi *impropriè*, cum par in parem non habeat imperium, vid. Klock. *vol. 1. cons. 35. n. 345.* indeq; potius tali casu pactum licitè violetur, qvam contrahenti impunè inobediatur. Si tamen vel inter fœderatos vel in systemate civitatum &c. uni aliqva superioritatis species detur, ac de inobedientia impuni erga illum, se offerant qvæstiones, illas *Capiti 8. de societatibus arbitrariis* inferre licebit. Excludimus qvoqve (2.) inobedientiam erga illum, qvi ex Legis speciali concessione, in una aut altera Re jus mihi aliqvod prohibendi, aut injungendi habet, ita tamen, ut extra hunc casum ipsi nulla in me superioritas, nullum imperium competat. Ejus exempla in jure occurrunt varia: Sic Literati fabros ac alios, artem cum strepitu & Musis inimicam exercentes, ne

domum *in vicinia* conducant, prohibere possunt. Carpzov. *in Jprud. for p.2.C.37.Def.23.* & novum opus privatâ tantum autoritate nuncians, alterum ad intermittendam inchoatam ædificationem obstringit: Dn. Schilter. *ad ff. Exerc. 4. Th. 2.* Qvin & ille, qvi publicum diversorium exercet, hospitem id jubentem invitus recipere tenetur L. *un. §. ult. ff. furti adv. naut. caup.* Non tamen deficiunt dictarum Regularum exceptiones, qvalis in primo casu est, si fabri literatos in conducendo prævenerint, Dn. Stryck. *de J. sens. Diss. 3. c.2.n.16.* & in secundo casu, si nunciatio manifestè sit frivola, vid. Hahn: *ad Wes. tit. de novi opus nunciat n.3. in f.* nec minus caupo hospitem novum ob morbum contagiosum vel nimiam jam hospitum freqventiam recipere licitè detrectat, Harpr: *ad §. ult. J. de oblig. quæ quasi ex del. n.10.* qvi tamen omnes casus ad inobedientiam impunem non nisi impropriè referuntur.

§. 6.

Dum inobedientiam impunem diximus esse facultatem non parendi *jure* licitam, per jus ibi nihil aliud intelligimus, qvàm jus illud permissivum seu permissionem Legis, de qva vid. Grot. *de J. B. & P. Lib. 1. c. 1. §. 17.* & Puffendorf. *de J. N. & G. L. 1. c. 6. §. 15.* Cum enim inobedientia nostra *impunis* esse debeat, ante omnia reqviritur, ut â Lege, cujus proprium non minus est *permittere* qvam *punire*, L. 2. *ff. de* LL. pro licita habeatur. Non tamen ideo illam inobedientiam, qvæ ex Lege præceptiva originem ducit, excludimus, qvin potius eam pro nobiliori impunis inobedientiæ specie reputamus, indeqve hanc â causa efficiente dividimus in *inobedientiam impunem* ex *jure præceptivo* & ex *jure permissivo* orientem; hanc dicentes, qvæ â Lege tantum permittitur, & âpœna eximitur, *illam*, qvæ â Lege nobis injungitur e.g. ne Patri contra Patriam aliqvid jubenti obediamus: Cujus divisionis effectus præsertim in eo se exserit, qvod inobedientia, qvæ ex *jure permissivo impunis* est, pœnam qvidem nullo modo mereatur, melius tamen aliqvando & securius sit, illâ ex *exsuperantia obsequii* non uti, & obedientem se præstare, cum contra *inobedientiæ impunis ex jure præceptivo* tanta sit necessitas, ut sine peccato intermitti haud possit. Cùm vero permissio, illa, de qva jam diximus, duplex sit, *plena* scilicet, & *minus plena*, vid. Grot. *alibi*, & Ziegl. *ad eund.* qvarum

rum illa impunitatem in *foro utroque*, (qvam ideo *impertantiam* appellat Hieronymus *procem. 4. Comment. in Jeremiam*) hæc *in externo* & apud homines tantùm tribuit, *secunda* inde divisio *inobedientiæ impunis* ab effectu fluit, qvâ vel *plene* vel *minus plene* tantum *impunis* dicitur. Sanè posteriorıs exempla sæpius in jure occurrunt, cum non possint Leges omnia *punire*, qvæ *non probant*. vid. Tabor. *de altero tanto p. 3. art. 4. §. 12. inf.* qvam ob rationem Concubinatus, qvæstus meretricius, cædes uxoris adulteræ, & ejusmodi alia jure Civili impunia habentur, Ziegl. *ad Grot. d. l.* & heredem, qvi prohibet funerari ab eo, qvem Testator elegit, *non rectè qvidem facere, pœnam tamen in eum statutam non esse*, asseritur in L. 14. §. 14. *de Relig.* conf. Ring. *in diss. de pœna sine culpa c. 1. §. 10.* Sicut autem â juris Cultoribus præsertim *de Foro externo* tantum agi solet, cum conscientiæ forum Theologorum Ordini præcipuè relinqvatur: mihi qvoqve in præsenti Dissertatione illa inobedientia impunis erit, *qvæ in foro externo pœnam non incurrit*, ita tamen, *ne internum conscientiæ forum* planè negligam. *Tertia* divisio *inobedientiæ impunis* se offert, æqvè â causa efficiente, licet remotiori, desumta, si in rationes, ob qvas jura inobedientiam, quâtamen majus malum non esse jam olim Sophocles in Antigone asseruit, aliqvando permissam, aliqvando etiam necessariò committendam esse velint, inqviramus, qvæ qvidem ad duo potissimum capita reduci possunt, ab Uffelman. *in Diss. de Homagio §. 10.* ex Thoma Aqvinate exhibita, qvorum primum est, si Superior egrediatur terminos sui imperii, secundum verò, si contrarium majoris potestatis præceptum concurrat, de qvo vid. *infr. cap. IX.* unde *inobedientiam impunem* in illam, qvæ ex *abusu imperii*, & qvæ ex *concursu majoris potestatis* oritur, dispertire licebit.

§. 7.

Ad *objectum inobedientiæ impunis* pergimus, qvod nobis *jussum seu mandatum Superioris* esse, satis apparet. Non ergo huc referendum est *consilium*, de qvo vid. Puffendorf. *all. l. §. 1.* nec *preces*, qvamqvam hæ, si â Principibus profectæ, plerumqve hodie mandato æqvipolleant, & ejus instar haberi debeant. Cum vero jussus Superioris vel *Universalis* sit, qvem communiter *Legem* appellant, vel *particularis* ad *certas* tantum *personas* directus, hinc nova divisio *inobedientiæ impunis* exsurgit, qvâ in inobedientiam impunem *erga Legem*

&

& erga hominem dispescitur. Nec paradoxi aliqvid in se continet hæc Divisio; qvamvis enim Leges exigente ita necessitate humana ab hominibus latæ sint, indeqve inobedientia erga Legem, etiam hominem, scilicet Legislatorem, simul tangat, hoc tamen non nisi *per indirectum* contingit, cum *Lex* jam *per se* vim habeat ad obedientiam obstringendi, specialis vero mandati efficacia omnis â persona mandantis dependeat. Et hanc præsertim divisionem in capitum ordine ac Dispositione secuti sumus: unde cum potestas, cui obedientia debetur, sit vel *Privata*, eaqve *Dominica*, *Patria* & *Maritalis*, vel *Publica*, qvæ iterum in *Ecclesiasticam* & *Politicam* dispescitur, ex qvibus hæc vel circa *statum pacis*, vel circa *statum belli* occupata est, vid. Richter. *part. 1. dec. 1. n. 90.* tot *inobedientiæ impunis* species ab ejus *objecto* desumtæ constitui possunt, qvod & nos in hâc dissertatione, attentâ præprimis simul divisione societatum, qvam habet Dn. Thomasius *in Inst. Iprud. div. Lib. 1. c. 1. n. 95.* observavimus.

§. 8.

Restant duæ divisiones impunis inobedientiæ, ab ejus *Forma* desumtæ: Scilicet ex *forma interna* dispescitur in *inobedientiam* impunem *commissionis & omissionis*, qvæ iterum divisio ex diversitate *Legis & mandatorum* sibi lucem fœneratur. Cum enim principaliores Legis virtutes sint *imperare & vetare*, Modestinus JCtus *in L. 7. ff. de* LL. Hahn. *ad Wes. Tit. de* LL. *n. 5. verb. illud commune*, hinc divisio Legum oritur in *Præceptivas* & *Prohibitivas*, seu ut alii loqvi amant, *affirmantes* & *negantes*, vid. *Hahn. d. l.* & Grot. *de J. B. & P. Lib. 2. c. 16. §. 29.* qvæ qvoqve omnibus Superiorum jussibus applicari poterit, ita, ut adversus *affirmantes* seu *præceptivas* inobedientia in *omittendo*, adversus *Negantes* vero seu *prohibitivas* in *committendo* consistat. *In effectu* videtur illa esse differentia, qvod *inobedientia*, qvæ *omittendo* committitur, facilius *impunis* censeatur, qvam illa, qvæ in *commissione* consistit, cum *prohibitiva* Lex juxta Scholasticorum loqvendi modum *semper & ad semper*, præceptiva verò *semper quidem*, sed *non ad semper* obliget. Ziegl. *ad Grot. d. l. & Hahn. all. l.* conf. Tabor. & Stryck. *ad Barbos. L. 10. c. 13. §. 8. A. forma externa* altera maximè notabilis *inobedientiæ impunis* Divisio oritur, qva in inobedientiam *Simplicem*, & illam qvæ *cum resistentia est conjuncta*, dividitur: Illa *regulariter* â nobis *inobedientiæ impunis* vocabulo, *simpliciter positô*, intelligitur,

& tri-

& tribuit tantum facultatem *jussa non exequendi*; *hæc* vero insuper producit *jus jubenti*, si *refractarios forsan vi aut minis ad mandatorum executionem adigere tentet*, *licitè repugnandi*, de qva elegans *differt.* Illustris Dn. Lyncker. *de resistentia qvæ fit potestati* consuli potest. Sicut autem *Resistentiæ varii* dantur *modi* & *gradus*, ita ut vel *verbis*, vel *factis*, vel *cum*, vel *sine armis*, iisq; vel *offensivis*, vel *defensivis* perficiatur, ita *variæ* inde *inobedientiæ impunis*, *quæ cum resistentia conjuncta est*, oriuntur *subdivisiones* ac species, qvarum exempla & casus in seqventibus capitibus sæpius occurrent.

§. 9.

Coronidis loco liceat adjicere qvæstionem: An *eventus feliciori*, & *ex quo magna Reipubl. utilitas resultat*, *inobedientiam impunem reddat*? Qvæ statim neganda videtur juxta Rescriptum Imperatoris Hadriani in *L. 14. ff. ad L. Cornel. de sicar.* ubi in delictis cogitationem & voluntatem, *non exitum* esse spectandum dicit: Sed sicuti hoc rectè ab Excell. Dn. Strykio *in Tr. de j. sens. diss. 10. n. 42. ad involuntaria delicta* restringitur, & in *voluntariis* contrà *eventum feliciorem* ad *mitigandam pœnam* proficere asseritur, Id. ibid. *n. 42. & 43. & ibi all.* Dd., unde Wissenbach. *ad L. 225. ff. de V. S.* in foro *seculari* delicta non *mente*, sed *manu* metienda esse dicit: ita de eo qvidem casu nos hic propriè non qværimus, sed talem casum formamus, qvô ipsum delictum, aut ipsa potius *inobedientia* revera *consummata* est, ejus occasione tamen *ob eventum* præter spem *felicem* insigne in Rempubl. commodum redundavit. Eqvidem anteqvam ad hujus qvæstionis Decisionem accedam, duos imprimis discernendos esse casus credo: An scilicet inobedientiâ committens *scopum in honestum* habeat, *an non*? *Prioris* exemplum esse potest, si qvis furti faciendi causa parietem alienum perforet, & inibi forte fortuito ex literis inventis structas Reipublicæ insidias detegat: ubi furem ob hoc ultimum, præmium forsan & munus aliqvod mereri facilè concedo, qvin tamen pro delicto etiam *ordinariâ* furti *pœnâ* plecti possit, nullus dubito. Non tamen injustitiæ notam incurret imperans, si ipsi præsertim in *delicto leviori* pœnæ veniam largiatur. Conf. omnino Mattheus *de criminibus ad Lib. 48. ff. Tit. 18. c. 5. n. 21.* Qvod si vero *scopus inobedientis per se honestus* sit, & ad *Reipubl. emolumentum* tendat, ac per hanc inobedientiam obtineatur, majori difficultate res involvitur. Eqvidē distinguendum crediderim, an in *statu sagato*, an in *statu togato* hæc *inobedientia* commissa sit;

inibi *stricto jure* delinqvens *ordinariam pœnam* non evitabit, ob *maximam disciplinæ militaris rigorem*, qvi Superiorum jussa examinari, aut ob præfixam majorem sibi utilitatem sperni haud patitur: *si enim ubi jubeantur, quærere singulis liceat, pereunte obsequio imperium interciderit*, ait Otto apud Tacitum *Histor. Lib.1.c.83.* cum milites ex nimia adversus ipsum caritate nocturnum in urbe tumultum movissent, cum qvo & Leges Romanæ conspirant, qvæ capite puniri asserunt eum, qvi in bello rem prohibitam à Duce fecit, vel mandata non servavit, licet rem *benè* gesserit. L.3. §.15 *ff. de re milit.* Meliusta-men facere credo Principem, si bonam voluntatem & *felicem exitum* consideransi, non nimis severè agat sed *pœnam remittat*, ita tamen, ut *externa* ad minimum *specie* rigor disciplinæ militaris illæsus permaneat. Hinc non immerito crudelitatis vulgò arguuntur Manliana & Posthumiana imperia, de qvibus vid. Livius *lib.8 cap.7.* & illis L. Papyrii moderatio præfertur, qvi Q. Fabium Magistrum eqvitum ipsius injussu, sed feliciter pugnantem, noxiæ qvidem damnavit, sed precibus populi Rom condonavit, idem *Lib. 8. c.35.* Cui ex recentiori Historia addi potest *exemplum Admiralis Blackii*, qvi, cum injussu Reipubl. Anglicanæ & Protectoris Cromwelli Hispanis magnam cladem intulisset, in Turrim qvidem Londinensem exempli causa captivus deductus, mox tamen inde liberatus & amplissimo donario remuneratus fuit, *vid.* Dn Stryck. *in diss. de obslig. princ. ex facto Min. c.5. n.15.* In statu togato mitiorem credo amplectendam esse sententiam, ita ut distinguendum iterum putem, an illud, qvod prohibitum, in se non nisi laudabile sit, nec ex ejus infelici exitu magnum Reipubl. detrimentum inferri possit, an vero sit indifferens, vel ex eventu adverso in magnum Respublica discrimen inducatur; & sicuti priori casu omnem plane pœnam exulare debere autumo, nisi qvod interdum & exempli publici causa decorum externum servandum sit: (qvo pertinet exemplum Theodati de Gozon, qvem alias Extinctorem draconis appellant, Eqvitis & postea Magistri Ordinis Johannitici, de qvo vid. Moreri *Dictionaire Histor. T.2.p.m.69. & ibi all.*) ita posteriori casu rem imperantis arbitrio committo, qvi & absqve crudelitatis nota pœnam ad minimum extraordinariam dictitabit, & absq; injuriæ crimine illam in Reip: favorem planè remittet, qvo illa forsan videntur referri posse exempla, qvæ Dn. Strykius *in diss. de Eventu c.5. n.4. &5.* recenset.

CAP.

CAP. II.
DE
INOBEDIENTIA IMPUNI ERGA LEGEM.
SUMMARIA.

§. 1. *Legum Definitio & utilitas; an Rescripta & sententiæ quoque vim Legis habeant?* §. 2. *inobedientiæ impunis ab initio quatuor species, de privatis* LL. *ferentibus, de* LL. *Principis injusti, & Legum vi exorta Territorium.* §. 3. *de subditis extra Territorium degentibus.* §. 4. *de* LL. *universalibus ac provincialibus in Imperio, ac de statutis Civitatum municipalium.* §. 5. *de Principum, eorum conjugis & liberorum inobed. impuni erga* LL. *& an controversiæ super successione Principum ex jure privato determinandæ* §. 6. *de inobed. impuni Imperatoris & Principum Imperii erga jus Civile &* LL. *publicas.* §. 7. *de advenis & forensibus.* §. 8. *de exulibus, illis qui jus civitatis amiserunt, & ex ea emigrarunt* §. 9. *de locis & personis exemtis.* §. 10. *de infantibus, dormientibus, furiosis, mutis, surdis, cæcis, & innoxiè ebriis.* §. 11 *de mulieribus, Rusticis, Milite, Minore, Mercatoribus & Judæis* §. 12. *de Lege nondum promulgata, & quo tempore post promulgationem obliget, nec non de* LL. *positivarum obligatione inconscientia, & de Legis obligatione alternativa.* §. 13. *de Lege permissiva, svadente, & imperfecta.* §. 14. *de Lege injusta, dura, ac de præteritis casibus loquente.* §. 15. *de Lege nunquam in usum deducta, & ejus abrogatione expressa, vel tacita* §. 16. *de inobedientia imperfecta, cogitatione, conatu, & Legum ignorantia* §. 17. *de inobedientia erga* LL. *in casu necessitatis.* §. 18. *de inobed: impuni ex postfacto ob dispensationem, Amnestiam, & præscriptionem.* §. 19. *de eadem ob furorem supervenientem, pœnitentiam, & transactionem cum adversario. An concurrentia plurium delictorum unius impunitatem tribuat?*

§. 1.

Legum imperia potentiora, qvam *hominum*, dum vocat Celebris Historiæ Romanæ scriptor Livius *Lib. 2. c. 1.* nihil aliud qvidem innuit, qvam tantam Legum esse sanctitatem, ut eadem nullis humanis unqvam mandatis infringi aut convelli possit: qvocum

cum ex asse convenit sapiens illud dictum invictissimi Imperatoris Friderici I. *cum Leges institutæ sunt, non esse liberum judicare de iis ipsi quoque Magistratui.* Lehman. *Chron. Spir. Lib. 5. c. 60. & 61.* Quæ licet prima fronte satis paradoxa videantur, unde & Pufendorff. *Lib. 1. de J. N. & G. c. 6. §. 14.* Livianum illud ad statum Democraticum non sine ratione restingit, & ipse Fridericus Leges antiquas præsenti Reipubl. statui accommodandas esse, concessit, Lehm. *d. l. c. 62.* satis tamen inde apricatur, maximam Legibus deberi autoritatem ac reverentiam, indeque eò majorem notam mereri illos casus, in quibus ipsis contravenire ac obedientiam denegare impunitum habetur: Quod, cum nobis in hoc capite prosequi animus sit, ante omnia definiendum erit, quidnam hic per *Legem* intelligamus. Remotis ergo variis Legum significationibus, de quibus vid. Biccius *in Colleg. Jurid. Argentor. enucl. Tit. d.* LL. *§. 2.* Hahn. *ad W. d. t. n. 2.* Tabor *in Collat. j. Rom. & Hungar. Part. 2. S. 1. §. 4. inf. & inibi all.*, Legem hic definimus, quod sit *præceptum Superioris, potestate Legislatoria præditi, universale, vi coactivâ omnes subditos ad obedientiam obligans.* Conf Lauterb. *in Coll. Theor: pr: ad Tit. de* LL. Th. 11. E. hinc removemus *speciale præceptum, Decretum & sententiam*, ab iis, qvi jus ferendi Legem habent, emanantem, utpote, qvibus vis *Legum generalis* extra animum Legem faciendi non competere videtur: L. 3. *C. de* LL. Qvem animum licet generaliter expresserit Justinianus *in* L. 12. *C. eod.* ubi sententiam Imperatoriam *omnibus* etiam *similibus causis* Legem esse debere statuitur, cum Princeps erubescat sine Lege loqvi, & instar judicis de causis singulorum decernere, *Nov. 18 c. 5.* indeq; sententias suas ita concipiat & informet, ut pro Lege valere & omnibus prodesse qveant: Tabor *in collat. j. Rom. & Fsurt. Tit. 2. §. 10.* Hodie tamen *Decreta specialia*, nisi de animo principis Legem ferendi certo constet, jus inter alios non faciunt, Ziegl. *ad Lancell. Lib. 3. Tit. 15. §. 6. verb. in similibus causis*, & sic nec aliorum judiciorum, nec Cameræ Spirensis sententiæ extra illas, *qvæ ordinem Processus spectant*, Legis vim habent, vid. Dn. Stryk. *in U. M. ff. ad t. de constit. pr. §. 1. sqq.* qvamvis tamen pronuncíata *Collegii Juridici Lipsiensis* in *Electorali*, & *Jenensis* in *reliqua Saxonia* pro *consuetudine* observandas esse, asserat Richter. *p. 1. d. 18. n. 34.* qvod & de sententiis *Cameralibus* testatur Dn. Stryk. *d. l. §. 2.* Cæterum, qvod de Legum inutilitate & nimio numero

qvæ-

qveruntur multi, illis ideo obedientiam denegantes, & naturalem æqvitatem præferentes, illud qvidem attendi non meretur, cum sanæ rationi conveniens sit, utilius esse, omnes, certè plurimos casus, in qvantum id illorum innumera varietas permittit, â Lege definiri & paucissima judicis arbitrio relinqvi. Legislator enim ad futura respiciens, omni animi morbo caret, cum judex contra de præsentibus negotiis sententiam ferens, affectibus sæpe nimis obnoxius sit: vid. omnino Dn. Becman. *in Paral. Polit. c. 13. §. 4.* & Hahn. *ad W. tit. de* LL. *n. 3. p. m. 63.* Cui accedit, qvod æqvitatis naturalis ratio non semper ad definiendos casus videatur sufficere, Dn. Becman *d. l.* adeò, ut ob defectum Legum positivarum olim in Imperio Monomachia ad Decisionem controversiarum merè Legalium adhibita sit. vid. exempla apud Lehman. *in Chron. Spir. Lib. 5. cap. 4. & cap. 59.*

§. 2.

Qvamvis autem Legibus obedientiam deberi sano cuiq; indubium sit, vid. Tabor *ad Barbos lib. 10. c. 13. §. 1.* qvod eleganter exprimit Hobbes *de cive c. 14. §. 2.* dum Legibus nos *obligatos teneri* scribit, cum conventionibus tantum *obligemur*; habet tamen obedientia legi debita suos limites, extra qvos *inobedientia* erga illam *impunita* censetur, qvod, cum vel *ab initio*, vel ex *postfacto* demum contingat, de *inobedientia erga Legem* qvæ *ab initio impunis* est, & qvæ demum *ex postfacto* talis evadit, seperatim agendum erit. Qvod autem *ab initio impunis* sit aliqvando *inobedientia*, id ex qvadruplici potissimum fonte oritur, ita ut vel *persona statuentis* seu Legislatoris, vel *persona inobedientiam committentis*, vel *qualitas Legis*, vel denique *qualitas ipsius inobedientiæ* in causa sit, qvo minus pœnam mereatur. Qvod ad *personam Legislatoris* attinet, privato qvidem jus Leges ferendi non competere statim patet, cujus nomine non tantum *merè subditos*, sed etiam *judices* ac *Magistratus* comprehendimus, utpote qvibus, nisi in Republica τὸ κύριον aut Majestatem habeant, cujus certissimus character potestas Legislatoria meritò dicitur Ziegler. *de jur. Majest. L. 1. c. 5. §. 1.* Legum ferendarum arbitrium nullo modo competit, adeo, ut ne qvidem super controversiâ, de Legis validitate ortâ, ipsis sententiam ferre concedatur: vid. eleg. Decisio Mevii *p. 2. D. 73.* Unde certissima formari potest Regula: *Si illi*, qvi Majestatem & potestatem Legislatoriam in Republica non habent, Leges condere velint, eorum

sanctionibus impunè non obediri. Qvâ occasione non ineptè qværitur: Qvid in Legibus â Principe injusto latis obtineat? Qvod a Dn. Stryk. *in Diss. de for. consc. c. 2. n. 13. seqq.* ita deciditur, ut illis omnino obedientia debeatur, nisi *certò* constet, alii de jure summum competere imperium, licet tamen & eo casu non qvidem ex obligatione Legis, qvæ nulla est, sed illa, qvâ qvis patriæ & sibi obstrictus est, melius sit Legi parere, modò ea ad exuendam omnem erga legitimum Principem obedientiam non dirigatur. Cum vero Majestas, cui potestatem Legislatoriam annexam esse diximus, unaqvæqve suis limitibus contineatur, & terminetur, qvos egredi nulla earum potest, Ziegler. *de jure Maiest.* L. 1. *c.* 3. §. 26. hinc impune illi obedientia denegatur, si in alieno Territorio Leges ferre velit: vid. Dn. Stryk, *de jure princ. extra Terr. c. 3. §. 7. & ibi all.* Qvod jus Romanum qvoqve communi dicterio approbat: *Extra territoriam jus dicenti impunè non pareri.* L. *ult. ff. de jurisdict.* Id tamen de potestate sibi non subjectos invitos ad Legum suarum observantiam obstringendi intelligendum est, cùm aliàs Leges ferè omnes certa ratione etiam in alienum Territorium extendantur, & vim suam exserant. Dn. Stryk. *d. l.* Omnis enim Lex vel *personæ*, vel *actui*, vel *rebus* imponitur, ex qvibus prima, e. g. de *personæ habilitate* disponens, eandem omni in loco afficit, altera de *actus solennitate* loqvens efficit, ut in loco gesti negotii solenniter peractus, ubiqve pro tali habeatur, tertia denique de *re* disponens, & v. g. ejus alienationem prohibens, eandem, ubicunqve locorum facta sit, infirmam reddit. Grotius *in eleg*: *Responso, quod insertum* Maurit. *Consil. Chilon. consil:* 4. Qvod tamen non potestati Legislatoris primi, sed Domini Territorii adscribendum, qui ad communionem Rerumpubl. commodius servandam peregrinas Leges hanc vim in suo territorio habere patitur; vid. Dn. Stryk. *d. l. §. 9. & 10.* Cui itidem adscribendum, qvod sæpius Leges ab aliis latæ e. g. jus Civile & Lubecense, in locis, primis Legislatoribus planè non subjectis, observentur. vid. Magnif. Dn. Præses *in not. ad Lauterb. proem. verb. ius. civ. est magnæ autorit.*

§. 3.

Alia vero circa potestatem Legem ferendi se adhuc offert difficultas: An scilicet illa etiam ad subditos extra territorium degentes possit extendi? & sicuti Leges de *personarum habilitate* in loco domici-

micilii simpliciter disponentes, eos etiam in *alio loco* morantes stringere, & vel habiles vel inhabiles efficere nullum dubium est, Grotius *all. l.* conf. omnino Tiraqvel. *de* LL. *connub.* & j *Marit. gl.* 8. *n.* 219. ita illud de omnibus domicilii Legibus *personam respicientibus* asserere non ambigo, vid. Dn. Schweder. *introd. in jus publ. p.* Spec. *s.* 2. *c.* 13. §. 4. (modo tamen illæ Legibus illius loci, ubi tunc morantur, non sint e diametro *contrariæ*; qvo casu cum his ex *temporaria subjectione* fortius obligentur, illæ utique præferendæ, ita ut patriæ Legibus impunè non pareatur. Dn. Coccej. *in diss. de fundata Territor. pot. T.* 2. §. 2.) Nec in *pœnalibus* hîc exceptionem agnosco, si pœna tantum ad *emendandos mores* Civium tendat, ita, ut Princeps subdito alibi aliqvid, qvod Legibus patriæ prohibitum est, committenti, qvamvis in loco delicti non sit prohibitum, pœnam imponere possit promeritam: Si autem pœna pro *securitate Civili* primariò constituta sit, tum, cum hæc in sua Republica non sit læsa, pœna merito exulabit; Dn. Coccej. *in d. d. Diss. T.* 6. §. 9. Nisi forsan delinqvens in loco delicti nondum sit punitus, aut ab ejus loci Magistratu aggratiatus; Dn. Stryk. *in all. diss. c.* 2. *n.* 38. & 39. qvo casu judex domicilii ob concurrentem suam in delictis jurisdictionem, pœnam qvidem, sed eam infliget, qvæ in loco delicti obtinet. Richter *in Tr. de foro compet. c.* 13 *n.* 15. & *p.* 3. *d. c.* 105. 18.

§. 4.

Traditam in §. 2. Regulam ut ad nostrum jàm Imperium applicemus, Leges *universales* condendi potestas Imperatori unà cum omnibus Statibus competit. Dn. de Rhetz. *in Inst. j. publ.* L. 2. *c.* 24. §. 16. Dn. Stryk *in ll. M. ff. ad Tit. de* LL. §. 1. & 2, sicqve, si ille solus hoc jus usurpare velit, sanctionibus ipsius impunè non obediri eò minus dubii est, qvò cautiores Leges publicæ similibus in casibus sunt, dum actuum, ab Imperatore contra Imperii Constitutiones gestorum, nullitatem expresse sanciunt. vid. Titius *in spec. J. publ.* Lib. 4. *c.* 5. §. 19. & *ibi all. art. Cap. Jo.* Nec majorem erga Leges suas reverentiam à Statibus exigere potest Imperator, licet consensum *Electorum* adhibeat, utpote qvi ad hanc rem non sufficit, ut adeo *Principes*, si forsan Capitulationibus Imperatoriis aliqvid inseratur, qvod ejus modi Legem universalem saperet, iis qvoad hunc passum obedientiam jure denegent. Rachel. *in diss. de Caput. c.* 5 §. 9. Qvin, etsi *major pars*

statu-

Statuum Imperii, licet non æqvè ex legitima causa émaneat, Leges *à minori parte* & Imperatore tatas omni plane obligandi efficaciâ destitui eleganter probat Dn. Stryk. *de j. præs. circ. negot. imp. c. 4. n. 58.* Leges *Provinciales* contrà in suis territoriis singuli Status Imperii vel soli, vel cum statibus provincialibus condunt: Conring *de orig. jur. german. c. 28.* Eckholt. *in comp. ff. tit. de* LL. *§. 8.* & Svend. *ad eund.* Dn. Schweder *in introd. j. publ. P. spec. s. 2. c. 13. §. 3.* & qvamvis *Civitatibus* qvoqve *municipalibus* potestatem legislatoriam asserat Wesenbec. *ad ff. d. t. n. 3.* rectius tamen id ab aliis negatur, ita ut ex hodierna ad minimum praxi omnia statuta de necessitate Superiorum confirmationem reqvirere velint. Hahn. *ad W. d. l. verb. Decreta* Klock. *vol. 1. consil. 35. n. 385.* Communiter tamèn distinguunt Dd. inter statuta *administrationem bonorum Civitatis* & *jurisdictionem illi competentem* concernentia, qvæ etiam sine confirmatione asserunt valere; vid. Dn. Hopp. *ad J. Lib. 1. Tit. 2. §. 1. verb. quisq; populus*, ac inter illa, *quæ contra jus commune* disponunt, aut *superioritati Principis territoriali* derogant, e. g. ne ad illum appelletur, Klock. *vol. 1. consil. 14. n. 14. & Consil. 50. n. 91. & 98.* qvibus, cum inferior contra Leges Superioris statuere neqveat, *Idem cons. 20. n. 145. seqq.* anteqvam Superioris specialis accedat confirmatio, *impunè non parebitur.* vid. Mev. *ad jus Lub. Qu. præl. 2. n. 57.* & Brunn. *Cent. 2. Dec. 26.* Except. tamen vid. apud eund. *ad* L. 9. *ff. de j. et j. n. 2.* & Mev. *d. l. n. 44. sqq.*

§. 5.

Secundô locô *inobedientiæ impunitatem ex persona illam committentis* oriri dixi, cujus nunc afferenda sunt exempla. Optimo qvidem jure hic omnium primo referuntur *Principes*, qvos Legibus esse solutos, tralatitium est, L. 31. *ff. de* LL. vid. Dd. plena manu all. a Ziegl. *de jur. Maiest.* L. 1. c. 1. §. 16. qvod eleganter exprimit Justinianus Imp. *Nov. 105. c. 2. §. 4.* dum omnibus a se dictis Imperatoris excipit fortunam, *cui & ipse Deus Leges submisit, Legem animatam eum mittens hominibus.* Et hoc qvidem ex veriori sententia tam qvoad vim *directivam*, qvam *coactivam* procedit. Vinnius *ad §. 8. I. q. m. Test. infirm.* Eckholt. *in Compeno. ff. Tit. de* LL. *§. 31.* Dn. Stryk. & Hopp. *ad §. 6. I. de j. N. g. & Civ.* cum sibi ipsi nemo obligari qveat, qvod tamen contingeret in Principe, si Legibus, â se latis, etiam tantum

in

in conſcientia teneretur. vid. Puffendorf. *de J. N. & G. L. 1. c. 6. §. 2.* (unde Magiſtratum inferiorem, utpote qvi non ex propriâ, ſed tantum ex conceſſa ipſi adminiſtratoriâ poteſtate, & ratione officii Leges condit, illis, a ſe ipſo licet promulgatis, teneri, nullum dubium eſt, Carpz. *p. 3. C. 12. D. 17.*) Neqve tamen hæc exemtio Principibus â Legibus competens obſtat, qvò minus ſe ſenſui Legum materali per conventionem obſtringere poſſint. vid. Dn. Lyncker. *in Diſſ. de plenitud. ſummæ pot. §. 29.* Qvin & Principes Legibus vivere amant, L. 4. C. *de Conſtit. Princ. & §. fin. J. qvib. m. teſt. inf.* & præſertim in Contractibus jure privatorum utuntur, vid. Tabor. *in Collat. j. Rom. & Hungar. p. 2. §. 1. §. 28.* Schrad. *de feudis. p. 10. S. 20. n. 238. & ibi all.* qvod tamen nulli neceſſitate aut vi obligandi ex Lege orienti, ſed voluntariæ Principum ſubmiſſioni adſcribendum. *d. §. fin. J. d. t. ibiq; Hopp.* Pertinet huc Controverſia inter Gallos & Hiſpanos JCtos hoc ſeculo Anno 1667 & 1668: occaſione prætenſi â Rege Galliæ *juris Devolutionis* acriter agitata: *An ſcilicet in ſucceſſionibus Principum ſtatuta Regionis, de hereditatibus privatorum diſponentia*, attendenda ſint? Ubi qvidem illis maximè patrocinari videtur Grotius *de J. B. & P. Lib. 2. c. 7. §. 11.* & Dn. Schilter. *in Diſſ. de orig. & nat. j. publ. §. 20.* Qvorum ſententiam, qvamvis in *privatis Principum hereditatibus* ex præſumtâ ipſorum voluntate (expreſſe enim Principes aliud declarare poſſe indubium eſt, cum ſtatuta nunqvam Superiorem, etiam cujus conſenſu & confirmatione comprobata ſunt, ſtringant. Tabor. *in Armam. Juſtin. de legit. armor. uſ. c. 3. §. 5.*) admitto, ita in *ſucceſſione in Regnis* ac *Ditionibus* non procedere cum Dn. Werlhof. *in diſſ. de uſu. J. Rom in controv. lib gent. §. 25.* autumo, cum Principes *de ſucceſſione in Regnis* controvertentes, neqvidem Anteceſſoris, aut integri populi judicio ſubjaceant, Dn. Becm. *in diſſ. de j. ſubd. circ. S. c. 2. n. 4. & c. 3. n. 26.* unde multò minus poſitivis privatorum Legibus ſe ſubmittere opus habent, ſed tales controverſiæ inter ipſos determinandæ jure & modo inter eos recepto, qvi in libertate naturali nullius juriſdictioni ſubjecti degunt vid. *Puffendorf. de J. N. & G. L. 7. c. 7. §. 15. conf. Autores de jure Devolutionis* & imprimis pro noſtrâ ſententiâ Tractatus Baronis d' Iſola, inſcriptus *Rouelier d'Etat. art. 5.* Qvod vero de *Regina* ac *liberis Regalibus* qværitur: *An illi ad Legum civilium obedientiam obſtricti ſint?* id ex Mariti ac Patris voluntate nudè dependere puto, qvi tamen ob arctiſſimam cum his Perſonis cognationem eadem in hoc paſſu ipſis indu-

dubio privilegia conceſſiſſe creditur. vid. L. 3. ff. d. LL. conf. Mollenbec. *in diſſ. de Auguſta* §. 21. Sed hæc, qvæ hactenus diximus, in Legibus tantum *Civilibus poſitivis* procedunt: Legibus vero *Divinis* ac *Naturalibus*, nec non *Fundamentalibus* Principes æqvè ut privati obligantur. Tabor, *de oblig. ſucceſſ. in offic. c.* 5. §. 12. Et qvamvis, ſi contra eas delinqvant, nemini jus ipſos ad obedientiam conſtringendi, aut pœnam ipſis dictitandi competat, Huberus *d. ſ. Civit. Lib.* 1. *c.* 19. §. 4. & 5. Schultz. *in Diſſ. de impunit c.* 3. §. 2. atqve ita etiam *inobedientia* ipſorum contra has Leges *impunis* videatur; hoc tamen tantum in *foro externo*, non etiam in *conſcientia* procedit, ſicq, hæc *inobedientia impunis* qvidem, ſed *impunitate minus plena* habetur, Schultz. *d. l.* ita ut non ſine ratione de his Legibus dici poſſit, qvod Dn. Becman. *in Paral. polit. c.* 12. §. 5. de Legibus generaliter aſſerit, Principem qvidem *iis*, qvoad *neceſſitatem civilis obedientiæ* ſcilicet, non eſſe ſubjectum, conf. Huber. *d. l.* neqve tamen iiſdem ſolutum.

§. 6.

In noſtro Imperio inter Principes primò occurrit IMPERATOR, de qvo, an Legibus ſit ſolutus, an vero non? variè diſputatur, vid. Limnæus *in ſ. publ. Lib.* 2. *c.* 8. *n.* 30. *ſeqq.* Schutz. *in ſ. publ. Lib.* 1. *Tit.* 1. *poſit.* 19. Hahn *ad Weſ. tit. de* LL. *n.* 7. *in f.* Qvam tamen controverſiam *in præſentiarum* excutere non vacat, cum nobis ſufficiat, ad minimum Imperatorem Legibus *Comitialibus* plerumqve per conventionem ſe obſtringere. Dn. Stryk. *in U. M. ff. ad tit. de* LL. §. 9. De STATIBUS IMPERII vero non minus dubii eſt, circa qvos duæ potiſſimum qvæſtiones decidendæ veniunt: (1.) *an & qvatenus jure Civili & cæteris Legibus privatis*, (2.) *qvatenus Legibus publicis* obligentur, & iis derogare poſſint. Qvoad *primum*, *Principes imperii ſ. Civili* ex receptione ejus univerſali utiqve qvam firmiſſimè obligantur, in omnibus illis cauſis, in qvibus *judiciariam Superioris autoritatem* agnoſcere tenentur. Dn. Werlhoff. *ad diſſ.* § 19. Unde, qvoties in talibus cauſis Principibus noſtris vel *cum aliis imperii ſubditis* mediatis ac immediatis, vel cum *Exteris etiam Regibus* controverſia intercedit, e. g. de ſucceſſione alicujus Principis imperii, ea poſt Leges imperii publicas ex jure Civ. decidenda venit. idem *d. l.* & Dn. Lyncker *de libert. ſtat. S. 2.* § 2. adeo, ut illud jus nullibi magis in Imperio noſtro qvam inter Principes vim ſuam exſerat, Dn. Stryck, *de via. ſ. princ. perm. c.* 1. §. 16. Qvoties vero

ipſis

ipsis, consideratis, ut *Summis Imperantibus*, cum *exteris* res est, tunc, cum eadem judiciis Imperii non subjaceat, nec Principes *jus Civile* aut aliud positivum, sed solum *jus gentium* pro judice agnoscunt. Dn. Werlhof. *in all. diss. §. 18.* Nec minus *ratione subditorum* suorum & in cæteris causis, in qvibus judiciariam Imperatoris aut Imperii autoritatem non agnoscunt, ipsos nec jure Civili nec cæteris Legibus privatis obstringi autumo, ita, ut juris Civilis autoritatem in suis territoriis & planè abrogare, conf. tamen Dn. Rhet. *in inst. i. publ. L. 2. Tit. 3. §. 1.* & circa illud ac cæteras Leges positivas, modó alteri nondum inde jus qvæsitum, vid. Dn. Lyncker. *de his quæ lib. ff. perp. act. §. 2.* dispensare possint, Dn. Stryk *in U. M. ff. Lib. 1. Tit. 3. §. 7.* & Schutz. *in j. publ. L. 2. tit. 8. pos. 7.* ipsi vero iis contraventuri *dispensatione* non opus habeant, qvod ex matrimoniis Principum Protestantium in gradibus jure humano prohibitis sæpius contractis manifeste apparet. Carpzov. *in Jprud. Conf. Lib. 2. D. 110.* Et ex hoc fundamento etiam qvæstio *de testamentis principum absqve solennitate* conditis facilè decidi potest, qvæ, qvamvis non valere communiter asseratur, Maurit. *Consil. Tubing. Conf. 1. n. 45.* Rosental. *de feud. c. 12. concl. 10. n. 15. sqq.* Klock *vol. 3. Conf. 102. n. 97.* temperamentum tamen allatum a Dn. Stryck. *in Exam. j F. c. 14. q. 19.* hîc utiqve attendendum puto. Qvod ad Leges *imperii publicas* attinet, iis qvidem Principes ex conventione suâ & libero consensu adstricti sunt, vid. Tabor. *de jure obstag. c. 4. §. 2.* & qvamvis Dn. Stryck. *in U. M. ff. d. l. §. 8.* hanc tantum ad ipsos Status, qvod scilicet in controversiis *inter se* ortis his Legibus uti velint, restringat, magis tamen placet illorum sententia, qvi Status imperii Legibus publicis etiam *quoad subditos suos* obligari, & illis per speciales Constitutiones haud derogare posse credunt, Mevius *p. 4. D. 77.* qvod sicut illo casu, qvo Leges publicæ clausulam omnibus contrariis statutis derogantem annexam habent, omni dubitatione caret, *Titius in spec. j. publ. Lib. 3. c. §. 13.* ita in dubio Legem pro universali esse habendam, ut ei non nisi in Comitiis communi consensu derogari possit, autumo. vid. Dn. Schwed. *part spec. S. 2. c. 13. §. 2.* & Dn. Engelbr. *in Diss. de Princ. in dispens. pot. §. 6.* conf. Illustris Dn. de Rhetz. *in inst. j. publ. L. 1. t. 1. §. 35.* & Tabor *de altero tanto p. 4. art. 7. § 8.* Judicem tamen inferiorem securius facere credo, si in sententia ferenda non *Rec. Imper.* sed *superioris immediati Constitutiones* attendat, (qvamvis forsan de jure ali-

ud dicendum sit. vid. Dn. Stryck. *in U.M. all. l. in f.*) præsertim cum litigantibus nulla inde læsio contingat, sed ipsis per *appellationem ad Cameram* consulatur, Dn. Lyncker. *de gravam: extrajud. c. 3. p. 2. m. 1. §. 51. n. 15.* quæ tali casu *Constitutiones Imperii Legibus particularibus* præfert. Klock. *in votis Cameral. Relat. c. 10. n.* 146. Bluhm. *in pr. Camer. Tit. 2. §. 17.* Qvatuor tamen potissimum videntur casus dari posse, inqvibus *Imperii* Ordines ejusdem *Recessibus* ac cœteris *Legibus impunè* contraveniunt, qvorum (1.) indubie est, si ipsis Lex publica expressè *facultatem* contrarium statuendi *permittat*, cujus exemplum vid. apud. Dom: de Rhetz. *d. l.* conf. Rodingi *Pand. Camer. Lib. 1. Tit. 12. p. m. 238.* (2.) Hæc libertas ipsis competit, si eam *speciali* sibi *protestatione* reservaverint, qvod ipsis, cum Legibus publicis ex libera conventione obligentur, omnino licet. vid: Dn: Stryck: *in U. M. all. l. §. 6.* ubi & exemplum; cui jungi potest *protestatio Statuum* contra *aliquos passus Capitulat. Leopold.* facta, de qva vid: E. F. von Heerden Grund F. des H. Rom. R. *p. 3. c. 3. p. m. 229.* (3.) Hæc facultas non denegatur, si Lex imperii tantum *permissiva* sit, cujus permissionem Status imp. qvoad suos subditos licitè restringunt, & planè tollunt. Horn. *in diss. de lib. Germ: exter. mil. Th. 20.* qvi ibi in permissione militandi apud exteros exemplum exhibet. Sic cum R. J. *de A. 1575. tit. von wucherl. Contracten* qvincunces usuras permittat, qvin usurarum legitima qvantitas nihilominus a Statibus in suis Territoriis ad *trientales* possit restringi, non dubitandum est: Limitanda tamen hæc de Lege *permissiva* est assertio, nisi illa permissio *privilegium ob benè merita* contineat, unde privilegia *vestiaria Doctoribus* Legibus Imperii publicis concessa *specialibus constitutionibus* non possunt auferri. Dn. Præses *in diss. de Lege vestiar. c. 3. n. 10. seqq.* conf. Tabor. *in armam. justin. de legit. arm. usu. c. 3. §. 3.* (4) huc referri potest *jus Retorsionis*, qvo interdum contra Constatus Leges imperii publicas violantes, solent uti status imperii. vid. de eo Dn. Rhetz. L. 2. *c.* 1. §. 32. & *c.* 10. §. 3. Dn. Stryk. *in U. M. tit. 2. Lib. 2.* & Dd. all. a Brunnem. *ad* L. 3. *ff. d. t. inf.*

§. 7.

Ad Classem illorum, qvi Legibus *impunè inobediunt*, Secundo communiter referuntur *ad venæ* & *forenses*, qvod tamen non adeo crudè accipiendum est. Cum enim illi ex commoratione Magistratui loci ubi degunt, etiam *ad tempus* subjecti sint, Grot. *de I. B. & P. L. 2. c. 11*

§. 5.

§.5.n.2. & Henniges *ad eund. h.l.* nec ab ejus Legibus & statutis ratione rerum, qvæ ibi habent, & negotiorum, quæ ibi gerunt, se eximere possunt, unde eleganter forenses omnibus ex causis, ex qvibus *eorum* in aliqvo loco *sortiuntur*, etiam ejusdem statutis obligari scribit, Mev. *ad jus. Lub. quæst. præl.* 4. §. 9. & Dd. eosdem statutis *litis ordinativis*, vid. Ziegl. *de j. Majest.* Lib. 1. c. 34. n. 10. (secus si tantum ex causa judicati petatur executio. Mev: *p. 5. D.* 241.) *de solennitate & validitate actus* vel *inter vivos* vel *mortis causa* disponentibus, vid. Carpz. *p.* 3. C. 6. D 12. & n. 3. & *in rem* conceptis, Tiraqu. *de j. primogen. Qu.* 46. obstringi asserunt, nisi tamen hoc ultimo casu contra voluntatem domini e.g â fure res ad locum statuti apportatæ sint. Mev. *ad jus L. all. l.* n. 28. A Legibus vero & statutis, *personas* concernentibus, regulariter liberantur, nisi talia sint, qvæ ipsis nullum damnum aut præjudicium afferant, Civibus vero bonum exemplum præbent, unde *festis* & indictis *jejuniis* etiam forenses obligari rectè tradit Zœs. *ad ff. t. de* LL. *n.* 20. *in f.* Sed qvid de *Legibus prohibitivis* ac *pœnalibus* dicendum? distingv: mihi videtur, an prohibitio & pœna illa tantum primariò *ad emendationem morum in subditis* tendat, qvo casu *forenses* illâ non videntur obligari, unde Lege qvoqve vestiaria non tenentur. Dn. Præses *in diss. de L. vestiaria c.* 3. *n.* 8. & 10. Si vero pœna & prohibitio *pro civili securitate* sit constituta, tunc utique pœnali statuto forenses etiam obligantur, Carpzov. *in pr. Crim. Qu.* 54. *n.* 51. ita, ut ignorantia pœnæ statutæ ipsos non liberet, modo prohibitionem sciverint. Zœs. *ad ff. t. de j. & f. ignor. n.* 5. Qvæ tamen omnia de tali prohibitione sunt intelligenda, quæ *j. communi* cognita est; si enim *jure* tantum *statutario* qvid prohibitum, *forenses* vel pœna statuti planè non comprehenduntur, Klock. *vol.* 1. *consil.* 48. *n.* 23. vel tamen ex ignorantia illius excusantur, Carpz. *p.* 4. *c.* 9. *D.* 19. *n.* 5. & 6. qvô pertinet illud, qvod habet Tabor. *in armam. Justin. de Hoplophoria c.* 3. §. 16. studiosos primis adventus diebus prohibitione armorum in Academiis non obligari. Denique, cum forenses non, nisi per tempus commorationis saltem Magistratui ac Legislatori illius loci sint subjecti, nec illos Legibus ultra teneri, ac inde illis, qvæ perpetua ipsis onera ac præcepta imponunt, impune non parere manifestum est. Dn. Coccej. *in Diss. de fundata Territor. pot. T.* 2. §. 6.

§ 8.

Qvid vero de iis dicendum, qvi qvidem in loco aliqvo domicilium habuerunt, & ejusdem Legibus subjecti fuerunt, sed propter delictum *patriâ ejecti*, aut ipsi sine veniæ impetratione *discedentes* in alio jam loco degunt? An & illi tamen *patriæ Legibus* obstricti manent, an illis impunè in posterum non parebunt? Qvoad *delinqventes* eqvidem distinguendum videtur, an cum civitate ejicerentur, *illius jus amiserint* vel *mediam capitis deminutionem* passi sint, an vero non? & sicuti *illo* casu ipsos nec Legibus pristini domicilii amplius teneri inde apricatur, qvod omnibus earum favoribus & beneficiis priventur, & obligationem specialem erga Rempubl. illam planè exuant; ita *hoc* contrà casu Patriæ statutis utiqve obligati manent, cum rationi non sit consentaneum, delictum ipsis à Legibus immunitatem præbere debere, qvæ tamen subditis extra delicti causam in alieno Territorio degentibus denegatur. *vid. supr. §. 3.* Unde, qvod Grotius *L. 2. c. 5. §. 25.* de *exulibus* asserit, nullum Civitati amplius in eos jus esse, merito ad *deportatos*, qvi jus Civitatis amittebant, (qvibus hodie *banniti* & *fustigati cum perpetua* Relegatione æqviparantur Dn. *Hopp. in U. Hod. ad §. 2. J. de cap. dem.*) restringit Zigl. *ad eund. d. l.* Unica tantum videtur hic esse limitatio, si scilicet qvis *absqve omni causa* ex patria in exilium ejiciatur, ubi, cum ob ingratitudinem & summam injuriam a patriâ illatam, obligatione erga illam planè solvatur, Puffendorf. *de oblig. erga patr. §. 40. & 43.* Legibus etiam illius impunè in posterum non parebit, qvanqvam tamen melioris & generosioris animi indicium videatur, illis se nihilominus ex libero arbitrio conformem præbere. Illi vero, qvi ex patria animô nunqvam redeundi sine veniæ impetratione discedunt, Legibus ipsius non solvuntur, si in illo loco libera cæteroqvin *emigrandi facultas restricta* sit, aut tales Leges obtineant, qvales olim Romæ fuerunt, domicilium scilicet qvidem transferre licere, sed non eo minus eum, qvi transtulerat, municipii sui muneribus obligari vid. Grot. *d. l. §. 24. n. 1.* Alias vero, nisi *intempestiva* sit emigratio, cujus exempla vid. *ibid n. 2.* (modo *discessus indicetur*, qvod tamen etiam aliqvando licitè intermittitur) libera emigrandi facultas, sicq; emigrantes Legibus pristini domicilii in posterum soluti esse debent.

§. 9.

§. 9.

Pertinent ad impunè inobedientes porro illi, qvi qvidem in civitate degunt & domicilium habent, sed vel ob *personæ privilegium* vel *locum habitationis* ejus jurisdictioni eximuntur. Et qvidem qvoad *locos exemtos*, ad illorum possessores statuta & Legesloci non porrigi manifestum est, Carpz. *§ 3. C. 12. D. 19.* Mev. *p. 2. Dec. 30.* cum idem sit extra territorium esse, vel in territorio, sed exemtum, *idem ad jus* L. *qvæst. præt. 5. n. 45.* nisi tamen possessor domus privilegiatæ simul sit *Incola* vel *Civis* in illa ipsa civitate, in qvâ domum privilegiatam possidet. Carpz. *d l. def. 20.* Qvod in illis, qvi *personaliter privilegiati* sunt, secus se habet, utpote, qvi æqvè exemti ac privilegiati manent, licet domum civicam possideant ac inhabitent. Brunn. *Cent. 3. D. 60.* Personali privilegio vero exemti esse communiter asseruntur 1. *Clerici*, qvos Legibus Civilibus *uti* qvidem, sed *non obedire* vult. Lancell. *in inst. 3. Canon Lib. 1. Tit. 2. §. 4.* vid tamen. Ziegl. *ad eund. h. t.* & Canones non minus ab omnibus Laicorum Legibus, qvam eorum jurisdictione eximunt, ac controversias ipsorum non secundum statuta & Consvetudines *locorum, sed juxta proprium ipsis jus* Canonicum determinari jubent: vid. Richter. *de foro compet. c. 9. n. 2.* Qvorum exemplo & hodiè *Professores* ac *Studiosos* in Academiis ab *urbana* jurisdictione & Legibus exemtos esse videmus. Mev. *d. Tr. qvæst. præt 3. n. 14. & 15.* Cætera vero qvæ de Clericis statuta, hodiè apud *Principes protestantes* eorum arbitrio nudè subjacent, qvorum Legibus cum competentem ipsis in Clericos potestatem qvasi postliminii jure receperint, hi utiq; obligantur, Mev. *d. l. n. 18.* nec minus etiam in *Civitatibus provincialibus* statutis earum obstringuntur, nisi a Magistratus jurisdictione se esse exemtos, specialiter doceant. id *ibid. n. 19.*

(2.) *Legati* & *Ministri Principum*, qvi ex more inter gentes recepto â Legibus urbis, in qvâ degunt, eximuntur, Grot *de I. B. & P. lib. 2. c. 18. §. 4. n. 5.* & *in Responso* qvod habetur in Maurit. *Consil. Chilon. 4.* una cum comitibus & familia sua, qvod in omnibus personaliter privilegiatis generale est. Wesenbec. *Consil. 50 n. 2.* Hoc tamen ad illos tantum restringendum, qvi ad *peragenda Principis* sui negotia in illo loco versantur, ita ut si *extra illum respectum* ibi degant, diverso ab aliis advenis jure cenferi non debeant Mev. *d. l. n. 17* (3.) *Summorum Dicasteriorum* tam Imperii qvam Provincialium *Assessores* in locis, ubi

illa

illa habentur: qvod de Assessoribus Cameræ, omnibus cœteris personis ad Cameram pertinentibus, imo de ipsis praxeos Cameralis studiosis, modo matriculæ inserti sint, testatur Blum. *in Proc. Camer. Tit. 26. §. 2. sqq.* conf. Mev. *d. l.* Et ad horum exemplum omnes illos, qvi specialem exemtionem docere possunt, vel privilegiati sunt (qvo in Imperio *Rex Bohemiæ* referri potest, qvi nullis ejus Legibus tenetur, tantum Constitutioni feudali & pacis publicæ innixus. Dn Lyncker. *de iis qua lib. stat. perp. acc. S. 2. § 1.*) Legibus loci, ubi degunt, non teneri certum est.

§. 10.

Recensendi jam veniunt illi, *qvi legem non capiunt*, ut eleganter Dn. Becman. *in Paral. polit. c. 13. §. 5.* dicit, *dormientes* scili. cet, *Infantes*, & *furiosi*, qvi ob defectum intellectus ac voluntatis moralis â Legis pœna eximuntur. Et qvidem qvoad *dormientes* eos pro mortuis censeri debere, pluribus demonstrat Tiraqu. *de pœn. temp. cas. 5.* & furiosis eos semper adjungit. *c. 3. §. item quæritur X. de Baptismo*, qvibus etiam æqviparantur in L. 1. § 3 *de A. O.* P. Hinc delinqventes ab omni punitione liberi sunt, vid. *un. Clem. de homicid.* nisi tamen aliqvam culpam commiserint; Matthæus *de Crimin. in prolog. c. 2. n. 13.* unde *Noctambuli*, qvi hoc vitium sibi adesse sciunt, nec tamen includi se curant, extra ordinem puniendi sunt. Harpr. *ad §. 11. J. de injur.* Struv. *in S. t. C. Ex. 48. th. 10.* Nec magis *infantes* Legis coercitioni subjacent, utpote qvos in delictis innocentia consilii excusat, L. *12. ff. ad* L. *Cornel. de sicar.* unde ex communiori sententia nulla plane, ne qvidem arbitraria in eos pœna cadit, Clasen. *ad Constit. Crimin. artic. 164.* Richter: *p. 1. d. 1 n. 41. & 44.* Stryck. *in diss. de pœn. impub. c. 2. n. 34.* nisi, qvod â parentibus & interdum in gravissimis delictis pro re nata etiam a Carnifice incarcere virgis castigari debeant. Carpz. *in pr. Crim. Q. 143. n. 18. sqq. Furiosorum* autem inobedientiam, illam tantum impunem esse debere, qvæ in *omittendo*, non etiam qvæ in *committendo* consistit, vult Dn: Becm in: *all. l. in f.* sed in praxi tamen contrarium observari, & furiosos, qvibus etiam *Dementes* & *Melancholici* in tertio gradu accensendi, Dn. Stryk: *de J. Dem. c. 3. §. 5. & c. 5. §. 5. sqq.* ab omni plerumqve pœna immunes esse, certum est, Carpz. *qu: 145. n. 10. sqq:* Matth: *de Crimin. suis all. l. n 5.* ita tamen, ut arbitrium judicis non plane excludatur. Clasen *ad Constit. Crimin.*

*art.*179. qvi pro renata & gradu furoris *pœnam* aliqvando *extraordinariam* imponet; Qvò pertinet illud, qvod habet Carpz. *d.l.n.*46. *sqq.* furiosum, qvi *culpâ suâ* in furorem incidit, *arbitrariè* puniri posse, conf. Dn Schöpfer *in Synopsi j. Rom. ad t. de priv. del. n.*26. nec nón, qvod habet Dn. Becman. *in parat. Polit. c.*15. §. 5. si ex furiosorum facto *mors* vel aliqvod *magnum malum* seqvatur, eos in exemplum cohibendi delicta, & *propter suspicionem*, quam talis eventus generare potest, qvod aliquid mentis & culpæ habeant, castigari arbitrarie posse. conf. Carpzov. *d.l.* An vero illis, qvi Legem non capiunt, accensendi qvoqve sunt *muti surdi*, & *cæci*? Qvod utiqve affirmandum videtur, in illis inobedientiæ casibus, qvibus *vitium* ipsorum *ansam dedit*. Dn: Stryck: *de j. sens. diss.* 2. *c.*5. *n.*10. *sqq.* & *diss.*4. *n.*11. *sqq:* præsertim in *delictis omissionis*, id qvod in *surdis* eò magis sanæ rationi convenit, qvò certius ipsa verbi *obedientiæ* derivatio demonstrat, illam non nisi ab *audientibus* exigi posse. Nec minus *summè ebrii*, si *ebrietas* ipsorum sit *planè innoxia* & inculpata, ab omni etiam pœna liberantur, vid. Schultz. *de impun. c.* 3. § 9. *in f.* qvamqvam alias una cum *summè iratis* sæpe qvidem ab ordinaria, nunqvam tamen ab *extraordinariâ* pœna excusentur, Carpz. *p.*4. *C.*6 *D.*5. *n* 3. Richter. *p.*1. *D.*4. *n.*162. & 168: Wissenbach. *ad tit. de R. l.* L. 48. *n.* 3. Tabor. *in Racemat: Crim: def art:* 146 *p. m.*262. & *in Tr: de indic: delict ad art.*32. §. 12.

§. 11.

Deniqve ad impunè inobedientes referri posse videntur illi, qvibus jus ignorare permittitur, *Milites* scilicet, *Minores*, *Fœminæ* ac *Rustici*, de qvibus vid. Dd. passim *ad tit. de j. & f. ignor:* Notandum tamen circa hos, impunem hanc Legum ignorantiam ad solum *jus positivum*, non etiam ad *naturale* se extendere, unde licet Milites ac Minores *in delictis civilibus* ignorantiâ excusentur: L. 9. *pr. ff. de j. & f. ignor:* & L. 11. C. *eod*, *conf.* Schultz. *de impun:* c. 3. §. 11. & sic e.g. telonium defraudantes â pœna *commissi* sint immunes, L. 3. C. *de vectig. & comm.* L. 16. §. 9. *ff. eod. vid.* Br: *ad d.* L. 3 & Perez. *ad* C *d.t. n.*12. non tamen â pœnâ L. 7. C. *unde vi* liberantur, cum invasio Rei alienæ etiam naturali jure improba sit. Mev. *p.*4. *D.*18. *Fœminarum* verò & *Rusticorum* ignorantia præter allatam jam restrictionem (nam & Fœminæ & Rustici utiqve etiam pœnæ L. 7. C. *unde vi* subjacent, Brunn. *Exerc just. ad Lib.* 4. *T.*2. §. 1. qvamvis Richter. sub certis limitationibus contrarium

asserat p.1.D.1.n.32) duas adhuc limitationes admittit, ita ut (1) non concedatur, qvàm in *casibus* â Lege *expressis*, L. 9. *pr. ff. de j. & f ignor.* Eckholt *ad h. t.* §. 4. (de qvibus vid. possunt Dn. Præses. *in diss. de innox. mulier. j. ignor.* & Dn. Stryck. *in diss. de jure Rusticorum*, con^c. Tabor. *in Racemat. Crim. de f. aa* L. 15. C. *de furt.* & Richter, *p.1.D.1.n.30. & n 190. & p.2.D.84. n.5.c.16.* Schultz. *in all. diss de impun. t.3. §.12. & 13.*) & (2) reqviratur, ut *peritiorum copiam habere non* potuerint L. 9. §. 3. *de j. & f. ignor.* Unde Rustici, qvi prope civitatem habitant, juris Civilis ignorantiâ non excusantur. Tabor. *in Relat. Argentor. Rel.* 148. *n* 2. Referri huc etiam possunt in aliqvibus casibus *Mercatores*, qvibus ignorantia juris positivi non *semper* præjudicat, Carpz. *p.1.C.2.D.10.* Martini *ad proc. Saxon. Tit 5.* §.1. *n.* 96. cùm in eorum foro *de apicibus juris* non disputetur, Berlich *p.2.Concl.* 24. *n.*47. & inde in eorum processu multa contra communes juris Regulas admittantur. vid. Carpz. *d.l. & c.*16. *D.*18. *n.*2. Qvod tamen de *jure merè positivo* intelligendum, nec ad illas Leges, qvæ aliqvid *æquitatis naturalis* in se habent, facilè extendendum, unde nec Mercatores majores usuras illis, qvæ communiter permittuntur, exigere aut stipulari possunt Richter. *p.2.D.*74. *n* 10. Hahn. *ad Wes. Tit. de usuris n.*11. conf. Dn. Fritsch. *in Tr. de Menopol. c.*10. *n. fin.* Malè ergo huc referuntur *Judæi*, qvorum controversiæ qvamvis aliqvando deficiente jure communi ex *Legibus Mosaicis* determinentur, vid. Richter. *in Tr. de Testibus c.*21. *n.*43. non tamen ideo Legũ civilium nexui eximendi, nec *usuraria* ipsis *pravitas* concedenda, Klock. *vol.*1. *consil* 37. *n.*219. qvamvis id faciat Berlich. *de.. 68. n.*26. & de facto pluribus in locis contrarium observetur. Klock. *all. l.* Nec minus statutum, qvo Judæis *retentio rerum furtivarum* conceditur, usqvedum ipsis de pretio satisfiat, rectè improbant, & non valere asserunt Mev. *ad jus Lub. L.* 1. *T.* 8. *art.* 1, *n.* 25, & Richter, *p.* 2. *D.* 96. *n.* 104. *&* 105.

§. 12.

Progredimur nunc ad *certium* inobedientiæ impunis *fontem*, qvi ipsius *Legis qualitati* adscribitur, qvalis primò esse videtur *nondum facta* illius *promulgatio*. Qvando qvidem, cum ipsa *Legis forma* in sanctione & promulgatione consistat, Hahn *ad Wes. tit. de LL. n* 1 *verb. omnes obligent.* adeo ut hæc *Legis substantia* vocetur Menochio *in A.I.Q. ad c.*3. *Dist.*4. *n.*5. & ejus essentiam suo concursu com-

pler

plere dicatur Thomæ Aqvinati, vid. Ziegler. *ad Lancell. Lib. 1. Tit. 3. §. 6. in f.* hinc nulla Legis ante promulgationem vis aut efficacia est, *L. 65. ff. de Decu.* cum propositum in mente retentum nihil operetur, & inde subditi Lege, non nisi in Legislatoris animo existente, constringi neqveant. vid. Mev. *p. 2. D. 74. n. 8.* Dubium vero inde oritur: *An sit licei subditi, si Legis, quæ nondum publicata est, notitiam habeant, eandemque latum iri pro certo sciant, illi impunè non pareant?* Id qvod non minus affirmandum videtur, Dn. Lyncker. *de gravam. extraj ud. c. 3. p. 2. m. 1. §. 52. n. 3.* cùm non solùm legis vis omnis â promulgatione dependeat, & ante de seriâ ac constanti Legislatoris voluntate constare non possit, sed & secundum communem JCtorum Regulam, *denunciatio*, qvoties illa ad *actum* aliqvem, (ut hic ad obedientiam præstandam,) facienda, *etiam scienti* fieri debeat, Brunn: *ad L. 7. C. de Evict. n. 2.* vid. Lauterb. in *Concl. for. ad t. de* LL. *n. 3.* Zœsius: *ad ff. eod. t. n. 1.* Nec tamen statim â promulgationis tempore inobedientia erga Legem pœnæ subjacet, sed, qvamvis *in arbitrio* ipsius *Legis* sit, tempus, qvô elapsô obedientiam sibi præstari vult, definire, Lauterbach. in *Coll. Theor. pr. ad t. de* LL. *§. 20.* eô tamen omissô Leges *de j. Civ.* non nisi *post II. menses* ad obedientiam obligant; *Nov. 66. c. 1 conf.* Martini *ad proc. Saxon. in præfat. n. 70.* qvod & hodie in publicis Imperii Legibus in dubio adhuc obtinere vult. Dn. Stryk. in *U. M. ad t. de* LL. *§. fin.* cum contrà in ejus locum VI. *menstum spatium* substitutum esse asserat Tabor. *in Collat. j. Rom. & Hung. p. 2. S. 1. §. 29.* Exceptio tamen occurrit in Imperio nostro in *Camera* judicio, qvod legibus in Comitiis latis non ex promulgationis momento, aut aliqvot mensibus post, sed demum ex tempore factæ sibi illarum â Moguntino *insinuationis*, obligatur: Bluhm. *in Proc. Camer. T. 2. §. 9.* Conf Rodingi *Pand. Camer. Tit. 1. §. 8. seqq.* Cum contrà *Magistratuum inferiorum* particulares *ordinationes* ex tempore *promulgationis* statim obligare velint: Peretz. *ad Cod. t. de* LL. *n. 20.* Qvibus accensen possunt omnes illæ Leges, qvas obedientiam statim exigere ex earum argumento tacitè patet. vid. Carpzov. *dec. 101. n. 3.* An vero *Leges Civiles positivæ* tantum in foro interno, an etiam in conscientia obligent, seu, ut qvæstionem magis ad nostrum scopum applicemus: an *inobedientia* adversus ejusmodi Leges in *foro interno impunis* sit? acriter â Dd. disputari solet: Ad qvam contentionem decidendam mihi optimè facere videtur Distinctio allata â Struvio *in S. I. C. Exerc.*

th. 14 *sq.* & âDn. Stryck. *in diss. de foro conſc. c.* 2. *n.* 16. inter Leges: qvæ *moralitatem actus determinant*, & inter illas, *qua actui formam præſcribunt*, vel ejusdem *libertatem* arbitrio hominum *relinquunt*, *ſtatuâ* tantum ejus *nullitate*, vel additâ certâ *pœnâ*. conf. Schwendend. *ad* Eckholt, *Tit. de* LL. §. 16. ita, ut *illæ* atiqve *in conſcientia* obligent, non qvidem *ex propria & directa* vi, ſed *indirecte ex mandato Divino*, qvod juſſui ſuperiorum Reverentiam præſtari vult, Huber. *in prælect. ad tit. de* LL. §. 7. *His* vero in *foro interno* impunè non pareatur. Ex qvâ diſtinctione etiam facilè apparet, qvid de illa qvæſtione: An Lex *alternativè* tantum vel ad obedientiam, vel ad pœnam obliget, ſentiamus; Qvam licet aliqvi ſimpliciter affirment, de prioris generis Legibus tamen id negandum videtur, ad qvas cum pleræqve *Legum Academicarum* pertineant, non ſatis ſecura videtur illa Conſvetudo, qvâ ſtudioſi in Academiis Legum obſervantiam *juramentô* promittere tenentur, utpote qvæ ob ſimplicem ipſorum ad obedientiam obligationem ſæpius perjurio anſam dat, cum juveniles calores raſò exactam Legum obſervantiam permittere, qvotidiana experientia doceat.

§. 13.

Anteqvam autem vis obligandi *ex Lege* oriens certò determinari poſſit, bene reſpicienda eſt ipſius Legislatoris intentio, an ſcilicet ille in Legis ſanctione *jubere*, an tantum *permittere*, vel *ſvadere* voluerit. Qvamvis enim JCti inter Legis ſpecies etiam *permiſſivas* referre non dubitent, cum inter Legis virtutes expreſſe referatur *permittere* in *L.* 7. *ff. de* LL. hoc tamen non niſi *impropriè* fit, cum permiſſio non tam ſit Legis actio, qvam *actionis negatio*, Puffendorff. *de I. N. & G. Lib.* 1. *c.* 6. §. 15. & non tam Lex, qvam conventio ſeu promiſſio Superioris vocari debeat, qvâ ſe ad aliqvem actum impunè permittendum obſtringit. vid. Lauterbach. *in Coll. Theor. pr. Lib.* 1. *Tit.* 3. §. 19. Hinc cum Lex illius, qvod permittit ac in arbitrio alicujus relinqvit, faciendi *nullam neceſſitatem* imponat, ei contravenire ac ejus permiſſione non uti non ſolum impune eſt, *Carpz. P.* 1. *C.* 25. *D.* 2. *n.* 3. Hahn. *ad Weſ. tit. de* LL. *n.* 5. ſed etiam aliqvando tutius, cum non omnis permiſſio plena ſit, aut etiam conſcientiæ ſecuritatem tribuat, ſed ſæpius Lex pœnam qvidem tollat, non etiam jus det. Grot. *de J. B. & P. lib.* 2. *c.* 1. §. 14. Tabor. *in armam. juſt. de admonat. c.* 6. §. 6.

qvo

qvo pertinet illa distinctio, qvam habet Huber. *in prælect. ad. l. §. 9.* inter *permissionem* & *tolerantiam*, qvæ cum communi illa distinctione inter *permissionem plenam* & *minus plenam* convenire videtur. conf. Ziegl. *de jur. Majest.* L. 1. *c.* 5. §. 68. Ubi triplicem facit permissionem. Volunt tamen permissionem Legis non qvidem *ipsum*, cui qvid permissum, sed tamen *cæteros* obligare, ne ipsi hâc permissione utenti resistant, & impedimento sint. Grotius *Lib. 1. c. 1. §. 17. n. 3.* Qvod qvidem qvoad *ipsum patientem* admitto, vid. Lauterbach. *d. l.* Ziegler. *ad Grot. all. l. §. 9.* non vero *qvoad tertium*, nisi permissio plena & perfecta sit. Ziegl. *all. l. §. 17.* Puffendorf. *all. l.* (qvi tamen hunc non resistendi effectum non ex permissione Legis, sed naturali cujusvis libertate derivat.) Unicus forsan adhuc videtur dari posse casus, qvô Lex permissiva licet non ex permissione, sed *ex implicitâ prohibitione* obligandi vim habet, si scilicet vel *certæ* tantum *personæ*, vel *ad* definitum *tempus* aliqvid permittatur, qvo casu illa qvæ permissa, vel qvoad *reliqvos* subditos, vel *post illud tempus* tacite prohibita censentur. vid. Tabor *d. l. §. 7.* Carpz. P *3. C. 13. D. 9. n. 8.* Et hæc, qvæ de Lege permissiva dixi, simul de Lege *svadente* intelligi volo, cujus *exempla ex jure Civ.* exhibet Wissenbach. *ad ff. diss. 4. §. 10. in f.* ita ut & hæc *nullam* juxta consilium subministratum agendi *necessitatem* imponat, Huber. *all. l.* & Cujac. *ad* L. 1. *ff. de* LL. qvamvis tamen Leges svadentes actum juxta illas gestum *impunem* qvoq; reddant, cum & in privatis negotis speciale & instructiorum consilium pro mandato habeatur, hoc effectu, ut svadens actum improbare non possit, sed mandati inde actione teneatur. Struv. *in S. I. C. Exerc. 22. §. 9.* An vero etiam huc illas Leges referre liceat, qvæ *aliqvid prohibent*, non tamen *additâ pœnâ* aut *clausulâ irritante*, (qvas Leges communiter *imperfectas* vocant, Puffendorf. *de j. N. & G. L. 1. c. 6. §. 14.* Grot. L. 2. *c. 5. §. 16.*) controverti poterit? Et qvamvis primô intuitu videatur inobedientia erga tales Leges in foro externo impunis esse; contraria tamen sententia verior est, cum *pœna non addita* aut arbitrio judicis committi videatur, aut infamiæ ad minimum nota, qvam tales Leges irrogant, qvæ nihil addunt, qvam qvod factum pro turpi haberi debeat, pœnæ locum subeat. Puffendorf. *d. l.* Qvod etiam de *clausulâ annullatoriâ* dicendum, qvippe qvæ vel tacitè subintelligitur L. *5. C. de* LL. vid. Lauterbach. *in Coll. Theor. pr. Lib. 1.*

Tit. 3. §. 23. ita ut judex actum rescindere debeat: Tabor. & Stryk. *ad Barbos* L. 10. *c.* 13. §. 2. & Schwend. *ad Bckh. tit. de* LL. §. 18. vel in ejus locum pœna substituitur, qvæ si solvatur, actus regulariter rescindi non solet Lauterbach. *in Concl. for. Exerc.* 2. *th.* 6. Huber. *in prælect. ad Tit. de* LL. §. 11. Except. vid. tamen apud Mev. *ad jus. Lub. Quæst. prælim.* 9. *n.* 19 *seqq.* conf. Feltm: *Decad.* 1. *Dec.* 8. *n.* 46. & 47.

§. 14

De Lege *injustâ* jam dispiciendum, an inobedientia adversus illam impunis sit? Qvod eqvidem simpliciter affirmare non dubito, modo tamen *in vero & genuino* sensu vox *injustitiæ* sumatur. Non enim illam statim *injustam* vocamus, qvæ *positivè justa* non est, i. e. cujus præceptum actum virtutis aut justitiæ non continet, cum sufficiat illam *negativè justam* esse, i. e. nihil injusti aut turpis præcipere; Ziegler. *de jur. Maj.* L. 1. *c.* 1. 84. nec injustam dicimus, qvæ aliqvid jubet prohibetve *injustè*, Dn. Stryk. *in diss. de foro const. c.* 2. *n.* 10. qvalis Lex non tam *injusta* qvam *dura* vocari debet, & inde, si *de certa Voluntate* Legislatoris constet, utiqve servanda est, Brunn. *ad* L. 1. C. *de* LL. & Peretz. *ad C. d. t. n.* 19. cum sufficiat Legem *scriptam* esse, qvamvis *perquam dura* sit. L. 12. §. 1. *qui & a quib. manum.* Qvibus etiam accensendæ illæ Leges, qvæ *injustum* qvidem statuunt, sed tale, qvod *perpessu* tantum est *iniquum*, non etiam simul *factô illicitum*: Dn. Stryk. *d. l.* cum illæ sæpius in oppositione ad *justitiam* Legalem i. e. ad salutem Reipubl. relatam *injustæ* non sint, qvamvis in relatione ad *justitiam moralem* & absolutam tales esse videantur. Hornei. *in lib.* 4. *philos. Mor. c.* 3. *n.* 9. Et hinc *iniustam* tantum Legem vocamus, qvæ vel *injustum præcipit*, vel *injustum permittit*, tale scilicet, qvod sine peccato morali fieri non potest, qvales Leges tanquam *peccati nutritivæ* utiqve obedientiam non merentur. vid. Tabor & Stryk. *ad Barbos* L. 10. *c.* 13. §. 7. Unde inter illas qvidem Leges, quas Grot. *de I. B. & P. Lib.* 1. *c.* 10. §. 10. *n.* 4. & *Lib.* 2. *c.* 7. §. 1. nec non Bœcler. *ad eund. h. l.* injustitiæ arguit, qvam plurimas nostro in sensu non tam *iniustas*, qvam duras & iniqvas esse apparet. vid. Ziegl. *ad Grot. Lib.* 1. *c.* 10. §. 10. Id vero, qvod de Lege injustum permittente dixi, ita intellectum volo, ut eidem & ab illo, *cui* aliqvid *permittitur*, & *à patiente* ac *tertio* impune non pareatur, ita, ut hic illi, qvi permissione injustâ Legis uti vult, licitè resistat: Sic e. g. cum Ewenus Rex Scotiæ publicâ

Lege

Lege Nobilibus primum cum ſponſis Ruſticis concubitum permitteret, vid. Hubner. Hiſtor. Fr. *p. 2. Lib. 3. p. 1021.* qvin Ruſtici Nobilibus hâc permiſſione uti volentibus, impunè reſiſtere potuerint, non dubitandum eſt. Alia exempla ejusmodi Legum vid. apud Tiraqv: *ad L 7. Connub. n. 10. 59, 61. & 62.* Qvod autem injuſtis Legibus obedientia licitè denegetur, id duplici potiſſimùm cauſæ adſcribendum (1.) Concurſui mandati Divini, cui magis, qvàm hominibus parendum, (2.) qvod Legislator de eo Legem tulerit, qvod *in ipſius poteſtate non eſt*, cum Legibus naturalibus ac Divinis contravenire haud qveat. vid. Puffendorf. *de J. N. & G. Lib. 1. c. 7. §. 7. & 8.* & omnino Ziegler *de j. Majeſt. Lib. 1. c. 5. §. 35.* & illicitum neqve Prætoris imperiô, neqve Legis poteſtate confirmari poſſit. Wiſſenbach, *ad L. 27. de R. J. n. 5.* Non tamen ad illa, qvæ extra poteſtatem Legislatoris ſunt, referenda ſimpliciter illa, circa qvæ *ſpeciali* ſe forſan *pacto* obligavit, aut ex qvibus *tertio* jam *jus qvæſitum* eſt. Qvamvis enim in *illis, qvi Superiorem agnoſcunt*, facilè concedam ipſorum ſtatutis & Conſtitutionibus in *præjudicium* juris tertio qvæſiti tendentibus, ſubditos haud teneri, Klock. *Vol. 1. conſil. 51, n. 312.* (qvod de omnibus *Legibus* ipſorum *duris & iniqvis* qvoq; dicendum eſt) ſed apud Superiorem deſuper conqveri, & usqve dum hujus ſententiâ lis definiatur, Legi novæ impunè non parere poſſe: (vid. de *ſtatuto ambitioſo* in ſpecie Dn. Lyncker. *de Gravam: Extrajud: c. 3, p. 2, m. 1. §. 51. n. 11. & ſqq. conf. idem §. 54.*) Ita contra *Abſoluti ac Supremi Legislatoris* Legibus, licet de tali materia, qvæ de jure ipſius poteſtati non ſubjacet, conceptæ, aut admodum iniqvæ ſint, modò non ad aliqvid contra Divina mandata faciendum obligent, obedientia utiqve præſtanda, & nihil aliud circa illas licebit ſubditis, qvàm ut *ſupplicationem* ſuper Lege latâ apud Superiorem interponant, ita tamen, ut *interim* Legi obedire teneantur. vid. Zigl. *de J. Majeſt. L. 1. c. 5. §. 11.* niſi forſan ejus *mens* aut *ſententia* admodum *dubia* ſit, qvo caſu usqve dum Superioris declaratio accedat, illi impunè non paretur. vid. Brunn. & Peretz. *all. l.* Nec *negotia præterita* ad ea, qvæ Legislatoris poteſtati exempta, ſimpliciter pertinent, circa qvæ licet regulariter *Legi poſteriori* impunè inobediatur, cum Leges *in futurum*, non in *præteritum* ferri dicantur in *l. 7. C. de* LL. vid. Br. *ad ham* L. Martini *ad Proc. Saxon. in præfat. n. 71*, adeo, ut etiam præterita negotia qvoad *effectum*,

quem

quem in futurum habent, Legi posteriori non subjaceant: Br *all. l.* & Tabor. *Relat. Argentor. Rel. 9. n. 4. p. m. 294.* hæc tamen Regula non solum exceptionem patitur, si per Legem novam *jus antiquum* tantum *declaretur*, Tabor. *de altero tanto p. 5. art. 9. th. 7.* aut non de ipso negotio præterito ac ejus substantia, sed tantum *de Processu ac exactionis modo* disponatur; Mev. *P. 3. Dec. 56.* Sed & Legislatori *ob salutem Reipublicæ* in Lege de præteritis qvoqve negotiis statuere licere, communiter statuunt Dd. *ad* L. 1. *C. de* LL., & elegans exemplum, qvod habetur in *Art. V. Instr. P. Osnabr. §. 33.* in Imperio nostro comprobat. Illud deniqve notandum, inobedientiam impunem erga Leges injustas, *injustitiam manifestam* ac notoriam præsupponere, ut adeo, si de ejus justitia tantum *dubitet* subditus, ab obedientia illi debita non eximatur, Dn. Becman. *in Med. Polit. c. 13. §. 5. conf.* Ziegl. *all. l. §. 11. & 12.*

§. 15.

Ultimo loco ex Legum *Qualitate* inobedientia impunis censetur, si illa vel *nunqvam in usum deducta*, vel iterum *abrogata* sit. Qvoad primum tamen bene discernendum, an ideo tantum nullus hactenus Legis fuerit usus, qvod *casus & exempla*, qvibus illa applicari potuit, *defecerint*, an vero, etsi tales *casus* sæpe *existiterint*, tamen Lex ad earum decisionem *nunquam usurpata* ac in observantiam deducta sit. Et, sicuti priori casu nihil Legis validitati detractum est, cum solus *non usus* Legem nunqvam tollat, vid. Dn. Stryk. *de non usu j. quæs. c. 2. n. 2.* sed Leges semper loqvi præsumantur L. 27. *de Testam.* & erronea sit illorum sententia, qvi *observantiam ac consensum populi* ad Legis essentiam reqvirunt: Puffendorff. *del. N. & G. lib. 1. c. 6. §. 13.* Ziegl. *ae jur. Majest.* L. 1 *c. 5. §. 77.* Ita posteriori casu cum Mevio *p. 2. Dec. 14.* asserendum est, Legem usu non receptam pro Lege habendam non esse, conf. Tabor. *de altero tanto p. 2. art. 1. §. 6.* ubi varia Legum in usum nunqvam deductarum exhibet exempla, qvibus jungi potest Constitutio Friderici III Imperator. de ejiciendis è Germania juris Civilis Doctoribus, de qvâ vid. Limnæ. *in j. publ.* L. 4. *c. 8. n. 18.* si modò illa unqvam lata fuit, & non potius privati Autoris commentum est: Dn. Stryk. *in U. M. ff. diss. prælim. §. 23.* *Abrogatio* vero Legis contingit vel *expressè* vel *tacite*. Expresse sit *per Legem posteriorem*, modo illa priori Legi sit *contraria*, L. *ult. ff. de Constit. princ.* cùm alias

in

in dubio Lex posterior *limitativa* credatur, Dn. Stryk. *jure de primi c. 1. n. 8.* & Leges posteriores ad priores sint trahendæ, Wissenbach. ad *ff. Diss. 34. §. 23.* imo interdum ipsæ Leges novæ ex antiqvis interpretandæ. Dn: Stryk. *all. l. n. 22.* Ut ergo Lex pro abrogata habeatur, & inobedientia adversus illam impunis censeatur, duo reqviruntur, ut scilicet (1.) *abrogans hanc potestatem* habeat, qvæ nemini, nisi illi *qui Leges tulit*, competit; L. 1. *pen & ult.* C. *de* LL. Ziegler. *all. §. 89.* (unde nec Status publicas Imperii Leges sine Imperatoris, nec alios inferiores Leges universales sine Superioris consensu abrogare posse asserit Tabor *de altero tanto p. 4. art. 7. §. 8. & in diss. de jure obstag. c. 4. §. 5.* & Statuta â Superiore confirmata absqve novo confirmantis consensu non posse tolli, docet Maurit. *in Consil. Chilon. consil. 14. n. 13.*) & (2.) ut de *mente legislatoris*, qvod scilicet priorem Legem abrogatam esse velit, *certo constet.* Hinc, sicuti abrogatio â *derogatione*, *subrogatione* & *obrogatione*, de qvibus vid. Wissenbach. *ad* L. 202. *de V. S.* bene discernenda, nec *derogatio* ultra partem derogatam extendenda est: Tabor *de altero tanto p. 4. art. 1. §. 14.* Ità nec *Lex generalis* per *Rescriptum*, qvod tantum sub & obreptitium esse censetur, Idem *all. l. §. 10.* nec per *Legem posteriorem generalem*, dispositio *prior specialis* abrogata esse creditur, sed ab his, qvi speciali Lege privilegati sunt, posteriori generali impunè non paretur. Brunn. *ad* L. 26. *ff. de* LL. & *ad* L. *un. C. de lit. cont.* Carpzov. *p. 2. C. 4. n. 2. & C. 11. D. 3. n. 7.* Klock. *vol. 1. Consil. 51. n. 298.* Cujus exemplum elegans in Legibus Imperii publicis ex Mevio exhibet Dn. de Rhetz. *in diss. de i. stat. circ. sacr. c. 3. n. 22.* An vero Legi abrogatæ impune non pareatur, si illi, cum conderetur, *clausula derogans* omni Legi futuræ contrariæ addita sit, hâc occasione qværi potest? Qvod affirmandum utiq; censeo, nisi forsan prior Lex *interposita conventione* obtinuerit, qvo casu vel cum exceptione extremæ necessitatis intelligenda, vel necessitatem requirendi consensus popularis inferre videtur. Dn. Stryk *de jure hom. in se ipsum c. 1. n. 50.* Neqve enim clausulæ huic derogatoriæ ille tribui effectus potest, ut omnem plane Principis contrariam voluntatem excludat, licet id operetur, ut contrariæ Leges & Rescripta vel *seria non esse*, vel Principi *per imprudentiam* excidisse credantur. Puffendorf. *de l. N. & G. L. 1. c. 6. §. 6.* Unde, si in posteriori contraria Lege *non expressè* additū

qvod illa *non obstante clausulâ derogatoriâ* priori annexâ valere debeat, declaratio seriæ voluntatis â Principe petì & *interim* Legi novæ impunè obedientia denegari potest. Dn Jo. Sam. Stryk· *in diss. de derogat. dispos. fut. c.* 1. § 17. *seq.* Ad *tacitam Abrogationem* tres potissimum casus referri possunt: I *Consuetudo contraria*, qvæ, quatenus Lege posterior est, & tacito Legislatoris consensu nititur, Legem expressam priorem vincit. Eckholt. *ad tit. ff. de* LL. §. 25. licet in ejus determinatione non minus cautè sit procedendum, qvam *in* statuenda expressa Legis abrogatione. Videri possunt de ejus reqvisitis & effectu Hahn. *ad W. tit. de* LL· *n.* 9. Tabor· *de alterotanto p.* 2. *art.* 3. §. 6. & Mev. *p.* 5. *D.* 282. (ubi qvid *ad præjudicia*, ut consvetudinem faciant, reqviratur, eleganter exponit) qvibus addi potest Dn Stryk. *all. diss: de derog fut. dispost. c.* 1 *n* 47. *seqq.* ubi *contra clausulam derogatoriam*, Legi annexam, Consvetudinem non posse introduci, asserit; conf. Richter. *p.* 1. *D.* 4. *n* 36. & Brunnem *ad L.* 18. *C. de furt. n.* 8. Cujusmodi clausulæ derogatoriæ exemplum exhibet in J. Civ. *Authent. Navigia C. de furt.* vid. Peretz. *ad Cod. Lib.* 11. *Tit.* 5. *n.* 28. & in J. Canon. *c.* 56. *X. de elect.* ubi omni consvetudini, qva Laicis jus eligendi Episcopum acqvirì posset, expresse derogatur. *Rationem diversitatis, cur circa clausulam derogatoriam* aliud in Lege, aliud in consvetudine contraria obtineat, vid. apud Dn Stryk. *d. l. n.* 48. & except. *ibid. n.* 51. si scilicet *planè nova* in consvetudine *ratio* subsit. II. si *ratio Legis finalis* adæqvata in totum & universaliter *cesset*, qvo casu ipsa non minus Lex & ejus prohibitio cessabit Huber. *in prælect ad l. de* LL. §. 8. Carpz. *p.* 2. *C.* 12. *D* 3. *n.* 5. & *p.* 3. *C.* 28. *D.* 12. *n.* 5. III. si Lex paulatim incipiat esse *nociva*, cum tamdiu Legislator tantum voluisse videatur Legem valere, qvamdiu ejus utilitas duratura est. vid. Klock. *vol.* 1. *Consil.* 51. *n.* 122.

§. 16.

Qvam qvartam inobedientiæ impunis erga Legem causam esse diximus, *inobedientiæ* scilicet ipsius *qualitatem*, hæc præsertim attendenda, si inobedientia *nondum perfecta & consummata* sit. Eqvidem *cogitationis* pœnam neminem pati, tralatitium est: L. 18. *ff. de pœn.* conf. L. 1. §. 1. *ff. de furt.* Ex qvibus Legibus, licet aliqvi inferant Leges planè *obedientiam internam* non reqvirere, vid. Wesenbec. *ad ff. Lib.* 1. *Tit.* 1. *n.* 4. rectius tamen se habet, qvod asserit Hahn. *ad*

aund.

cund. d.l. Leges & in conſcientia obligare, & *actus internos* â Legislatore non qvidem *actu Phyſico*, ſed *actu morali* cogi poſſe, qvamvis potiſſimum tantum circa actus externos occupatus eſſe ſoleat. Ex qvo ſeqvitur *cogitationes* nec in foro interno impunes eſſe, nec in foro externo ab omni pœna liberari, niſi *præteritæ* forſan cogitationes *cum deteſtatione* in lucem proferantur, Tabor. *deconatu. c. 2. §. 7. & 8.* cum contra, ſi *præſentes* ſint cogitationes, aut *cum approbatione* proferantur, pœnæ utiqve ſubjaceant; Dn. Stryk. *de jure ſenſ. diſſ. 10. c. 4. n. 23.* Qvo pertinet exemplum Torberni Oxii, qvi â Chriſtierno II. R. Daniæ ob prolatum votum, ut cum Regis concubina ſibi concumbere liceret, capite plexus fuit: Hubners *Hiſtor. Fr. p. 3. Lib. 2. p. 846.* Qvod licet factum ob pœnæ exorbitantiam non immeritò crudelitatis notâ aſpergatur, aliqvâ tamen pœnâ ob inconſideranter prolatas has cogitationes Torbernum affici potuiſſe nullum dubium eſt; qvamvis tamen nec cogitationes etiam cum approbatione prolatas extra *læſæ Majeſtatis crimen* facile puniri, teſtetur Tabor. *d.l.* §. 11. *Conatus* verò licet etiam ſpecies inobedientiæ adhuc imperfectæ ſit, rarò ab omni pœna liberatur, *niſi delictum ex pœnitentia* non ſit *conſummatum*, nec ille conatus, qvi ad illius conſummationem *factus* eſt, *in ſpeciale delictum* incidat, qvo caſu ex æqvitatis Regulis, cum pœnitentia in delictis *ante actum perfectum* locum habeat, Tabor. *in Racemat. Criminal. Racem.* 1 *Th.* 27, inobedientia hæc pro impuni habetur. Dn. Stryk. *all. l. n.* 30. Sed, cum in delictis præcipue animus ſit ſpectandus, L. 14. *ff. ad* L. *Cornel. de ſicar.* An & illorum inobedientia impunis erit, *qvi Legem latam eſſe ignorant*, ſicqve nullum propoſitum ei non parendi habent? Qvam qvæſtionem ego qvidem *ſimpliciter affirmandam* credo, cum ſecundum communem Dd. regulam de eo, qvod qvis permiſſum putat, pœna pendenda non ſit. vid. Tabor. *in arcam. juſt. de admonat. c. 6. §. 3.* Nec hoc tantum ad *probabilem ignorantiam* reſtringendum credo, qvam qvidem in foro etiam interno impunem eſſe qvilibet facile concedit, cum Lex actu ipſo illos tantum ſub pœna vel peccato obliget, qvi ejus notitiam acceperunt vel accipere culpâ ſuâ neglexerunt; Ziegler. *ad Lancellt. lib. 1. Tit. 3. §. 6 T.* Sed etiam *de ſupina & vincibili ignorantia* aſſerere non dubito, qvam licet Dd. non excuſare aſſerant, Martini *in proc. Saxon. ad præf. n. 77.* Tabor. *all. l. §. 15.* in

rei veritate tamen, inobedientia etiam, qvæ ex supina ignorantia oritur, in se impunis est, & tantum *ignorantiæ negligentia* punitur, qvod in *Criminalibus* præsertim observari poterit, ubi fœmina, qvæ ignorans Conjugato nupsit, nunqvam tamen, licet ignorantia valde crassa sit, ordinariâ pœnâ plectetur, qvam illa meretur, qvæ sciens bigamo matrimoniô jungitur. vid. L. *18. ff. ad L. Jul. de adult.* & Peretz, *ad C. 3. h. t. n. 31.*

§. 17.

De *Necessitate* similiter solet affirmari, eandem nullam habere Legem, sed supra omnes esse Leges, *c. 5. X. inf. de consvetud.* & licitum reddere, qvod alias non est licitum, *c. 4. X. de R. J.* unde & inobedientia erga Legem, si necessitas ipsi ansam det, ob hanc qvalitatem impunis esse videtur. Hoc tamen non adeo generaliter accipiendum, sed præsertim inter *Leges Naturales & Civiles*, nec non *ipsos actus*, qvi in necessitate peraguntur, probè distinguendum est. Cum enim qvædam *in se* sint & maneant *mala*, ut adulterari, occidere innocentem, pejerare &c. illa nec in casu necessitatis impunè perpetrantur. vid. Tabor & Stryck. *ad Barbos. Lib. 12. c. 6. §. 5.* Qvo respectu *juri Divino ac Naturali* necessitatem utiqve subjectam esse, rectè asserit Dn. Fritsch. *in Tr. de præsid. necess. contr. L. sect. 7.* & in summo necessitatis casu adulterium impunè committi non posse, docet Dn. Stryck. *de foro conse. c. 6. n. 135.* Nec obstat, qvod communiter asserunt Doctores, in casu necessitatis innocentem qvi meæ defensioni impedimento est, impunè occidi posse. Grot. *Lib. 2. c. 1. §. 4.* & Dn. Becman. *in Lin. Doct. Mor. c. 9. §. 11.* Sicut enim hoc Grot. *d. l. ex lege dilectionis Evangelicæ* tamen non licere ipse asserit (qvamvis contrarius sit Dn. Becman: *all. l.*) & Dn Stryck. *all. diss. c. 6. n. 98. sqq.* ita restringit, ut si *per consequentiam* & *indirectè* ex nostrâ defensione innocentis mors seqvatur, læsio nulla inde conscientiæ contingat. Ita, qvin illud *directo* intendere sine peccato non liceat, nullus dubito. vid. Ziegler. *ad Grot. d. l.* Idem etiam erit dicendum de *mactatione innocentis*, in summâ fame; qvam, licet admittendam esse sub certa limitatione statuat Dn. Becman. *all. l.* illam tamen in *foro* interno *conscientiæ Christianæ* (de qvo omnia in hoc §. dicta intellecta volo) impunem non esse, cum Dn. Fritsch. *all. l. concl. 2. ex. 5.* & Ziegl. *ad Grot. all. l.* pro certissimo persvasus sum, qvamvis tamen *fortitionem ad ejiendum*

endum aliqvem in mare, de qvâ Zigler. *ibid.* cum inde *non immediatè mors* seqvatur, præsertim si ipse ejiendus consentiat, facilius admittendam putem. Illa vero qvæ *in se mala non sunt*, & qvorum prohibitio non tam ex jure Naturæ, qvam *ex jure Gentium* videtur oriri (qvamvis forsan jure Divino confirmata sit) in summo necessitatis casu utiqve licere arbitror, cujus exemplum vid. adud Dn. Stryck. *all. l. c. 6. n. 14* Grot. L. *2. c. 2. §. 6.* & Tabor *in racem. Crim: ad art. 166.* & *ad tit. de furt. Th. 36.* Qvod cœteras Leges attinet, contra illas inobedientia ob necessitatem (modo tamen illam *nulla* præcesserit *culpa*, Dn. Fritsch. *all. Tr. s. 4. §. §.* cum nulla necessitas excuset, qvæ potest esse non necessitas, Tabor. & Stryk. *ad Barbos* L. 12. *c. 6 §. 14.* Unde *Testamenta in navi aut itinenere* condita nullam merentur â solitis solennitatibus exemptionem, vid. Rhodius *de periculo in mora c. 3. n. 37.* Dn. Stryck. *de Test. Rust. c. 2 n. 34. sqq.* & Magn. Dn. Præses *in not. ad* Laut. L. 29. *T. 1. Verb. â rusticis*) multò magis optimo jure impunis censetur: Unde necessitatem *nullam Legem humanam* nec prohibitivam, nec præceptivam, nec pœnalem nec permissivam, nec forensem aut Ceremonialem habere tradit Dn. Fritsch. *all. Tr. §. 6.*, & singulas assertiones elegantibus probat exemplis, qvibus jungi potest, qvod habet Feltmann. *Respons 3. §. 42. & 43.* Præfecto militari in casu necessitatis jura Majestatica, ut monetandi, & jus vitæ & necis usurpare licere; & Klock. *Vol. 1. Cons. 30. n. 10.* subditos licet prohibitâ venatione feras, si alias frumentum conservare non possint, licite occidere. Cùm verò totum hoc necessitatis privilegium ex *præsumta* Legislatoris *voluntate* oriatur, hinc ipsum etiam qvoad Leges civiles *contrarium declarare*, & ut necessitas Legibus subjaceat, statuere posse, indubium est Dn. Fritsch. *all. Tr. sect. 4. §. 7.*

§. 18.

Ad alteram hujus capitis partem, licet multò breviorem prolabimur, illam scilicet inobedientiæ impunis speciem, cui impunitas non ab initio, sed *ex postfacto* demum tribuitur: Qvo sine dubio pertinet illa, qvam Legislator per *dispensationem* aut *remissionem pœnæ* impunitam esse vult. Qvi, sicuti non facile absqve prægnantibus causis, de qvibus videantur Autores, qvi de *mitigandis*,

dis, & remittendis pœnis scripsêre, vel urgente ita necessitate publica, vid: Dn. Fritsch. *all. 1. §. 6. concl. 5. ex. 7.* maleficia impunita abire permittet, ita nec ejus in dispensando potestas indefinite patet, sed ad illas Leges tantum porrigitur, qvas *planè tollere* potest. Dn. Engelbr. *in diss. de pot. dispens. §. 3.* (Cum qvâ eleganti Regula tamen qvomodo consistere possit, non video, qvod idem tradit *in diss. de usu. j. Rom. in. j. publ. S. 1. § 19.* Principibus etiam in gradibus jure divino prohibitis extra parentes & liberos indulgeri posse matrimonia.) Hinc nec ad Leges Divinas, nec Naturales hæc dispensandi potestas pertinet; Imo interdum etiam circa Leges positivas restricta est, qvâ ratione Regem Galliæ, licet cæteroqvin absolutè Regnum gubernet, abolitionem criminum in Ipsum aut Delphinum commissorum concedere non posse, testatur *l' Etat. MSCt. de France par Mr. Nicolai pag. 23.* Alter modus, qvo inobedientia *ex post facto* impunis redditur, est *Amnestia*, qvâ præsertim Principes pacem ineuntes se invicem obstringere, & in eâ subditis, qvicqvid adversus se in inimici commodum deliqverunt, remittere solent. vid. Dn. Coccej. *in diss. de Amnestia sect. 5. n. 6. sqq.* qvi tamen & hic Amnestiam in illis criminibus, qvæ â Principe *remitti non possunt*, cessare asserit. *sect. 7. n. 1. seqq.* Tertiò huc referri potest *Præscriptio delictorum*, qvæ licet in *aliquibus criminibus* planè cesset, vid. Carpzov. *in. pr. Crim. Qu. 142. n. 52.* & Brunn. *in Proc. inquis. c. 11. n. 3.* In plerisqve tamen locum habet, & vel *quinquennali* (qvo pertinent delictâ L. Julia notata Lauterb. *in compend. ff. ad t. de div. temp. præscript.*) vel *vicenario* annorum spatio, (qvod in cæteris criminalibus persecutionibus ferè generale est, *Idem ibid.*) completur, qvô tempore elapsô delinquens *in foro externo ab* omni *pœna seculari*, (pœnam enim spiritualem & pœnitentiam Ecclesiasticam hæc præscriptio non tollit Schultz: *in diss. de impun. c. 3. §. 15.* Muller. *de pœnitent. Eccls. c. 4. n. fin.*) liberatur, modo tamen illa præscriptio per inqvisitionem Magistratus *non* sit *interrupta*, vid. Farinac. *in pr. Crim. Lib. 1. t. Q. 10. n. 28.*

§. 19

Qvin & inter causas, qvæ inobedientiam *erga* Leges *ex post facto* impunem faciunt, enumerari debet *furor superveniens*, utpote qvi ex communiori sententia delinqventem, qvamdiu in furore

fore manet, â pœna immunem facit. Brunn. *ad* L. 14. *ff. de offic. præs. n.* 2. Carpz. *Qv.* 145. *n.* 22. Cujus rationem qvoad *pœnam capitalem* in periculo æternæ salutis, Lauterbach. *in Comp. ff. ad tit. de priv. del.* qvoad pœnam *corporis afflictivam* in eo ponunt, qvod furiosus *absenti* æqviparetur, indeqve non magis qvam ille corporaliter puniri possit. Mattheus *de crimin. in Prolegom. c.* 3. *n.* 7. Qvæ ratio cùm *in pœna pecuniaria* cesset, hinc verius videtur, illam non minus in furiosum, qvam absentem locum habere, Carpzov. *all. l. n.* 26. qvamvis contrarius sit Matthæus *d. l.* Nec minus huc pertinet *pœnitentia* & *transactio* cum *adversario*, per qvam inobedientia erga Legem qvoad *interesse privatum* regulariter impunita fit, si per eam res *ad pristinum statum* reducatur. Tabor. *in Relat. Argentor. Relat.* 160. *n.* 3. Qvoad *interesse* vero *publicum*, cum obligatio ex delicto factô contrariô non tollatur, Wissenbach. *ad* L. 153. *ff. de R. J. n* 2. nec pœnitentia, (qvamvis sœpe *ad mitigationem pœnæ* proficiat. vid. eleg. L. 23. *C. de nupt.* Mantz. *Dec. Pal. qv.* 85 *n* 29. Carpz. *Qv.* 37. *n.* 17.) qvoad totalem pœnæ remissionem aliqvid operatur, Carpz. *in Jprud. for.* P. 4. *c.* 20 *D.* 10. *n.* 7. exceptis iis criminibus, *in* qvibus Lex pœnitentiâ omnem pœnam tollere debere *expressè statuit*; Cujus exemplum occurrit in Publicanis, qvi ablatum restituendo â pœna liberantur, L. 1. §. 4. *ff. de publ.* & in personas, qvibus reverentia debetur, sine venia in jus vocantibus, qvi si eos ante L. C. pœniteat, æqvè non puniuntur. L. 11. *ff. de in jus voc.* Qvibus jungi possunt exempla, qvæ habent Mattheus *de crimin. ad* Lib. *ff.* 47. Tit. 13. *c.* 2. §. 9. & Brunn. *ad* L 4. *C. de heret. n.* 15. An vero aliqvando *concurrens delictum* posterius efficiat, ut *prius impune* sit, hîc qværi potest? Pro cujus *affirmativâ* licet stare videatur, qvod sæpius *delicti levioris* e. g. furti pœna per *gravius supplicium* e. g. qvod parricidio dictitatur, planè tollatur, &, si *idem delictum* sæpius *in eodem objecto* reiteretur, tamen non nisi unâ pœnâ coerceatur. Mantz. *Dec. Pal. Qv.* 78. Verior tamen videtur sententia, qvæ *pro negativa* concludit, cum nunqvam plura delicta concurrentia faciant, ut ullius impunitas detur, nec delictum ob aliud delictum minuat pœnam. L. 2. *ff. de priv. del.* vid. Wissenbach. *ad ff. p.* 2. *disp.* 29. *Th.* 1. Tabor. *in armane: just. de exarmat. civ. c.* 6. §. 7. *in f.* Nec obstant adductæ objectiones, qvarum prima per *all. l.* satis refutatur, qvanqvam diffitendum non sit, delictum majus aliqvando *ad se trahere* minus, Wesenbec. *in Parat. ad ff. tit.*

de pr ip

de priv del. n. 4. in secundo verò casu re verâ non nisi *unum delictum* adest, Tabor. *in Racem Crimin. Racem* 1. *Th.* 74. & 76. cum reiteratum *in eodem subjecto* non possit dici, nisi jam *semel* punitum sit. Mantz. *all. l. n.* 10. & *Qv.* 76. *n.* 11. *sqq.*

CAP. III.
DE
INOBEDIENTIA IMPUNI
ERGA HOMINEM IN SOCIETATIBUS NATURALIBUS SIMPLICIBUS.

SUMMARIA.

§. 1. Societas Conjugalis, & quando uxor marito licitè debitum Conjugale deneget. §. 2. inobedientia impunis uxoris circa operas marito præstandas, & mandata ipsius exequenda, & de fœmina Rege. §. 3. quando uxor maritum sequi non teneatur. §. 4. de inobed: ac resistentia uxoris impuni, si maritus in castigando excedat. §. 5. de inobed. impuni mulieris erga maritum, quoad bona. §. 6. Societas paterna, modi constituentes & finientes Patr. potest: & occurrentes circa illos casus inobed. impunis §. 7. Inobedientia impunis liberorum circa jus vitæ & necis, & jus vendendi. §. 8. circa mandata paterna, & præsertim circa matrimonium, nec non de filio munus publicum habente §. 9. de excessu patris in castigatione liberorum. §. 10. inobed. impunis liberorum circa bona. §. 11. quando ultimæ patris voluntati liberi impunè non obediant. §. 12. de inobed. impuni servorum. §. 13. famulorum §. 14. & hominum propriorum, quoad obligationem non recedendi, jus monopolii à Dominis prætensum &c §. 15. de eorum inobedientia impuni circa operas, §. 16. de remediis contra sævitiam domini.

§. 1.

EVolutâ jam inobedientiâ impuni *erga legem* ad inobedientiam impunem *erga hominem* progredimur, eandem in *societatibus naturalibus simplicibus* hoc capite consideraturi. Inter qvas, cum omniũ prima optimo jure habeatur *Societas Conjugalis*

galis ab ipso Deo in Paradiso jam instituta, (qvæ inde non immerito *maxime naturalis* dicitur Grotio L. 2. c. 5. §. 8.) de hâc qvoqve primo loco agendum erit. Sanè Marito imperium in Uxorem competere, omnium ferè Gentium moratiorum moribus comprobatum, & cuiq; sano indubiũ est, aliis originem ejus *voluntariæ* Uxorũ *subjectioni*, aliis *naturali* sexus masculini *præstantiæ*, aliis tandẽ maledictioni Divinæ ad scribentibus. vid. Grot. *all. l.* & Osiand. *ad eund.* Puffend. *de J. N. & G.* L. 6. c. 1. §. 11. & 12. Cum vero omne hoc jus, qvod Marito circa Uxorem competit, potissimum vel *in* ejus *corpus*, vel *in* ejus *personam*, vel denique *in* ejus *bona* dirigatur, hinc melioris ordinis causa circa singula horum jurium casus inobedientiæ impunis evolvere placet. Et qvidem, qvod primô *jus Mariti* in *corpus Uxoris* attinet, illud non ex *imperio*, sed ex ipso *pacto conjugii* deducendum, indeq; *mutuum* est, ita ut non minus Uxori in corpus Mariti, qvam huic in corpus Uxoris competat. 1. *Corinth.* VII. v. 4. Hinc neuter eorum, licet *continentiam voverit*, debitum conjugale alteri denegare potest c. 16. *Qu.* 1. *Ca.* 33. Cujus ratio in aprico est, cum nemo de eo, qvod in sua potestate non est, vovere, aut suo voto alterius juri præjudicare qveat. vid. Brunn. ad L. 2. *ff. de Pollicit.* & *in J. Eccles. L.* 2. c. 7. §. 7. Reperiuntur tamen nihilominus casus, in qvibus Uxor Marito corporis usuram licitè denegat; Qvò sine dubio pertinet, si Maritus *furiosus* sit, vel tali morbo laboret, ut ipsi Uxor *sine periculo vitæ* aut *sanitatis* cohabitare non possit; vid. Carpz. *in Jprud. Consistor. L.* 2. *Def.* 182. *n.* 8. & Dn. Becman. *in Diss de exsuper: obsequii* c. 2. §. 5. Nec minus, si Uxore absente & pro mortua habitâ, Maritus *bigamus* sit factus, qvo casu Uxor prima ad ipsum, licet secundam dimittentem, reverti & ipsi cohabitare non tenetur. Maurit. *Consil. Chilon. Cons.* 30. *n.* 4. Qvod tamen ad eum casum restringendum videtur, si Maritus *sciens* Uxorem primam vivere, tamen â concubitu cum secundâ non abstinuerit, Dn Stryk. *ad Br. jus Eccles. L.* 2. c. 17. §. 20. conf. omn: idem *Tr. de dissensu sponsalit. sect.* 5. §. 34 & ibi all. Dn. Præses. *in diss. de præferent matrim. n.* 122. *seqq.* Porro, cum omnes actus alias liciti ex circumstantiis maculam contrahere possint, Uxor debitum Conjugale Marito licitè denegabit, si hic illud *non debito loco, modo & tempore* postulet: Qvod sicuti præsertim *in templo* vel aliis locis publicis procedit, Tiraqv. *ad. L. connub. 15. n. 106.* Cum & ipsi Turcæ, qvorum libido nullos ferè

cœteroqvin limites patitur, templa tamen carnali conjunctione *in*-qvinare prohibeantur; Id *ibid. n 109.* Ita etiam jure Canonico *in prima* post nuptias *nocte* ob reverentiam Benedictionis sacerdotalis ad ultimam cum Marito amoris lineam accedere conjux licitè detrectat, *c. sponsus 5. Qu. 5. Ca. 30.* Qvod de cœteris qvoqve diebus affirmandum, qvibus Canones *abstinentiam* â propriis Uxoribus injungunt. *vid. Ca. 3. Qu. 4. c. 2. sqq.* Nec minus, si uxor vel oblactationem liberorum, vel ob recentem conceptionem, vid. Tiraqv: *all. l. n 133. & 741.* aut *aliud justum impedimentum* Mariti libidinem explere non possit, qvin illius mandatis impunè non pareat, indubium est, præsertim si forsan crimina, qvæ scire non proficit, contra Naturam exercere ac perpetrare velit, qvo casu non solum *inobedientia*, sed etiam *resistentia* Uxoris impunis habebitur, Dn. Lyncker. *de resist. quæ fit. pot. §. 35.*

§. 2.

Qvod in *Personam* Uxoris competit *imperium* Marito, in *tribus* potissimum principalioribus *effectibus* se exserit; Qvorum primus est, qvod mandatis Mariti, qvem ipse Deus *Dominum Uxoris* vocat, obsequi, & operas ipsi præstare teneatur. Lauterbach. *in comp. ff. ad tit. de Rit. Nupt. in fin.* Circa qvem tamen notandum, *operas* tantum *obsequiales* & *familiares* nos intelligere, non etiam *artificiales*, ad qvas Marito præstandas Uxor non tenetur, sed qvicqvid ex iis acqvirit, non Mariti patrimonio infert, sed sibi ipsi retinet. Mev. *ad jus Lubec. L. 1. T. 5. a. 4. n. 55.* Dn. Stryck. *de S. ab I. diss. 4. c. 3. §. 45.* Nec id, qvod de familiaribus operis dixi, nimis crudè accipiendum est, sed *conditio ac status* matris familias bene discernendus, qvæ, qvamvis ad rem familiarem Mariti tuendam & parsimoniâ augendam utique obligetur, Mev. *d. l.* & inde in consortium regiminis domestici admirti debeat, rejecto Italorum more, qvi omnia insciis Uxoribus peragunt, nec minimam ipsis in Regimine familiæ partem relinqvunt: *vid. La Vita di Donna Olimpia del Abbate Gvaldi p. m. 23. Ad serviles* tamen *operas* in domo faciendas, præsertim si eminentioris sit sanguinis vel dignitatis, constringi haud poterit; Ob qvam rationem apud Romanos nec molere nec rem coqvinariam facere debuisse Uxores, cum utrumqve ancillaris censeretur labor) testatur Tiraqv. *ad L. 8. Connub. n. 8.* Qvin nec mandata Mariti indistinctè cœcam poscunt obedientiam,

qvod

qvod, ſicuti præſertim indubium eſt, ſi mandatum contra *Matrimonii eſſentiam* tendat, e:g. ſi Uxorem ad conſenſum in divortium adigere, vel eandem licet in ſummâ neceſſitate & vitæ ſervandæ gratia alii ſubſternere velit; Dn Becman *all. l. §. 10. & 11.* & Dn. Lyncker c. l. ita id de omni mandato *Legis prohibitioni* aut *innoxiæ* mulieris *libertati* contrariô, aſſerendum eſt, qvamvis interdum ad concordiam conjugalem ſervandam prudenter faciant mulieres, ſi Maritis morem gerant, ſeq; eorum Zelotypiæ accommodent. Non ergo *mortem* pro marito id jubente Uxores *oppetere*, ne qvidem ex exſuperantia obſeqvii tenentur: Dn. Becm. *all. l. §. 7.* Nec juſſu Mariti morientis *de viduitate* ſervanda obligantur, licet id ſpecialiter promiſerint. Carpz. *in jurisprud. Conſiſt. L. 2. def. 172.* niſi forſan emolumentis ſub hâc conditione âMarito relictis frui velint Dn. Fritſch. *in Tr. de Auguſta c. 9. n. 16.* Qvin *& ob liberorum commodum*, qvamvis alias circa eos paterna voluntas maternæ prævaleat, Muller *de annulo pronubo Th. 16. n. 7.* aliqvando Uxor Mariti mandatis impunè inobedit, & liberorum educationem ac exhibitionem ipſi denegat, ſi ſcilicet *ob deperditos Mariti mores* eorũ qvoq; corruptelam juſtè metuat. *L. 3. §. 5. ff. de lib. exhib.* Aliàs vero, ſi mandata Mariti nihil injuſtitiæ aut turpitudinis contineant, *illis* obſeqventem ſe præbere conjux tutiq; tenetur, nec *pacto* inito, qvod Mariti imperio ſubjecta eſſe non velit, â debito obſeqvio eximitur, cum hoc pactum *contra bonos mores* conceptum eſſe videatur: Niſi forſan *hereditari â Regali* aut aliaMulier *Dignitate* fulgeat, qvo caſu Mariti poteſtas certis conditionibus reſtringi ſolet; vid. exempl. apud Thuanum *Hiſtor.* L. *10. ad annum 1558. &* L. *13. ad annum 1553. & 1554.* licet etiam illis non adjectis Marito qvoad *adminiſtrationem Regni* ab Uxore impune non pareatur; Dn. Becman. *in Med. pol. c. 6. §. 3.* Unde ejusmodi hereditariæ Regionum Dominæ non *Reginæ* (cum hoc tantum verbum participationem maritalis dignitatis inferre videatur) ſed *Reges* â virili officio appellari ſolent, vid: Fr. Bacon. de Verul. *Hiſtor. Henr.* VII. *p. m.* 177. & 179.

§. 3.

Alter principalis effectus poteſtatis maritalis in perſonam Uxoris in eo conſiſtit, qvod Uxor *Maritum*, qvocunqve transmigrare voluerit, *ſeqvi* ac comitari teneatur. Grot. L. 2, *c.* 5. *§. 8.* Qvod ſicuti etiam in *Marito exule, relegato* ac *confinato* procedit, ob in-

dissolubile fidei conjugalis vinculum; Carpz. §. 4. c. 47. D. 7. Dn Stryk. *in 5 diss. de consinat. c. 5. n. 46.* Ita tamen qvoad *vagabundum* exceptionem patitur, qvem Uxor, nisi ipsum talem esse jam *ante* nuptias *sciverit*, *sequi* non obligatur. Carpz. *d. l.* Perez. *ad C. tit. de nupt. n. 21.* Richter. *D. 9. n. 7.* Et generaliter qvidem hæc Uxoris ad Maritum ob delictum exulem vel captivum seqvendum obligatio, non tam stricto juri, qvam *excuperantiæ obsequii conjugalis* adscribenda. Dn. Becman. *all. l. §. 3. & 4.* (ubi elegans utriusqve casus in Elisabetha R. Daniæ & Principe Condæ â exhibet exemplum) Ut adeo Mariti ab Uxoribus invitis talis pœnæ consortium postulantes, iniq; cum ipsis agere videantur. Unde & ipsi JCti Mulieri concedunt, Maritum *relegatum non sequi*, & ei impunè non parere, si educatio liberorum, ratio domestica vel *status familiæ* illud *commodè non* permittat; Mev. *ad jus Lub. L. 1. T. 5. a. 10. n. 63.* Carpz. *pr. Crim. Qu. 130. n. 46.* Et jus Lubecense similiter Uxori Viri *ob æs alienum* fugitivi licentiam dat, ut antea ad eum commigrare non debeat, quam ipsi & agnatis de dote sufficienter *caverit*, vid. *Stat. Lubec. d. l.* adeò ut ne juratoria qvidem cautio sufficiat. Mev. *ibid. n. 52. sqq.* Multo minus verò Uxor ad Maritum relegatum seqvendum obligabitur, si hæc relegationis pœna ipsi ob *sævitiam* vel aliud *delictum in Uxorem* commissum imposita sit, ob qvod illa Marito cohabitare non tenetur, cum eadem ratio, qvæ in Marito *præsente* adest, multo magis in eodem *absente* procedat. Richter *all. l. n. fin.* Unicum adhuc hâc occasione moveri potest dubium: An Uxor etiam Maritum domicilium mutantem seqvi teneatur, si ille *pacto* se obligaverit, qvod ex loco præsentis domicilii aliò transmigrare haud velit? Qvod licet communiter affirment Dd. & tale pactum, ut potestati maritali contrarium rejiciant; Heig. *p. 2. Qu. 14. n. 8.* Dn. Stryk. *de j. ex alt. perf. perm. c. 4. n. 18.* Mev. *ad j. Lubec. c. d. & ibi all.* Mihi tamen distinguendum videtur, an Uxor in Pacti hujus implemento *speciale interesse* habeat, an *non*; & sicuti *posteriori* casu dictam sententiam facilè admitto, ita, *priori*, Maritum sine Uxoris consensu domicilium mutare haud posse, firmiter persvasus sum, nisi forsan *nova* & prægnans *causa* ejus translocationem urgens superveniat. Lauterbach. *in comp. ff. all. l.* & Richter. *all. l. n. 5.*

§. 4.

Tertius juris hujus *Marito* in personam *Uxoris* competentis effe-

fectus se exserit in *castigatione moderata*, qvæ ipsi in Uxorem immorigeram competit, adeò, ut ne *pactum* qvidem *de non castiganda* Uxore valeat. Mev. *ad jus Lub. Lib. 2. art. 12. n. 440.* In qvâ tamen si *excedat*, Uxoris *inobedientia* & aliqvandò etiam *resistentia* merito *impunis* habetur. Hinc, cum nulla castigatio *sine causa* esse debeat, conjugem Marito, si *absque omni causâ*, temporis forsan fallendi gratiâ ipsam castigare velit, impunè inobedire, facilè patet. vid. *Nov. 117. c. 14.* Arnisæ. *de jure connub. sect. 4. §. 3. & 4.* Qvomodo autem & qvibus mediis Uxor castigari debeat, hic qværi potest? Et qvamvis Uxorem *verberare* ultima Viro ignominia non immerito dicatur, Tiraqv. *ad L. connub 8. n. 10.* ac prudentis Viri videatur, qvod idem habet *ibid. n. 16. sqq.* Uxori non *verberibus* sed *obsequiis* reluctari, in necessitatis tamen casu, si omnis alia conjugis emendandæ spes decollaverit, *verbera* qvoqve in illam Marito permissa esse, utiqve asserendum est. vid. Dn Stryk. *de foro. consc. c. 2. n. 79. & 80.* Qvod & ipsi Canonistæ agnoscunt, dum Clerico, cui aliàs jus Canonicum omnem percussionem prohibet, vid. Lynck. *ad Decret. Lib. 5. Tit. 25.* facultatem Uxorem severius castigandi concedunt. Tiraqv. *ad L. connub. 1. n. 23.* Sicut autem Maritus nec verba nec etiam objurgationes *temerè*, præsertim in *præsentia aliorum*, vid. *Id ad L. connub. 9. n. 223.* usurpare debet; Ita ei ab Uxore, si eandem, licet id promeritam *inhonestè*, e. g. in partibus verecundis, vel coercitionibus *ab ingenuis personis alienis* castigare velit, impunè non parebitur. Dn Lynker. *in all. diss. §. 35. in f.* Qvò etiam pertinet, si ad ejus emendationem remedia *ad injuriam* potius, qvam *pœnam* inventa, usurpare non vereatur; cujus exemplum vid. in Langenbeck. *dissert. de castig. moder. memb. 1. §. 2. §. 13.* Multo magis autem Uxor Marito impune obedientiam denegabit, si ille hoc sibi competens castigandi jus ad ea extendat, qvæ non nisi *publico imperio* & illi, qvi *Jurisdictionem* habet, competunt: v. g. Si ipsam *carceri perpetuo* mancipare, vel *ob delictum occidere* velit, qvod ipsi ne qvidem in *adultera* conjuge licet. L. 22. *§. ult ff. ad L. Jul. de adult.* Dn. Becman. *in Not. Pol. c. 7. §. 15.* Sed, qvousqve *licita Uxoris inobedientia* adversus *Maritum* in *castigatione excedentem*, porrigatur, adhuc definiendum est? Et sicuti uxor *unum* vel *alterum excessum*, *non adeò magnum* merito patienti animo feret: vid. Zachias *in Quæst. Med. Legal. & Dec. Rot. Rom. 56. n. 9.* Ita, nisi Mariti castigatio planè in intolerabilem degeneret

neret sævitiam, aliud *facti* remedium, qvam *fugam* contra ipsum illi competere non arbitror. Si tamen *vitæ* vel *sanitatis* inde metuendum sit *periculum*, Uxori utiqve concedendum, ut vim vi repellere, Marito verberanti resistere, & si alia evadendi, ac certissimæ mortis declinandæ via non appareat, ipsum propriæ vitæ servandæ causa qvoqve *occidere* possit: Dn. Lyncker. *all. l.* Alias vero *juris remedia* adhibenda, ac judicis officium implorandum, qvi Uxori per *cautionem de non offendendo* â marito exactam prospiciet, Carpzov. *in Jurisprud. Consistor.* L. 2. *Def.* 18. vel omni alio deficiente remedio, *separationem* qvoad *thorum & mensam* tandem indulgebit: Brunn. *in j. Eccles.* L. 2. c. 17. §. 31.

§. 5.

In *bona Uxoris tertiam potestatis maritalis partem* vim suam exserere dixi, qvæ tamen arctissimis limitibus restricta est, & *Uxoribus*, cùm Maritus etiam malè administrando potestate suâ abutatur, Dn. Stryck. *in diss. de abusu j. qvæs. c. 3. n. 70.* sæpius hîc *Maritorum voluntati non parere* permittitur. Eqvidem, cùm bona *Receptitia* pleno jure ad Uxorem pertineant, Brunn. *ad L. 9. C. de jure Dot. n. 12. sqq* Marito nullum circa illa jus competere, omnemqve ideò respectu illorum Uxoris erga Maritum inobedientiam *impunem* esse debere, facilè patet: Nisi tamen forsan *Statuta* adsint, qvæ Uxorem ne de his qvidem bonis sine consensu Mariti contrahere posse disponunt; Qvo casu, licet omnis ejusdem contractus *insciô Maritô* gestus nullitate laboret, *liberis* tamen invito qvoq; Marito *donare* non prohibetur. Tabor. *Relat. Argentor. Relat.* 125. *n.* 2. Pariter nec circa *paraphernalia* (exceptis rebus *fungibilibus*, *vid* Mev. *p.* 2. *d.* 229.) Marito extra administrationem qvicqvam conceditur, L. *ult. C. de pact. conv.* Uxore Marito, hæc sine consensu suo *alienare* volenti, impunè non pariturâ. Qvoad bona *dotalia* satis communis & nota est differentia inter *mobilia* & *immobilia*, & hæc vel *æstimato* vel *inæstimato* in dotem data: Qvâ neglectâ, si Maritus bona, qvorum alienatio ipsi interdicitur, *absqve necessitate* alienare velit, alienatio utiqve nulla erit, ac Uxori facultas voluntati Mariti contraveniendi, & alienationem revocandi non denegabitur. *L.* 42. *ff. de Usucap.* adeo ut uxorem hoc casu judicis officium implorare posse, qvo marito bonis interdicatur, asserat Dn. Stryck. *all. l. n.* 92. Qvin & aliqvando *constante* adhuc *matrimonio* Uxor

circa

circa bona *dotalia* Marito impune non paret, eidemqve invito illa eripit, si scilicet Marito *ad inopiam* vergente, mulier sibi prospicere velit; L. 29. C. *de jure dot.* Br. *ad* h. L. vel illis ad *alendum patrem*, Lauterbach. *in Comp. ff. tit. sol. matr. quemadm: dos repet:* aut alias *justas* ac legitimas *causas* opus habeat; vid. Peretz. *aut. C. si dos const. matr. n. fin.* Qvò etiam referendus est casus Mariti, bona dotalia notabiliter *deteriorantis* vid. Dn. Stryck. *all. diss. c. 1. n. 40. sqq. & c. 3. n. 88.* Et hæc de *Uxoris impuni* erga *Maritum inobedientia* sufficiant.

§. 6.

Ex Societate Conjugali immediatè derivatur ac fluit *Societas Paterna*, in qvâ Liberos Parentibus subjectos esse & *naturæ respectus*, cùm Parentes generando qvodammodo Deum referant, vid. Böcler. *ad Grot.* L. 2. c. 5. § 1. & *Societatis humanæ utilitas* exigit. Non tamen uniformes sunt hujus imperii effectus, sed alii ex solo *jure naturæ* deducuntur, ac inde *utriqve Parenti* communes sunt (rejectâ Hobbesii sententiâ eosdem tantùm Matri adscribentis *in Tr. de cive c. 9 §. 3. & 6.*) alii *juri Civili* originem debeant, §. 2. I. *de patr. pot.* & ad *solum Patrem*, tanqvam Caput familiæ, spectant. Ex qvo certissima formari potest Regula: *Liberos Matri, effectus* P. P. *civiles* sibi arroganti, impune non obedire. *Triplicem* verò Potestatis Patriæ *causam* jus Rom. constituit, *justas Nuptias*, Legitimationem, atqve *Adoptionem. vid. pr. I. de* P. P. §. 13. I. *De Nupt. & pr. I. de adopt.* Unde pariter colligimus, Liberos *Naturales* ac extra justum matrimonium natos, *Patri* qvoad *effectus* P. P. ex *jure Rom.* orientes, impunè obedientiam denegare, Tabor. *de patr. Pot. p. 2. c. 4. §. 1.* & illorum Dd. præferendam esse autumamus sententiam, qvi facultatem *minus solenniter testandi* Patri *inter* Liberos *naturales* non competere, censent. vid. Dn. Stryk. *de j. test. int. lib. c. 1 n. 14. sqq. De jure* tamen *Naturæ* hoc secus esse videtur, ita ut â Liberis extra matrimonium conceptis, non solum *Matri*, vid. Puffendorf. *de offic. hom. & civ.* L. 2. c. 3. §. 3. sed etiam Patri, modò de eo constet, omnis reverentia ac obedientia filialis debeatur. *Legitimatio* de jure Civ. præsertim reqvirit, ut non minus consentiente Patre, qvam Liberis fiat: Sicut ergo liberi, qvi *Patre insscio* se legitimari curant nullum in hereditate paterna jus consequuntur. Dn. Præses *in disput. ff. 1. Lib. 1. Tit. 6. §. 12.* Ita nec legitimatio, *contradicentibus Liberis* facta, Patri, illam procuranti, jus Patr:

Pot:

Pot. tribuere potest; Br. *ad* L. *fin. ff. de his qui sui vel al. n.* 1. Nec per *Adoptionem* indistinctè Pater adoptivus effectus P.P. consequitur, sed hoctantum ad *Plenam* adoptionem & *Arrogationem* restringendum, quâ factâ, omnes P.P. effectus Civiles ad patrem *adoptivum* privativè transferuntur, ita, ut qvoad illos Patri *naturali* impune non pareatur. vid. L. *pen. pr. C. de adopt.* Cùm contrà in adoptione *minus plena* omnia jura apud Parentem *naturalem* permaneant, nullo P.P. effectu in adoptivum transeunte. *§. 2. J. de adopt.* Ex qva ratione *Judæis* hodiè potestas *arrogandi* vel *plenè adoptandi Christianum* denegatur, relinqvitur vero libertas *minus plenæ* adoptionis, ita tamen, ut Liberi adoptivi ipsorum educationi ob metum seductionis licitè se subtrahant. Dn. Lyncker *in diss. de eo q. justum circ. pers. div Relig. part. spec. s. 2. c. 1. §. 18.* Sicut autem jus Civ: & *causas* & *effectus* plures P. P. jure Naturæ non cognitos, introduxit, ita etiam varios *modos* constituit, qvibus eadem iterum *finiretur.* Qvi cùm jure Naturæ similiter ignoti sint, hinc per eos effectus Patriæ pot: *Naturales* neutiqvam tolluntur. Dn. Stryk. in diss. *de jure primi c. 2. m. 4. n. 72.* Hi vero effectus, qvi *Juri* tantum *civ:* adscribendi, sublatâ P.P. utiqve cessant, & qvoad illos Parentibus in posterum impunè non paretur; Ex qvo per *Emancipationem* filii *adoptivi*, omnia jura patris in ipsum, utpote qvæ non, nisi *civilia* erant, extingvi, manifestum est. Ipsi autem modi tollendæ P. P. sunt vel *expressi*, & hi vel *volente* vel *invito* Patre tales, de qvibus vid. Brunn. *Ex Just: ad* T. 12. *Lib. 1. §. ult.* vel *taciti*, qvos inter jure *Civ.* notabilis est casus, si Pater filium *per decennium* ut hominem sui juris se gerere patiatur. L. 1. C. *de patr pot.* vid. Brunn. *ad d.* L. & Carpzov *p. 2. C. 10. D. 1* & *j. Canonico* transitus *Judæi* ad *religionem Christianam*, per qvam patria potestate qvoad *onera* liberatur Dn. Lincker. *in anal. ad jus. Canon.* L. 3. T. 6. *qu. 2. inf.* vid. *Dd. passim. ad tit. I. q. m.* P. P. *solv.* & Tabor. *de patr. pot. P. 1. c. ult. & p. 2. c. 3.*

§. 7.

Ad specialiores effectus imperii illius, qvod *parentibus in liberos* competit, transituri, præsertim notamus, in Parentibus hoc singulare esse, ut, cum aliàs omne humanum imperium *morte* finiatur, illorum mandatis tamen Liberi etiam *post mortem* obseqvium debeant: Unde in consideratione *inobed. impunis* de potestate Parentum

tùm in liberos in *actibus inter vivos* & in actibus *mortis causa* seperatim agendum. Qvoad actus *inter vivos*, jura parentum iterum vel circa *personam*, vel circa *bona* liberorum occupantur, qvæ pariter seperatim proleqvi placet. Inter jura vero *quoad personam* omnium celeberrimum est jus *vitæ* ac *necis*, qvod licet *antiquitus* Parentibus Romanis competierit, L. *ult. C. de P. P.* hodiè tamen *planè* cessat, adeò, ut pater nec filium, id *promeritum* impunè occidere possit; Qvorsum pertinet elegans L. 5. *ff. ad* L. *pompej. de parricid.* qvæ patrem filium suum, qvi novercam adulteraverat, occidentem, in insulam deportatum esse commemorat, subjunctâ ratione, qvod patria potestas in *pietate*, non in *atrocitate* debeat consistere: Et huc collineat Mev. ad. J: *Labeo*, *Lib. 1. t. 3. n* 9. patrem filium *id promeritum privatim* mactantem, non, nisi *extraordinariè* & *vix ultra relegationem* puniendum esse, asserens. Confer Dn. Præses *in Diss. de Foro Filii Illustris delinq. c. 3. n.* 18. *ibique all.* Competit tamen adhuc hodie patri potestas liberos occidendi, si (1) vel *Magistratus* vices sustineat, (unde etiam Nobiles, Jurisdictionem habentes, recte in causis liberorum suorum *Criminalibus judicant. Carpz. p. 4. C. 43. d.* 11,) vel (2) filiam, *positis ponendis in adulterio* deprehendat. vid. L. 20. *ff. ad* L. *Jul. de adulter.* & Lauterbach. *in comp. ff. d. t.* vel (3) ex *speciali indultu* hanc potestatem habeat: Puffendorf. *de offic. hom. & civ.* L. 2. *c.* 3. §. 7. Qvò pertinet *terribile* illud privilegium (ut vocatur â Limnæo *in jure publ.* L. 7. *c.* 35. §. 3.) Norimbergensibus â Ludovico IV. Imperatore concessum, ut liberos immorigeros carcere turris coercere, & vivos in profluentem demergere possint. vid. Dn. Wagenseil. *de civit. Norimberg. c.* 27. Extra hos ergo casus, si pater amoris paterni oblitus, liberis violentas manus inferre nullus dubitet, & alia mortis evitandæ nulla planè via supersit, parentem qvoqve *occidi* posse autumo. Matthæus *de crimin. ad Lib.* 48. *ff. Tit.* 6. *c.* 2. *n.* 12. Dn Bodinus *de reserv. div. Majest. c.* 3. §. 5. & Dn. Stryk. *de j. hom. in se ipsum c.* 3. *n.* 18. (cum qvô tamen, an hæc defensio â filio *salvâ conscientiâ intermitti* non possit? determinare, non audeo.) Qvod etiam dicendum, si pater, licet ultimâ famis pressus necessitate, filium comedere velit, cujus exemplum habet Lansius *in Consultat. orat. pro Hispan. p. m.* 201. Alter effectus P. P. circa *Personam filii* jure Romano *antiquo* conspicuus erat, in jure filium *vendendi*, qvod tamen postea

ad filium *sanguinolentum* restrictum est Br. ad L. 2. C. *de Patr. Pot.* Et qvamvis hodiè, tali casu non facilè obveniente, hoc jus ferè penitus cessare autument Peretz. *ad C. de patr. qui fil. distr. n.* 4. & Dn. Stryk. *in U. M. ff. ad Tit.* 6 Lib. 1. §. 6. Ego tamen ad minimum ex *naturali æquitate* tam *matrem*, qvam patrem, Dn. Stryk. *de sero conse. c.* 2. *n.* 64. (qvamvis de *jure Civ.* forsan aliud dicendum sit Tabor. *disput. Wesenbec.* 1. *Qu.* 32.) e.g. inter Christiani nominis hostes constitutos, liberos *non tantum sanguinolentos*, sed etiam *adultos*, ob summam famem *non* Parentum, sed *ipsorum* Liberorum, Tabor: *de patr. pot. l. c.* 3. §. 1. vendere posse, credo. vid. Grot. *de I. B. & P.* Lib. 2. *C.* 5. §. 5. & Puffendorf: *de I. N. & G. L.* 6. *c.* 2. §. 9. extra hunc vero necessitatis casum liberos parentibus ipsos vendere volentibus impunè non parere, utiq; asserendū est.

§. 8.

Perrò ad potestatem Parentis *utriusque* de *jure Civ:* non minus qvam *Naturali* pertinet, qvod liberi eorum mandata sanctè observare, illisqve debitum præstare obseqvium teneantur. Qvod tamen æqve non indefinitè procedit, sed primò limitandum, nisi mandatum aliqvid *turpis* vel *injusti* contineat: Prioris exemplum esse potest, si pater filium *circumcidere* vel *castrare* velit, aut *lenocinium* exerceat, ac filiam *ad prostituendum pudorem* cogat: quibus casibus etiam *resistentia* erga patrem meritò pro impuni habebitur: Dn. Lyncker. *in diss. d. resist. quæ sit. pot.* §. 33. Et *generaliter*, qvoties Parentes Liberis aliqvid, qvod Legibus *Divinis* aut *Naturalibus*. (qvò pertinet si pater jubeat, ut filius moriatur, Dn. Becman *de exsuper. obseq. c.* 3. §. 8.) prohibitum, injungunt, toties hos impunè non parere, utiqve asserendum est; qvamvis tamen, si metu reverentiali adducti, parentum dicto morem gesserint, â delicti pœna, nisi id *atrocitatem* facinoris contineat, meritò excusentur. Tabor. *de P. P. p.* 2. *c.* 1 §. 3. Qvid vero, si e.g. pater in loco captivus habeatur, qvem filius (de *Principe* vero hic, non de *Ministro* loqvimur. qvem Rempubl. amori paterno præferre debere certum est) obsidione cingit, ac hostes minitentur, se parentem, nisi filius ab obsidione desistat, occisuros, an filius jussui parentis, hisce minis non attentis filium in proposito permanere jubentis, licitè non parebit? Et hoc utiq; *affirmandum* censeo, cùm tale mandatum in *Patre* qvidem *insignis generositatis* indicium sit, *â filio* tamen aliqvid, qvod debitæ parentibus

tibus pietati contrarium est, exigat. vid. Dn. Becman. *all. l. §. 5.* Ad *injusta* mandata pertinet, si pater liberos in tali re sibi obsequium præstare velit, in qva *Leges* ipsis *arbitrium* liberè agendi permittunt, Qvò referri potest, si filium ad *fidejubendum* pro se *non incarceratô*; vel filiam ad se licet *incarceratum*, fidejussione liberandum, sub fulmine exheredationis adigere velit. Dn. Hopp: *ad §. 5. I. de exhered. lib.* Nec minus huc pertinet casus, si parentes à liberis *operas serviles* ac *artificiales* exigant, qvas liberi non de necessitate, vid. L. *pen. ff. de obsequ. parent. præst.* sed ex liberâ tantum voluntate præstant, & si præstiterint, aliqvando â parentibus *salarium* ac mercedem poscunt. vid. Carpz. *p. 1. C. 28. Def. 31.* & Dn. Harprecht. *in diss. de salario pro op. liber præst. c. 3.* Præsertim vero *injusta* parentum mandata sæpius circa *matrimonia Liberorum* occurrunt, ubi, sicut liberi parentibus, ipsos ad *cœlibatum* invitos cogere volentibus, impunè non parent, vid. Engel. *adjus. Canon. L. 3. Tit. 31. n. 18.* & vel ex D. Ambros. in *Lib. 1. d. virg.* qvem celeberrimus Parlamenti Parisiensis Advocatus le Maitre *plaid. 2.* pro defensione filiæ, relicto cœnobio, invitoq; patre, nuptæ adducit, respondent: Non imperari potest virginitas, sed optari; Nam qvæ supra nos sunt, in voto magis, qvam in Magisterio sunt: (*Peuvent être souhaitées, mais non commandées*) Vel cum Olympiâ regerunt, non secum, sed cum illo, qvi donum continentiæ concedit, expostulandum esse: *Vita di Donna Olympia p. m. 7.* Ita qvoqve inviti â parentibus *ad matrimonium* cogi neqveunt. *c. 14. & 17. X. de sponsal.* Carpz. *Jprud. Conf. L. 2. def. 3.* qvin potius jure Canonico *eis invitis* religionem ingredi ac vitam monasticam eligere licet. Engel *d. l. n. 16.* Et qvamvis ad *contrahendum matrimonium* hodie *utriusqve Parentis* & *ulteriorum* qvoqve *Ascendentium* consensum *de necessitate* adhiberi velint, Carpzov. *all. libr. D. 39. sqq.* qvod & ad *emancipatos*, Struv. *in S. J. C. Exerc. 29. Th. 23. inf.* & ad *secundas* liberorum *Nuptias*, Dn. Stryk *in diss. de jure primi c. 2. m. 4. n. 69. sqq.* extenditur; De *jure Romano* tamen illorum, in qvorum *potestate* liberi *non sunt*, consensus impunè negligitur. vid. *pr. J. de nupt.* Dn Schöpfer. *de necess. cons. pat. ad nupt. c. 1 n. 38. sqq.* Cum contrà absqve vitio nullitatis consensus illorum, in qvorum potestate liberi constituti erant, prætermitti haud posset. Fuchs *de j. matris div: a jure Patris c. 2. Th. 5.* Qvanqvam nec hîc ab utraqve par-

te Exceptiones deficiant. vid. Dn. Schöpf. *all. l. n. 30. & 31.* & Dn. Stryk. *de abusu j. quæs. c. 3. n. 61.* Qvin adhuc hodiè licet suppositâ hâc consensus parentum adhibendi necessitate, dantur casus, in qvibus liberis matrimonium *irrequisitô* vel *neglecto Parentum consensu*, contrahere licet; Qvò sicuti indubiè referenda, qvæ Dn. Schöpfer. *all. l. n. 34.* de Patre *furioso, ab hoste capto, & absente*, & Dn. Stryk. *all. l. de* filia 25. *annis majore* suggerit. Ita non minus huc pertinet ille casus, si pater *absq; legitimâ causâ* (qvalem non esse arbitror, qvod sponsalia absqve illius consensu sint contracta, contra Carpz. *p. 4. C. 20. D. 14.* & Richter. *p. 1. d. 8. n. 82.*) in matrimonium liberorum consentire nolit, ubi Magistratus legitimè imploratus paterni dissensus causas sibi exponi curat, & si illæ sufficientes non videantur, *paternum consensum supplet.* l. Hahn. *ad W. tit. de sponsal. n. 4.* Brunn. *in j. Eccles.* L. 2. c. 16. §. 5. *inibiqve* Stryk. *Altera* illorum, qvæ de obedientiâ *mandatis paternis* debitâ diximus, *limitatio* est, si filius *officium* aliqvod *publicum* habeat, ad qvod se patria potestas non extendit, cùm filius ratione illius pro patrefamilias habeatur, L. *9. ff. de his qui sui vel al.* & jus publicum non sequatur jus potestatis: L. 14. *pr. ff. ad Sctum Trebell.* Cujus ratio illa est, qvod obedientia, tanqvam correlatum imperii non longius extendenda sit, qvam societatis, *in qva vivitur, ratio* postulat; Dn. Becman: *all. diss. c. 2. §. 2.* qvæ in societate paterna cum Reipubl. administratione nihil commune habet. Ex qvô patet filium *Regem* qvoad *potestatem domesticam* qvidem Parentibus subjacere, qvamvis & hujus effectus ob obstantem sæpe rationem publicam difficulter illi applicari possint; qvoad *potestatem publicam* vero Parentibus impunè non parere, vid. exempl. I. *Reg.* II. *v.* 22. & Grot. L. 2. c. 5. §. 6. & hos potius ipsi esse subjectos, Dn. Coccej. *in diss. de justit. B. & P. in R. Portug. S. 1. art. 1. Qv. 3.* adeò, ut filius *Rex* propriis parentes id promeritos ob personam, qvam sustinet, publicam, ultimo aliqvando afficere supplicio possit. Dn. Becman. *all. l. §. 9.*

§. 9.

Ad jura parentum *circa personam liberorum* adhuc pertinet, qvod filium immorigerum *moderate castigere* possint. L. *un. C. de emend. propinqv.* qvod tamen benignè & ita faciendum est, ut simul prudentiæ, simulq; castigationis nomine laudandi sint. *Nov.* Leon. 105. Si ergo paterno affectu abjecto, non ut patrē decet, sed *atrocem in modum* filio pœnā

infligant

infligant, non paterno more castigant, indeq; nec Leges eorum atrocitatem comprobant, sed potius liberorum inobedientiam impunem esse censent. Hoc tamen tantum de castigatione *Reali* intelligendum, & de *verbali* tenendum, illam, licet Pater in eâ qvam maximè excedat & citra omnem causam liberos convitiis proscindat, *patienti semper animo* tolerandâ esse, nec ideo vel injuriarum actionem, vel retorsionis remedium competere. vid. Dn. Stryk. *de abusu j. quæst. c. 3. n. 15. sqq.* Qui tamen de jure Civ. filio emancipato, qvi *dignitate* patrem *antecellit*, ob *atrocem* ejus *injuriam verbalem* actionem injuriarum denegari non posse, sed in factum temperandam esse, asserit *in diss. de j. Rever. c. 3. m. 4. n. 40.* Si vero in castigatione *Reali* nimium excedat Pater, & Filium malè contra pietatem afficiat, *l. fin. ff. si quis a par. manum*: tunc â Liberis nobile officium judicis implorari, & Pater ob sævitiam ad *Liberos emancipandos* invitus cogi potest *d.* L. Brunn. *ad* L. 4. *C. de emanc. lib. n. 1, 2.* Hahn. *ad W. tit. si quis a par. man. n. 2.* Sed an etiam *de facto* Parentibus resistere licebit? Hoc negandum videtur, nisi *irreparabile* damnum immineat, extra qvem casum Liberis tantum paternam severitatem submissè precari, vel fugâ sibi consulere licebit. Dn. Lyncker. *all diss. §. 32. in f.* Illud deniq; determinandum: An hæc castigandi potestas etiam in *Liberos emancipatos* extendatur? qvod de *jure civ.* qvidem *negandum* esse videri poterat, cum hoc Emancipationem ut remedium contra Patris sævitiam suggerat; cum tamen castigandi potestas non tam juri Civili, qvam Reverentiæ parentibus *jure Naturæ* debitæ adscribenda sit, ex veriori sententiâ nec in Liberos emancipatos denegari potest, nisi *Filia per nuptias* sit *emancipata*, ubi cum parentes potestatem suam regendi & coercendi *privativè* in Maritum transtulerint, eô invitô Filiam adhuc castigare posse, non videntur: Langenbeck. *in diss. de castig. moder. m. 1. §. 3. §. 9.* Qvod & de *Filio Clerico* dicendum est, qvem in sacris existentem Pater sub excommunicationis pœnâ amplius castigare non potest. vid. Ziegler. *ad* Lancell. L. 4. *tit. 13. §. 10.*

§. 10.

Parentum potestatem *in bona Filiorum* qvod concernit, eadem partim in eorum *administratione*, partim in competente *Patri usufructu* consistit: Ex qvibus *primum* qvoad Liberos in primâ ætate con-

stitutos juri naturæ adscribendum, vid Puffendorff. *de offic. hom. & civ. all. l. §. 5.* & sic *nec Matri* denegandum videtur, *Alterum* vero pro effectu patr: pot. merè civili habendum, ac inde *Patri vi patr. pot.* tantum competere, asserendum est. Carpz. *P. 2. C. 10. D. 7. in f.* Lauterbach. *in Coll. Theor. pr. ad t. de usufr. §. 11.* Non tamen ultra bona Filii *adventitia* extenditur, & qvidem qvoad hæc etiam *ad ordinaria* tantum restricta est, adeò, ut qvoad *extraordinaria* (qvò qvæ referri debeant vid. apud Lauterbach. *in comp. ff. ad t. de peculio p. m. 258. & 259.* & Eckholt *eod. Tit. §. 5.*) Patri vel administrationem (modò tamen filius jam *perfectæ ætatis* sit, vid. Carpz. *all. C. def. 11.*) vel usumfructum sibi arroganti Liberi impunè non pareant, & de illis absqve Parentum consensu *inter vivos* liberè disponant. *Nov. 17. c. 1. Testari* autem de hoc peculio nec Patre *consentiente* possunt, bene tamen *mortis causa donare*, ad qvod tamen Patris *consensus* utiqve necessarius erit: Tabor. *de patr. pot. p. 2. S. 2. c. 2. §. 9.* Eckholt. *ad t. ff. dem. c. don. §. 3.* Brunn. *ad L. 25. ff. d. t.* qvamvis contrarii sint Lauterb. *in Coll. Th. pr. ad Tit. de peculio §. 27. & nihi. all.* Engelbr. *ad Lib. ff. 15. §. 3. in f.* Hahn. *ad W. tit. dem. Don. n. 4.* Wissenbach. *ad ff. Disput. 16. §. 7. & sibi. all.* In peculio *castrensi* & *quasi castrensi* latius adhuc libera Filiifamil. disponendi facultas porrigitur, ita, ut etiam ad *ultimam voluntatem* extendatur, & Filius eorum nomine (qvod tamen etiam in *adventitio extraordinario* procedit) *contra* ipsum *Patrem* agere possit. Brunn. ad L. 4. *ff. de judic.* Nec circa bona adventitia *ordinaria* illimitata planè Patris est potestas, aut omnis Filii inobedientia impunis excluditur, sed Filius, si Pater hôc jure abutatur, *ob abusum* hunc, actionem contra Patrem licitè instituit, Brunn. *ad d.* & sibi, vel Curatori horum bonorum administrationem relinqvi petit; Dn. Stryk. *de Conscient. part. c. 1. n. 38.* nec minus eorum *alienationem* & *oppignorationem* à Patre factam propitio jure revocat. vid. Dn. Eckholt. *ad Tit. de pecul. §. 4. in f.*

§. II.

Considerandum jam est imperium, qvod Parentes in Liberos in *actibus mortis causa* exercent, cujus principalis præsertim effectus est, qvod Liberi Parentum voluntatem, etiam *minus solenniter* declaratam, agnoscere, & servare teneantur: Qvod tamen exceptionem patitur in *Patre hæretico*, utpotecui inter Liberos *orthodoxos*

thodoxos testanti, illi impunè obedientiam denegant. Richter. *p. 1. d. 17. n. 9.* Nec minus, cum hoc Testamentum inter *solos Liberos*, & in *eorum favorem* condatur, nec Legatum *extraneo* relictum, *idem* D. *29. n. 87.* neq; ex communiori sententiâ, Struv. *Exerc. 32. Th. 19.* (qvamvis forsan de jure aliud dicendum sit Dn. Stryk. *de j. test. int. lib. c. 4. n. 59.*) *exhæredatio liberorum* subsistit. Sunt vero adhucalia, circa qvæ Liberi Parentibus, *licet solenniter* testantibus, impunè non obediunt, qvò sicuti *in Matre* pertinet, si *Tutorem* dare velit, cum hoc tantum Patri *vi* P. P. competat; vid. Fuchs. *de j. matr. div. â jure patr. c. 2. Th. 9. & 10.* Ita in *utroqve Parente* hîc referri potest, si *Noverca* vel *Vitrico plus, qvàm uni Liberorum* prioris matrimonii relinqvere, L. *6. C. de sec. nupt.* Carpz. *p. 3. C. 23. d. 17. n. 1. sqq.* vel Liberos ad *perpetuam communionem* damnare velint. Brunn. *ad* L. *14. ff. comm. divid.* Præsertim vero impunis est Liberorum erga Parentum ultimam voluntatem inobedientia, si per illam *Legitimæ*, (cui ne qvidem Parentes in Studiorum favorem præjudicare possunt. Dn. Stryk. *de succeff. ab ff. diff. 11. c. 3. §. 22.*) vel in *Liberis orthodoxis Patris Hæretici*, integra portio ab intestato, vid. Dn Lyncker *de eo q. just. est circ. pers. div Relig. Sect. 2. c. 2. §. 4. & 10.* non sit salva; Adeo, ut nec Liberi *gravamen legitimæ adjectum* agnoscere teneantur, licet in Testamentum paternum consenserint; Richter. *p. 1. d. 41. n. 8.* Nec Patris *prohibitione* de non petendo supplemento legitimæ, aut *taxatione bonorum* ab eo in præjudicium legitimæ factâ obligentur; Carpz. *p. 3. c. 12. d. 8. & 9.* Cujus ratio in aprico est, qvod factum scilicet Patris non possit filio obstare in eo, qvod *beneficio Legis* aut *Majorum* consequitur. Richter. *p. 2. D. 79. n. 15.*

§. 12.

Ad *tertiam Societatis simplicis naturalis speciem* progredimur, qvam *Herilem* communiter vocant, & ex necessitate humana, spontaneaqve Servorum subjectione, ac jure gentium deducunt Puffendorf. *de off. hom. & civ.* L. 2. *c.* 4. §. 1. Qvamvis autem Servi Dominis ad *operas præstandas* & *mandata* ipsorum *obeunda* utiqve obligentur; Grot. *Lib. 3. c. 14. §. 2. n. 2.* Nec hîc tamen omnis inobedientia impunis exulat, sed Servis aliqvando *in libertatem se recipere* permittitur; Qvò spectat, si *Christianus judæo* & alii heretico vendatur, *t. t. C. ne Christ. mancip. jud.* & Perez *ad h. t.* vel *mancipium judæi* Christianis per

per *Baptismum* societur. L. 56. §. *fin.* C. *De Episc. & Cler.* & Peretz *d. l.* Vel Servus *noxæ deditus* se ipsum luere possit: §. 3. *J. de nox. Act.* Nec minus hûc referrti debet Statutum Galliæ, qvô omnia mancipia eo momento, qvô Gallicam terram attingunt, ipso jure *libera* evadunt, teste Lansiô *in Consult. orat. pro Gall. p. m.* 161. & 162. Qvæ Statuta, si aliis in locis qvoqve vigeant, servos ibidem Dominorum potestati licitè se eximere indubium est. Nec etiam deficiunt casus, in qvibus Servi, licet in servitute permaneant, Domino impunè non parent. Qvò præsertim referendum, si mandata aliqvid vel *naturaliter* (qvo pertinent operæ sine valetudinis & vitæ periculo inexsuperabiles. Grot. L. 3. c. 14. §. 5.) vel *moraliter impossibile* contineant, cum servi non *per omnia* Domino parere, nec ejus dicto in *delicto* audientes esse debeant. L. 17. §. 7. *ff. de injur.* L. 21. §. 1. *ff. de act. rer. amot.* Exemplum esse potest, in Domino, ab ancilla exigente, ut pudorem prostituat, aut â Servo postulante, ut se castrari patiatur, adeo, ut tali casû & *resistentia* impunis habeatur, Dn. Lyncker. *de resist. qvæ sit pot.* §. 34. & Dominus â judice ob hunc potestatis suæ *abusum* illâ privari debeat. *Dn. Stryk. de ab: j. qvæs. c. 2. n. 13.* An vero planè â Domino tali casu *aufugere* licitum sit? qværitur; Qvod utiqve *affirmandum* videtur, ita tamen, ut aufugientes libertatem non nisi *interventu Superioris* acqvirant, & cessante fugæ causâ, ad Dominum *reverti* teneantur. Dn. Becman. *de exsuper. obseq. c. 4. §. 2.* conf. Dn. Stryk. *all. l. n. 19. sqq.* ubi plures exhibet casus, in qvibus servi interveniente judicis autoritate â Dominici imperii nexu liberantur. Qvin & illa, qvæ Dominis *circa servorum coercitionem* competit, potestas, *suos* habet limites, ita ut Servus ob nimiam Domini *sævitiam* vel ad Præfectum Urbi recurrere vel ad statuam Principis confugere, & Dominum ad se bonis conditionibus vendendum, imploratô judicis officio adigere possit. §. 2. *l. bis, qui sui vel al. jur.* & Brunn. *ad L. 1. ff. de offic. præf. urb. n.* 16. Si vero fugæ licentia non detur, non tamen ob qvamcunqve Domini sævitiam Servi impunè resistent, vid. Huber. *de J. Civ.* L. 3. c. 16. n. 34. sed ob eam tantùm, ex qvâ vel *vitæ periculum*, vel *aliud irreparabile damnum* imminet, cum Domino *jus vitæ & necis* in servos nec jure gentium, vid. Dn. Becman. *all. l.* §. 1. *in f.* & Dn. Coccej. *in exeg: diss. de j. victor. div. a j. belli* §. 11. (nisi forsan minus rectè receptam apud Gentes *impunitatem* ita vocare

919

tare velis. Grot. *all. l. §. 2. n. 3. Conf.* Hopp. *ad §. 1. J. De His qui sui vel alien. jur.*) nec - *propriè* jure Civili §. 2. *J. d. t.* asseri possit. Unde hanc resistentiam *pro vitæ Defensione*, etiam ad Domini occisionem se porrigere, utiqve affirmandum credimus. vid. omnino Dn. Lyncker: *all. l.*

§. 13.

Sed cum hæc ob cessantem hodiè apud Christianos *extra captos infideles* servitutem, vid Feltman *Respons. mil. 9* parum utilitatis habere videantur, ob materiæ connexitatem ad inobedientiam impunem *Famulorum* & *Hominum propriorum* erga Dominos pedem promovemus, qvos Dd. servis plerumqve comparare & adjungere solent. Non tamen qvoad Famulos hæc comparatio ulterius procedit, qvàm qvoad *operas*, qvas Domino, æqvè ut servi, *præstare*, & *mandata* ipsius *exequi* tenentur: Unde hoc eandem exceptionem, qvam *in §. præced.* de mandatis Dominorum *naturaliter* vel *moraliter impossibilibus* adduximus, admittere, manifestum est. Differentia qvoad has operas inter utrosqve adhuc in eo consistit, qvod servorum obligatio ad operas *perpetua* sit; Grotius *all. l. n. 2.* Famulorum vero *ad tempus* saltem *locationis* restricta, qvô finitô, licitè illas in posterum denegant, & Domino non parent. Mev. *p. 4. D. 385. n. 1.* Constante vero locationis contractu, Domino, ipsos, *sine legitima causa expellere volenti*, similiter impunè non obediunt, nec antea ex Domini ædibus recedere necesse habent, qvàm illis *de integrâ mercede* sit satisfactum. Brunn. *ad L. 15. ff. loc. Cond. n. 43.* Carpz. P. 2. C. 25. D. 22. Nec minus, qvamvis ipsi qvoqve *durante locationis tempore* regulariter *recedere* non possint, licet alium pro se substituere velint, Mev. *ad jus. Lub. Lib. 3. Tit. 8. art. 5. n. 30. ex justâ* tamen & *legitimâ causâ* (qvò pertinet eveniens matrimonii conditio, *id d. l. n. 34.* Domini sævitia, Brunn. *ad. l n. 42.* denegatio victus necessarii, &c. Mev. *d. l. n. 37.*) id ipsis utiqve permittitur. Porrò impunè qvoqve Famuli de Jure communi scriptô Domino inobediunt, ipsos licet *modicè* tantum *castigare* volenti, cum non nisi *ex contractu locationis* obligentur, & mercenariorum locô habeantur, in qvos *nullum jus coercendi* competiisse, testatur Tabor. *in Racemat. Crimin. ad L. 89. ff. de furt. in f.* Qvod tamen limitandum videtur, nisi simul *educatio* Domino qvodammodo sit *commissa. arg. L. 5 §. 3. ff. ad L. Aquil.* Qvo

casu

casu, qvamvis & hodiê *multo liberior* competat in Famulos castigandi potestas, Dn. Stryk. *in diss. de agris def. c. 7. n. 48.* Generaliter tamen hodie & *moribus & statutis* expressis multorum locorum *modica famulorum castigatio* permittitur. vid. *Jus Lubec.* L. 3. *Tit. 8. artic. 10.* Bonacossa *de serv. & fam. qu.* 94. & 197. Hanc autem si Domini, licet *verbis tantum* excedant, nec injuriarum actio, nec Retorsio, nec resistentia Famulo denegabitur. Mev. *ad all. art. 1. Lub. n. 15. & 16.* Dn. Lyncker. *all. l.* (valituro etiam hoc casu â Domino cautionem de non offendendo exigere. Stryk. *in U. M. ff. De S. H. §. 12. ibiq; all.* Mev.) Qvam qvoqve resistentiam ad occisionem Domini extendi posse manifestum est, qvamvis cæteroqvin Famuli maximam Domino fidem ac reverentiam debeant, adeò ut illum extra legitimam defensionis causam occidentibus, in Angliapœna *alta* (ut vocant) *proditionis* dicitetur, vid. Leti. *Histoire de Cromwel p. 1. p. 66.* & apud nos ordinarium homicidis supplicium exasperari soleat. Clasen. *ad Constit. Crim. art. 137. §. 5.* Deniq; cum nulli privatorum in alterum jurisdictio competat, Famulos nostros Domino talia, qvæ *jurisdictionem* sapiunt e. g. carcerem privatum sibi arroganti, impunè non obedire, facile patet: Mev. *d. l. n. 10.* Nisi forsan in *Legatorum famulitio degant*, qvorum jurisdictionem extra causas & negotia *ante legationem* gesta (nam qvoad hæc Legatis impunè non parent, & domum revocant) utiqve agnoscere tenentur. vid. Dn. Stryk. *in diss. de j. ex alt. pers. perm. c. 2. n. 11.*

§. 14.

Homines proprios, qvod attinet, jus Dominorum circa illos *in tribus* potissimum consistit, qvod scilicet *absque eorum consensu recedere neqveant*, sed *operas* ipsis *præstare*, & *castigationem* eorum *pati* teneantur. Ex qvô patet, Nobilibus, *ultra hæc capita* qvædam Subditis (qvi *extra glebam* pro liberis habentur, Dn. Stryk. *in U. M. ff. Tit. de St. Hom. §. 5. & 6.*) imperantibus, impunè non pareri. Huc pertinet, si vel in rebus subditorum venalibus *jus protimiseos* sibi arrogare velint, Carpz. *p. 2. C. 51. D. 10.* Richter. *D. 98. n. 28. & D. 76. n. 80.* Mev. *p. 2. D. 279.* Wissenbach. *ad ff. disput. 36. §. 10.* vel etiam in prædiis in suo districtu ab ipsis venditis, *jus retractus* prætendant, Mantz. *Dec. pal. Qu. 11.* aut si *jure* qvodam *monopolii illos* ad suam tantum cerevisiam emendam, Tabor, *de j. Cerevis. p.*

1,6

920.

l. c. 3. §. 5. Vel ad suum tantum molendinum ac diversorium frequentandum, Mantz. *Dec. pal. Qv.* 17. Klock. *vol. 1. Consil.* 29. *n.* 985. *sqq.* adigant, ubi subditi obedientiam jure propitio denegant, ac ad alia molendina transeunt, licet hactenus semper Domini molendinum frequentaverint. Mev. *p.* 1. *Dec.* 60. Nec minus circa *potestatem recedendi* (qvæ alias adeò restricta, ut subditis *in praxi* sine consensu Domini ne qvidem *matrimonium* contrahere liceat, Mev. *ad jus Lub. L.* 1. *T.* 4. *art.* 5. *n.* 9. *sqq. & p.* 5. *D.* 129.) occurrunt casus, qvibus eadem *impunè* permittitur; Qvò sicuti indubiè pertinet, si id *Statuto* concedatur, qvale in Marchia certo respectu obtinere testatur Dn. Stryck. *in diss. de agris def. c.* 7. *n.* 50: Ita similis exceptio *favore literarum* occurrit in Homine proprio *literis* operam dante, qvem ad pristinam conditionem Dominus revocare non potest. Idem *de ab* j. *quæst. c.* 2. *n.* 30. Mev. *ad jus Lub. L.* 1. *T.* 3. 43. *n.* 41. Qvin & Dominus Hominem proprium in summis constitutum angustiis *deserens* jure suo in illum privatur, vid. Mev. vom Zustand der Bauren *c.* 3. *n.* 103. *seqq.* Nec minus subditis, tam ob Domini *Tyrannidem*, qvam ob ejus declarationem in *Bannum*, vel ob terræ *sterilitatem*, si eam propter in loco habitationis *necessaria alimenta* habere non possint, aliò migrandi facultas libera esse debet. Mantz. *Dec. palat. Qu.* 18 *n.* 41. Qvi è contrario *Qu. seq.* Homines proprios Dominis, ipsos *invitos* & *absque legitimâ causâ* ex Hofmarchiâ suâ expellere volentibus, impunè non obedire, pluribus deducit.

§. 15.

Porrò *operæ*, qvas Dominis subditi debent, *regulariter* ad *Dominum Proprietatis* spectant, & cum *jurisdictione* nihil commune habent; Richter. *D.* 98. *n.* 25. Unde utroqve concurrente, *Dominum proprietatis* præferri, & *Domino Jurisdictionis* impunè non obediri, testatur Klock. *Vol.* 1. *consil.* 10. *n.* 732. Nectamen regulariter debentur, nisi *indictæ*, Maurit. *Consil. p.* 2. *Cons.* 6. *n.* 31. Ex qvo colligimus, Subditos qvidem regulariter operas contra Dominum *præscribere* non posse, Brunn. *cent.* 5. *D.* 80. Dn. Stryk. *de non usu* j. *qvæst. c.* 2 *n.* 35. (licet per 30. annos *earum loco pecuniam* præstiterint; Mantz. *Dec. pal. Qv.* 29. *n.* 3.) Sed è contrario impunè eos qvoqve Domino non parere, si nomine servitiorum, qvæ exigere prætermisit, postea aliqvid petere velit, Dn. Stryk. *d. l.* Maurit. *all. l. n.* 33. Cæterum

rum, ad qvas operas subditi Dominis obligentur, *generaliter* definiri haud potest, sed hîc *statuta*, *mores* & *pacta* in singulis locis ante omnia respicienda sunt. Dn. Fritsch. *in Tr. de J. ac. statu pagorum c. 6. §. 5.* Illud tantum notandum, in genere has operas vel *determinatas* vel *indeterminatas* esse. Id. *c. 8. §. 6.* Qvoad *priores*, Dominus ultra illas aliqvid injungere haud potest, sed Subditi, si illas tantum *extendere* aut *mutare* velit, non tantum impunè obedientiam denegabunt, & Actione Negatoriâ utili experientur: Klock. *Vol. 1. conf. 28. n. 342.* Sed etiam Domino, vim intentanti, jure resistent. Pertinet huc, si Dominus operas *ab uno loco in alium* transferat, Richter *D. 98. n. 18.* vel *earum loco* â subditis invitis *pecuniam*, aut cum in eorum electione sit, utrum velint præstare, Carpz. *L. 1. Resp. 52. n. 10. unum simpliciter* exigat: *ib. n. 31. & 39.* Vel, postqvam de pecunia cum subditis convenit, *operas* nihilominus *in naturâ* poscat. *ib. n. 31.* Nec minus, si operas *ad habitationis ædificationem* debitas, ad horrea & stabula, vel nova plane ædificia, ac veteris terræ avectionem, Carpzov. *p. 2. C. 52. D. 3. 4. sqq.* Richter. *all. l. n. 20: sqq.* vel excubias subditorum ad aream castrorũ, Carpz. *P. 2. C. 51. D. 8.* aut custodiam maleficorum, *ib. D. 15.* extendere velit: *conf.* Richter. *d. Dec. n. 24.* Ubi *n. 29. & 30.* subjungit, subditos etiam *ob paupertatem* â præstandis operis excusari. Et qvamvis circa operas *indeterminatas* majus sit Domini arbitrium, nec ibi tamen indefinitè patet, sed ad operas tantum *solitas* & *consuetas*, Dn. Fritsch. *all. l. §. 5.* & Richter. *d. l. n. 9* qvæqve *commodè* â subditis præstari possunt, restringendum est: Unde, si Dominus, cui *indeterminatæ* debentur operæ, vel operas *insolitas* aut *impossibiles*, Mev. *p. 4. D. 133.* vel tales, *qvæ sine turpitudine* aut *vitæ periculo* præstari non possunt, Maurit. *all. l. n. 38. & 39.* imponat, subditi impune non parent, & Superioris auxilium, (qvi etiam pendente lite ipsis aliqvando per mandata S. C. succurrit Mev. *p. 2. D. 80.*) implorant, Peretz. *ad t. C. de emend. serv. n. 3.*

§. 16.

Qvod *Castigationem* denique *subditorum* attinet, eam sæpius in *sævitiam* degenerare, qvotidianâ experientiâ teste comprobatur; Unde nec omnis hominibus propriis *resistentia* deneganda, modo tamen *irreparabile vitæ aut sanitatis periculum* immineat, extra qvem casum ipsos æqvè, ut servos, Dominis in se injuriis

de

de facto resistere non posse, affirmare securius credo. *Inobedientiam* vero subditorum contra Dominorum in castigando sævitiam (qvæ qvibus modis contingat vid. Dn. Stryk *de abj. qvæs. c. 2. n. 36. seqq.*) impunem esse, facilè largior, & duplex ipsis concedo remedium, ut vel *fugâ* sibi consulant, ac se Domino sævienti subtrahant, qvô casu Dominos, ipsos iterum vindicare volentes, *exceptione* intolerabilis *sævitiæ* repellent: Mev. Vom Zustand der Bauren/ *c. 3. n. 28. seqq.* Vel apud Superiorem *Querelam* interponant, qvi per Mandata S. C. Dominum de melius ac liberalius tractandis subditis *admonebit*, & si illis non attentis, tamen eos inhumaniter habere pergat, vel Dominum invitum ad homines proprios *vendendos* coget, vel ob abusum *jurisdictione*, in illos competente, planè *privabit*. Mantz. *Dec. Pal. Qv. 20. n. 10.* Brunn. *ad L. 2. ff. de his qui sui vel al.* Dn. Stryk. *all. Diss. c. 7. n. 7.*

CAP. IV.
DE
INOBEDIENTIA IMPUNI
IN SOCIETATE COMPOSITA
ADVERSUS MAGISTRATUM SUMMUM.
SUMMARIA.

§. 1. *Summi Imperii sanctitas, & diversa Subditorum consideratio.* §. 2. *Inob: impunis singulorum Subditorum privatorum* §. 3. *an illa ad resistentiam se extendat?* §. 4. *inobed. impunis Uxoris & Liberorum Regalium, ac Principum sanguinis.* §. 5. *Magistratus ac judicis inferioris.* §. 6. *Ministri & Legati.* §. 7. *de inobed: impuni universorum subditorum, & differentiâ inter Principem absolutum & limitatum.* §. 8. *qvousqve hæc inobed: impun. se extendat, ac de depositione & abdicatione Regis* §. 9. *de Invasore ac Tyranno, nec non de Tutoribus Principum.* §. 10. *singulorum Imp: Statuum, inobedientia ac resistentia impunis adversus Imperatorem.* §. 11. *de inobed: impuni universorum Imp: Statuum, & de depositione ac abdicatione Imperatoris.* §. 12. *inobed: impun: adversus R. Romanorum, Vicarios Imperii, & Summa ejus Judi-*

cia. §. 13. *inobed. impun. singulorum Subditorum adversus Principes Imperii.* §. 14. *de universorum subditorum inobedientia ac resistentia adversus eosdem.*

§. 1.

DUm inobedientiam impunem adversus *Magistratum summum* ac Majestate pollentē considerare jam animus est, qvàm lubentissime qvidē optaremus, ut omnes illi, qvibus Deus supremum in orbe Imperium concessit, ex magno illo Galliarum Rege Henrico IV. exemplum caperent, qvi Duci Niverensi, maximè limitatam ipsi apūd Rupellenses potestatem objicienti, promptè non minus, qvàm generosè respondit: *Se omnia Rupellæ efficere posse, quæ vellet, qvoniam nihil vellet, nisi quod juri consentaneum esset.* Perefixe *Histoire de Henry le Grand ad ann. 1586. p. m. 87.* Scilicet, exularet ita omnis subditorum impunis inobedientia, & suus Majestati constaret honos, qvæ cum *Dei* in terris vices gerat, vid. Ziegler. *de j. Majest.* L. 1. c. 1. §. 46. huic qvoq; sanctitate ac justitiâ qvam proximam ac *similem* se redderе, enixe ituderet. Sed cum insatiabilis regnandi libido, ac perversa hominum indoles justos non semper observare limites permittat, evolvendi jam erunt hoc capite casus, qvibus *Summis Imperantibus* aut *obsequium denegare*, aut etiā simul *resistere* impune habetur; Ita tamen, ut nunqvam obliviscamur *Divini* illius *Characteris*, qvi Principibus tanqvam *Dei Vicariis* impressus, eosdem supra humana judicia extollit, & causas ipsorum ad *Reservata Divinæ Majestatis* referri efficit. vid. Dn. Bodin. *de Reserv. Div. Maj. c. 3. §. 1.* Ex qvō patet, si Principibus etiam *ut privatis*, e. g. ex contractu *cum subdito* intercedat lis, nullum tamen nisi *ipsum Principem judicem* esse, nec illum, qvamvis alias nemo *in propriâ causâ* judex esse possit, L. *un.* C. *ne quis in sua caus. jud.* ut suspectū recusari posse; Dn. Stryk *de jure Suspic. c. 6. n. 25. sqq.* Licet tamen boni Principes regulariter acta transmittere, vel se *judicio* alicui *arbitrario* submittere soleant, vid exempla in diss. Comitis de Wurmbr. *de foro S. R. J. Princ. c. 1. §. 1.* Ut autem eò felicius propositum finem assequamur, præmonendum, Subditos, vel *ut singulos & privatos*, vel ut *universos* aut *præcipuos* ex *universis*, (qvo pertinent Status Regni) considerari; Uffelmann. *in diss. de homagio* §. 73. Et inde nobis *de inobedientia impuni subditorum singulorum, & universorum* separatim agendum esse. Cum vero subditi singuli sint vel *merè privati*, vel *eminentiores*,

tiores, (qvò *Uxorem* ac *Liberos Regales*, *Principes Sanguinis*, *Magistratus ac judices inferiores*, *Ministros* deniqve, ac *Legatos* referimus) de utrisqve etiam specialiter dispiciemus.

§. 2.

Qvod jam ad *Subditos singulos privatos* attinet, primò qvidem sine dubio impunis habetur illorum inobedientia, si tale aliqvid Princeps injungat, qvod *illæsâ conscientiâ* exeqvi *non* possunt. vid. Dn. Becmann *de j. subd. circ. S. c. 4. §. 4. & 5.* Qvò sicuti etiam referendum censeo, si Princeps alicui, licet *justè* ad mortem *condemnato*, imponat, ut se *ipsum occidat*, contra Uffelm. *in all. diss. §. 90. sqq.* Ita præsertim hæc Regula effectum suum exserit, si Princeps *circa Religionis negotium* subditorum conscientias constringere velit, ubi tamen debitâ cautione utendum. Qvamvis enim Principis potestas ad *actus internos* & *intellectuales* non extendatur, Hahn. *ad W. L. 1. T. 1. n. 4* Dn. Becman. *all. diss. c. 2. §. 2.* (Unde *infamiam facti* ultra effectus externos â Principe aboleri non posse rectè asserit Maurit. *Consil. Tubing. 8. n. 26.*) & â Poloniæ R. Stephano Bathori inter tria reservata Divina non immerito relatum sit, conscientiis dominari, Hartknoch. *de Republ. Polon. vol. 1. p. 102.* non tamen nimis scrupulosi hîc debent esse subditi, sed in *omnibus* illis, qvæ Divinis literis *non manifestò* repugnant, (qvò etiam προσκύνησιν ut *actum merè civilem* referendum credo, vid. Dn. Becman. *in Syntagm. dignit. Diss. 8. c. 1. §. 2. & 3.*) sive internos sive externos Religionis actus spectent, Principi obsequium præstare; Dn. Rechenberg. *de offic. civ. Christ. §. 32.* Brunn. *in j. Eccles. L. 1. c. 2. §. 31.* Grot. *de j. Summ. Pot. circ. S. c. 3. §. 5.* Unde concionem alterius Religionis Principe ita jubente subditos audire, non verò ejus Ritus simul celebrare debere, rectè concludit Dn. Becman. *in Pol. Parel. c. 13. §. 12.* Secus, si talia imperentur, qvæ *mandatis Divinis contraria* sunt, aut subditi ad Religionem, *qvam in conscientia pro verâ habent*, deserendam, adigantur; Ubi non solum impunè non parebunt, sed etiam, si Princeps vim usurpet, *eo invito*, ac prohibente, *fugâ remedium* eligent, Dn. Rechenberg. *c. l. §. 36.* Dn. Becman. *in diss. de j. recip. exul. fid soc. c. 2.* nec *ante revertine-* cesse habebunt, qvam Princeps de conscientiæ libertate *securitatem præstiterit*. Schultz. *in Decad. cæs. mod. illustr. §. 10.* Porrò licitè qvoqve obedientiam denegabunt Subditi, si Princeps tale qvid injungat,

qvod

qvod non qvidem factô illicitum, sed *per pessu iniquum* est, præsertim si inde *irreparabile* vitæ, sanitatis aut honoris ac famæ immineat *periculum*. Benè tamen hîc inter *ordinariam* Principis potestatem, & illam, qvæ *tempore publicæ necessitatis* exercetur, distinguendum est: Ita, ut adversus hanc ultimam omnis inobedientia impunis exulet, unde & Principem *Civem innocentem* in summo Reipubl. periculo non solum *deserere*, Grot. *L. 2. c. 25. §. 3.* Puffendorf. *Lib. 8. c. 2. §. 5.* Ring. *de pœna sine culpa c. 2. §. 21.* Sed etiam hosti exposcenti *tradere*, Dn. Becman *de piet. subdit. erg. Princ. c. 3. §. 5.* & Civem Principi id facienti se non subducere posse, firmiter persvasus sum, modò illa adsint junctim omnia, qvæ hôc reqvirit casu Exc. Dn. Strykius *de foro conscient. c. 9. n. 102. sqq. & ibi. all.* (qvamvis dissentiat Dn. Becman. *in Med. pol. c. 21. §. 10.* Mollenbec. *de jure in pers. civis §. 29. & ibi. all.*) Qvod etiam dicendum, si Virgo ad matrimonium, aut stuprum exposcatur, ita ut & hæc in simili necessitate Principi id injungenti, parere debeat, Mollenbec. *d. diss. §. 32. & 33.* qvamvis iterum dissentiat Dn. Becman *all. l.* Extra talem vero necessitatis casum, si Princeps â Subditis aliqvid *manifestò iniqvum* exigat, qvin ipsi impunè non pareatur, dubitandum non est. Unde, si vel injustè aliqvem ad mortem condemnet, vel sine omni *legitima ac justa* causa præsertim tempore pestis alicui subditorum emigrationem prohibeat; Dn. Becman. *in lin. Doctr. Mor. c. 11. §. 5.* Puffendorf. *de j. N. & g. L. 8. c. 11. §. 2.* Aut etiam, si concubinam suam cuidam in matrimonium obtrudere, Rhod. *in diss. de peric. in mor. c. 2. n. 61.* Vel subditum ad suscipiendam in se Principis infamiam cogere, Puffendorf. *in diss. de existimat. §. 16.* vel bona subditis adimere Ziegl. *de j. Maj. L. 1. c. 4. §. 14.* velit, hi utiqve licitè obedientiam denegabunt. Qvin & idem generaliter affirmandum, si Princeps alicui *jus quæsitum adimere*, Carpzov. *p. 3. C. 4. D. 41. n. 7.* & e. g. facultatem testandi auferre, Brunn. *Exerc. just. ad* T. 2. L. 10. *n.* 4. vel possessorem ad edendum Titulum possessionis cogere velit. Idem *Cent. 1. D. 71.*

§. 3.

Sed qvousqve *singulorum subditorum impunis inobedientia* se extendat, determinandum, & pro certa ac stabili Regula tenendum, *Nunquam Principi vim inferenti nequidem in ultimo necessitatis casu* vid. Dn. Becman. *de j. subd. circ. §. c. 4. §. 11. â singulis subditis licite resisti.*

Qvod

Qvod etiam *in Religionis* causa obtinet, ita, ut hîc tantum *fugæ* aut *patientiæ* gloria sit relicta Dn. Rechenberg *in diss. de relig. armis def. §.15. & sqq.* Et, sicuti hoc tam praxi Judaicæ, qvàm primitivæ Christianæ Ecclesiæ comprobatur; Grot. *de imp. summ. pot. circ. S. c.3. §.14.* Ita proximis annis memorabile ejus rei exemplum præbuerunt Convallenses Pedemontani, & Hugonottæ Galli, qvi in atrocissimis persecutionibus unicum in *fuga* præsidium qvæsiverunt. Nec aliud præter *fugam* (qvæ ideo *unica contra Reges defensio, seu odio seu amore ealeant*, non immeritò dicitur Gramondo *Histor.* Lib. 2.) dabitur contra Summum Principem remedium, si extra Religionis causam *ad illicita* sollicitet; Dn. Becman. *de pietate subd. erg. Princ. c.2.§.6.* Qvô etiam feliciter contra Henricum IV. Galliæ Regem usa est Charlotta Margaretha Mommorantia, Henrici, Principis Condæi Uxor, cùm ab illo ad adulterinos pelliceretur amores. vid. Gramond. *c. l.* Multo minus autem resistentia subditis contra Principem indulgebitur, si mandatum illius non *factô illicita*, sed *perpessu tantum iniquâ* contineat, ut adeo subditi Regi, mandata iniqva, non obstante eorum supplicatione, seriò *iteranti*, nec præfractè inobedientes esse, nec etiam *vim inferenti* licitè resistere, aut arma contra eum movere possint; Zigler. *de jur. Maj.* L. 1. *c.* 4. §. 14. Licet Principis mandatum expresè aliqvid *Capitulationi* ejus juratæ *contrarii* contineat; Dn. Bodinus *de reserv. Div. Maj. c.3.§.2.* Imo licet ipse subditis singulis *facultatem* sibi, iniqva mandanti, *resistendi* concesserit; (qvod fecisse videtur R. Ungariæ Andreas II. in speciali Lege, qvam habet Tabor. *in collat. j. Rom. & Hung. p.2. S.1. §.23.*) Cùm talis libertas cum qviete Reipubl. & naturâ summæ potestatis stare haud possit Dn. Stryk. *de j. hom. in se ipsum c.1 n.52.* & ibi all. Ziegl. *ad Lancell.* L.4. *T.13. §.28.* Ex qvô patet, nec Virginem, si Princeps vim ipsi inferat, ejus occisione pudorem servare, vid. omni. Dn. Zentgrav. *in Summa juris Divini art.3.§.18.p.728.* nec Principem invadentem in præsentissimo licet vitæ periculo occidi posse, Dn. Becman. *in lin. Doctr. Mor. c.9.§.11.* omni adversus Principem *Moderamine inculpatæ Tutelæ* hîc exulante. Dn. Stryk. *all. l. c. 3. n.13.* Et hoc non tantum de ipso Principe, sed de *illis etiam, quos ejus autoritate ac jussu vim inferre certum est*, asserunt ita ut nec his defensionis causâ resistere licere, statuat Dn. Becman. *de j. subd. circ. S c.2.n.9.*

Ad exemplum singularis moderationis *Stiliconis*, qvi militibus ab Honorio Imp: ad se occidendum missis, qvamvis posset, resistere noluit. Mezeray *Histoire de Fr. avant. Clouis* L. 3. *ad ann. 408.* Non tamen exinde concludendum, *bonâ quoque conscientiâ illa* â Principe fieri posse, in qvibus subditis resistendi licentia denegatur: Nec deterrimæ voci, *quod libet, licet, & quâ juvat, Reges eant*, locus dandus est. Joach. Pastor. *in Theod. M. c. 21. p. 162.* Qvin potius Henrici IV. Regula observanda, *qu' il faut pour bien regner, qu' un Roy ne fasse pas tout ce qu' il peut faire*: Perefixe *Histoire de Henry le Grand p. m. 542.* & pro certo tenendum, justas qverelas subditorum de crudelitate ac insolentia Principum, Deum ad mutandum Reipubl. Statum excitare, & certissimum fatalis Regnorum periodi indicium esse, Alberti *de fatal. imp. period. c. 3. n. 7.*

§. 4.

Inter *subditos eminentiores* omnium primò se offerunt *Uxores* ac *Liberi Regales*, & cœteri, qvi ad *Familiam regnantem* pertinent, & nomine *Principum Sanguinis* communiter insigniuntur; Qvos qvidem publicæ Regum potestati non magis qvàm cœteros subditos exemtos esse, utiqve asserendum est, & pro impiâ habenda Alexandri M. vox, *se Philippi Patris Paternæ quidem potestati, non vero ejusdem Regio imperio subjacere*, gloriantis. Ea enim est Regni sanctitas, ut nemo præter Regem, in Regno esse possit aut debeat, qvi non agnoscat Regem, aut cui Rex non sit Rex, Böcler. *ad Tac. Ann. L. 1. c. 14.* Qvin etiam ob arctiorem illam, qvæ his personis cum Imperante intercedit, conjunctionem, & *magnas*, qvas excitare possunt autoritate suâ in Republ. *turbas, arctioribus* interdum *Legibus*, qvàm cœteri subditi, circumscribuntur, ita ut illorum facultas circa illa etiam, qvæ *libertatis* cœteroqvin *Naturalis* sunt, coarctetur; Qvô respectu *Principes sanguinis Regii* in Gallia Rege insciô nec Regni limites egredi, nec matrimonium contrahere posse, testatur *l' Etat Mss. de France de Mr. Nicolai p. m. 22.* Qvod ultimum præsenti seculo notabili exemplo comprobatum fuit, in matrimoniô *Joannis Gastonis*, Ducis Aurelianensis, & *Margarethæ Lotharingicæ*, â Rege & Summâ ejus Curiâ manifestæ nullitatis accusatô. *vid. la Vie du Card. de Richel. p. 2. ad ann. 1634. p. m. 144.* Aliàs verò in illis casibus, ubi cœterorum subditorum inobedientia impunis censetur, & ipsis Summo Imperanti non parere, licitum erit, præ-

præsertim, si ille *juri succedendi in Regnum*, ipsis competenti, qvod non â Principe, sed *Legibus Imperii fundamentalibus* dependet, præjudicare velit. Pertinet huc, si Rex in Regno, in qvo *linearis* obtinet *successio*, vel *remotiorem* agnatum *proximiori*, vel *adoptivum successorem suæ Familiæ Principibus* præferat: vid Dn. Becman. *de j. subd. circ. S. c. 2. §. 5.* Vel *partu suppositio* illos â Regni hereditate excludat, qvale exemplum in Anglia præterito seculo in Philippo II. & Maria Regina contigit, & in eodem Regnô proximô adhuc vicenniô ætas nostra vidit: Qvô etiam refero, si Rex in Regno, ubi *Principibus sanguinis libertas Regio partui* ad evitandam suspicionem *assistendi* conceditur, prout id in Gallia observatur, *l' Etat de France: all. l.* illis hoc jus adimere aut denegare non vereatur. Non tamen his casibus ipsis contra Regem talia consilia agitantem *resistentiam* statim concedendam arbitror, sed tantum illi, qvi in ipsorum præjudicium in successorem assumitur, & *per consequens quandoque etiam Regi huic assistenti*, resisti posse credo. vid. Ziegl. *ad Grot.* L. 1. c. 4. §. 10. Porro inobedientia ipsorum impunis est, si Rex *ultra vitam* suam disponere, & *post mortem Successoribus* suis aliqvid *injungere* velit, qvod tamen non de *actibus Imperio comprehensis* e.g. pactis & fœderibus Antecessorum, qvibus Successores utiqve obligantur, sed de *ipso Imperio* intelligendum, qvô Antecessor post mortem, sibi succedentem constringere non potest. Dn. Becman. *all. l. §. 4.* Unde & dispositio Regis *de tutela Filii aut successoris Minoris*, ab eo non ex necessitate servari debet, sed potius hîc ad *Leges fundamentales* respiciendum, & illis nihil definientibus, in dubio *proximo Agnato* ac præsumto Heredi Coronæ invito sine legitimâ causâ Tutela Regis adimi haud potest. Dn Coccej. *de justit. B. & P. in R. Portug. Sect. 1. a. 2. Q. 3.* Licitè ergo tali casu Regis voluntas præsertim illis, qvorum interest, consentientibus, negligitur; Unde in Gallia contra Ludovici XIII. voluntatem, qvi Consilium aliqvod Tutelare constituerat, sola Regina Vidua ad tutelam hodierni Monarchæ, & administrationem Regni admissa fuit, vid *La Vie du Prince de Condè* L. 1. *ad. ann. 1643. p. m. 23* & in Sveciæ Regno præscriptos â defuncto Rege Filio Successori Minorennitatis annos contractos esse in recenti adhuc memoriâ est. Ex qvô nec Regem morientem, Viduam suam *ad cælibatum* constringere, sed ipsam hôc non attentô, ad secunda vo-

ta transire posse, firmiter concludo, nisi forsan id *Legibus Regni* simul sit prohibitum, qvales in Hispania obtinere testatur *Le voyage d' Espagne par la Comt. d' Aunoy. p. 220.*

§. 5.

Secundo locô inter *Subditos Eminentiores* referimus *Magistratus* ac *Judices inferiores*: Circa qvos primò tenendum, omni fundamento carere illorum sententiam, qvi Magistratibus Inferioribus in proprio ac genuino sensu acceptis, *præ cæteris subditis*, jus superiori resistendi competere, asserunt, Grot. *L. 1. c. 4. §. 6. &* Ziegler. *ad eund. h. l.* cum illi ratione *inferiorum* qvidem pro *imperantibus*, ratione *Superiorum* vero pro *subditis* ac *privatis* habeantur. Inobedientia tamen illorum erga superiorem potissimùm *duplici ex causa* impunis censetur, qvarum *prima* est, *si de seriâ ac verâ voluntate Principis justè dubitent.* Hinc, si Rescriptum Principis *contra* Legem, *clausulâ derogatoriâ munitam*, tendat, nec *expresse additum* sit, illam clausulam obstare non debere, eidem â Magistratu inferiori licitè non parebitur, Brunn. *Cent. 4. D. ult.* Frantzk. *3. Res. 1. n. 164.* qvod etiam affirmandum, si super *Exceptione sub & obreptionis* Rescripto oppositâ adhuc *lis* pendeat, Mev. *p. 2. D. 183.* vel Rescriptum *â solito stylo Curiæ* deviet, adeò, ut hôc casu, ne qvidem per *clausulam proprio motu*, aus eigner Bewegniß confirmetur. Richter. *p. 1. D. 15. n. 35.* Idem dicendum, si Rescriptum *publicæ utilitati contrarium* sit, L. *ult. C. si contra jus vel util. publ.* aut Princeps *severius* vindicari delictum in aliqvo *contra* suam *consvetudinem* jusserit, ubi per XXX. dies sententia suspensa manet: L. *20. C. de pœn:* Et mandata qvoqve Principis *cum clausulâ justificatoriâ*, licet aliqvid sub pœna injungant, si tamen inferior justam causam non parendi habeat, non obligare facile patet. vid. Dn. Lyncker. *de caus. jud.* Camer. *fund. c. 3. §. 5.* Altera inobedientiæ impunis *quoad Magistratus ac judices inferiores* causa est, si Superioris mandatum *sine manifestâ iniquitate* executioni mandari haud possit, ubi qvidem *reverenter* accipiendum, non tamen in executionem deducendum, sed *Princeps consulendus*, c. 5. *X. de Rescript.* & ei causæ circumstantiæ humillimè referendæ sunt. vid. omnino Mev. *p. 1. D. 143.* Cautè tamen hic agendum, cum Principum Decreta ob resultantem inde illorum despectum non facilè infringi debeant, Tabor *Relat. Arg. Rel. 95. n. 3.* & regulariter judex inferior Superioris man-

925

mandata & judicata sine ulteriori causæ cognitione exeqvi teneatur Mev. *p. 1. D. 235.* indeqve hæc facultas Inferioribus non nisi *in manifestò injustis aut duris* concedenda. Referri huc potest qvoad Magistratum inferiorem, si Princeps aliqvid jubeat, qvod *juribus ac privilegiis* Civitatis, cui præest, contrariatur, qvò pertinet juramentum Majoris Divionensis, *se Regi fidelem futurum, & Civitati sua jura libertates & privilegia contra omnes, etiam ipsum Regem, si necessitas efflagitet, defensurum esse*: vid. Lansius *in Consult. orat. contra Gall. p. m. 335.* Aut Magistratui Civitatis inferioris, qvæ tamen se aliter servare & ab ipso Domino protegi non potest, injungat, ne inter Principem & hostem *neutralitatem* eligat, neve alteri se *in protectionem det.* vid. Magir. *de advoc. arm. c. 6. n. 340:* & Dn. Franckenstein *in diss. de neutral. Th. 7.* Qvoad *judicem inferiorem* huc referendum, si Princeps *indefensum torqveri* jubeat, Brunn. *in proc. Civ. c. 8. m. 3. n. 2:* cum defensio ne qvidem à *Summo Principe* possit auferri: Mev. *ad jus Lubec. L. 4. T. 8. art. 4. n. 3. & ibi all. Aut violentum possessorem* in possessione confirmet, Klock. *V. 1. Cons. 7. n. 298. sqq.* vel *causam finitam* denuò tractari jubeat. Mev: *p. 2. D. 195.*

§. 6.

Retuli ultimò locò inter *Eminentiores Subditos* Principum *Ministros* atqve *Legatos*, de qvorum inobedientia impuni *hoc* §. agendum. Admittit scilicet debitum ab ipsis Majestati obsequium *easdem* qvas *in* §. *præced.* adduximus *exceptiones*, ita ut Minister de seriâ ac liberâ Principis voluntate *dubitans*, illius mandatis obedire meritò detrectet: Unde & mandatis Principum, qvæ *non inscriptis* exhibentur, nemo obtemperare tenetur, licet *per testes maximæ autoritatis* ac *dignitatis* probentur: L. 1. *C. de mand. Princ.* Nec illis, qvæ à *Principe captivo*, aut *alibi degente* veniunt, facilè parendum, ob præsumtionem, qvod ejus voluntas *non seria* aut *libera*, sed *coacta* ac necessitate tantum extorta sit. Hinc Regem *captivum* ac *exulem* imperii qvidem jus retinere, ejus vero exercitium propter externum impedimentum suspendi, asserunt Grot. L. 3. c. 20. §. 3. & Henniges *ad eund.* Qvò etiam in hoc Ducatu Meclenburgico referendum exemplum Præfecti Domitiensis, qvi hoc fortalitium ad jussum Ducis Christiani Ludovici, tunc apud Gallos commorantis, Daniæ Regi tradere licitè detrectavit. vid. Puffendorf. *Histor. Brandenburg.* L. 18. §.

18. §. 127. Contrarium exemplum vid. apud eund. *Lib.* 13. §. 142. Porro qvoqve impunis erit *Ministri* inobedientia, si mandatum superioris *manifestò injustum* sit, cui licet Puffendorf. *de J. N. & G.* L. 8. c. 1. §. 6. obedientiam illæsâ conscientiâ præstari posse velit, si *nuda* tantum ejus *executio* sub *comminatione* mortis aut alius gravissimi mali injungatur, mihi tamen *securior* videtur illorum sententia, qvi *mandatum manifestò injustum nunqvam exequendum, nec defendendum*, sed *potius mortem* perferendam esse, asserunt; *c.* 93. *Q.* 3. *Ca.* ii. Grot. L. 2. c. 26. §. 2. & 3. Dn. Becman. *in lin. doctr. Mor. c.* 6. §. 11. Dn. Zentgrav. *all. l.* §. 16. *p.* 725. & 726. Uffelman. *de Homagio* §. 25. Mollenbec. *de jure Princ. in pers. Civis* §. 17. Qvò pertinet exemplum Guilielmi Principis Arausionensis, qvi jussum Philippi II. R. Hispaniæ de occidendis Belgiæ Proceribus impunè neglexit, Auberi *Memoires de Hollande p. m.* 130. & gloriosa inobedientia Lanacrii, in summa Curia Parisiensi Præsidis, qvi mortem â Rege Ludovico XI. precatus est, ne Legi injustæ subscribere deberet, vid. Bodinus *de Republ.* L. 3. c. 4. Nec obstat, qvod Subditis de mandato superioris *judicare non liceat*. Puffend. *all. l.* §. 5. *Sicut enim hæc facultas in intellectualibus, moralibus, Divinis, & iis, qvæ stante vita Civili extra Regis potestatem* posita sunt, denegari haud potest, Dn. Becman. *de j. subd. circ. S. c.* 3. §. 52. ita hîc inter *simplicem* & *cæcam* obedientiam bene distinguendum, ex qvibus illa qvidem Superiori utiqve debetur, hæc vero â subjectis nullo modo exigi potest; Idem *de exsuper. obseq. c.* 1. §. 8. adeo, ut tale mandatum non solùm exeqvi Minister non teneatur, sed etiam *in commodum* suum vel alienum, modo illud sine læsione cujusdam sit, *vertere* possit. Idem *de pact. subd. erg. Princ. c.* 3. §. 6. Ex qvô patet, si è contrario de mandati injustitiâ *dubitet* tantum Minister, ipsum obseqvium detrectare haud posse. Tabor. *in arm. Justin. de abus. arm. c.* 4. Henniges. *ad Grot.* L. 2. c. 26. §. 4. qvamvis contrarium teneat ipse Grot. *d. l.* Nisi forsan *theoreticè & practicè simul* dubitet, ubi conscientiæ securitatem mandato Superioris anteponere tutius erit. Dn. Rechenberg. *de minister qvod est crim. c.* 2. §. 8. & 9. Præter has vero Exceptiones *impunis* qvoqve videtur censeri debere *Ministrorum ac Legatorum inobedientia, si mandatum* rebus Domini *haud proficuum* esse credant, qvo pertinet exemplum Mercurii, Cancellarii apud Imperatorem, Carolum V. qvi conditiones captivo Regi

gi Galliæ præpositas, non signare, sed lubentius officium suum deponere voluit. Gvicciard. *Histor. sui temporis* L. 16. Debitâ tamen hîc cautione utendum, & benè observandum judicium Forstneri *ad Tacitum Annal.* L. 11. c. 20. qvi, *licet exigua Dominorum laus sit, qui severæ antiquitatis æmulatione obsequium Ministrorum cum damno, quam felicem eorum inobedientiam malunt, benè tamen audire Ministros* asserit, *qui jussa Principis magis, quam incerta eventuum metuentes, exequi, quàm interpretari mandata turius ducunt.* Sicut ergo Minister ac Legatus *instructionem Secretam* semper benè attendet, ita præsertim considerabit, an ipsi aliqvod negotium expediendum sit præscriptum sub *speciali forma*, an sub *consideratione generaliori.* Et sicuti *hoc* casu modum suppeditatum negligere licitum erit, ita *illo* contrà forma præscripta facilè insuper habenda non est. Grot. L. 2. c. 16. §. 21. vid. Wicqvefort *l' Ambassadeur* L. 2. c. 5. Qvid si autem *inopinatus* superveniat *eventus*, ob qvem Legatus mandatum amplius proficuum esse non credat? Ubi distinguendum, an res *moram patiatur*, qvo casu ad Principem rescribere, & novum ejus mandatum exspectare debet, *an vero non*, & tunc *ipse* pro re nata *consilium* capiet, ac prius mandatum impunè negliget, Brunn. *ad* L. 46. *ff. mand. n.* 13. Rhodius *de peric. in mora* c. 3. *n.* 31. ita tamen, ut *ad naturam* & *ingenium* illius, qvi præcepit, præsertim respiciat; A. Gell. *Noct. Att.* L. 1. c. 13. Nec nomen aut *fidem* Principis temerè obstringat, sed vel ad *ratificationem* Domini contrahat, Dn. Stryk. *de oblig. ex f. Min.* c. 2. *n.* 25. vel *privato* qvasi *nomine* agat, qvod Chanutum Galliæ Legatũ in Sveciæ Regno feliciter aliqvoties feciſſe testantur *les Memoires de ce qui s'est passé en Suede par Linage de Vauciennes p.* 1. *p.m.* 56. & 75.

§. 7.

Ad arduam & difficilem jam descendimus qvæstionem, Qvando Principi obsequium denegare, *universis subditis* liceat? circa qvam benè dispiciendum erit, ne debita summis Principibus reverentia temerè lædatur. Non ergo huc referendus est casus, qvô Princeps *ad aliam* forte transit *religionem*, Dn. Lyncker *de resist. qvæ sit pot.* §. 7. licet subditis *promiserit*, se eam mutaturum haud esse, Dn. Becman. *in Polit. par.* c. 17. §. 12. nisi talem præsupponamus *Regni Constitutionem*, ut Princeps Religionem deserens *ipsô jure* regno excidat, qvalem in Anglia hodierno glorioſissimo Regi Wilhelmo præscri-

scriptam esse docent *Voyages Histor. P.1. p.612. & 690.* Nec hûc pertinet, si Rex subditos *extra regnum* trahere, & de causis Regni ibi disponere velit, qvod Regi utiqve licet, nisi tale adsit *pactum*, qvô se Philippus II. Portugallis obligavit, qvod extra Lusitaniæ Regnum nihil illud concernens determinare velit. Birago Avogaro *nella Historia della disun. di portogallo L. 1. p. m. 83. & 102.* qvô casu utiqve procedet, qvod habet Klock. *vol. 1. cons. 11. n. 303. & 304.* subditos Regem extra Regnum qværere non teneri. Nec porro hûc referendum indistincte est, si Rex *Leges* imperii *fundamentales* ac *juramentum* â se præstitum *infringat*, sed duplici hîc distinctione utendum, ita ut primò benè attendatur, an Rex *absolutus* sit (cujus nomine illum comprehendimus, apud qvem *solum Majestas* & *imperium* residet, licet potestas ipsius per pacta sit *limitata*, aut ille qvædam circa *administrationem imperii*, non verò circa ipsum imperium *promiserit*, e. g. qvod privilegia subditorum infringere nolit. vid. Grot. L. 1. c. 3. §. 16. Puffendorff. L. 7. c. 6. §. 10. Falck. *in diss. quid subd. lic. pro Leg. fund.* §. 8. & Rachel. *de Capitul. c. 6. §. 5.*) an *limitatus*, per qvem intellig. mus Principem, qvi *potiora majestatis* jura sine consensu Ordinum exercere non potest, ac *Majestatem ratione exercitii integram non* habet, Falck. & Rachel. *all. l.* Illi contra promissionem venienti parendum, cum id *ob necessitatem publicam* facere credatur, Puffendorf. *all. l.* nisi *actus contrarii nullitas* expresè sit sancita, aut ejus vis qvasi *â conditione* suspensa; Rachel. *all. diss. c. 5. §. 4.* nec resisti poterit, licet, e. g. religionem aliam introducere, aut privilegia subditorum infringere velit, nisi vel *pactum*, qvod ipsi *resistere* liceat, vel *Lex Commissoria* sit adjecta, qvæ in Regno Poloniæ R. Stephano Bathori, Chytrei *Chron. Lib. 13. p. 628.* in Lusitania Regi Philippo II. *Historia della disun. di Portog. all. l. p. 88.* in Hungaria Regi Uladislao II. Bonfinius *in Rebus Hungar. dec. 4. L. 9.* præscripta, & ab Andrea Rege speciali constitutione approbata fuit: Tabor. *in Collat. j. Rom. & Hung. p. 2. S. §. 28.* qvæ tamen in novissimis Posonienſibus Comitiis & Seren. Regis Josephi juramento omissa est. Dn Zentgrav. *all. l. p. 717.* qvo casu stricto jure facultas resistendi *subditis universis* denegari posse haud videtur. Grot. L. 1. c. 4. §. 12. *&* 14. Qvamvis illa, nisi *certum Consilium* sit constitutum, de rebus Regni disponens, difficulter facto ipso exerceri qveat. Puffendorf. *all. l.*

Regi

Regi vero *limitato* in noſtrâ acceptione, contra Leges fundamentales peccanti, *licitè* ab *univerſis* ſubditis jurium ſuorum defendendorum cauſâ impunè *non paretur*, & ſi vi propoſitum ſuum exequi velit, *reſiſtitur*. Grot. *all. l.* §. 13. Uffelmann. *de homag.* §. 80. Falcke *all. l.* §. 17. Deinde probè qvoqve attendendum, an per factum Principis, *juramentum* ac promiſſio ejus tantum *infringatur*, an verò *planè deſtruatur*, & *illo* qvidem caſu reſiſtentia ſubditis deneganda, *hôc* vero utiqve concedenda eſt. Dn. Becman. *de j. ſubd. circ.* S. c. 4. §. 16. Meliori autem jure ſubditi Principibus reſiſtent, ſi illi ex Principe *in hoſtem* degenerent, ac *totum populum evertere* velint. Grot. *all. l.* §. 11. Dn. Bodin. *de reſerv. div. Maj. c.* 3. §. 3. licèt *id ex cauſa pœnali*, aut *ſub ſpecie obtrudendæ religionis* fiat, Dn. Lynker *de reſiſt. quæſt. pot.* §. 7. & Dn. Becman. *all. l.* §. 14. cum, ſi totus populus uno ore & animo rebellis evadat, non tamen Regis ſit, ſe juramentô ſolutum credere, hoſtilem in ſubditos animum gerere, & nihil non in eorum perniciem moliri. Jacobus R. Angl. *de j. lib. monarch. circ. f.* Nec minus inobedientia etiam cum reſiſtentiâ conjuncta impunis erit, contra Principem, qvi regnum vel ejus partem *alienare* vult, Grot. *all. l.* §. 10. niſi regnum *patrimoniale* ſit. Ziegler. *de j. Majeſt. L. l. c.* 4. §. 25: vel *titulo privato* e. g. Emtionis aut donationis qvæſitum. Dn. Coccej. *de juſtit. B. & p. in R. portug. S.* 1. *a.* 1. Q. 3. Qvò referenda videntur illa exempla Regum, per Teſtamentum de ditionibus ſuis diſponentium, qvæ habet Caſſan. *Recherche des Droits du Roy de Fr. L.* 1. *p. m.* 6. De Regno ergo *non-patrimoniali*, ſi Rex vel Teſtamento diſponere, Dn. Becman. *all. diſſ. c.* 2. §. 7. vel ſucceſſorem adoptivum aſſumere, Dn. Werlhof. *de elect. & ſucceſſ. in R.* §. 24. vel majeſtatem in alium transferre, Idem *de alienat. Regal* §. 16. vel Regnum *alteri tributarium* facere, (qvò pertinet Lex fundamentalis Regni Portugalliæ, qvod Rex regnum alienans vel tributarium faciens ipsô jure regnô cadere debeat. *Hiſtor. della diſun: di Portog.* *all. l. p. m.* 50.) aut *tanquam Feudum* ſub onere commiſſi ex felonia vel revolutionis ſubjicere Grot. *L.* 2. *c.* 6. §. 6. velit, & impunè ſubditi non parebunt, & Regi, *ſi ceſſionario aſſiſtat*, ad traditionem impediendam licitè reſiſtent: Dn. Becman. *all. diſſ. c.* 4. §. 10. Grot. *L.* 1. *c.* 4. §. 10. conf. omnino Tractat. Barthol. de las Caſas, Epiſcopi Chiapenſis *de qvæſt. an Reg. ſubd. alien. poſſ.* Adeo, ut licet Princeps cum conſenſu populi

puli, ob salutem & necessitatem publicam, unam vel alteram Civitatem alienet, hæc tamen *invita* ad subeundum alterius regimen *non cogi*, sed se in libertate jure propitio defendere possit; Puffendorf. *de oblig. erg. patr.* § 41. Cujus rei in Statibus Ducatus Burgundiæ, à Francisco I. Carolo V. in Tractatu Madritensi cessi, elegans exhibet exemplũ *l'histoire de Pradè ad A.* 1526. *p.* 241. conf. *Les affair. entre la Franc. & l'Autriche p.* 117.

§. 8.

Benè tamen notandum, impunem subditorum adversus Regem resistentiam, *defensivam* tantum esse debere, & inde minimè gentium ad *depositionem* aut *exauctorationem* Regis, ne dum ad ejus *cædem*, aut *supplicium* extendi posse, Dn. Becman. *in Polit. Par. c.* 12. §. 6. Grot. *L.* 1. *c.* 3. §. 9. Cum Principi Supremo Curia præter conscientiam nulla sit, Rachel. *de Capitul. c.* 5. §. 2. & secundum Jacobi R. Angl. dictum, suprema & *absoluta sceptri prærogativa* examini Jurisconsultorum non subjaceat, sed extra dubitationis aleam posita sit. vid. Besold. *in Thes. jurid. Pol. voce* Aufruhr, Qvod sicuti & Parlamentum Parisiense, dum in turbis anni 1649. Heraldum, à Rege suo tanqvam ad hostes missum, *accipere noluit*, Du Buisson *dans la Vie de Turen.* L. 4. *p. m.* 245. & ipsi Moscovitæ *agnoverunt*, Cromwelli Legatos, finibus suis expellentes; Leti *Histoire de Cromvel. p.* 2. *p.* 360. & 426. Et Divina justitia innumeris Rebellium ac Monarchomachorum exemplis comprobavit, qvorum vix unus tranqvillâ morte periit: (vid. exempla apud Autorem der *Nouvell.* auß der gel. und *curieus.* Welt *Ao* 1694 *p.* 587. *sqq.* Inter qvæ præsertim est notabilis casus, exercitus à Mauritiô Imp: ad Phocam transeuntis, ex qvô post paucos annos duo tantum superfuerunt) Ita merito reprehenditur dicterium incerti Autoris, *Gladii semel contra Principem evaginati vaginam protinus abjiciendam esse.* Auberi *Memoires de Hollande p. m.* 171. cum qvo egregiè conspirat illud Cronwelli, *qu'il ne faut toucher les Princes, qu'à la tête*, de qvo vid. Leti *all. Tr. P.* 1. *p.* 187. Procedit tamen ac impunis est Principum *exauctoratio Quatuor* potissimum *casibus*: (1.) Si se *pro hoste* gerant, ubi ipso facto regnum abdicare videntur. Grot. L. 1. *c.* 4. §. 11. vel (2.) *Lex commissoria* ipsis expressè addita sit, aut (3.) Regnum ac subditos *deserant*, ubi non minus ac maritus uxorem malitiosè deserens, cum qvoddam inter Regem & Regnum adsit matrimonium, jure suo in Regnum utiq;

cadunt

cadunt. Dn. Becman. *de j. subd. circ. S.* c. 4. §. 15. Grot. *all. l.* §. 9. (Ubi tamen illum, *qui negligentius tractat*, pro deserente habendum non esse, benè monet) & (4.) Si *manifestè* ac *perpetuò* ad Regni administrationem sint *incapaces*, Dn. Coccej *de justit. B. & P. in R. Portug. S.* 1. *A.* 2. *Q.* 2. unde hoc in *Rege furioso* non statim procedere, patet. *id ibid.* Omnibus tamen his casibus *cautè* procedendum, nec facilè ad violentam commotionem [illegible]eniendum, cum *seditio* etiam justa non immeritò medicina ipsô morbô periculosior dicatur Besoldo *all. l.* Sed *Rex*, licet ei clausula commissoria addita sit, sæpius *admonendus*, Schultz. de *sacrific. Stat.* c. 2. §. 7. (ubi Poloniæ Regem *triplici vice* â Senatoribus, Nunciis Nobilitatis, ac omnibus Ordinibus prius admonendum esse, ex Autore Polonico Zawatki tradit) & lenitate ejus animus flectendus est, Rachel. *de Capitul.* c. 7. §. 9. Qværi poterit hâc occasione, *de abdicatione* Regis; Qvam sicut obligationem subditorum erga Regem tollere indubium est, Grot. *all. l.* ita illa in *Regno limitato*, aut ubi per modum contractus Rex subditis se obligavit, iis ex justa causa dissentientibus, non facilè procedit, in Regno vero *absoluto* Principibus deneganda non videtur. vid. Rachel. *all. l.* §. 8. Werlhof. *de elect. & succ. in R.* §. 8. DN. Fritsch, *in Tr. de Resignat. Reg.* c. 1.

§. 9.

Verùm hæc qvæ hactenus diximus, de *Principe* tantum *vero* & *legitimo* intelligenda sunt, unde, qvid in *Invasore* ac *Tyranno* qvoad *Titulum*, non *regimen* tali, juris sit, adhuc determinandum: Et distinguendum videtur, an *alius legitimus* Princeps adsit, *an vero non*; Ut priori qvidem casu inobedientia adversus Invasorem *ex jure præceptivo* impunis sit, cum ille nullam legitimam potestatem habeat, Puffendorf. *de j. N. & G. L.* 7. c. 8. §. 9. sed potius *Rex* regnô *ejectus* Majestatem retineat; Dn. Coccej *de just. B. & p. in R. Port. S.* 3. *a.* 1. *qv.* 3 Cui inde invasorem occidi jubenti, â Civibus obseqvium utiqve præstandum. Grot. *L. l.* c. 4. §. 18. Qvod si tamen *reditus* legitimi Principis *sperari haud* qveat, & alias ultima qvæqve â Tyranno metuenda, Cives Regem pristinum in exilium seqvi non tenentur, sed *ex præsumtâ* ejus *voluntate*, vid. Grot. *all. l.* §. 15 invasori obseqvium præstare poterunt: Dn. Rechenberg. *de offic. civis Christ.* §. 20. (qvò pertinet illud Pauli Apostoli *Rom. XIII. v.* 1. ταῖς ὑπερεχούσαις ἐξουσίαις, i.e. potestatibus pro *præsenti tempore* existentibus, seu

qvæ in *possessione* sunt, obediendum esse, & dictum Marcelli apud Tacitum *Histor. L. 4. c. 8. bonos Imperatores voto | expetendos, qualescunqve tolerandos*) Ita tamen, ut si postea *Rex legitimus* aliunde vires nactus, regnum iterum ingrediatur, & illud recuperare velit, præstitum invasori obseqvium, cum non nisi *temporarium* sit, illicò cesset, Puffendorf. *all. l. §. 10.* & incipiat iterum obligatio erga priorem Dominum, cui nec homagium invasori forsan præstitum obstabit, cum omne juramentum *posterius* ex *priori* interpretandum sit. *c. 33. X. de jurej:* Hæc tamen tantùm *de Tyranno privato* intelligenda sunt; secus vero, si *duo* forsan *Principes* de Regno contendant, ac in *bellum Civile* Respubl. scindatur; ubi subditi optimè facient, ut *in dubio* illi qvi *in possessione* est, obseqvantur, (qvo pertinet elegans Constitutio Henrici VII. R. Angl. ut nemo qvi Regis partes tunc *de facto* regnantis secutus esset, propter ejusmodi crimen unqvam impeteretur, aut condemnaretur. Bacon. de Verul. *Histor. Henr. VII. p. m.* 244.) si neuter possideat, inter utrumqve *neutralitatem* teneant. Dn. Franckenstein *in diss. de neutral. Th. 8.* Qvod si autem *alius* legitimus Princeps *non* adsit, tunc invasor & Tyrannus, modò legitimi Principis regimen imitetur, tantisper *pro legitimo Principe* est habendus, qvando nullus adest, qvi meliori jure sibi imperium vindicare possit, cùm omnium intersit, qvemvis potius Reipubl. prospicere, qvam eandem incerto rectore inter perpetuas turbas volvi. Puffend. *all. l. §. 9.* Deniqve notandum, sub Regum minorennitate eorundem *Tutores* & Regni administratores *nullam Majestatem* habere, Dn. Becman. *in Med. Pol. c. 12. §. 10.* Ziegler. *de j. Majest. L. 1. c. 1. §. 42.* & inde ipsis, *si ut privati* injuriam | inferant, e.g. aliqvem occidere velint, defensionis causâ licitè resisti posse; in illis vero, qvæ *publico nomine* peragunt, Principibus æqviparandos esse, qvamvis tamen & hîc facilius adversus illos, qvam ipsos Summos Imperantes resistentia permitti debeat.

§. 10.

Qvæ hactenus de inobedientia subditorum impuni in genere adduximus, jam *ad nostrum Imperium*, IMPERATOREM ac STATUS applicanda sunt. Qvoad illum primò notamus, cessare id, qvod *§. 1. huj. Cap.* dixi, Principem ipsum in suâ causâ Judicem esse, cum & *Imperator* mediatos coram Principibus suis, immediatos in Came-

ra

ra convenire debeat, Illustris Comes de *Wurmbr. de foro S.R.I. Princ. c. 1. §. 14.* & ipse, si ut *Princeps imperii* conveniatur, Austregas, ac summa Imperii judicia agnoscere teneatur, Idem *ib. §. 8. inf.* ubi elegans exemplum de Imperatore Car. V. se ipsum citante. Nec si conveniendus sit, *ut Imperator*, ipse sibi judex est, sed in causis *civilibus* ac pecuniariis, Limn. *L. 3. c. 9. n. 81.* Klock. *Vol. 1, cons. 7. n. 122.* nec non illis, qvæ imperium concernunt, si actus vestigia post se relinqvant, Dn. Stryk. *de j. pupis extr. Terr. c. 1. n. 48. Palatinum*, (qvi tamen Imperatorem sequi, & hoc judicium in propriâ personâ in Curia Imperiali peragere debet, Tabor. *in Epit. A.B. method. §. 24.* Dn. Schweder. *in introd. ad jus publ. p. spec. S. 2. c. 5. §. 22.*) in actibus, qvæ statum totius imperii disturbant, *Comitia*, Dn. Stryk. *all. l.* in causis feudalibus *Pares Curiæ*, Schultz. *in j. prine.* L. 3. *T. 1. pos. 3.* ex communiori sententiâ pro judicibus habet. Illud tamen ipsi cum cæteris imperantibus Summis commune est, qvod in *Uxorem*, *Liberos*, imò ipsum *R. Romanorum* (qui omnes Palatini judicio non subjacent) ac omnes *Status Imperii* judiciariam potestatem exerceat: Dn. Fritsch. *in Tr. de Augusta c. 8. n. 22.* Dn. Schweder. *all. l. §. 19.* Ita tamen, ut hi Imperatori *vel in ipso iudicio*, vel in sententiæ executione *de facto* ac contra Leges Imperii *procedenti*, impune *resistant*. Dn. Stryk: *de via facti Princ. imp. perm. c. 1. §. 34. & 35.* Ad distinctius autem exponendam *singulorum Imperii Statuum impunem adversus Imperatorem inobedientiam*, notandum, Imperatorem, vel *uterivatum* Principibus injuriam inferre, vel *ut Imperatorem*. *Prioris* exemplum est, si Statum Imperii ob *privatam rixam* bellô petat, qvo casu hunc vim vi opponere, ac Imperatori *resistere* posse facilè patet, vid. Dn. Stryk, *all. l. §. 23.* cum ibi ambo *ut Summi imperantes*, & Imperator *ut hostis* considerari debeat. Qvod etiam affirmat id. Dn. Stryk. *d. l. §. 7.* si Imperator sine justa causa Principem invadat, ac occidere velit, ita, ut hoc casu *moderamen inculpatæ Tutelæ* contra Imperatorem locum habere arbitretur. Si vero, *ut Imperator* consideretur, singulorum Imperii Statuum inobedientia adversus ipsum potissimum *triplici ex causa* impunis censetur, si scilicet ipsis in *Superioritatis Territorialis exercitio præjudicare*, vel *libertatem* ac *privilegia* ipsis competentia *adimere*, aut deniqve talia *solus* facere velit, qvæ sine *consensu* vel *omnium* Ordinum vel *Electorum* gererenon potest.

Ad *primum* pertinet, si in Statuum Territoriis jurisdictionem exercere, Klock. *vol. 1. conſ. 22. n. 33.* vel remiſſionem maleficorum ab iis exigere, idem *conſ. 20. n. 122.* vel aliqvem ſubditorum â ſuperioritate Status Territoriali *eximere*, *Cap. Leop. part. 3.* caſtra in Statuum Territoris ſita præſidiis firmare, Dn. Fritſch. *in Tr. de jure præſid. c. 2. n. 13.* aut aliam *partem Super. Territ.* in Statuum territoriis exercere velit; Qvo caſu & *ipſi* Status, & eorum *ſubditi*, ſi forſan ad eos mandata Imperatoria dirigantur, impunè non parebunt; Qvod etiam ad *cives Civitatum Imperialium* extendendum, qvi qvidem, qvatenus *unum* cum Magiſtratu *corpus* faciunt, Imperatori *immediate* ſubjacent, ſinguli vero ac ſoli Imperatori, non niſi *mediate*, immediatè autem *Senatui* ſuo, qvi propriô nomine ac jure in illos imperium exercet, ſubjiciuntur. Dn. Lyncker, *de commiſſ. Imp. adneg. St. §. 10.* *Privativè* enim (non cumulativè) Statibus *jus ſuperior territor* competit, extra illos caſus, qvos recenſet idem *de ſuperior: territ: p. 44.* Adeo, ut nec Imperator *Reſervata* ſua, qvæ Status Imp: hodiè *ex Superior: Terr.* derivant, & recenſentur ab Echold. *de j. Maj. Imp. §. 30.* in *Statuum præjudicium*, qvoad ſubditos ipſorum exercere poſſit. vid. Dn. Lyncker *all. l. & conf.* omnino Titius *in ſpecim: j. publ.* L. 4. c. 3. §. 36. *ſeqq.* Nec *per indirectum* ſuâ diſpoſitione illis præjudicare, unde facta ab ipſo, ſubdito mediato, culpæ in ipſum aut Imperium, commiſſæ remiſſio, aut reſtitutio in famam & bona, ad bona in Statuum Territoriis ſita non extenditur. Dn. Stryk. *de culpa vas. rent. c. 2. n. 11. ſqq.* Cum contra Principes, illi, qvi ab Imperat: feloniæ condemnatus eſt, confiſcationem in ſuo Territorio licite remittant. *idem de pot. princ. extra Terr. c. 2. n. 47* Qvoad *ſecundam* cauſam inobed. impun: Imperator nec illa *qvæ ex libertate*, nec *qvæ ex ſpeciali privilegio Statibus competunt*, auferre poteſt. Ad prima pertinent (1.) omnia *jura* qvæ Statibus ut Summis Imperantibus *qvoad exteros* competunt, ſeu *partes* Superior. Territor: *tranſeuntis*, ut non inconcinnè vocantur â Titio *Lib. 3. c. 4.* ubi hæc jura recenſita invenies. (2) Illa libertas, qvam Status *cum cæteris Imperii civibus communem* habent, qvò libertas matrimoniorum etiam cum exteris, Dn. Lyncker. *de libert. ſtat. Imp. ſect. 2. §. 4.* nec non Facultas exteris militandi, Horn. *de lib. Germ. exter. mil. Th. 18.* referenda eſſe videtur (3.) Illa

qvæ

qvæ, Statibus Imperii vel *respectu Imperii*, vel *inter se Legibus* Imperii *publicis* aut ejus *observantiâ* conceduntur, e. g. qvod Electores invito Imperatore R. Roman. eligere, *Cap. Imp. Matth. §. 35.* qvod ſtatus Imperii extra Imperium ad judicium non evocari, Klock. *vol. 1. Conſ. 11. n. 189.* & conventus ſuos Collegiales & Circulares inconſulto Imperatore habere poſſint., *Cap. Leop. art. 6.* Conf. Limn. *addit. T. 2. ad L. 9t. ip. 388.* In quibus, ſi Imperator ipſis præjudicare velit, licitè obedientiam denegabunt, adeo, ut ne qvidem inviti *Commiſſarium Imperialem* ad conventus ſuos admittere teneantur. Dn. Lyncker. *all. diſſ. de Commiſſar. Imp. §. 16.* Idem etiam *de Privilegiis Statuum* dicendum, qvæ, cum Imperatores in Capitulationibus confirmare teneantur, vid. Muldener. *Capit. Harmon. art. 3.* ea infringere haud poſſunt, qvô reſpectu S. C. Maj. hodiè regnanti, cum â Civibus Civitatum Imperialium per Commiſſarios *Juramentum fidelitatis* exigeret, Respublica *Argentoratenſis & Lubecenſis* (qvæ ex *ſpeciali* Imperat. Frid. II. *privilegio* hanc inſignem habet prærogativam, qvod non ſinguli ejus Cives Imperatori jurare teneantur, prout in cœteris Civitatibus Imperial. obtinet, vid Dn. Fritſch. *in elect. j. publ. c. 6.* ſed æqvè ut *Principes, per Legatos* ſuos in Aulâ Imperiali hoc officium peragat) illud præſtare reverenter detrectarunt. vid. Dn. Friſch. *all. l.* Tertiò impunè ſingulos Imperii Status Imperatori non parere, ſi illa, ad qvæ expedienda *omnium Statuum* vel *Electorum conſenſum* adhibere tenetur, *ſolus peragat*, ex eo patet, qvod actus ab Imperatore contra Capitulationem & Leges Imperii publicas geſti *nullitate* manifeſtâ laborent, vid *Cap. Leop. art. 38.* & ſic obligationem ad obediendum producere non poſſint: Qvæ autem negotia huc pertineant, vid. breviter recenſita in diſſ. Eckhold *de J. Maj. imp. R. J. §. 28. ſqq.* Deniq; pro certo tenendum, omnibus recenſitis caſibus Status Imperii non ſolum impunè Imperatori *obſequium denegare*, ſed etiam, ſi ille redat, *reſiſtere* non prohiberi Dn. Stryk. *de in via j. Princ. perm: c. 1. §. 32*

§ 11.

Univerſorum Statuum Imperii inobed: adverſus Imperatorem *iisdem caſibus* impunis erit, qvos in §. præced. recenſuimus e. g. ſi Comitia Imperii extra Germaniam inſtituere, Dn. Fritſch. *in Tr. de Convent. Princ. c. 5. n. 11.* vel, qvæ cum conſenſu omnium Ordinum

peragi

peragi debent, solus sibi arrogare velit: Qvò tamen non credimus referendum esse *judicium super Feudis Regalibus*, utpote qvod hodiè (nisi ipsi Imperatori, cum Vasallo lis sit, Dn. Stryk. *de culpa Vas. rem. c. 2. n. 9. sqq*) ab Imperatore solo sine Paribus Curiæ exercetur. *ord. Cam p. 2. T. 7.* Comes de Wurmbr. *all. diss. c. d. 5. §. 4.* Dn. Struv. *in S. J. F. c. 16. aph. 5. n. 2.* Et hæc universorum Statuum inobedientia *ad resistentiam* qvoqve *armatam* sine dubio extendi poterit, Dn. Stryk. *de via f. Prim. imp. perm. c. 1. §. 33.* cum Imperator, licet ipsi cum omnibus Imperii Statibus controversia intercedat, tamen adarma convolare haud possit. *Cap. Leop. §. 15.* An vero *ad depositionem* ac *exauctorationem* Imperatoris porrigatur, dubitari poterit, qvod ego, sed maximâ cum cautione, in aliqvibus forsan casibus concedendum, vid. supr. *§. 8.* & omn. Titius *L. 4. c. 6. §. 10. sqq.* regulariter vero *negandum* autumo, nec tali casu depositionem â Palatino, aut Electoribus, sed *omnibus Statibus* fieri debere, arbitror. Titius *all. l.* Rachel *de capitul. c. 7. n. 10.* Qvid de *abdicatione* Imperatoris statuendum sit, ex iisdem qvæ d. §. dixi, eluceſcit, scilicet illam Statibus indicandam, & nisi *intempestivè* fiat, utiq; admittendam esse. Dn: Stryk. *de agris des. c. 3. n. 73.* conf. Titius *all. l. §. 6. & 7.* & Dn. Fritsch. *de resignat. Reg. c. 2.*

§. 12.

Post Imperatorem, Status in imperio nostro *Regi Romanorum*, *Vicariis Imperii*, & *summis* ejus *Tribunalibus* Cameræ scilicet, & Judicio Aulico obedientiam præstare debent: Qvod tamen qvoad *Regem Roman.* tantum *absente Imperatore* procedit, cujus ille semper *necessarius* est *Vicarius*, ita tamen, ut hic ipsi *Commissarios* adjungere possit, vid. Dn. Lyncker. *de R. Rom. lit. f.* ut adeo *præsente* ac non *impedito Imperatore*, omnis Statuum adversus Regem Roman. inobedientia pro impuni haberi debeat. Qvod ex ipsa *Capitul Joseph. art. 41.* eluceſcit, in qvo R. Roman. vivente Imperatore, regimen affectare non debere, expresse statuitur. Nec erga *Vicarios Imperii* (Saxonem scilicet & Palatinum, cui tamen hodiè Bavarus desuper litem movet, vid. utriusqve partis argumenta apud Dn. Schilter. *de Vicariis Imp.* §. 13. *sqq.*) omnis inobedientia impunis exulat, qvamvis regulariter *eandem* cum Imperatore *potestatem* habeant, Dn. de Rhetz. *in Inst. J. Publ. L. 1. T. 5. §. 9.* Schutz. *in J. Publ. L. 1. T. 4. Pos. 1.* & illam ex veriori sententiâ tam in casum *mortui*, qvàm *absentis* Imperatoris exerce-

ant

ant Dn. de Rhetz *all. l.* §. 4. Tabor. *in epit.* A. *B. method.* §. 23. conf. Limneus L. 3. *c.* 12. *n.* 35. *sqq.* Pertinet hûc, si de *feudis regalibus majoribus investire*; A. B. *c.* 5. §. 1. vel de illis *cognoscere*, Struv. *in S. I. F. c.* 16. *aph.* 5. *n.* 4. *& ibi all.* vel *Reges creare*, Bechman. *de j. dign. confer in imper. c.* 1. §. 8. velint, qvibus casibus Imperii Ordines ipsorum mandatis obseqvi non tenentur, nisi forsan Vicarii *absentis Imperatoris* vicẽ sustineant, qvô casu illos omnia jura Imperatori competentia *ex potestate delegata*, & inde hæc qvoqve exercere posse, asserendum est. vid. Titius *in spec. j. publ.* L. 4. *c.* 8. §. 16. *& 17.* Qvoad *Summa* Imperii *judicia*, illis impunè non paretur, si qvomodocunq; non competentem sibi potestatem arrogare, vel in illos, qvi ipsorum jurisdictioni *exemti* sunt, decernere velint. vid. A. B. *c.* 11. §. 2. Pertinent hûc qvoad *Cameram*, *Principes Italiæ*, Comes de Wurmbr. *all. diss. c.* 3. §. 12. & *Dux Burgundiæ*, extra causam contributionum Imperii & Constitut: Pacis publicæ, circa qvæ si delinqvat, in Camerâ per Fiscalem contra ipsum agitur. Strauch *de R. Arelat. c.* 3. §. 5. Nec minus hûc referendi *Duces Luneburgenses*, & *Corona Sveciæ*, qvi, qvamvis utriq; Imperii judiciis subjaceant, illo tamen gaudent privilegio, ut corã qvonam ex illis respondere malint, *eligere* ac declarare possint. I. *P. O. art.* 10. §. 12. & Burgold. *in not. Imp. p.* 2. *disc.* 20. §. 18. Idem dicendum de illis, qvi *privilegio* vel limitato vel absoluto *de non appellando* gaudent, qvi, si Camera illo non attento causas subditorum ad se trahere & revocare velit, impunè non parebunt, nisi forsan ob *querelam nullitatis vel denegatæ*, ac *protractæ justitiæ* id fiat: Rodingi *Pand. Camer.* L. 1. T. 19. §. 48. *seqq.* A. B. *all. l.* Gail. 1. *O.* 28. *n.* 2. Qvamvis tamen & hæ qverelæ in privilegio *nominatim excipi* possint, Roding. *T.* 33. § *fin.* qvod de privilegio Tribunalis Wismariensis, Ducum Saxoniæ, ac Landgraviorum Hassiæ, testatur Mollenbec. *in diss. de privil. de non appell. aph.* 10. 13. *& 14.* Porro qvoqve Imperii judiciis licitè obedientia denegatur, si jurisdictionem suam *etiam quoad personas ipsi subjectas* in *causas*, *qvæ ipsorum judicium nec fundant nec agnoscunt*, de qvibus vid. Dn. Lyncker. *in diss. de caus. jud. Camer. fund.* 4. extendant, vel *contra Ordinationes*; ab Imperio sibi præscriptas agant. Qvo pertinet, si Camera mandata S. C. *illegitimè* decernat, Gail. 1. *O.* 13. *n.* 2. vel *actum*, *qvi* antea validus non est, *confirmare* velit. Maurit. *Consil. Tubing.* 1. *n.* 49.

§. 13.

Ad *Principes* ac *Status Imperii* noſtri jam prolabimur, impunem ſubditorum adverſus eos inobedientiam conſideraturi, cùm & ipſi in ſuo territorio *pro Summis Imperantibus*, & a Baldo *ad L. fin. C. de Teſtam. mil.* pro *Regibus* non immeritò habeantur, cum qvô benè convenit illud, qvod legitur apud du Buiſſon. *dans la vie de Turenne* L. 5. p. 348. Germaniæ Duces *DEI gratia*, reliqvorum vero Regnorum Proceres, *Regum* tantum *gratiâ Principes* cenſeri. Sicut autem hæc ſumma ipſorum Poteſtas ſeu *Superioritas* ut vocant, *Territorialis*, ex veriori ſententiâ etiam in *Uxores* ac *liberos* extenditur, Dn. de Rhetz. *in Inſt. j. pubi.* L. 1. T. 22. §. 14. Dn. Præſes *in diſſ. de foro fil. illuſtr. del. c. 3.* ac inde Dn. Stryk. etiam in *matrimonialibus* cauſis, ſi de matrimonii *diſſolutione* qvæſtio ſit, ubi cæteroqvin qvam maximè diſſentiunt Dd., Principem Imperii ſibi *ipſi judicem* eſſe poſſe concludit *in diſſ. de via f. Princ. Imp. perm. c. 3. §. 7.* Ita id qvoqve de *Principibus Imperii* ſub alio Principe *domicilium conſtituentibus*, præſertim ſi *delinquant*, aſſerendum videtur, qvamvis tamen *in praxi* communiter â Landſaſſiatu eximi, & tantum *ratione bonorum* Domino territorii ſubjici ſoleant. Dn. Lyncker. *de lib. ſtat. S. 2. §. 3.* Nec cæteri qvoqve ſubditi ex praxi plerorumqve locorum, ſi *â Principe* conveniantur, illius proprium judicium ſubtertugere poſſunt. Struv. *in S. I. C. Ex. 4. Th. 56.* Aliàs vero ad explicandam *ſubditorum ſingulorum erga Principes imperii impunem inobedientiam* diſtinguendum erit, an ab eodem *ut privato*, an *ut ſuperiore* graventur; Ita ut *priori caſu*, (qvò etiam referendum, qvoties Princeps non publico nomine, ſed *pro ſuo intereſſe*, aut tuitione ſuperioritatis: ac Regalium *controverſorum*, aliqvid tacit. vid. omnino Dn. Lyncker. *de Gravam. extrajud. c. 5. §. 1. §. 19. n. 3.* e. g. Si conceſſiones ſubditis titulo oneroſo vel ob benè merita factas revocet, Klock. *Vol. 1. Conſ. 37. n. 72.* Brunn. *Cent. 2. D. 95.* ſubditos ad vendendas ſibi res ſuas cogat, Dn. Lyncker *de his qvæ lib. ſtat. perp. acc. S. 2. §. 25. &c.*) ſubditi impunè obedientiam denegent, & ad *Auſtregarum judicium* confugientes, coram eô Principem conveniant. Dn. Lyncker. *de Grav. extraj. all. l.* Non tamen hanc impunem inobedientiam ad *reſiſtentiam* violentam extendendam eſſe, indeqve nec Principem Imp. vim inferentem, aut mortem injuſtè intentantem â

ſubdito

subdito *pro vitæ Tutela* occidi posse autumo. Qvod si subditus à Principe, considerato ut *Superiore* ac *judice* gravetur e. g. si illum ad edendum Titulum possessionis cogat, Dn. Lyncker. *de his quæ lib. fiat &c. all. l.* §. 30. vel uni immunitatem à tributis in aliorum præjudicium concedat, Mev. *ad jus Lub. all. l. art.* 2. *n.* 18. subditis intolerabilia imponat onera, Dn. Lyncker. *de cataſtr. c.* 6 §. 1. eos innocentes in carcerem detrudat, ac non nisi præstitâ Urphedâ relaxet, Bluhm. *in Proc. Cam.* T. 35. &c. tunc illis ad *Cameram* vel *judicium Aulicum* se conferre, ac ibi vel emendationem iniqvæ sententiæ petere, vel *mandata cum aut S. C.* extrahere licitum erit, vid. Dn. Lyncker. *de Grav. extrajud. all. l.* §. 10. qvæ tamen temerè & sine sufficienti causæ cognitione ac probatione decerni non debent. *Cap. Leop. art.* 3. Et si his non attentis Principes via facti contra Subditos procedant, eis hoc patienter tolerandum, *non* vero violenter *resistendum* esse, ex illis, qvæ §. 3. adduximus, eluceſcit.

§. 14.

Qvod ad *universorum* subditorum inobedientiam adversus Principis Imperii attinet, illa qvidem *omnibus* illis *casibus*, qvibus subditis *Principis absoluti* facultatem obseqvium denegandi concessimus, multo magis impunis censenda est: Qvod præsertim in Principe Imp. subditos *alienare* volente; eo minus dubii habet, qvò restrictior hæc potestas per *nexum feudalem* erga Imperatorem & Imperium redditur; vid. Dn. Lyncker *de iis qvæ lib. St. perp. act. S.* 2. § 16. *sqq.* Cœterùm impunis hæc subditorum universorum inobedientia potissimum *duobus* in *casibus* locum habet, qvorum primus est, si illa qvæ ad *totum Imperium* pertinent, Princeps *sibi* arroget, & e. g. Leges Imperii universales in territorio suo derogare, vel valorem monetæ in Imperio receptum mutare, Maurit. Consil. *p.* 2. *Cons.* 4. *n.* 33. aut subditos ultra nominatam taxam subcollectare Klock. *vol.* 1. *Cons.* 147. & *Cons.* 28. *n.* 274. velit. *Alter* autem, si contra *Reversales* suos peccet, vel subditorum *libertati* noceat, ubi æqve ac priori casu *ad Imperatorem* recursus patebit. Certè, cum *Reversales* plerorumqve Principum Germaniæ civili potestati limites ponant, Dn. Frisch. *in Tr. de reversal. s.* 2 *n.* 4. & extra Electorem Palatinum, qvi liberrimè ditiones suas administrat, in omnibus fere Provinciis. *Status Provinciales* deprehendantur: Dn. Stryk. *de St. Provinc. c.* 1. *n.* 19. Hinc

Principi, si *solus* talia concludere velit, ad qvæ ex Constitutione & more Provinciæ *statuum consensus* necessariò reqviritur, Dn. Fritsch. *de convent. Provinc. c. 8. n. 9. sqq* qvò collectarum extraordinariarum impositionem communiter referrè solent, vid. Klock. *V. 1. Cons. 28. n. 15.* Dn. Lyncker. *de catastris c. 2. §. 7.* impunè non pareri facilè patet. Idem etiam dicendum, si Statuum *juribus* ac *libertati* præjudicare [&] e. g. comitia Provincialia extra Provinciam habere, Dn. Fritsch. *all. Tr. c. 5. n. 11.* vel præstationem Homagii aut introitum in Civitatem ante privilegiorum confirmationem, contra antiqvam observantiam exigere velit. Hertius *de subject. territ. §. 18.* Dn. Fritsch. *de j. intradæ c. 4. n. 9.* Qvod tamen non nimis extendendum, nec statibus Provincialibus indulgendum, ut ante gravaminum suorum discussionem, deliberationem, super punctis â Principe propositis detrectent Dn. Stryk. *all. diss. c. 3. n. 32.* An vero etiam universis subditis, si Princeps Imperatoris autoritate insuper habitâ in proposito pergat, resistendi facultas concedi debeat, dubitari potest, ubi ante omnia Leges Principatus fundamentales seu Reversales, cum universalibus Imperii Constitutionibus excutiendæ, & qvid, qvantumve illæ ejusmodi casu concedunt, attendendum, qvô & illa convenienti modo applicanda erunt, qvæ supra §. 7. de Principe absoluto & limitato exposuimus.

CAP. V.
DE
INOBEDIENTIA IMPUNI
ERGA MAGISTRATUM SUBALTERNUM.

SUMMARIA.

§. 1. *Magistratus definitio remotis Ministris publicis & judice delegato, inobed: impunis forensium, & distinctio inter judicem & Magistratum in specie. §. 2. inobed: impunis adversus Magistratum jura a Principis usurpantem, ac libertatem naturalem restringentem. §. 3. inobed: impunis contra Magistratum gravantem, præsertim in materia*

materia collectarum, & quænam remedia tali casu competant. §. 4. *inobed: impunis adversus judicem extrajudicialiter gravantem.* §. 5 *inobed: impunis adversus eundem in judicio circa initium processus Civilis.* §. 6. *circa progressum ejusdem.* §. 7. *circa sententiam & ejus Executionem.* §. 8. *de inobed: impuni adversus judicem secundæ instantiæ* §. 9. *de eadem adv: judicem in Processu Criminali.* §. 10. *de eadem adversus sententiam & executionem Criminalem.*

§. 1.

INter varias significationes vocis *Magistratus*, qvas recenset Tabor *de repetund. crim:* Th. 23, nobis in hoc capite per illam nihil aliud intelligitur, qvam persona publica qvæ *imperio* vel *jurisdictione* propriè ita dicta instructa est, ita tamen ut *superiori* iterum *potestati* subjaceat. Qvâ definitione removemus *officiales* ac *ministros publicos*, e. g. Apparitores, Publicanos, nec non Schultetos ac eorum Scabinos in pagis, (vid: de his Carpz. p. 2. C. 7. D. 2. n. 4. & 5. Richter. D. 28. n. 4. & Dn. Fritsch, *de St. ac j. pag* c. 12. n. 8.) qvi, cum propriè nullam nec jurisdictionem, nec imperium, sed *nudam executionem* demandatam habeant, hinc ipsis, si vel planè *sine mandato* superioris aliqvid faciant, vel *limites* mandati excedant, aut nullam planè remonstrationem admittere velint, impunè non obediri ac resisti facilè patet. Dn. Lyncker, *de resist. quæ sit pot.* §. 24. vid exemplum apud Tabor. *in Arm. Just. de leg. arm. usu* c. 3. §. 2. Nec minus *judicem delegatum* hîc excludum volumus, qvi licet potestate cognoscendi & decidendi instructus sit, illam tamen solùm *nomine Principis* exercet, sicqve, si ejus mandatum ac delegationem *ostendere* nolit, aut *fines* delegatæ sibi potestatis excedat, impunem inobedientiam admittere utiqve tenetur. Dn. Lyncker. *all. diss.* §. 12 Porro, cum imperium regulariter non nisi in *subditos* exerceatur, hinc nobis de subditorum tantùm, non etiam de *forensium* & advenarum impuni inobedientia hoc capite agere placet, qvi, licet per tempus commorationis Magistratui utiqve subjaceant, vid: supr. c. 1. §. 7. non tamen adeo arctè ipsi obstricti sunt, indeqve impunè non parent, si vel *iniquum* in ipsos *vectigal* constituere, Mev. *ad jus.* L. L. 2. T. 3. *art.* 5. n. 1. & *inibi all.* vel *discessum* illorum injuste *morari*, ac *onera* ipsis *perpetua* imponere, Dn. Coccej. *de fundata Terr. pot.* T. 2. §. 6. aut, cum sibi tamen jus stapulæ, de qvo vid. Dn. Fritsch. *de nundin. j. ac privil.*

c.10. & Ziegler. de j. *Maj.* L. 1. c. 42. non competat, illos ad vendendas merces cogere, Mev. *ad jus* L. L. 3. T. 6. *a* 7. *n.* 7. nec non â nundinis solennioribus arcere, id *p.* 9. *D.* 8. aut alio modo ipsis injuriam aut præjudicium inferre non vereatur. Cœterum, dum *jurisdictionem* ab *Imperio* inter se distinximus, per *illam* facultatem cognoscendi & decidendi *controversias*, qvæ *judici* competit, per *hoc* vero potestatem *jubendi* in causis non controversis, qvæ *Magistratui in specie* ita dicto adscribenda, intelligimus, *de inobedientia impuni adversus Magistratum in specie sic dictum*, & *adversus judicem* separatim acturi.

§. 2.

Qvod *Magistratum in specie sic dictum* attinet, primo qvidem impunis subjectorum adversus ipsum censetur inobedientia, si illa, qvæ ad *Magistratum summum* seu *Majestatem* pertinent, sibi arrogare & usurpare audeat: Qvò communiter referunt, si Magistratus inferior extra causam necessariam, Ziegler. de j. Majest: *L.* 2. *c.* 1. *§.* 19. Dn. Lyncker *de Grav. extrajud: c.* 3. *p.* 4. *§.* 3. *n.* 8. & 9. (qvò etiam referendum, si cæteroqvin bona civitatis alienanda sint Dn. Stryk. *de alien. bon. civ. c.* 5. *n.* 22. *sqq.*) aut consensum omnium civium, Ziegl. *all. l. §.* 20. & 21. vel *Accisam* seu datiam â civibus exigat, Mev. *p.* 7. *D.* 158. *n.* 1. vel *collectas* imponat, Carpz. *p.* 2. *C.* 6. *D.* 24. *n.* 7. qvod ipsi non licet, cum jurisdictio in jure dicendo, & defendendo, non in oneribus imponendis consistat, Maurit. Consil. *p.* 2. *consil.* 6. *n.* 7. & *ibi all.* & hoc jus ad *Regalia* Principis pertineat, Ziegler. *all. l. §.* 16. & 17. qvamvis tamen *collecta* â Principe impositæ *distributio*, nec magistratui inferiori, nec cuivis alii universitati deneganda sit. Klock. *Vol.* 1. *Cons.* 28. *n.* 275. Pariter huc pertinet, si Magistratus inferior, vel jus *armorum*, ac belli exercere, Idem *Vol.* 1. *Cons.* 20. *n.* 61. vel executionem *in cadaver* mortui decernere, Dn. Præses *in diss. de execut: in cad: c.* 1. *n.* 46. vel *ferias* indicere velit, Hahn. *ad W. tit. de feriis n.* 4. qvibus & similibus casibus obsequium â civibus licitè denegari facilè patet. Deinde impunis qvoqve erga Magistratum subalternum erit inobedientia, si ille *libertatem naturalem* civibus competentem sine causâ restringere aut adimere velit: Ob *interesse* enim. *Reipubl.* utiqve licebit hoc facere, & e. g. alicui imponere, ne inimici domum prætereat, Tabor *de offic. Jud. P. spec. S.* 1. *c.* 1. §. 1.

§.1. vel ut aut ipse domum exustam reædificet, aut eam reædificare volenti vendat. Mev. *p.* 8. *D.*239. Secus vero, si *absque causa* fiat, cùm *actus voluntarii* & liberi prohibitionibus constringi neqveant, Cz *p.* 2. *C.*4. *D.*12. *n.*2. qvò pertinet, si Magistratus virginem suâ autoritate invitam ad nuptias velit cogere, adeo ut hæcea propter cum familia ejus jurisdictioni eximatur; L. *un.* C. *si qvæ. præd. pot.* aut advocato prohibere, ne in justâ causâ contra ipsum postulet, Cz. *p.*1. *c.*1. *D.*21 *n.*4. vel etiam Tutori invito injungere, ut pupillo autoritatem præstet, qvod nullo modo licet, qvamvis tamen Tutoris repugnantis autoritatem supplere, & eum indirectè per actionem Tutelæ punire non prohibeatur. Rhod *in diss. de perìc in morac.* 2. *n.*103. Præsertim vero ex hoc fundamento impunis erit civium erga Magistratum subalternum inobedientia, si hic egressum ac *migrationem* civium *non intempestivam* prohibeat, Mantz. *Decis* Pal. *Qu.* 18 Dn. Stryk. *de agr. desert. c.*7. *n.*61. adeò ut extra specialem constitutionem aut consvetudinem *ne census* qvidem *emigrationis* hoc casu exigi possit; Carpz. *p.*3. *c.*38. *D.*19. Qvem licet generaliter introductum tamen & illi, qvi vel ex *urbana* Jurisdictione *in Academicam* transeunt, vel ex *contractu* cum civitate ejus *oneribus obnoxii* non sunt, Mev. *p.* 7. *D.*365. & 366. & *Doctores*, ac illi, qvi ad literis alibi operam dandam, vel Professioni munus exercendum discedunt, solvere non tenentur; Tabor in Collat. j. Rom. & *Hung.* Tit. *s. pr. in collat. n.*2. & 3. qvod generaliter asserendum, si Magistratus *intra quinquennium* hunc censum exigere neglexerit. Mev. *p.*2. *D.*163.

§. 3.

Tertio loco impunis habetur commissa adversus Magistratum inobedientia, si illius mandata contra verbum Dei & *religionem*, vel contra *pacta*, conventionem ac consvetudinem fiant, aut inde alicui *gravamen* ac præjudicium inferatur: Maurit. *in consil. all. l. n.*4. & 5 Qvò pertinet, si alicui duo munera, qvæ ambo administrare non potest, deferat, vid. Feltm. *Resp. mil. s. §.*34. vel pœnam insvetam & nimis gravem edicto adjungat, Mev. *ad jus.* L L I *t.*1. *art.*2. *n.*98. aut singulos cives ac eorum bona pro suo debito obligare ac oppignorare velit. Richter. *p.*2. *d.* 71. *n.*12. & Brunn. *Cent.* 1. *D.* 53. Nullibi autem magis hujus Regulæ usus ferè se exserit, qvam in *collectis* ac contributionibus, si forsan Magistratus inferior has indicendi jus

ex

ex speciali privilegio habeat; Ubi primo notandum, & Magistratum loci, ubi qvis tantum *bona*, *non* etiam *domicilium* habet, onera *personalia* vel *mixta*, Dn. Coccej. *de fund. Territ. pot:* T. 9. §. 6. ac *realia* qvoqve, nisi ex iis ad forenses *par* cum cœteris Civibus *commodum* redundet, vid. Ziegler. *de j. Mai.* L. 2. c. 2. §. 67. *& ibi all.* conf. Dn. Stryk. *de c. v. obær. c. 3. n. 33.* imponere haud posse, & contrà Magistratum loci *domicilii*, de *bonis alibi sitis* collectas iniqvè exigere, Dn. Coccej. *all. l.* §. 3. nisi illæ forsan *primariò personis*, per indirectum tantùm ad qvantitatem bonorum habito respectu imponantur. Dn Lyncker. *de catastr. c. 2. §. 25. & ibi all.* Porro, cum tam *personæ*, qvò pertinent Clerici, forenses, pauperes, &c. de qvibus vid. Ziegl. *all. cap. 2.* & Richter *p. 2 D. 70 n. 50. 51. 67.* qvam *bona aliqva*, qvo referunt fundos steriles, Richter. *all. l. n. 61. sqq.* Dn. Lyncker. *all. l.* §. 22. bona servitiis eqvestribus obnoxia, Dn. Stryk. *in ex: J. F. c. 18. Q. 39.* Mev. *p. 4. D. 33.* aut vel planè non, vel injusto modo catastrata, Idem *ib: D. 34.* &c. â collectis *immunia* censeantur, hinc, si tamen his de facto illæ imponantur, & impunè non parebitur, & injustè solutum repeti poterit, Klock. *V. 1. conf. 26. n. 1.* Observandum tamen hîc est, immunitatis concessionem semper *strictè interpretandam* esse, & inde nec immunitatem generalem ad onera Realia, Mev. *p. 9. D. 23.* nec ad casum *necessitatis*, Tabor. *de met. & epid. p. 3. S. 2. c. 1. § 15.* Dn. Fritsch. *de præsid: necess: cont.* L. *S. 6. concl. 6.* Klock. *Vol. 1. conf. 28. n. 316.* (modo tamen illa evidenter probetur, Tabor. *all. l.* Mev. *p. 7. D. 144.*) nec ad supervenientia *nova* & *insolita onera*, Klock: *Vol. 1. conf. 10. n. 704. sqq.* (qvorum scilicet causa ipsa nova qvoqve & insolita est, Brunn: *ad* L. 1. *n. 9. ff. de J. immun:*) extendendam esse. Deniqve notandum, remedium contra injustum Magistratus gravamen esse *appellationem ad Superiorem*, Maurit. *all. l.* Dn. Lyncker. *de Grav. extraiud. c. 6. §. 17. sqq.* (qvâ tamen in mandato *manifestè iniusto* ne qvidem opus est, cùm illud per mandatum contrarium â Superiori impetratum infringi possit: Mev *p. 5. D. 321*) aut, si Magistratus, hanc attendere nolit, *resistentiam* etiam violentam, Dn. Lyncker. *de resist. qvæ fit. pot. §. 11.* qvæ, cum Magistratus prætextu officii vel contra officium vim inferens *pro privato* habeatur, Richter. *D. 2. n. 4.* denegari haud potest, vid. Tabor. *de met. & epid. p. 1. c. 3 art. 1. §. 3.* (ubi immunitatem ruralem vi privatâ defendi posse asserit).

qvamvis

qvamvis tamen aliqvando melius & consultius videatur, hanc resistentiam, qvæ adversus Magistratum iniqva præcipientem competit, intermittere Mev. *ad jus Lub. L. 1. t. 1. art. 2. n. 65. seq.*

§. 4.

Judicem, anteqvam eum in judicio sistamus, prius *extra judicium* considerabimus, pro certo statuentes, illi *tanquam privato* aliqvid mandanti, vel vim inferenti, nullam planè deberi reverentiam, sed licitè resisti. vid. Dn. Lyncker. *de resist. q. sit pot. all. l.* Et in illis negotiis, in qvibus *judicis autoritas* reqviritur, illum, nisi *pro tribunali* sedeat, pro *privato* haberi, & nil operari. Cz. *p. 2. C. 16. D. 18. n. 7.* Et qvamqvam, si *ut judex extra judicium* aliqvid decernat, major omnino sit ejus autoritas, nec hîc tamen inobedientiæ impunis casus deficiunt, sed illa utiqve locum habet, si judex illa ad qvæ *ordinarius processus* ac *sententia* reqviritur, *extrajudicialiter & de facto* peragere velit, qvò referendum, si aliqvem sine *præviô processu* & *sententiâ possessione* dejiciat, Tabor. *Relat. Arg. Rel. 117. n. 10.* vel mandatum *executoriale* det, adeò, ut contra hoc ne qvidem *appellationem* interponi necesse sit. Mev. *p. 5. D. 4.* Porrò inobedientia adversus *judicis autoritatem extrajudicialem* impunis erit, si ille aut hæc, qvæ alias extra judicium ipsi gerere permittitur, *illegitimè* ac non servato juris ordine peragat, aut pars *justam* ac ipsis LL. approbatam *non parendi causam* habeat. Ad prius pertinent casus, si e.g. *arrestum* ante probationem crediti, Cz. *p. 1. C. 29. D. 6.* vel personis, quæ arrestari non possunt, Idem *d. l. C. 30.* vel neglectis cæteris necessariis reqvisitis, qvæ brevibus recenset Mev. *de Arrestis c. 4. §. 10.* imponat, ubi, si arrestum *notoriè* sit *injustum*, illud licitè spernitur; Mev. *all. Tr. c. 24. n. 27. sqq.* Qvod etiam dicendum, si omnem planè idoneam cautionem respuat, Dn. Lyncker. *de Gravam: extrajud. c. 8. §. 28. inf.* vel arrestans arrestum non prosequatur. Besold. *in Thes. pr. p. m. 1049.* Ad posterius spectat, si judex in hereditatis divisione uni heredum *sortem* obtrudere velit, Mev. *p. 2. D. 21.* vel rem, in qvâ LL. *jus retentionis* concedunt, auferat, aut *nunciationem novi operis* notoriè frivolam fieri curet, Lauterbach. *in comp. ff. ad t. de nov. op. nunc.* vel eandem in negotio, cujus *mora* damnosa est, ac contra *Reipubl.* utilitatem interponat, Idem *d. l.* aut nunciatus sine maximo incommodo ab opere desistere non possit, Mev.

ad jus Lub. L. 3. t. 12. a. 15. n. 20. Porro huc referri potest, si judex *in possessionem mittat*, missum verò non admittens, rem suam putet, aut sibi nexam, vel certè non esse debitoris. L. 1. §. 4. *ff. ne vis fiat ei qui* &c. Qvibus & similibus casibus vel statim â *gravamine*, vel ut alii malunt, ab *Exceptionis* oppositæ, (qvæ, qvamdiu in judicio versatur, inhibitioni aut mandato non parens in contumaciam condemnari haud potest, Mev. *p.* 8. *D.* 84.) *rejectione*, vid. Hopp. *ad* §. 16. *J. de excus. Tut. appellari*, & judici qvoqve contra illam attentanti *resistî* potest.

§. 5.

Impunis inobedientia adversus *judicem in judicio* in *processu* tam *Civili*, qvam *Criminali* occurrit, & qvoad illum se tàm in *initio*, qvàm in *progressu* & *fine judicii* exserit. Ad *initium* pertinent omnes illi casus, qvibus *citationi* absqvè pœnâ contumaciæ non paretur: Qvò referendum, si illa vel â judice notoriè *incompetente*, vel aliô, *nullam* plane *jurisdictionem* habente, proficiscatur; Dn. Stryck. *in pr. for. c. 5. §.* 17. Si enim *dubiè* tantum *incompetens* judex sit, utiqve comparendum, & Exceptio fori declinatoria opponenda, Schwendend. *ad proc. Fibig. c. 2. p.* 180. Xlock. *v. 1. C. 7. n.* 108. super qvâ *ipse* judex cognoscit, Brunn. *in pr. Civ. c. 7. n.* 8. & ante hanc litem finitam nihil planè decernere potest. Mev. *p.* 2. *D.* 7. Qvod etiam dicendum de citatione judicis *suspecti*, ad qvam citatus pariter comparere, & causam *suspicionis* (qvæ si prægnans sit, etiam judici, cum clausula, *recusatione remota* â Principe dato, opponi potest, Dn. Stryck. *de conscient. part. c. 2. n.* 82. & 83. Vid. Dn. Præses. *in Diss. de Suspecto Judice c. 2. n.* 41. *seq. ibique all. Dd. n.* 49.) allegare tenetur, L. *fin. C. de judic.* Swend. ad *proc. Fibig. all. l.* ita tamen, ut hîc non judex recusatus, sed *arbitri* judicent, & omni actui, qvi â judice *post recusationem* peragitur, præsertim vero ejus sententiæ, *super exceptione suspicionis* latæ, impunè non pareatur. Klock. *vol.* 1. *consil.* 39. *n.* 39. Mev. *p.* 2. *D.* 31. Porro judici citanti obseqvium licitè denegatur, si citatio vel *illegitimè* peragatur & *concipiatur*, vel *illegitimè insinuetur*. Zanger. *de Except. p.* 2. *c.* 3. *n.* 15. Bluhm: *in pr. Cam. Tit.* 66. §. 33. Prioris exempla sunt, si vel ad diem *feriatum*, licet ille tantùm ratione *unius partis* feriatus sit, Dn. Lynck. *de jure circ. pers. div. relig. p. spec. S.* 2. *c.* 3. §. 7. vel ad locum *non tutum* aut *incertum*, Stryk. *de con-*

conſcient. part. c. 2. n. 49. ſqq. fiat, aut etiam unus tantum dies de *termino juridico* deficiat, Carpz: *p. 1. C. 2 D. 23.* aut aliud qvid negligatur, qvod ad *formam citationis* reqviritur, e. g. ſi in Camerâ libellus actionis citationi non inſeratur. *R. I. de Anno* 1654. §. 14. Nec minus, cum *Citatio* ſit vel *Realis*, vel *verbalis*, & hæc vel *publica*, vel *privata*, qvæ iterum vel *in faciem*, vel *ad domum* fit, Lauterb. *in comp. ff. ad t. de in jus voc.* impune judici non parebitur, ſi extra illos caſus, in qvibus *Realis* aut *edictalis* citatio locum habet, de qvibus vid. Tabor. *de offic. jud. p. ſpec. S. 2. c. 1. §. 2.* Dn. Stryk, *inſt. M. ff. d. t. §. 9.* & Brunn. *in proc. civ. c. 1. n. 19. 20. & 39:* reum *realiter* apprehendere, aut *edictaliter* citare, vel etiam *cum ipſius copia aliàs ſatis haberi poſſit*, ſtatim *ad domum* citare non vereatur. Mev: *p. 7. D. 275.* Qvod etiam dicendum ſi citatum ad *perſonalem comparitionem* extra illos caſus, qvibus eadem neceſſaria eſt, vid. Mev. *p. 6. D. 19.* cogere velit. Id *ib. D. 19:* Non tamen omnibus his caſibus citatio licet *injuſta*, penitus ſpernenda, Tabor: *in arma. iuſt. de leg. arm. uſu c. 3. §. 2.* ſed, niſi *manifeſtò nulla* ſit, e. g. ſi *expreſſe* in *diem feriatum* fiat, Dn. Stryk. in U. M. *all. l.* vel *exceptio* opponenda, ſi per illam citationis præjudicium averti poſſit, Mev. *p. 5. D. 121.* vel ab iniqvô citationis gravamine *appellandum* erit. Idem *p. 4. D. 89.* Ad *illegitimam inſinuationem* pertinet, ſi illa vel *extra territorium*, Brunn. *in proc. Civ. c. 3. n. 15.* (niſi forſan *citatio* tantum *monitoria* ſit, Brunn. *de conc. Cred. c. 2. §. 1.* aut ſubdito extra Territorium fiat, Mev. *p. 2. §. 325. & 390.* Dn. Stryk. *de j. princ. c. extr. territ. c. 4. n. 59. ſqq.* qvamvis diſſentiat Brunn. *in pr. Civ. all. l.*) vel *extra locum domicilii*, forſan in itinere aut diverſorio fiat, Dn. Lyncker. *de reſiſt. quæ fit. pot. §. 13.* ubi tamen notandum, poſt *primam* citationem *cæteras* citationes, *Decreta* & *mandata*, etiam ad *poſſeſſiones*, qvas pars in provinciâ habet, inſinuari poſſe. Mev. *p. 5. D. 320.* Deniqve citatum ob *legitima impedimenta*, de qvibus vid. Dd. *ad tit. ff. ſi qvis caut. in jud. ſiſt. non obtemp.* conf. Carpz. *P. 1. C. 9. D. 7* Mev: *ad jus L. 5. T. 4. a i. n. 23. ſqq.* nec non obintermiſſam ab adverſario *contumaciæ accuſationem*, Carpz. *all. l. def. 15.* â pœna qvoqve contumaciæ liberari, tralatitium eſt.

§. 6.

In *progreſſu judicii* tot ſe offerunt inobedientiæ Impunis adverſus judicem caſus, qvod *gravamina* ab illo parti alterutri inferun-

tur. Qvò præsertim pertinet, si *formalia processus* negligat, adeò, ut ea propter etiam in *causâ cæteroqvin non appellabili*, appellationi locus sit. Dn. Stryk. *de consc. part. c. 1. n. 101.* Ex qvò patet, judicem invitis partibus nec *Processum* executorium aut *Summarium* in *Ordinarium*, nec contra *Ordinarium* in *Summarium* convertere posse, Mev. *P. 1. D. 188. & P. 4. D. 371.* Brunn. *in Proc. Civ. c. 1. n. 17.* Qvod etiam dicendum de *termino legali*, qvem judex nec coarctare, nec in partis præjudicium *prorogare*, Mantz. *Dec. Pal. Qu. 19. n. 16. seqq.* nec intra eum qvid innovare potest: Mev. *P. 4. D. 197. n. 1. & 2.* Sed omnibus his casibus appellationi locus erit, & si coarctatio sine causæ cognitione fiat, Lex ipsa dilationem supplebit. Mantz. *all. l. n. 20.* Porro huc spectat, si judex citatum super causâ, ad qvam *non citatus*, interroget, Tabor *Disput. Wesenb. 4. Q. 8.* (qvo respectu etiam *præsentem* citari debere Dd. asserunt, Dn Stryk. *de j. præs. c. 6. n. 43.*) vel parti, ne advocato utatur, prohibeat, licet hoc sub pœna faciat, cum *mandatum pœnale injustum* neminem in contumaciâ constituat, Brunn. *cent. 3. D. 65.* unde Idem *Cent. 4. D. 14.* â judice alicui, ut monetam mox devalvandam â debitore in solutionem accipiat, injungi haud posse rectè concludit. *Multi alii casus in progressu judicii*, tam *circa probationis materiam* qvam *Testium examen* afferri possent, qvibus partium inobedientia pro impuni habetur: Sed brevitatis causa illos intermittimus, & tantum notamus, *Jure Canon.* in progressu judicii partium inobedientiam impunem esse, adversus omnem *Sententiam interlocutoriam* â judice latam, qvâ pars se gravatam esse credit, qvod etiam in plerisqve locis *in praxi* observatur, Lynck. *ad Decret.* L. 2. T. 28. §. 4. cum contra *jure Civ.* qvod *Camera* hoc in passu seqvitur, vid. Roding. *P and. Camer.* L. 1. T. 19. §. 16. *seqq.* appellatio ab *Interlocutoriâ* sententiâ non admittatur; Nisi illa vel *vim definitivæ* habeat, Textor. *in pr. judic. P. 1. c. 11. n. 12.* qvò pertinet sententia sub conditione, si pars adversa juraverit, condemnans: Brunn. *ad* L. 11. C. *de sent. & interloc.* Vel *gravamen*, qvod in definitivâ *reparari non potest*, inferat, Klock. 1. *Cons.* 14. *n.* 142. e. g. si causa immature â judice pro conclusâ acceptetur, Mev. P. 5. *D.* 239. vel contumacem post lapsum termini adhuc audiri debere pronuncietur. Idem *P. 6. D. 270.* alia exempla vid. apud. Roding. *all. l.* & apud Br. *in Proc. Civ. c. 28. n. 2.*

§. 71

§. 7.

In *fine* *judicii* judicis officium circa sententiam ferendam & exeqvendam occupatur, & *Pronunciatio* qvidem ab *ipso judice* facienda est, indeqve illi, licet consentiente unâ parte causam ad alium judicem remittere volenti, ab alterâ obseqvium licitè denegatur. Mev. P.2.D.267. Si autem semel utriusqve partis consensu *Acta* ad extraneum judicem *transmissa* sint, judici priori jus sententiæ ferendæ amplius non competit, sed pronunciatio ipsius *ipso jure* irrita habetur. Dn. Stryck. *ad Br. jus Eccles.* L.3, *c.* 9. §. 2. Nec minus judici, cujus officium post pronunciationem exspirat, Richter. *D.*74 *n.*67. *sententiam* definitivam semel latam licet eodem adhuc die *mutare* aut *tollere* volenti, impunè non paretur, *t.t. C. sentent. rescind. non poss.* Wissenbach. *ad* L.46. *ff. de V.S. n.*15. Richter. D.136. *n.6.* qvamvis tamen façultas eandem *declarandi* ipsi deneganda haud sit, Textor. *in pr. jud. p.*1. *c.*11. *n.*17. Ipsa qvoqve sententia à parte gravatâ licitè impugnatur, & si contra *jus constitutionis* lata, Richter. *all. l. n.* 8. *seqq.* contra illam *Querela Nullitatis* intra 30. annos, (qvod tamen hodiè, ad nullitatem *insanabilem* restringendum *R. J. d. A.* 1654. §.21. Textor. *all. Tr. p.*1. *c.*12. *n.*96.) si vero tantum contra *jus partis* lata, *appellationis* remedium intra *fatale decendium* intentatur, qvæ adeo privilegiata est, ut etiam contra sententiam ex Rescripto Principis latam, Br. ad L.1. *n.*7. *ff. de appell.* & pronunciationem judicis delegati, qvi cum clausulâ *appellatione remota*, vel, *ut sententia ejus statim executioni mandetur*, datus est, *aliqvando* locum habeat. Mev. P.2. *D.*193. & 194. Qvoad *executionem* illa non nisi *post* elapsum hoc *decendium* sub pœna attentati, vid Excell. Dn. Præses. in Diss. de *inhib. jud. in causa appellat. c.*1. §.1. *inf.* locum habet, & hinc nec *post. appellationem*, aut aliud remedium suspensivum interpositum, Biccius *in Colleg. Arg enucl. Lib.* 42. T.1. §.41. (cum per illud sententia, qvoad executionem exstingvatur, Klock. *Vol.* 1. *cons.*28. *n.*460.) licet judex *apostolos refutatorios* dederit, Dn. Lyncker. *in anal. ad Struv.* L.49, *t.*6. nec *intra decendium*, qvod integrum condemnati arbitrio relinqvendum, fieri potest: (nisi forsan condemnatus vel expressè vel tacitè appellationi *renunciaverit*, vid. Lauterbach: *Comp. ff. ad Tit. de appell. in Contr.* Wesenbec: *ad L. ff.* 49. *T.*2, *n.*4.) Sed judici iis non attentis sententiam tamen exeqvi volenti licitè *resistitur*. Dn. Lyncker *de resist: qua fit pot.* §.15. Porro cum executionis vis omnis ex

sententiâ dependeat, *nova* post sententiem superveniens *causa*, ob qvam jam aliter pronunciandum est, executionem qvoqve sisti, & impunè non admitti efficit. Mev. *p.* 5. *D.* 238. Ex qvâ ratione etiam *tertius* rei adjudicatæ possessor, de qvô in sententia nil actum, judici exeqventi impunè non paret, cum res *inter alios* acta *tertio* præjudicare non possit. *t. t.* C. *res int. al. acta* &c. conf. *l.* 7. C. *de R.* C. & Maurit. *in Diss. de intervent* §. 7. Deniqve nec judex in executione *modum* aut Statutis, aut sententiâ prælcriptum *excedere* potest, qvô respectu nôn qvidem ab ipsâ executione, bene tamen *ab ejus excessu* appellari posse Dd. asserunt, vid. Klock. *all. l. n.* 31. Brunn. *in proc. Civ. c.* 28. *n.* 15. & tali casu *resistentiam* concedit Dn. Lynker. *all. diss.* §. 16. qvam qvoq; contra judicem *die feriato* exeqvi volentem admittendam esse asserit Idem *ibid.*

§. 8.

In *secundâ instantiâ* eadem qvæ de *prima instantia* adduximus, repetenda & applicanda sunt, observatô tantum illo discrimine, qvod in *prima* & *secunda* instantia semper appellationi locus sit, in tertiâ vero, â sententia priorum confirmatoria, aut, ut Dd. loqvuntur *â tribus conformibus sententiis* appellare non liceat; *t. t. C. ne lic. in una ead. caus.* Qvod tamen ita intelligendum, si â duobus prioribus sententiis, & qvidem super *eodem articulo* appellatum sit, Mev. P. 1. *D.* 65. Hahn. *ad W. Lib.* 49. *Tit.* 5. *n.* 3. Deinde qvoqve notandum, qvamvis alias appellatio ad judicem *immediatè proximum* fieri debeat, L. *1. §.* 3. *ff. de appell.* hoc tamen impunè negligi ac judici proximo impunè non pareri posse, si ille vel *suspectus* vel *inhabilis* sit, *Ord. Cam. p.* 2. *t.* 19. aut causa ad ejus cognitionem non pertineat. vid. Engelbr. *in Compend. ff. Lib.* 49. *Th.* 5. Deniqve qvoad judicem secundæ instantiæ tenendum, illum non nisi de eo, de qvô cognovit prior judex, & qvod per *appellationem* ad ipsum *devolutum*, cognoscere posse, & inde ipsi, ulterius potestatem suam extendere volenti, impune non pareri: Tabor. *Relat. Arg.* 8. *n.* 1. Carpz. P. 1. *C.* 21. *D.* 3. *n.* 4. Richter. *in Tr. de Testib. c.* 17. *n.* 43. Nisi aliqvid *incidenter* accedat causæ principali, Mev. *p.* 5. *D.* 109. vel *status* causæ plane sit *mutatus*, Idem P. 6. *D.* 137. Brunn. *ad* L. C. *de judic.* qvibus casibus etiam aliqvando super illis, qvæ in prima instantia ventilata non fuerunt, pronunciari, potest.

§. 5.

§. 9.

Ad *processum Criminalem* jam delabimur, in qvo cum non de pecunia ac bonis tantum, sed de *vitâ* ac *famâ* agatur, eò majori cautione â judice utendum, & eo facilius inobedientiæ impunitas indulgenda erit. Sanè cum judex sine sufficientibus indiciis ad *specialem inquisitionem* progredi non possit, Carpz. *in pr. Crim. p. 3. Q. 108. n. 43 seqq.* hinc si *absque* illis præsertim contra honestam personam processum inqvisitorium formet & e. g. domum ejus *perscrutetur*, & *injuriarum* â parte læsâ conveniri, vid. Blumblacher. *ad Constit. Crim. art. 6. §. 2.* & licitè *repelli* ac ipsi resisti potest, Dn. Lyncker *de resist. quæ fit pot. §. 19.* Ubi elegans de puellâ infanticidii insimulatâ affert exemplum. Nec minus cum ad *incarcerationem* qvoqve legitima ac prægnantia reqvirantur indicia, Carpz. *Qv. 111. n. 14. seqq.* hinc si judex illam vel *absque* sufficientibus indiciis, vel in *personam* incarcerari *prohibitam*, de qvibus vid. Biccius *in coll. Arg. enucl* L. 48. T. 3 §. 3. vel in *crimine*, cujus pœna non est corporis afflictiva, Br. *ad* L. 1. *ff. de custod. & exhib. reor.* decernat, qvin & *injuriarum* ea propter conveniri, Blumblach. *all. l.* & ipsi etiam convocatis amicis *resisti* possit, Dn. Lyncker. *all. l. §. 20.* dubitandum non est. Ex qvô patet, injustè *incarceratum* etiam carcere effracto *aufugere* non prohiberi, ita tamen, ut *custodes*, nisi forsan irreparabile immineat periculum, & illi injustitiæ conscii, aut ab incarcerato de innocentiâ sua certiorati tamen *fugam impediant*, Dn. Stryck. *de conscient. part. c. 5. n. 42.* occidere haud possit. Dn. Becman. *in Lin. Doctr. Mor. c. 5 §. 3.* Tabor. *de Tortur: & indic. delict. ad §. ult. art. 25. §. 13:* Multo magis autem inqvisiti inobedientia ac resistentia impunis erit, si ad *Torturam* illegitimè & non servato juris ordine rapiatur, qvæ cum sæpius cum maximo vitæ ac sanitatis periculo conjuncta sit, & â sententia illam dictitante *appellatio* non deneganda, Brunn. *in proc. Crim. c. 8. m 5. n. 38:* & contra judicem eâ non attenta ad torturam progredientem *resistentia* concedenda est, adeò ut, si hoc casu inqvisitus judicem *occidat*, eum pœnâ mortis non teneri tradat Dn. Lyncker. *all. l. §. 25.*

§. 10

Sententiam Criminalem qvod attinet, qvamvis in Germania ab illâ ad *Cameram* appellari haud possit, Rodingi

Pand.

Pand. Camer. Lib. 1. *T.* 3. §. 1. ad *summum* tamen *provinciæ judicium* etiam in processu inqvisitorio appellationem admittendam esse plerique concedunt. vid. Brunn. *in proc. Cr. c.* 11. *n.* 19 Linck. ad *decret. L. 2. T.* 28. §. 6. Wissenbach. *ad ff. pr. Diss.* 38. *Th.* 5. *in f.* In *executione* sententiæ Criminalis *nocenti* justam pœnam etiam per fugam tantum detrectare non licet, Dn. Becman. *in Lin. Doctr. Mor. c.* 15. §. 3. cum pœnæ humanis Legibus justè irrogatæ, qvasi ab ipso Deo infligi censeantur. Besold. *in Thes. pr. voce* straffen. In *levioribus* tamen *pœnis*, e. g. relegatione & confinatione etiam nocentes aliqvando judici impunè non parent; Qvo sicuti de stricto jure referendum, si *relegatio ultra* relegantis *territorium* extendatur, qvamvis *in praxi* communiter contrarium obtineat; Mantz. *Dec. pal. Qu.* 100. Maurit. *Consil. Chilen.* 2. *n.* 4°. Ita præsertim huc pertinent *casus necessitatis*, ex qvâ ratione relegatis, ob periculum belli vel paupertatem ante tempus revertentibus, Pœnam abscissionis digitorum remitti testatur Richter. *D.* 39. *n.* 32. & confinatum ob mortis aut aliud grave periculum commorationem suam licite egredi concludit Dn. Stryck. *in diss. de confinat. c.* 6. *n.* 16. *sqq.* Qvod si autem *innocens* puniri debeat, distinguendum videtur, an secundum acta & probata justè condemnetur, ac pœna *servato juris ordine* inferatur, qvô casu *fugam* qvidem, non autem *resistentiam* adversus judicem licitam esse arbitror. Dn. Lyncker. *sæp. all. diss.* §. 21. conf. omnin. Dn. Stryk *de conscient part. c.* 5. *n.* 61. *sqq.* An vero in *foro* qvoqve *externo* pœna *injustè* imponatur, ubi tam *inobedientia* impunis qvam *resistentia* defensiva adversus judicem & Executores utiqve concedenda est Dn. Lyncker. *all. l.* qvi hoc etiam in *dubia injustitia* admittit, & ibidem, qvid pro avertenda *abscissione membri* ac *fustigationis* pœn facere liceat, exponit. Ultimo loco huc referri meretur elegans *casus*, qvem exhibet Dn. Becm. *in lin. Doctr. Mor. all. l.* an fœmina ad mortem condemnata jussum magistratus de carnifice in matrimonium ducendo sub vitæ promissione factum, in foro interno impunè negligere possit, qvám qvidem secundum suppeditatam â laudato Dn. Becman. distinctionem, an ex *conscientiæ stimulo*, an vero *ex ignominiæ metu*, vitæ conservationem aspernetur decidendum esse autumo.

CAP. VI.

CAP. VI.
DE
INOBEDIENTIA IMPUNI
IN STATU SAGATO.

SUMMARIA.

§. 1. *Maximus obedientiæ, disciplinæ, ac juris militaris rigor, ac inobed: impunis militum Germanorum adversus exteros.* §. 2. *subditorum in statu Sagato impunis inobed: adversus Majestatem.* §. 3. *ipsorum impunis inobed: adv. Magistratum subalternum, ubi de immunitate ab exeubiis.* §. 4. *Ducum ac Præfectorum militarium impunis inobed: extra obsidionem.* §. 5. *eorundem impunis inobed: in obsidione.* §. 6. *militum singulorum impunis inobed: adversus ipsum belligerantem.* §. 7. *adversus Duces suos ac Præfectos.* §. 8. *militum universorum impunis inobed: extra obsidionem.* §. 9. *eorum impunis inobedientia in obsidione.*

§. 1.

A Divæ Themidos tribunali ad Bellonæ castra transitum faciemus, *inobedientiam impunem in Statu Sagato* hoc capite exposituri; Cujus qvidem casus & exempla eò rariora ac pauciora occurrent, qvo exactiorem obedientiam rigor disciplinæ militaris (in qvâ danda & conservanda officium regentis exercitum consistere dicitur in L. 12. *pr. ff. de re milit:*) postulat, cùm alias impossibile videatur, tot hominum myriades, qvot sæpe unus continet exercitus, unius hominis imperio regi, & ad ejus nutum in medio pugnæ fervore se componere. Nec ab hoc obsequio, qvod Ducum militarium jussibus debetur, milites *voluntarii* se eximere, aut impunè non parere possunt, sed illud violantes non minus, ac cœteri puniuntur, ita tamen ut in levioribus delictis *mitius* tractari, & tantùm â castris relegari soleant. Zentgrav. *de mil. volunt* §. 17. & 19. Qvin & ipsi *Duces secundarii* ad exactam hanc mandatorum observantiam illi, qvi exercitui regendo summi Capitis loco (*en chef*) præest, tenentur, ac ejus potestati, nisi forsan illa ad conclusa *Consilii Bellici* sit restricta, ut cœteri milites subjiciuntur, qvò

pertinet elegans responsum â Principe Condæo, Equiti de Fourilles, incœpti difficilem executionem demonstranti, datum, *se non consilium ab ipso, sed obedientiam poscere*, & aliud ejusdem Principis, tunc Ducis Anguiani, dictum ad Mareschallum Gassionium: *je vous feray obeir aussibien, que le dernier homme de l' armee*, se non minorem sibi ab ipso, quam ab infimo totius exercitus milite, obedientiam præstari velle. vid. *La Vie du Prince de Condé p. m. 139. & 547.* Hinc quoque ab omnibus Principibus armipotentibus specialia *jura militaria* constituta videmus, secundum quorum rigorem, & *curiæ Bellicæ* Stylum, non autem secundum Constitutiones Imperiales, causas militares decidi debere, non sine ratione Franciscus Mendoza, Arragoniæ Admiralis asseruit. Jean de serres *dans la vie de Henris. VI. p. 678.* Ubi tamen notabile est, *milites Germanos* ab *Exteris* in Germaniâ lectos, quoad imperium & disciplinam militarem non Exterorum, sed *Germanico jure* militari uti, indeque exteris belli Ducibus ipsos secundum suum jus coercere volentibus, impunè obsequium denegare. vid. *Artic. III. & IV. annexi* der Reuter und Fußknechts Bestallung.

§. 2.

Anteqvam autèm ad ipsorum militum impunèm *inobedientiam* progrediamur, de *civium* ac *subditorum* inobedientiâ (qvam prioribus Capit. tantum in *statu togato* consideravimus) *in statu sagato* agere animus est, ita, ut hoc §. ejusdem impunitatem, si adversus *Magistratũ Summum*, sequenti verò, si adversus *Magistratum subalternum* committatur, exponamus: Ubi primò tenendum subditos *in bello justo* Superiorem sub gravissimis pœnis, de qvibus vid. Puffend. *in diss. de oblig. erg. patr. §. 21. & ibi all:* LL. *ex C. Theodos. & Justin.* sequi, ac ipsi assistere teneri, licet *extra territorium* bellum gerere & illos secum ducere velit. Dn: Becman: *de piet: subd: erg: Princ: c. 3. §. 12:* Dn: Fritsch. *de j. Lustrat. & sequ. c. 8. §. 8.* In bello contra *manifestè injustum*, ad evitandam conscientiæ læsionem Principi impunè non pareri, facilè patet. Grot. L. 2. c. 26. §.; Buddeus *de j. imper: circ: conscrib: mil: §. 9.* An autem id de bello etiam *dubiè injusto* affirmandum sit, acriter inter Dd. controvertitur? Inter qvos, licet affirmativæ adstipuletur, Grot. *c. l. §. 4.* ego tamen cum Ziegl. *de jur Maj. L. 1. c. 33. §. 67.* Dn: Becman: *in lin. doctr: Mor. c. 6. §. 11.* & Hennig. *ad* Grot. *d. l.*

secu-

ſecuriorem arbitror eſſe ſententiam, qvæ ſubditis dubitantibus neceſſitatem imponit, Principem in bellum ſeqvendi, niſi forſan *theoretice & practice* ſimul dubitent, Dn: Rechenberg. *de miniſter. q: crim. eſt c. 2. §. 9.* Nec etiam *in bello juſto* omnis ſubditorum impunis inobedientia exulat, ſed præſertim in *caſu neceſſitatis* interdum Principem non ſeqvi, aut juſſibus ipſius non parere licebit. Unde civitatem, ſi aliter ſe ſervare non poſſit, *neutralitatem*, licet Principe invito, eligere poſſe, rectè tradit Dn. Franckenſtein. *in diſſ. de neutral. Th. 7.* & in caſu neceſſitatis, ſalvâ fide erga Principem, eô licet invitô, hoſti *ſe dedere* poſſe, aſſerit Dn. Becman. *in Lin. Doctr. Mor. c. 13. §. 6.* Niſi hoſtium poteſtati ulteriori ſuâ reſiſtentiâ obicem poni, aut *Rempubl. ſervatum iri* ſciat: qvo caſu extrema qvæqve ſufferre & perpeti tenebitur. Idem *de piet. ſubdit. erg. Princ. c. 3. §. 11.* An vero ſubditus ab hoſte captus, illi ſalvâ fide erga Principem *promittere* poſſit, qvod *non* amplius adverſus ipſum *militare* velit, & ob hanc promiſſionem Principi ad militiam evocanti impunè non pareat, dubitari poteſt? Ubi qvidem *qvoad primum* nullus dubito, talem promiſſionem licitè fieri, nec contra officium Principi debitum eſſe, cum libertas hîc paretur *id* promittendo, qvod jam eſt *in hoſtis manu*. Grot. L. 3. c. 23. §. 7. *Qvoad ſecundum* autem, ſi Princeps, deprecatione ſubditi non attentâ, illi, ut ſe in bellum ſeqvatur, jubeat, hunc ſub prætextu promiſſionis hoſti factæ obſeqvium denegare non poſſe, arbitror, vid. Henniges *ad* Grot. *d. l.* præſertim, ſi *magna* adſit Reipubl. *neceſſitas*, vel *bellum* tantùm *defenſivum* geratur. Mollenbec. *de jure Princ. in perſ. Civ. §. 22.* & Puffendorf. *de oblig. erg. patr. §. 20.*

§. 3.

Magiſtratui Subalterno *jus belli* indicendi & gerendi non competere, manifeſtum eſt; Klock. *Vol. 1. Conſil. 20. n. 61.* Ziegler. *de Jur. Majeſt. L. 1. c. 33. §. 28.* Et inde cives, ſi Magiſtratus vicinos bellô laceſſere, ac ipſos *extra civitatis diſtrictum* ad arma ſubeunda cogere velit, licitè non obedire, utiqvè aſſerendum eſt. Mev. *ad jus Lub. L. 1. T. 2. art. 1. n. 33.* Secus verò in *defenſione Civitatis*, qvam cives juſſu Magiſtratus ſuſcipere utiq; debent, & inde arma ſibi comparare, ac ſtationem aſſignatam defendere tenentur, necſe communi defenſioni, aut *exeubiarum oneri* ſubtrahere poſſunt. *Jus Lubec. all. l.* Dn. Friſch. *in. Tr. de excub. c. 4. n. 1.* Sunt tamen aliqvi, qvi

ba hoc onere excusantur, & *immunitatem* habent, quos Dn. Fritsch *all. Tr. c. 5.* recenset, & eò Clericos, Consules ac Senatores, Nobiles, Doctores & omnes Literatos refert, quibus etiam *in c. 4. n. 8. & 9.* advenas & incolas addit. Hos ergo, si Magistratus excubiis quoq; gravare velit, impunè eos non parere, facilè elucescit, modò tamen *casus necessitatis* non adsit, ubi omnes cæteroqvin privilegiati ad communem Reipubl. defensionem obligantur; Vocant enim extrema pericula cunctos, & præstat, ut exemtorum privilegia tantisper qviescant, qvàm ut propter eorundem intempestivam religionem Respubl. pereat. Puffendorf: *in diss. de oblig: erg. patr. §. 20.* Qvod etiam dicendum, licet privilegium *expressè* in hunc necessitatis casum tributum sit, modò illud in *maximum* postea Reipubl. *detrimentum* vergat, Dn. Stryk. *de interpret. priv. c. 6. n. 41.* & ad illa qvoq; onera extendendum, qvæ non in ipsâ necessitate aut obsidione, sed *ad illam avertendam* & *repellendam* imponuntur, Mev. *P. 6. D. 283.*

§. 4.

Ad ipsos jam milites pergimus, hoc §. de *Ducum Militarium* impuni inobedientiâ acturi. Sanè exactam ab his Superiorum mandatis deberi obedientiam, nec illa etiam ob præfiguratam sibi insignem utilitatem ac oblatam Rei benè gerendæ occasionem infringi posse, ex illis, qvæ *cap. huj. diss. 1. §. 9.* diximus, elucescit. Qvod tamen limitandum, nisi *plane inopinata* ac nova causa superveniat, qvæ ipsum Superiorem tempore commissionis latebat, præsertim si potestas aliqvantulum *generalior* & *liberior* Duci militari concessa sit, vid. omnino C. J. A. *ad tit. de re mil. §. 15. & ibi all.* Aliàs verò ad adeo strictam jussus observantiam obligantur, ut nec stationem â Duce sibi assignatam, licet *probabiliter* prævideant, vitam sibi in illa amittendam esse, *detrectare*, Puffend. *de oblig. erg. Patr. §. 22.* nec ob certissimum mortis periculum eandem *deserere* possint, (vid. exempla ex S. Scriptura apud Dn. Zentgr. *in summa J. Div. p. 722. §. 15.*) Feltman. *Resp. mil. 3. n. 6. 11. & 22.* qvi ideo *d. l. §. 31.* Præfectum militatem tali casu non immerito *depositario Rei immobilis* comparat. Exceptiones tamen hujus Regulæ duas suggerit. Idem *all. Resp. §. 37. & 38.*, qvarum *prima*, si scilicet â Superiore facultas recedendi detur, ad inobedientiam impunem propriè non pertinet: *altera* verò benè notari meretur, & illum continet casum, si qvis non ab *hoste*, sed *ab alio naturali*

vali malo, e.g. ignis, aut aqvarum vi, vel aeris malignitate ad recedendum cogatur, cum secundum dictum Philippi II. R. Hispan. milites non jubeantur cum ventis, Procellis, ac *ipsâ naturâ* pugnare. Puffendorff. *introd. ad Histor. P.* 1. *c.* 2. §. 11. Celebris est qvæstio hâc occasione inter moralium Dd. agi solita: *An Præfectus navis bellicæ jussum Superioris de pulvere nitrato navi in casu necessitatis subjiciendo bonâ conscientiâ exeqvi possit?* Qvam, licet affirment Uffelm: *de homag.* §. 88. & Amef. *de conscient.* L. 5. *c.* 31. §. 14. egotamen tale mandatum exqventes ab *autocheiriæ* crimine vix excusari posse, & inde illud *in Foro interno* impunè negligere licere, arbitror. vid. Mollenbec. *de jure Princ. in pers. civ.* §. 28. Dn Stryk. *de foro consc. c.* 6. *n.* 120. *& d. j. hom. in se ipsc. c.* 3. §. 17. Itterus *in Synops. Phil. Mor.* L. 3. *c.* 2. *ax.* 3. Denique Duces Bellicos Secundarios, Primario, si aut *proditorie* agat, aut ex timore in prælio *fugam* capessat, licitè non parere, facilè patet: Qvorsum pertinet exemplum Comitis de Manchester, Summi Ducis Exercitus Parlamentarii, â Cronwello in fugâ qvasi vi ad prælium retracti, de qvo vid. Leti *histoire de Cronwel. p.* 1. *p.* 334.

§. 5.

Verum hæc, qvæ præced. §. diximus, tantum ad Præfectum militarem *in acie* constitutum, aut certam *stationem defendere* jussum, pertinent, non verò ad *Præfectum urbis*, aut *fortalitii* extendenda sunt, cui ex naturâ demandatæ ipsi potestatis *liberior* civitati suæ consulendi, & ad benè placitum agendi facultas competit, unde â Feltman. *all. Resp.* §. 32. non inconcinnè *mandatario Rei immobilis* similis esse asseritur. Qvamvis ergo pro virili urbem sibi concreditam tueri, & præsertim *nullis privatis affectibus* ab officio abstrahi debeat, (vid: elegans exemplum de Barone Capello Præfecto urbis Colchester instantem filii mortem generosè contemnente, apud Greg. Leti *all. l. p.* 374.) non tamen *extrema* qvæqve perpeti tenetur, sed si ex resistentia *majus damnum* & periculum, qvàm ex deditione Superiori imminere videat, licite urbem statim dedit, Feltman. *Resp. mil.* 1. §. 48. *& 99.* Si tamen *sufficienti* milite, ac aliis reqvisitis necessariis non destituatur, *tres impetus* prius sustinere debet, Idem *Resp. mil.* 3. §. 20. aut alterutrô horum *non sufficienter* instructus, *primum* impetum aus ejus *præparatoria* proxima exspectare: *ibid.* Omnibus autem his casibus præsupponendum, *nullum auxilium* sperari posse, Idib.

§. 19. indeqve pro cautela Præfectis suppeditandum, ut deditionem *conditionaliter* tantùm, ni intra certum tempus auxilium, aut ejus spes affulgeat, faciant; Qvod olim Cœlenenses ab Alexandro M. obsessos fecisse, legitur apud Curtium *Lib. 3. c. 1.* & anno hujus seculi 46. & 76. â Præfectis urbis Dunkerkæ, & fortalitii Philipsburgensis, i llô Hispanô, hôc Gallô, observatum esse, testatur *La vie du pr. de Conde p. m. 138. & Theatr. Europ. Tom. XI. p. 993.* Sed qvid faciendum erit, si Superior Præfecto, ut *potius mortem*, qvàm deditionis legem subeat, injunxerit? Mihi tali casu *difficilior* potius *reddita*, qvam penitus *præclusa* deditionis facultas esse, vid. Mollenbec: *de J. princ. in pers. civ. §. 27.* & inde in *ultimo necessitatis casu*, præsertim ob *famem* urgentissimam, Feltman *Resp. mil. 1. §. 10.* modò *nullum auxilium* sperari possit, Idem ib. §. 101. tale mandatum impunè sperni videtur.

§. 6.

Milites in specie sic dictos qvod attinet, melioris ordinis causa de *singulorum*, & *universorum* militum, seu integri exercitus impuni inobedientiâ seperatim agere placet: Et qvoad *singulos* illam, qvæ *adversus Principem belligerantem*, & adversus *Duces* ac *Præfectos* committitur, specialiter considerare. Ubi pro certo tenendum, omnibus illis casibus qvibus *subditis* facultas Superiori belligeranti obsequium denegandi *datur*, multò magis eam *militibus extraneis* concedendam, & magis adhuc *extendendam* esse. Sic, cum subditi Dominum bellum manifestè injustum gerentem sequi licitè detrectent, militibus extraneis id etiam in *dubiâ* belli *injustitiâ* concedendum erit; Ziegler. *de jur. Majest. L. 1. c. 33. §. 67.* Et, si ab hoste capti *se non amplius contra illum* militaturos promiserint, priori Domino militiam iterum imponenti impunè non parebunt, cùm huic non nisi *ex contractu* obligentur, unde, si ad *certum* forsan *tempus* servitia sua locaverint, *interesse* tamen ab ipsis Domino præstandum esse videtur. Porro, si Dominus â suâ parte contractum non impleat, qvò pertinet, si nullum planè *stipendium* solvat, adeò ut miles ferè *fame* perire necesse habeat, vid. Feltman *Resp. mil. 4. §. 9. & 10.* vel locum ac *provinciam*, militi, cum legeretur, *promissam*, non concedat, Bechman. *in diss. de belli commerc. c. 3. §. 2.* militem omnibus remediis aliis frustrà tentatis, licitè â militia recedere, & Principi belligeranti non parere, asserendum

dum videtur: Qvò etiam referri poteſt, ſi ab hoſte captus per IV. *ſeptimanarum* ſpatium non redimatur, aut vitæ ſubſidia ipſi ſubminiſtrentur, qvô caſu, cum â belligerante *pro deſerto* haberi videatur, ejus partes deſerere, ac hoſtibus ſe jungere licitè poterit. vid. Autor *addit. ad corp. milit.* Pappi *in not. ad art.* 70. Des Churbrand. Kriegs R. Deniq; , cum qvilibet Patriæ & Principi ſuo multò fortius, qvàm extraneo obligetur, hinc, ſi miles in extranei ſervitiis degens *per mandata avocatoria* â Principe ſuo revocetur, ipſum licitè abire utiqve concedendum eſt. Bechman. *all. l.* §. 3.

§. 7.

Adverſus *Præfectos* ac *Duces* Bellicos militum ſingulorum inobedientia *iisdem* qvoq; *caſibus*, qvos in §. præced. adduximus, impunis erit, ſi ſcilicet ab iis vel ſtipendia conſeqvi non poſſint, Dn. Schöpfer. *in diſſ. de mil. deſert. c. 3. n.* 37. *ſeqq.* (qvô tamen caſu prius *apud Superiores conqveri* debent, & ſi hîc qvoqve nihil obtineant, licitè abeunt, Feltman. *Reſp. mil.* 4. *n.* 46. *ſqq.*) vel provinciam ſibi promiſſam non conſeqvantur, Feltm. *Reſp. mil. V.* modò tamen & hic Superiori injuriam ſibi factam prius indicaverint. Dn Schöpfer. *all. l. n.* 35. Qvibus addi poterit caſus; ſi ad militiam *vi ac metu coacti* fuerint, ubi licitè iterum eandem deſerere, ac Præfectis, qvi ipſos *violento* modo legerunt, non parere poſſunt. vid. Dn. Schöpfer. *all. l. n.* 31. *ſqq.* Porrò, ſi Præfectus, aut Dux militaris *in caſtigatione* modum *excedat*, & militi abſqve causâ mortis periculum inferat, illum vi reſiſtere & Præfectum defenſionis causâ qvoqve occidere poſſe, nullus dubito: Qvô pertinet illud qvod habet Perez. *ad t. C. de re mil. n.* 36. ſi Tribunus fuſte militem invadat, & *non caſtigandi animo* ob crimen ſeverius cædat, militi defenſionem eſſe licitam. Moveri poteſt hîc dubium, *An poteſtas coercendi militem Præfecto competens tantum ad cauſas & delicta militaria, an etiam ad vitia privata extendatur?* Sanè ſi ex regulis *contractus locati conducti*, qvi re verâ inter Ducem belli & militem intercedit, res determinari deberet, *Negativa* ſine dubio prævaleret: In *praxi* tamen, cum ex ejusmodi vitiis privatis etiam maximum ſæpè Reipubl. detrimentum inferri poſſit, *Affirmativa* ferè obtinet, unde & militibus â Præfectis luſum ſæpius prohiberi, & eos poſt ſignum datum, nach dem Zapfenſchlag, in cauponis commorantes, miſerè excipi videmus, qvô reſpectu

respectu Vice Comes Turennius milites ac officiales suos vino Bacharacensi nimis se injurgitantes, ab ebrietatis vitio eleganti stratagemate cohibuit. vid. Du. Buisson, *Vie de Turenne p.* 183.

§. 8.

Universorum militum inobedientia, qvamvis iisdem casibus qvibus, *singulis* militibus non parere conceditur, multò magis impunis videri debeat, *arctioribus* tamen meritò *limitibus restringenda*, cum non tantum Reipubl. ex unius aut alterius discessu præjudicium contingat, qvantum ex integri exercitus commotione ipsi fieri potest. Qvamvis ergo in *bello* planè *injusto* nec integro exercitui facultas impune nonparendi deneganda sit, non tamen eam ob *stipendia* forsan *non exsoluta* statim competere, sed melius ac generosius esse credo, si milites nihilominus in officio persistant, modò tamen ipsi *fame* aut *summa necessitate* non urgeantur, nec Belli Dux *absqve causâ & necessitate* stipendiorum solutionem forsan deneget: ubi universorum qvoqve militum inobedientiæ impunitas non immerito largienda videtur. Improbandæ ergo freqventes Exercitium Polonicorum confœderationes, huic Reipublicæ plerumqve satis funestæ, nec non Eqvitum Germanorum factum à Ludovico Comite Nassovio conductorum, qvi ob non soluta stipendia, cum ad prælium eundum esset, seditionem cientes, arma deponebant. Auberi *Mem. de Holl p. m.* 35. & 66. Cùm secundum Henrici *IV.* Galliæ R. exprobrationem Schombergio factam indignum homine honestô facinus sit, pecuniam exigere, qvando mandata ad prælium accipienda sunt: Perefix. *Hist. de Henri le grand ann.* 1590. Qvod si vero Præfectus exercitus *proditoriô animô* in periculosa loca deducere exercitum, aut ipse *ad hostem transire* velit, tunc inobedientiam ac resistentiam qvoqve universorum militum impunem esse, facilè patet, præsertim si ab ipso Principe belligerante injungatur, qvod ab Imperat. Ferdinando III. Exercitui suo contra Wallensteinium factum esse, testatur *Theatr. Europ. Tom. III p.* 18. Cui etiam accenseri potest casus, si Dux exercitum *per alienum territorium* ducat, ubi stricto jure ipsi actus *jurisdictionis*, utpote, qvi in alieno territorio fieri non possunt, exercere volenti, impunè non parebitur, qvamvis tamen *in praxi* communiter Duci militari per alienum territorium transeunti, jurisdictio in milites relinqvi soleat. Dn. Coccej.

Coccej. *de fundata Territor. pot. T. 1. §. fin.* & Dn. Stryk. *de j. princ. extr. Territ. c. 1. n. 126.*

§. 9.

In obsidione duo adhuc maximè notabiles se offerunt casus, qvibus *universi milites* obsessi *Præfecto* suo *impunè non parent*, si scilicet ille urbem concreditam hosti vel *intempestivè*, vel *plane non* dedere velit. Nec priori casu distinguendum, an *ex dolo*, an ex *timore* id faciat, sed *inobedientia* cum *resistentiâ* conjuncta militibus, & qvidem ex *jure præceptivo* competit, adeò, ut illam committentes ad altiora evêhi debeant, intermittentes verò cum Duce suo puniendi sint, Dn. Lyncker. *de resist. qvæ fit pot. §. 28.* & Feltman. *Resp. mil 1. §. 62.* Posteriori casu maximâ cautione agendum, nec temerè Præfectus ad dedendam arcem cogendus, sed potius milites hoc facientes ab ipso hoste puniri possunt Dn. Coccej. *de j. victor. div. â j. belli §. 13.* Qvò pertinet exemplum, qvod Idem *d. l.* de præsidiariis Germanis invitô & in vincula conjectô Præfectô se dedentibus, sed âSolymanno Turca ad unum omnes trucidatis, ex Paulo Jovio affert. Si autem *in ultimo necessitatis casu*, cum mors certissima omnibus immineat, *nec ulla* amplius se defendendi, aut auxilium exspectandi spes supersit, Præfectus tamen *omnes honestæ deditionis conditiones* respuat, milites *ipso invito & renitente deditionem* facere posse nullum dubium est, cum ipse qvoqve Præfectus *puniendus sit, qvi non dedit arcem, qvam tueri neqvit.* Feltman. *all. l. §. 56.*

CAP. VII.

DE INOBEDIENTIA IMPUNI RESPECTU PERSONARUM ECCLESIASTICARUM.

SUMMARIA.

§. 1. *Diversa inobed. impunis qvoad Ecclesiasticos consideratio ex jure Canon. & statu hodierno, & de inobed. impuni Clericorum adversus Seculares ex hypothesi juris Canonici. §. 2. inobed. impunis Seculariu erga Papam & Clericos secundum eandem. §. 3. inobed. impunis Clericorum adv. Papam & ejus Legatum ex eodem jure. §. 4. adversus Archi*

Episcopos, Episcopos, Abbates & Abbatissas §.5. de inobed. impuni Clericorum erga Principes ex vera ac sana hypothesi, §.6. de inobed. impuni Clericorum erga Imperatorem, & Principes Impery, præsertim Protestantes. §.7 De immunitate Clericorum hodiernâ locali, personali, & reali. §. 8. De Inobed. impuni eorundem adversus Advocatos & Patronos. §. 9. inobedientia impunis hodierna secularium adversus Clericos, præsertim Parochianorum adversus Parochum. §. 10. Clericorum hodierna inobed. impunis inter se.

§. 1.

TRia hoc capite nobis prosequi animus est, *inobedientiam* scilicet *impunem Ecclesiasticorum* erga *Seculares*, *Secularium* erga *Ecclesiasticos*, & ipsorum *Ecclesiasticorum inter Se* explicare. Sed hæc feliciter expediri vix poterunt, ni singula hæc capita prius ex *hypothesi J. Canon.* consideremus, & postea ad *statum Imperii* ac *Ecclesiæ* nostræ, præsertim *Protestantis* applicemus. Quoad *inobedientiam* ergo *impunem Clericorum erga Seculares secundum Jus Canon.* Pontifices *Totatum* supra integram Rempubl. Christianam affectantes, hoc insigni usi sunt stratagemate, ut Clericorum turbam â seculari potestate penitus *eximerent*, & *duo* quasi in Republ. *corpora ac regimina*, Ecclesiasticum ac Seculare, constituerent, de quibus inter cœteros vid. Petr. de Marca *de Concord. Sacerd. & Imp. L. 2. c. 1. n. 2. seqq.* & Steph. Baluz. *in addit. ibid.* Celebre inde nomen *Immunitatis Ecclesiasticæ*, de quâ agit *Tit. XLIX. Lib. III. Decretal.* ex quâ omnis Clericorum impunis inobedientia fluit, quamq; præeunte Desselio *in Erotemat. j. Canon, d. t. Qv. 2.* in immunitatem *personarum, locorum, & bonorum* Ecclesiasticorum dispertire licebit. Ex *Personarum* immunitate fluit Clericorum â *jurisdictione* & *mandatis secularium exemtio*, ad famulos quoq; eorum extensa, Klock. *Vol. 1. cons. 39. n. 44.* & adeo firmiter stabilita, ut nec *renunciatione* ac *prorogatione* fori â Clerico factâ, licet *juratâ*, nec Consensu Episcopi, *c. 12 X. de foro compet.* nec ipsius quidem Papæ, Cardin. & Abb. *in c. perpendimus 23. X. de sentent. excommun.* infringi possit. Unde nec Summus Princeps ad sacros ordines *legitimare*, Lynck. *ad Decret. L. 4. T. 17. §. 5.* (quod tamen actus tantum *voluntariæ jurisdictionis* est) nec clericos ad arma etiam contra infideles capienda cogere, *c. 24. X. de homicid.*, nec ad testimonium dicendum citare, Dn. Lyncker

in anal. ad Dessel. L. 3. *t.* 49. *Qu.* 3. multò minus autem Clerico violentas manus inferre poterit, sed hoc faciens anathematis fulmini subjacebit, nulli Episcoporum facultate ipsum solvendi competente. *c.* 29. *Ca.* 17. *Q.* 4. Hinc. *c.* 1. *Extr. comm. de maj. & obed.* notanter asseritur, potestatem spiritualem *supremam* â solo *Deo*, *minorem* â suo tantum *superiori* judicari, omni adeò seculari jurisdictione exclusa, extra *causam feudalem*, Richter. *de foro comp. c.* 7. *n.* 12., & *actionem R.V. contra Laicum* intentatam *c.* 5. *X. de foro comp.* ubi Clerici ex ipsorum Canonum constitutione judici seculari obsequium denegare haud possunt. Ad *Immunitatem localem* spectat *jus asyli* locis sacris concessum, vi cujus Rectores Ecclesiarum non solum pro confugis apud Magistratum secularem intercedere, sed etiam illi de pœna remittenda cavere nolenti, *extraditionem* licitè *denegare* possunt. Dn. Lyncker. *in anal. ad Dessel. all. l. Qu.* 7. Immunitas denique *realis* consistit in *exemtione* â *tributis* ac oneribus, quæ apud antiquos Germanos & Gallos Druidis jam concedebatur, vid. Mezerai *Histoire de Fr. avant, Clouis. L.* 4. *p.* 405. & â Canonistis ad bona quoque ecclesiæ privatis locata, Carpz. *Jprud. Eccles. L.* 2. *T.* 19. *D.* 310. imo ad ipsa Clericorum *bona patrimonialia* porrigitur: vid Dn. Lyncker. *d. l. Qu.* 3. In casu tamen *necessitatis*, (cum quoque jam olim Carolus M. ob belli necessitatem Clericis collectas imposuerit, Klock. *Vol.* 1. *cons.* 31. *n.* 3.) non attenditur, *c.* 4. *X. de immun. Eccles.* observatis illis requisitis, quæ recensent Linck. *ad Decret. h. t. §.* 2.

§. 2.

Secularium contrà *inobedientia adversus Ecclesiasticos* jure Canon: vix ac ne vix quidem unquam impunis haberi debet, cum Laicos quoad Clericos & eorum causas *obsequendi* & *exequendi* maneat necessitas, *non* autoritas *imperandi. c.* 6. *de malef. & incant. in* 7. Scilicet non contenti Pontifices Romani, quod se cum Clero suo seculari potestati exemissent, hanc quoq; sibi subjicere tentarunt, judicis spiritualis potestatem ad causas quoque temporales *subsidiariè* extendentes, *c.* 11. *X. de foro comp.* & *terrenam* potestatem deviantem â *spirituali* judicari debere statuentes. *c.* 1. *Extr. comm. de maj. & obed.* Quô respectu ab omnibus Principibus Christianis *Legatos obedientiæ*, ut vocant, ad se mitti postularunt, vid. Gviciardin. *Histor. sui Temp. Lib.* 1. & temerario conatu Summos Principes excommu-

nicandi non tantum, sed etiam *exauctorandi* & subditos â juramento fidelitatis absolvendi potestatem sibi tribuerunt. *c. 9. X. de hæret.* vid Exempl. *in c. 2 de sent. & re jud. in 6.* Hæc autem potestas, qvamvis satis clarè fundata sit in *c. 1. extr. comm. de mai. & obed.* non tamen ab omnibus Catholicæ fidei Doctoribus Pontifici in *temporalibus* tribuitur, sed *tres* diversæ desuper exstant *sententiæ*, qvas recenset Engel *ad Jus Can L. 1. T. 33. §. 1. n. 5.* Ex qvibus sanior & Majestati Principum convenientior est illa, qvam Galli plerumq; tuentur, & Cassan. *Recherche des. Droits du Roi de Fr. L. 1. c. 3. p. m. 157.* ex ipsis autoribus Catholicis eleganter defendit, Pontifici in *temporalibus extra territorium* nullam competere potestatem, sed impunè non pareri. Ziegl. ad *Lancell. L. 2. T. 20. §. 15.* Ex qvô fundamento facilè qvoq; decidi potest controversia, priori seculo occasione Antonii spurii, ex Ludovico Portugalliæ Infante prognati, (qvi â Papa ad dignitates Ecclesiasticas legitimatus inde se qvoqve ad Coronæ successionem habilitatum esse prætendebat, vid. Birago Avogaro *Histor. della disurdi Portog: L. 1. p. m. 61.*) acriter agitata: *An Papa in temporalibus legitimare qveat?* Qvod ipsi autoritatis Pontificiæ antesignani vix nisi *indirectè* & ob summum Reipubl. utilitatem, vel si Reges sponte â subjectione jus id Pontifici tribuant, concedunt, vid. *rubr. c. 13. X. qvi fil. sunt leg.* & Dessel. *erotem. 1. Can. b. t. Qv. 1.* (Conf. Linck. *ad Decret. d. t. §. 5.* & Petr. de Marca *all. Tr. L. 2. c. 3.* Innocentii III. exemplum explicantem, qvi Philippi Francorum Regis liberos natalibus restituerat) Multi vero planè denegant; Wagenseil. *in diss. de Leg. a latere §. 25.* Cassan. *all. l. Duplici* tamen *casu* ex plerorumq; sententiâ *inobedientia secularium adversus Pontificem & Clericos* impunis esse videtur, si scilicet vel ut *privati* aliqvem *injustè* adoriantur, ubi pro *vitæ defensione* ipsum qvoqve Papam occidi posse testatur Cardin Tuschus *Conclus. Tom. II. concl. 131.* cum qvô consentiunt Placa & Julius Clarus *all.* â Dn. Lyncker. *de resist: qvæ sit pot. §. 11.* Vel tale aliqvid faciant, cujus faciendi potestatem ipsi *Canones denegant* & præscindunt: Qvô pertinet, si Papa circa *Legem divinam* aut *naturalem*, Ziegl. ad Lancell. *L. 1. T. 2. §. 1.* vel super juramento à Testibus præstando, dissentientibus litigatoribus, dispensare, vid. Carpz. *P. 1. C. 2. D. 17. n. 11.* vel pro pecunia ad redimendum Christianum â Saracenis, usuras admittere velit; *c. 4. X. de usur.* Aut Episcopus,

scopus in causâ propriæ Ecclesiæ judicare intendat, ubi tanqvam suspectus recusatur: Klock. *vol. 1. cons. 39. n. 38. & ibi all.* Vel qvid *præcipiat*, qvod *â Domino prohibitum* est fieri, aut *prohibeat*, qvod â Domino *præceptum* est. *c. 101. Q. 3. Ca. 11.*

§. 3.

In definienda *Clericorum impuni inobedi: adversus se invicem*, *Gradus* & subordinationes *Hierarchiæ Ecclesiasticæ*, de qvibus videri potest Engel. *ad jus Can. tit. de maj. & ob.* bene attendendi, & pro certo tenendum est, *Papam* in Ecclesiasticis semper *competentem* & *ordinarium* judicem esse, & coram ipsô qvemlibet conveniri posse Richter. de *foro compet. c. 20. n. 77. & ibi all.* Qui cum accedat prætensa ab eo *infallibilitas*, qvam aliqvi ipsi in qvæstionibus tam *juris* qvam *facti*, alii vero *ex Cathedrâ* tantum qvid definienti, concedunt, facilè apparet, inobedientiam adversus ipsum admodum difficulter pro impuni haberi. Qvâ occasione ingens oritur disputatio: *An â Pontifice ad Concilium appellari possit, & hoc ita ip'ô sit superius?* Circa qvam Catholicæ fidei assecla, mirè dissentiunt. Qvamvis enim in *c. 4. X. De elect. & elect. pot.* expresse asseratur, â Pontifice ad Concilium recurri non posse, & *c. 1. De concil. in 7.* Pontificem supra Concilium esse, multis autoritatibus & præjudiciis statuminetur, nihilominus non tantum in Galliâ Anno hujus seculi 1628. inter celebres illas qvatuor propositiones relatum, Concilium esse supra Papam, Hubner. *Histor. fr. p. 3. p. 219.* Et hanc qvæstionem in foro Gallico planè inutilem esse judicat Petr de Marca *all. Tr. L. 3 c. 7. n. 1.* Sed etiam â Francisco â Victoria, qvem allegat Ziegler. *ad Lancell. L 1 T. 3. §. 2.* contra Papam *generale Concilium* convocari posse, asseritur, & multis exemplis comprobatur. vid omnino Linck. *ad Decret. L. 2 T. 28. §. 5.* Qvibus addi possunt Adriani VI. & Pauli IV. Pontificum contra prætensam Paparum infallibilitatem testimonia, qvæ ex Maimburgii *Tractatu Histor. De l'. Etablissement & des prerogatives des Eglise de Rome & de ses Eveqves* exhibent *les Nouvelles de la Republ. des Lettres. Anni 1688. m. Mart. p. 239. & 240.* & examinatio Papæ Innocentii XI. ab Inqvisitoribus Romanis occasione Qvietismi facta, de qvâ vid: *le Supplem. aux Lettr. du Dr. Burnet. p. 54.* Nec abludit penitus ipsum jus Canonicum, cùm Papam â *fide devium* ab Ecclesia judicari posse, concedat; *c. 6. Dist. 40.* Qvod qvam ridicule Pontificii cum

Papæ infallibilitate concilient, vid. *le supplement. &c. p. 35. & 56.* Præ-
ſupponendum tamen, ſi obedientia Pontificiis juſſibus præſtanda,
(1.) Ipſum *legitimum* eſſe, non vero *ſimoniacè* electum, adverſus qvem
omnis inobedientia impunis cenſetur *c. 2. De elect. & elect. pot. in 7.* (2.)
De ejus voluntate *certò* conſtare: unde Reſcripto Papæ *manifeſtum*
contra Latinitatem *vitium* continenti impune non paretur, *c. 11 X.*
De Reſcript. & Linck. *ad Decret. h. t. §. 5.* qvod, cum multi Pontificies
rudes admodum & illiterati fuerint, Ziegl. ad *Lancell. L. 1. T. 3.*
§. 8. adeo, ut Innoc. XI. ne qvidem latinam calluerit lingvam, refe-
rente all. Autore *du ſuppl. aux. L. du Dr. B. p. 10.* & Secretario, Bullas
ſuas Latinas Italicè ſibi explicanti, præ admiratione acclamaverit: *che*
coſa diranno di noi, nella poſterità, qvando vederanno coſi bella lati-
nità noſtra, Menagiana *p. 1. pag. 70.* forſan uſum aliqvando habere pote-
rit. (3.) Deniqve, *juſtam* non *parendi non ſubeſſe cauſam*: Hæc enim ſi
adſit, mandatum ſpernere & Papæ rationes exponere licebit. *c. 5. X. de*
Reſcript. Quò pertinet, ſi per Reſcripta Pontificis *vis inferatur*
Canonibus, Petr. de Marca *De concord. Sacerd. & Imp. L. 4. c. 5. n. 4. 5. ſeq.*
vel ſi contra manifeſtam juris formam pronuncietur, *Id c. 6. n. 4. 6.*
Nec enim *puram obedientiam*, ſed *ſecundum ſacros canones* ſe Pon-
tifici debere, Epiſcopi qvondam agnoverunt, id. *d. c. 5. n. 5.* qvi & de
remediis, qvibus in Gallia uſus eſt, ſi juriſdictio Eccleſiaſtica ſe-
cularem invadat, nimirum de appellatione ad Concilium, inſtaura-
tione judicii Papalis, & de *appellatione ab abuſu*, qvi dicitur poteſta-
tis perverſus uſus, prolixe agit, *all. L. 4. c. XI. ſeq. usqve ad cap. XX.* Sicut
vero Pontificis ſumma eſt in Eccleſia *Romana* autoritas, ita qvoqve
Legati ipſius, præſertim illi, qvi *à Latere* vocantur, non minori fere pol-
lent poteſtate, & in Provinciis, ad qvas commigrant, *Juriſdi-*
ctionem ſpiritualem qvàm liberrimè exercent; Engel. *ad Jus Can. L.*
1. T. 30. §. 4. & Greg. Leti *nel Ceremoniale Hiſtorico Politico p. 1. L. 1. p.*
207. Ita tamen, ut *ordinariis judicibus* præjudicare non poſſint. No-
tandum tamen, & *Nunciis*, niſi *mandatum Papale* exhibeant, impunè
non pareri: qvod ſecus eſt in *Legatis à Latere*, Engel. *all. 6. n. 8.* & ad-
verſus omnes Pontificis Legatos impunem cenſeri inobedientiam,
ſi vel hæc, *quæ ſolus Pontifex facere poteſt*, (qvò ſpectat translatio
Epiſcopatuum *c. 3. X. de offic. Leg.* conceſſio Coadjutoriarum perpetu-
arum, Barboſa *in J. Eccleſ. L. 3. c. 10. n. 32.* compulſio Delegati à Pontifice,

ad

ce, ad officium faciendum, Wagenseil. *in Diss. inaug De Leg. â Lat.* §. 16. *&c.*) vel illa, *circa quæ Jus Canon. Legati potestatem expressè restringit*, peragere velit, cujus exempla plura videri poss. apud Wagenseil. *in all. Diss. §. 15. seqq.*

§. 4.

Post Papam veniunt *Patriarchæ*, *Primates*, & *Archiepiscopi* qvibus qvidem â Clericis subjectis utiqve obedientia debetur (adeo ut *inobedientes* inter *Apostatas* referantur, Dessel. *in erotem J. Canon. L. 5. T. 9. Q. 2. inf.*) ita tamen, ut ob gravamen ab ipsis illatum semper *liber ad Pontificem recursus* pateat. Linck. *ad Decret. L. 2. T. 28. §. 8.* Qvod præsertim procedit, si Archiepiscopi in *subditos Suffraganeorum* suorum potestatem extendere velint; Ziegl. *ad Lanceli. L. 3. T. 1. §. 10.* qvod ipsis, nisi ob denegatam ab Episcopo justitiam, vel ejus negligentiam, non licet. Richter. *de foro comp. c. 1. n. 25.* Succedunt jam *Episcopi*, qvi in *Clericos suæ Diœceseos* ordinariam habent jurisdictionem, â *Clericis* vero *alienæ Diœceseos* inobedientiam impunem admittere tenentur, nisi forsan illi vel *ex domicilio*, (qvod iterum qvadruplex est) vel ex *contractu*, *delicto* aut *re sitâ* apud ipsos *forum* sortiantur. *Vid omn. Cludius de J. Maj. circ. Relig. §. 89. seqq.* Nec in suâ Diœcesi ab omnibus peræqvè obedientiam exigere possunt sed excipere tenentur *Clericos ac Monasteria exempta*, (qvalia hodiè ferè omnia *Regularium* monasteria sunt, Linck. *ad Decret L. 3. T. 37. §. 2.*) qvæ immediatè Pontifici subjacent, & nulla planè in illa Episcopis Jurisdictio competit; Engel. ad *Jus Can. L. 5. T. 33. §. 29.* Qvamvis tamen Episcopo nihilominus *reverentiam* debeant, Dn. Stryk *De J. Rever. c. 3. m. 1. n. 32.* *Et ferias* ab ipso constitutas simul servare teneantur. Engel *ad Jus Can. tit. de feriis n. 8.* Pariter, qvamvis *Capitula* sede vacante Episcopum repræsentent, & ejus vicem gerant, hoc tamen tantum *in actibus Justitiæ* procedit, *in actibus* vero *gratiæ* illis impunè obedientia denegatur; Klock. *Vol. 1. Cons. 35. n. 80.* Qvod multò magis de *Decano* affirmandum, qvi extra specialem consvetudinem nullam in Capitulum jurisdictionem exercere potest. Dn. Wildvogel. *in diss. de Decanis c. 2. Aph. 12.* Deniqve, qvod *Abbatissas* & *Abbates* attinet, tenendum, *illis* in *Moniales* tantum *domesticum*, qvale Mat rfamilias habet, competere imperium, & inde illi aut ex communicare, *c. 12. X. de maj. & obed.* aut aliam *censuram*

ram Ecclesiasticam imponere volenti, Engel. *ad Jus Canon. Lib. 5. T. 39. n. 15.* vel præceptum spirituale imperanti, Moniales obsequium licite denegare, vid. omnin. Dn. Wagenseil. *in Diss. de abbatissis* §. 11. Et, qvamvis *Abbati* major potestas in suos Religiosos competat, ac inde *censuræ* qvoqve *Ecclesiasticæ* permittantur; Engel. *all. l. n.* 13. Non solum tamen ab ipsis ad Episcopum & Papam *appellare*, sed etiam *Abbati sævienti* de facto *resistere* licebit. Dn. Lyncker. *de resist. qvæ fit. pot.* §. 30. Præsertim vero Abbati impune obedientia denegabitur, si talia jubeat, qvæ directè aut indirectè ad *observationem Regulæ non pertinent*, vid. exempla apud Engel. *ad Jus Canon. Lib. 3. T. 35. n. 8.* Vel Monachi transitum ad *strictiorem religionem* impedire velit. Linck. ad decret. *L. 3. T. 31. §. 9.*

§. 5.

Sed hæc, qvæ hactenus diximus, ex *hypothesi* tantum *Juris Canonici* procedunt: Secundum *saniorem* vero *Philosophiam*, non impunis erit *erga Seculares Clericorum inobedientia*, cùm illi Domino territorii æqve, ut cæteri subditi, subjacere debeant, vid. omn. Dn. Coccej. *de fundata Territor. pot.* T. 2. & Uffelman. *in diss. de Homag* §. 30. *sqq.* & argumenta, qvæ Pontificii pro eorum exemtione adducunt, facili negotio refutari qveant. vid. Tabor. *Disp. Wesenbec. ulet. Qv. 9.* Hinc mandatis Superiorum utiqve obedientiam debent, qvod non tantum *in temporalibus*, sed etiam *in Ecclesiasticis* procedit, cum *Jus circa sacra* Summi Imperantis officio indubiè adhæreat. Ziegler. *de Jur. Maj. L. 1. c. 13. §. 22. sqq.* Unde Principem non solum *circa adiaphora* licitè disponere, sed etiam *Leges Ecclesiasticas* sine consensu aut convocatione Theologorum (qvi illas nihilominus servare tenentur Dn. de Rhetz, *in diss. de J. stat. imp. circ. s. c. 3. §. 15.*) ferre, ac solum *Concilia* convocare posse, Dn. Becman. *in Med. Pol. c. 17. §. 10.* (in qvibus Theologi tantum *consultativum*, non *decisivum votum* habent, Carpz. *in Jprud. Eccl. L. 1. D. 5. n. 10.*) asserunt. Qvin & illi certam *formulam fidei* subditis præscribere, Rechenberg. *in Dissert. Hist. Pol. Vol. 2. diss. 21. n. 45.* Religionem suam qvoad *actus externos* stabilire, Dn. Becman. *all. l. §. 7. & 8.* ac *hereticos*, (qvales in sensu juridico omnes illi sunt, qvi prohibitam â Domino Territorii fovent religionem, Dn. Bodin. *de illic: provoc. a Princ. Imp. in Eccles. §. 29.*) expellere licebit. Nec hoc jus circa sacra Principibus tan-

tum

tum *Orthodoxis* asserendum, sed *Heterodoxis*, imo *Barbaris* & *Gentilibus* non denegandum. Unde Pastores Christianos in Regnis Barbaris, eorum Regibus prohibentibus, evangelium prædicare non posse, eleganter demonstrat Rosenhand. *de J. transl. per terri.* §. 29. *in f.* Nonergo unqvam impunis erit Clericorum erga Majestatem inobedientia, nisi vel talia injungat, qvæ *mandatis Divinis* expresse *contrariantur*, e.g. si ad falsam religionem cogat, vel ut indignũ ad S. cœnam admittant, jubeat, Dn. Lyncker. *De J. circ. S. cœn. c.* 2. §. 12. aut illius, qvod sub *sigillo confessionis* concreditum, revelationem exigat; vid. omnino Linck. *de J. Templ. c.* 8. *n.* 141. *& ibi all. Dedekenn.* Aut *potestate* circa sacra *Architectonicâ* non contentus, *Dogmaticam* qvoqve sibi arrogare, & illa, qvæ *ordinis* ac *ministerii Ecclesiastici* sunt, e g. sacramentorum administrationem peragere velit, Ludeke *de pot. Princ. circ. Rel.* §. 11. Grot. *De J. summ. pot. circ. S. c.* 2. ubi exemplô Pontificum judæorum, qvi Regi Usiæ thurificare volenti obstiterunt, II. *Chron.* 27. *v.* 16. *sqq.* imperanti obedientia impunè denegabitur.

§. 6.

Imperium nostrum qvod attinet, *Imperatori* qvidem in *Episcopos* ac Clericos quâ tales nulla fere competit potestas, nisi qvod in *Capitulis* tam Catholicæ qvam Protestantis Religionis, *Jus primariarum precum* exerceat, circa qvod tamen nec omnis inobedientia impunis exulat. Etenim, si Imperator vel hoc jus in fundationibus, ubi illud Ao. 1624. non exercuit, exercere, Dn. de Rhetz. *all. Diss. c.* 3. §. 22. *in f.* vel Canonicum *alienæ Religionis* obtrudere velit, *J. P. O. art.* 5. §. 18. aut præsentatus sit *inidoneus*, Dn. Fritsch. *De J. Prim. prec. c.* 5. *n.* 1. Capitulares præsentationem Imperatoriam impunè negligunt. Cœteri *Status Imperii* pro *diversitate religionis* diversam qvoqve in Clericos exercent potestatem. Sicut enim apud *Pontificios* tradita juris Canon. in viridi sunt observantia, ita contra *Aug. Confessioni addicti* post receptam postliminii jure *superioritatem sacram*, vid. *art. V. J. P. O.* §. 48. illam liberrimè & independenter in omnibus illis causis, in qvibus olim *Episcopis Germaniæ* ac *Pontifici Rom.* jurisdictio aut jus aliqvod competiit, exercent, Dn. de Rhetz. *all. Diss. c.* 5. §. 19. Dn. Bodin. *De illic. provoc. â Princ. A. C. in Eccl.* §. 18. (non tamen ut *Episcopi*, sed ut *Principes*, ac *vi superi-*

or: Territor: Dn. de Rhetz. *d. Diss. c. 2. n. 10. & 11.* Et qvoqve in subditos & *capitula alienæ religionis* extendunt, unde subditorum Catholicorum causas matrimoniales ad Principes Protestantes pertinere asserit. Dn. Bodin. *all. Diss.* §. 36. Ita tamen, ut contra *fundamentalia* capitulorum *statuta* dispensare, aut *præbendas*, qvibus, ut in eodem statu permaneant, Lege publicâ cautum est, *extingvere* haud possint. Ludeke *De pot. princ. circ. Relig. Th.* 7. Sicut autem hæc Principum Protestantium potestas tam in *personas*, qvam *bona Ecclesiastica* exercetur, ita circa *religionis* novæ *introductionem* & *reformationem* Legibus Imperii publicis restricta & temperata est, adeò ut qvoad illam præter *tres receptas* communiter in Imperio *religiones* aliam introducere non liceat, *J. P. O. art.* 7. §. 2. *inf:* & interdum, si scilicet *pacta* cum Statibus Provincialibus obstent, nec hæ qvidem omnes recipi ac tolerari qveant, Dn. Lyncker. *De J. circ. pers. div. relig. p. spec. S* 1 §. 15 Qvoad *reformationem* autem (qvæ tamen *in adiaphoris* Principi non deneganda est, vid. omn. eleg. discursus Joach. II. Elect. Brandenb. apud Dn. Becman. *in Polit. paral. c.* 17. §. 5.) distinguendum erit, inter Status Imperii *Protestantes* & *Pontificios*, ac *solos Protestantes inter se* consideratos, ex qvibus *Hi*, nisi in terris, qvas *post J. pacis* acceperunt, *liberâ* reformandi *potestate* gaudent; *J. P. O. art.* 7. *Illi* vero subditis, qvi *anno* 1624. liberum religionis *exercitium* habuerunt, illud eripere non possunt; *ib. art. V.* §. 31. Qvod secus in his, qvi dicto anno religionis exercitium non habuerunt, ita tamen, ut hi qvoqve â Principe inviti nec ad permanendum, nec ad emigrandum cogi possint. ib. §. 34. 35. & 36. & inde utroqve hoc respectu *beneficium emigrandi liberæ voluntatis* esse, dici possit. vid. omn. Dn. de Rhetz; *sæp: all. Diss. c.* 4 *n.* 12. & 13. Dn. Fritsch. *in Elect. J. publ. c.* 4. & Dd. all. â Dn. Lyncker. *in Diss. De super. sacra.* §. 12.

§. 7.

Ex *triplici* ergo jam *immunitate* illâ, qvæ de jure Can. Ecclesiasticis tribuitur, *immunitas localis* apud nos amplius non attenditur, cum nemo hodiè, licet in flagrantissimô delictô deprehensus, sine causæ cognitione & defensione ad supplicium rapiatur. Linck. *ad Decret. L.* 3. T. 49. §. *ult. Immunitas* qvoqve *personalis in temporalibus* cessat, unde Clerici & civitati jurare ac onera communis defensionis ferre tenentur, Mev. *ad Jus Lubec. L.* 1. T. 2. Art

2. Art. 2. n. 29. & 31. & tam Legibus, qvam executionibus politicis obnoxii sunt. *id. p. 6: D. 260.* Illud tamen qvoad illos singulare est, qvod in *personalibus* non nisi coram *Consistoriis* comparere teneantur, Richter *de foro comp. c. 2. n. 13.* qvæ â Statibus etiam ex *solis Politicis* licite constituuntur, Mev. *p. 3. D. 1. n. 4.* & per appellationem ab illis iterum causa ad Principem devolvitur. *ib. n. 5.* Nec eorum potestas ad *criminales* causas, qvarum pœna corporis afflictiva est, extenditur. Richter *all. Tr. c. 8. n. 6.* In *spiritualibus Magistratui inferiori* Clerici qvidem impunè non obediunt, nisi ille vel ex privilegio, vel ex præscriptione jurisdictione sacrâ aut aliqvâ ejus partè polleat, *Principis* vero jurisdictioni utiqve subjacent, qvi tamen *in Consistoriis* tales causas tractare solet. Brunn. *in J. Eccles. L. 3. T. 1. §. 25.* Hinc Princeps & â Consistoriis causas avocare, & ad illum etiam in *causis meræ spiritualibus* appellari potest. Mev. *p. 4 D. 100.* Ac *ordinationes Ecclesiasticæ* non â Consistoriis, sed ab ipso Principe in Aula condi consvetum est. Dn. Stryk. *ad Br. J. Eccl. L. 1. c. 6. m. 12. §. 6.* Nec qvoqve Principi circa illa, qvæ *Ordinis* ac *Ministerii Ecclesiastici* sunt, omnis planè potestas deneganda, sed illud relinqvendum, ut *certum modum*, ad qvem *illa* exerceri debeant, Clericis præscribat, & excedentes puniat, qvô respectu Principes nostri verbi Divini Ministris *abusum Elenchi* & *injurias* contra alienæ religionis socios, ad ductum *J. P. O. art. 5. § 50.* justè prohibent, & non immeritò â Grotio derisus fuit Pastor Lutheranus, qvi cum ipsi injuriarum intermissionem ex suggestu contra Reformatos seriò injungeret, regerebat, Spiritui Sancto os obturari non debere. Auberi *Mem. De Hollande p. m. 458.* *Immunitas* deniqve *realis* nostris Clericis adhuc hodie tribuitur, ita tamen, ut nec Clericorum *bona patrimonialia* simul comprehendat, Carpz. *in Jprud. Eccles. L. 2. Def. 311.* nec in *casu necessitatis* attendatur, qvod ultimum etiam in Clero Germaniæ Pontificio procedit, adeo, ut ne qvidem *consensu Pontificis* ad imponendas ipsis collectas opus sit Klock *vol. 1. cons. 28. n. 294. sqq.*

§. 8.

Qvamvis autem jus Canon. Clericos omni seculari jurisdictioni exemerit, ob speratum tamen ab his commodum *certa* aliqvando in Ecclesias ac Monasteria concessit *jura*, *Patronatus* scilicet & *Advocatia*; Ziegler. *ad Lancell. L. 1. T. 7. §. 8.* Ubi qvoad

hoc notandum, ſi Advocatus ſub prætextu juris Advocatiæ *monaſterium affligat*, ad hujus *juris privationem* agi poſſe; Klock. *vol. 1. conſ. 12. n. 40.* Et qvamvis *Status Imperii* omnium bonorum Eccleſiaſticorum in ſuo territorio Advocati ſint, *Ciſtertienſes* tamen & *Bernhardinos* ſolum *Imperatorem* pro Advocato agnoſcere, indeqve Principibus hoc jus ſibi arrogantibus impunè non parere. Dn. Rhet. *de J. St. Imp. circ. ſ. c. 3. §. 26.* Qvoad jus *patronatus* illud adhuc hodiè in noſtrâ Eccleſiâ admodum freqvens eſt: Et ſicuti Parochianis, ſi *ritè* exerceatur, vix aliqvid circa illud, qvàm aſſenſum ſuum præbere licebit, Schultz. *de Parochian. c. 4. §. 3.* Ita contrà tam ipſi Paſtores qvam Parochiani Patrono impunè obedientiam denegabunt, ſi vel jus Patronatus *minus legitimè* exerceat, *vel ad alia ſibi non competentia Jura* extendat. *Prioris* exemplum eſſe poteſt, ſi præſentet aliqvem *diverſæ ab Epiſcopo religionis*, licet Patronus illi religioni ſit addictus, Linck. *De J. Templ. c. 5. n. fin.* cum Patronus hæreticus tamen orthodoxum præſentare debeat; Zigler. ad *Lancell. all. l. §. 5.* Vel *intra debitum tempus* præſentationem non peragat, Carpz. *Jprud Conſiſt. L. 1. D. 15.* aut deniqve Parochiani *Juſtam* contra perſonam præſentatam *exceptionem* habeant, Patronus vero illam attendere nolit: Schultz. *all. l. §. 11.* Ad *poſterius* pertinet ſi Paſtorem, extra Marchiam & Pomeraniam, (ubi hoc jus Patrono competit, Dn. de Rhetz, *all. l. §. 18.*) ac extra caſum neceſſitatis, vid. Richter. *D. 102. n. 38. ſuſpendere*, Dn. Stryk. *De ſuſpenſ. ab off. c. 2. n. 24.* vel *removere*, Klock. *Vol. 1. c. 51. n. 384.* Maurit. *Conſil. Chil. 14. n. 52. & 53.* aut ei *ſubſtitutum adjungere*, vid. Carpz. *L. 1. D. 23.* vel rationes Eccleſiæ ſolus examinare, Idem *Lib. 2. D. 316. n. 103.* aut à Paſtore Reverſales exigere, Dn. Fritſch. *De Reverſal. c. 5. §. 1.* vel pœnitentiam Eccleſiaſticam imponere, Muller. *De pœnit. Eccl. c. 2. n. 34.* aut aliud *qvid in eccleſiaſticis ſtatuere* velit: Dn. Lyncker. *De ſuper. ſacra ſ. 26.* Qvibus & ſimilibus caſibus ipſi tam à Paſtore qvam Parochianis *impunè non pareri* manifeſtum eſt.

§. 9.

Hodierna ſeculorum adverſus *Clericos* inobedientia, apud Pontificios, præſertim Gallos, in *temporalibus* qvidem multo eſt liberior, cum ipſi Pontifices ex politicis rationibus non amplius pelle *Leoninâ* ſed *Vulpinâ* potius utantur, & Principibus per reformationem

nem in memoriam reducta sint notabilia illa verba Bernhardi, Abbatis Clarevallensis *Lib. 2. de Consider. Stetisse judicandos* Apostolos lego, *sedisse judicantes* nunqvam lego. In *spiritualibus* tamen Germaniæ Principes *Catholici*, Pontificis adhuc imperium agnoscunt; Comes de Wurmbr. *de foro S. R. J. Princ. c. 2. cl. 1. §. 1.* Qvod tamen illos propitio jure excutere, & *competens sibi jus circa sacrare tipere* posse, dubitandum non est. Brunn. *in J. Eccl. L. 1. c. 2. §. 27.* Apud *Protestantes* contrà suspensa est, *translativâ suspensione* integra Papæ & Cleri jurisdictio per §. 48. *art. V. J. P. O.* omnisqve ideo adversus eos inobedientia impunis habetur, causis *subsidiariis* planè sublatis, Linck. *ad Decr. L. 2. T. 1. §. 3.* & Statibus Protestantibus à Concordatis Nationis Germanicæ speciatim exceptis. Idem de *J. Templ. c. 4. n. 100.* Et qvamvis *Pastoribus* nostris potestas *Dogmatica* seu *Ministerialis* in *Seculares* adhuc hodie competat, tamen qvoqve adversus illam inobedientia impunis locum habet, si Ministri Ecclesiæ vel *in modo excedant*, vel illa, qvæ non, nisi *cum Consistorii consensu* facere possunt, *soli* peragant. Hinc & adversus Pastorem ob injurias *ex suggestu* illatas actio ad Palinodiam locum habet, Carpz. P. 2. Q. 96. n. 19. & adversus *injustè excommunicantem* injuriarum actio non deneganda est: Richter. *p. 1. D. 1. n. 145.* Ac excommunicationem, Link. *De J. Templ. 9. n. 41.* aut suspensionem ac exclusionem à S. Cœna, Dn. Stryk. *de suspens. ab. off. c. 2. n. 52.* Dn. Lyncker: *De S. cœna c. 2. §. 8.* propriâ autoritate facienti, obedientia impunè denegatur. Idem dicendum, si deprecationem vel pœnitentiam publicam imponant, qvod pariter *sine Consistorii consensu* facere nullo modo licebit. Muller. *De pœnit. Eccles. c. 2 n. 33.* Porro, licet Pastoribus ad ordinem in ecclesia eò melius servandum *certa in Parochianos jura* concessa sint, qvæ recenset Linck. *ad Decret. L. 3. T. 29. §. 4.* inter qvæ præsertim refertur, qvod hi *extra Parochiam confessionarium* assumere, aut *sacrâ peragere* non possint, nec hîc tamen exceptiones deficiunt, sed & ob *periculum moræ* omnes actus in *aliâ parochiâ* expediri possunt, Struv. *ad ff. Exerc. 9. th. 9.* Dn. Lyncker. *all. l. §. 7. Et ex justâ causâ* Confessionarii mutatio utiqve permittitur: Carpz. *in J. Eccle. L. 2. Def. 291.* Qvin etiam inobedientia adversus verbi Divini Ministros respectu *jurium parochialium* impunis erit, si vel illa *ultra debitum extendant*, e. g. si puerperam invitam ad se post partum in templo si-

ſtendam, Idem *Lib. 2. D. 273.* vel Parochianos ſimplices ad operas ſine mercede præſtandas cogere velint, Schultz. *De J. circ. Parochi. c. 5. §. 14.* Vel *nullum planè in facto Parochianorum intereſſe habeant*, unde Parochianis, modo ordinariis Concionibus ſe non ſubtrahant, Linck. *ad Decret. all. l.* nec ſui Paſtoris contemtus concurrat, Schultz. *all. l.* §. 2. licentia alias conciones viſitandi, non deneganda, nec facultas mortuum ſuum alibi ſepeliendi, adimenda eſt, modo ſuo Parocho *conſueta jura* perſolvant. *Id ib. §. 7.*

§. 10.

Qvoad *hodiernam Clericorum inobedientiam inter ſe*, illa, qvæ ex jure Canon. ſupra adduximus, in provinciis Germaniæ *Pontificiæ Religioni* addictis in *viridi* adhuc ſunt *obſervantiâ*, qvamvis tamen *Papæ & Epiſcoporum* autoritas in qvibusdam per *pacta* & *obſervantiam* ſit reſtricta. Sic Capitula *præſentationem Papalem*, ſi illa intra tres menſes à die notitiæ non fiat, impunè ſpernunt, Dn. de Rhetz. *in Inſt. J. publ. L. 1. T. 6. §. 7.* Et *Epiſcopi Germaniæ* res Eccleſiæ ſuæ inconſultô Papâ alienare poterunt. Dn. Lyncker. *de his, quæ lib. St. perp. ac. c. 5. 2 §. 18. in f.* Nec minus *Capitula Epiſcopo* obſequium licitè denegabunt, ſi vel *immediata* ac *libera* ſint, Linck. *De J. Templ. c. 21. n. 81.* vel *Epiſcopus* ad Lutheranam aut Reformatam *tranſeat* religionem, *J. P. O. art. V. §. 1.* aut *matrimonium* deniqve contrahat, cum per illud beneficium Eccleſiaſticum ipſo jure vacet. Klock. *Vol. 1. conſ. 4. n. 51. & 52.* Apud Proteſtantes, poteſtas Eccleſiaſtica poſt Principem apud *Conſiſtoria*, & *Superintendentes* reſidet, ex qvibus *illa* tamen tantùm facultatem habent *ſecundum Leges latas judicandi*, unde ipſis *Leges Eccleſiaſticas* condere, &c. e. g. pœnitentiam Eccleſiaſticam de novo introducere volentibus, Muller. *De pœnit. Eccleſ. c. 2. n. 36.* impunè non pareri, facilè patet. Qvoad *Superintendentes* & *Inſpectores* notandum, in plerisqve locis *Superintendentes Speciales* non *Generalibus*, ſed immediatè ipſi *Conſiſtorio* ſubjacere, & indè illis impunè non obedire: Schultz. de *poteſt. Superintend. §. 4.* Ipſos verò Superintendentes tantùm *notionem*, *non jurisdictionem* habere. Lincker. *ad Decret. L. 2. T. 1. §. 2.* Unde Miniſtrorum Eccleſiæ inobedientia erga illos *duobus* potiſſimum *caſibus* impunis haberi debet, ſi ſcilicet vel ea, *qvæ jurisdictionis ſunt*, e. g. Miniſtrorum depoſitionem ac ſuſpenſionem, vel multæ pecuniariæ impoſitionem

Carpz.

Carpz. *L. 2. def. 87. n. 16. & 17.* sibi arrogent, vel *mandatum* eorum aliqvid *manifestè iniqvi* contineat, qvò referri poterit, si Pastores, vicinæ Ecclesiæ morbo contagioso infectæ, inservire ab ipsis jubeantur. Schultz. *all. diss. §. 16.*

CAP. VIII.

DE INOBEDIENTIA IMPUNI IN SOCIETATE GENTIUM, ET SOCIETATIBUS ARBITRARIIS.

SUMMARIA.

§. 1. IN societate Gentium omnes Gentes naturâ sunt liberæ: §. 2. Captus tamen capienti subjicitur: qvando captus aufugere ac Victori resistere possit? §. 3. qvibus casibus hodiè capti lytrum solvere non teneantur, & an promissionibus in captivitate factis obligentur? §. 4. an & qvomodo supremus Princeps in alieno territorio ejus territorii Domino subjiciatur? §. 5. de inobed. impuni Legati adversus Territorii Dominum. §. 6. de societatibus arbitrariis publicis, foedere liberarum gentium, Unione Regnorum, ac occurrentibus circa has societates casibus inobed. impunis. §. 7. de inobed. impuni in collegiis Imperii Electorali, Principum, Civitatum, & in Circulis adversus eorum Directores ac Duces. §. 8. de inobed. impuni in Societate appanagiali & societate inter Con Dominos. §. 9. de eâdem in societate Clientelari §. 10. & Feudali. §. 11. de Societatibus arbitrariis inter privatos & inobedientia impuni Collegiatorum adversus Statuta & Seniores Collegij §. 12. de inobed. impuni compromittentium adversus Arbitrum.

§. 1.

QVod *Rei Nummariæ* amatoribus sæpius evenire solet, ut præ nimio Scrinia sua implendi, ac Imperatorum aut FamiliarumSeries non interruptas possidendi, desiderio, efficta Numismatum exempla pro archetypis, & infucatæ antiqvitatis Nummis accipiant; vid. Jobert. *Notit. Rei Numm. Præc. 10.* Idem & mihi qvoqve forsan objici posse videbitur, qvod ad explen-

plendum societatum numerum *Societatem Gentium* qvoqve adhibuerim, ad qvam tamen, cum omnes Gentes *naturâ liberæ* sint, & neutra illarum alteri obseqvium debeat, *inobedientia impunis* non nisi *impropriè* refertur. Verum, sicuti & hîc tamen aliqvot inobedientiæ impunis *propriè ita dictæ* casus occurrere, ex subseqventibus elucescet: Ita ego qvidem cœteroqvin illorum utiqve amplector Sententiam, qvi *omnes Gentes* peræqvè *liberas* esse, nec *præstantioribus* in *rudiores* competere imperium, Puffendorf. *de J. N. & G. Lib.* 3. *c.* 2. *§.* 8. acinde *Servos* Aristotelicorum *Naturales* non nisi nomine tales esse asserunt: Dn. Becman. *in pol. paral. c.* 6. *§.* 1. Nisi per eos *aptos ad servitutem* intelligere velis. Grot. *L.* 1. *c.* 3. *§.* 8. *n.* 4. Hinc nec populum *locum inultum* in alterius territorio situm *coloniæ gratia* occupare posse, sed potius ejus territorii Dominum Genti illum exposcenti licitè non obseqvi defendunt Strauch. *De R. Arelat c.* 1. *§.* 12. & ibi all. Ziegler. *ad* Grot. *L.* 2. *c.* 2. *§.* 17. nec non Dn. Stryk. *De J. Princ. extr. Territ. c.* 1. *n.* 150. *Jqq.* contra dissent: Grot *d. l.* Nec Civitatem *ad eò commodius virtutum exercitium* in Populos Vicinos ac Barbaros *imperium extendere*, aut eos jugo suo subdere posse, rectè tradit Frisen. *in diss. De Lic. Civ. c.* 2. *§.* 31. Et qvamvis sint, qvi ex ampliori qvâdam libertate generi humano per pœnas consulendi, *Tyrannos à vicinis Regibus puniri* posse statuant, vid. Dn. Becman. *de non abut. nom. Princ. c.* 1. *§.* 6. *ibi, all.* Grot. Verior tamen est sententia, in *Summum Imperantem* peccantem, *ne quidem ab alio æqvè Summo Principe* pœnam statui posse; Schultz. *de impunit: c.* 3. *§.* 2. Et inde prætextum Hispanorum, qvod Americani *jus Naturæ violaverint*, & carnes humanes manducaverint, ad justificanda ipsorum arma non sufficere; Dn. Becman. *in Med. pol. c.* 23. *§.* 7. Qvod etiam de *Christianissimi prætextu* dicendum, ad qvem se Barbaros bello adigere velle Principes plerumqve Catholici prætendunt, cum nulli gentem liberam invitam ad religionem cogendi jus competat Ziegler. *de jur. Maj. L.* 1. *c.* 33. *& 57.* Cont. Werlhof. *de genuin. font. Dec. controv. publ. §.* 34. & Dn. Lincker. *De J. circ. pers. Div. relig. P. spec. S.* 1. *§.* 3.

§. 2.

Celebris tamen modus in *societate Gentium*, qvô homo naturâ liber alterius potestati subjicitur, est *Captivitas*, per qvam capiens jus *obedientiam* à capto *exigendi*, & eum *detinendi* consequitur.

conſeqvitur. Puffendorf. *L. 6. c. 3. §. 6.* Unde ejus occaſione ad inobedientiam impunem videntur referri poſſe illi caſus, qvibus vel capienti *obſeqvium denegare* ac *reſiſtere*, vel ab eo *aufugere* captus poterit. Sanè ſicut hoc ultimum ob *intolerabilem capientis Sævitiam* licere, facile concedo: vid. Grot. *L. 3. c. 14. §. 7.* Ita diſtinctionem illam, qvam approbare videtur Idem *d. l. & L. 3, & c. 7. §. 6.* inter *bellum juſtum & injuſtum*, hîc nihil ad rem facere arbitror, ſed potius cum Thanner. *in Diſſ. inaugur. De captiv. in bello c. 3. §. 4.* diſtinguendum arbitror, *an captus capienti de non recedendo fidem dederit*, ubi illum qvoqve *in bello injuſtiſſimo* aufugere non poſſe, aſſerendum eſt; *An vero non*, qvô caſu *in juſto* etiam *bello* fugam licitè fieri dicendum, cum victor videatur jus ſuum *pro derelicto* habuiſſe, non cuſtodiendo, aut fidem ſibi non ſtipulando; Niſi forſan hoc caſu cum Dn. Becman. *in Lin. doctr. Mor. c. 13. §. 6.* dicere velis, fugam non qvidem ob *rationem internam*, ſed tamen ob *rationem externam*, ne ſcilicet pericula bellica nimium excreſcant, impediri. Qvoad *inobedientiam* ac *reſiſtentiam* captivi, *ſævitiam capientis* juſtam ejus cauſam præbere cenſeo, nec illorum approbo ſententiam, qvi captivos, qvia ut hoſtes conſiderantur, *occidi poſſe* aſſerunt. vid. Dn. Becman *in Med. pol. c. 23. §. 10.* Qvamvis enim hoc in ipſo prælio, & *eo momento, quô capiuntur*, licere lubens concedam, poſtqvam tamen jam in poteſtatem redacti ſunt, nec in *periculo moræ*, ſi forſan in tutum locum deduci non poſſint, qvamvis diſſentiat Rhod. *de peric. in mor. c. 2. n. 71.* occidi poterunt, licet ſe *ſine conditione* dediderint, Bechman; *De belli commerc. c. 5. §. 3.* Sed occidere volenti licitè reſiſtent, niſi forſan *aliquid ſupplicio dignum* commiſerint, Dn. Coccej. *De J. Victor. div. â j. belli §. 12.* cujus exempla exhibet Becman *d. l.* Cum victis hoſtibus, non jam hoſtis, ſed judicis perſonam Victor gerat. Livius *Hiſtor. Lib. 30. c. 4.*

§. 3.

Hodie ſublatâ licet apud Chriſtianos ſervitute, in qvam olim apud Romanos capti redigebantur, illud tamen remanſit, qvod capti, niſi forſan ſint *perſonæ, maximæ dignitatis*, in qvos non capienti, ſed *Belli Duci*, vel *ipſi* tantum *Principi* jus eſt, capientium fiant, & ab illis *detineri poſſint donec lytrum* ſolvatur. Brunn. *in Exerc. Juſtin. L. 1. T. 3. §. 3.* Ita tamen, ut *Paſtores Eccleſiarum*, nec non *Impuberes* &

Fœminæ sine lytro dimitti soleant; Feltman. *Resp. mil.* 9. *n.* 66. & 71. Et captivi, qvamvis cæteroqvin, *illa quæ secum habent*, ad capientes pertineant, *modò* ab illo *apprehendantur*, *nummos* tamen suos capienti licet illos exposcenti, *celare*, seq; *illis* postea *luere* possint. Grot. *L.* 3. *c.* 21. §. 28. Bechman. *De belli commerc. c.* 2. §. 15. Et qvamvis *lytrum* â capiente sibi præscriptum *promissione* suâ *approbaverint*, *impunè* tamen capienti *non parent*, nec lytrum promissum solvunt captivi, si vel *cum capiente* iterum *ab aliô capiantur*, ubi ambo illius captivi esse incipiunt; vid. Puffend *De J. N. & G. L.* 6. *c.* 3. §. 11. Vel *vi bellicâ* ante lytri exsolutionem â suis *recipiantur*. Bechman. *all. Diss. c.* 5. Thanner. *De captiv. in bello c.* 3. §. 4. Nec minus, si capiens â captivo lytrum planè non accipere, *nec illi redemtionem aut permutationem permittere* velit, hunc, *licet* se invitô capiente non recessurum *promiserit*, tamen *licitè fugam* capessere, ac postea lytrum offerre credo. vid. Grot. *L.* 3 *c.* 14. § 9. Nisi tamen ille, qvi cepit, *ex Ratione Bellicâ justam* redemtionem adhuc denegandi *causam* habeat: Qvò pertinet, si qvis *ex obsessis* captus, *nec obsessio finita*, Feltman. *all. l. n.* 72. aut â capto, si iterum hostibus inserviat, *magnum damnum metuatur*, ubi usqve *ad finem belli* jure detinetur, ibid. *n.* 73. cujus exemplum vid. apud Auberi *Mem. De Holl. p. m.* 102. Acris autem hîc oritur disputatio: *An captivus Leges, sub quibus libertatem consecutus est, observare, an illas, quasi vi ac metu extortas impunè spernere possit?* Et sicuti hoc, si *in bello justo* captus sit, plerumqve *negant*, nec inde captivo dimisso auf parole facultatem non revertendi concedunt, licet *lytrum offerat*, Bechman. *de belli com. merc. c.* 2. §. 16. (qvamvis tamen illum, qvi *sub conditione, ut alterum quoque dimitti curaret*, dimissus, *eô mortuô*, lytri oblatione liberari statuant Grot. *L.* 3. *c.* 21. §. *ult.* & Thanner. *all. Diss. c.* 3. §. 6.) Ita idem qvoq; de illo, qvi *in bello injusto*, imo â *Latronibus* captus est, asserendum credo, scilicet hunc ad promissionem Latroni factam servandam *de Jure* Naturali utiqve *obligari*, ita tamen, ut *Latronem* ob metum sibi illatum *iterum obligatum* habeat, & perseqvi possit. Dn. Coccej. *in Diss. de Amnest. S.* 1. §. 10. Qvas duas obligationes, alteram ex promissione, alteram ex scelere, confundendo jus Civile *Except. quod met. causa* metum injustum inferenti opponendam introduxit. Dn. Coccej. *d. l.* §. 12. Ex qvô satis liqvet, *Principem* ab altero *captum*, cum *nullum superiorem* aut judicium agnoscat, coram qvô Except. qvod met. causa

opponi

opponi possit, vid. Schelle. in diss. *de pact. Franc. I. cum. Car. V.* §. 20. Legibus sibi præscriptis & â se acceptatis qvam firmissimè *obligari*; Modo tamen *in ipsius potestate* sint positæ, cum promissa vi ac metu extorta semper qvidem *ipsum promittentem*, *non* vero *Rempubl.* obligent; Dn. Coccej. *de justit.* B. & P. *in R. Portug. S. 1. A. 2. Qv. 5.*

§. 4.

Alter modus, qvo *Summus Imperans* ac nemini subjectus *alterius Gentis* vel Principis *potestati* subjicitur, est, *si illius territorium ingrediatur*, ubi tamen ad conciliandas diversissimas Dd. sententias *inter stricti juris Regulas, & morem communiter ab Imperantibus receptum*, bene distinguendum est. Sunt eqvidem multi, qvi Regem *extra territorium* degentem, Majestatem secum ferre, nec alterius subditum fieri, aut ab illo puniri posse, nisi forsan hostilia machinans *ut hostis* occidatur, asserunt: vid. Ziegler. *ad Grot. L. 2. c. 18. §. 4. inf.* Dn. Lyncker. *de lib. Stat. Imp. S. 2 §. 5.* Qvæ tamen *ex stricti juris Regulis* non procedere pro certo persvasus sum, ex qvibus Principes *diverso ab aliis advenis jure* non utuntur, Dn. Coccej. *de fund. Terr. pot. T. 2. §. 12.* sed Domino Territorii subjiciuntur, cum minimus Magistratus sit major omni aliô Magistratu non ejus loci. Mantz. *Dec. Pal. Qv. 54. n. 10.* Unde illô invitô nec *jurisdictionem in* proprios famulos ac domesticos exercere, Dn. Coccej. *all. l.* (qvò pertinet exemplum Marchionis Monaldeschiâ Christina R. in Aulâ Gallicâ morte affecti) nec *actus* etiam *voluntariæ jurisdictionis* peragere possunt; Qvô respectu Procurator & Advocatus Regis Galliæ in Urbe Lugdunensi Sigismundo Imper. Amadeum ex Comite in Ducem Sabaudiæ in hâc urbe evehere volenti, se non injuriâ opposuerunt l' *Etat MSCt. de Fr. par. Mr. Nicol. p. 14.* Conf. *R. Z. jud. & jur Fec. part. 2. Sect. 2. qvæst. 9. p. 130.* Ex *more* contrà hodiè ferè inter Imperantes communiter *recepto*, res secus se habet, & *distinctio* adhibenda videtur, qvam proponit Dn. Stryk. *in eleg. diss. de J. Princ. extr. territ. c. 1. n. 15. sqq.* An Princeps *Domino Territorii concedente*, an *inscio*, an *invito* ejus terras ingrediatur: Ita ut *priori casu* illi non solùm *impunis inobedientia* adversus Dominum Territorii, sed etiam *exercitium omnium illorum jurium: qvæ cum jure Domini Territorii unqvam compatibilia* sunt, concedatur; Idem *ib. n. 16.* Imo ipse Dominus Territorii in advenæ honorem, actibus jurisdictionis &

Imperii in ejus præsentiâ abstinere soleat: vid. omn. Leti *nel Ceremon. Histor. e Polit. p.6.p.324. sqq.* In *Secundo* vero *casu* Domino Territorii utiqve *subjiciatur*, adeò ut aliqvi captivum detineri posse velint: Dn. Stryk. *d. l. §.17.* In *tertio* denique, *ut hostis* considerari, & qvævis in eum permissa esse debeant. *ib. §.18.*

§. 5.

Ex iis, qvæ de Principe alterius territorium ingrediente diximus, qvid *De Legatis Principum personam repræsentantibus*, dicendum sit, satis liqvet. Scilicet, nec illos diversô ab aliis advenis jure censeri, sed *Domino Territorii subjici*, Dn. Coccej. *De fundat. Territ. pot. all. l. §.10.* nec ipsis aliam, qvam *ab vi injustâ securitatem deberi*, *Mores* autem plerarumqve Gentium Europæarum hîc iterum deviant, & *Legatorum immunitatem* eousq; extendunt, ut non solum *Ipsorum* ac *Domesticorum* inobedientiam adversus Dominum Territorii impunem reddant, ita ut Ipsi tantum coram suo Principe, Domestici vero coram Legatis conveniantur: vid. Engelbr. *in Diss. De Usu J. Rom. in J. publ. P.2. Th.7.* Sed etiam *Domibus* ipsorum *Jus Asyli*, & Ipsis facultatem *confugorum extraditionem* licitè denegandi concedant. Hæc tamen singula suas admittunt *limitationes*, ita ut & immunitas illa Legatis non nisi *ab illô*, *ad qvem missi*, aut *cujus Territorium veniâ petitâ transeunt*, debeatur; vid. Thomas. *in Diss. De Legato inviolab §. 59. & 111. & Domestici* Legatorum *extra domum* illorum delicta perpetrantes, & *apprehensi*, Magistratus Ordinarii jurisdictioni subjaceant: vid. Perefixe *Histoire de Henryi le Gr. p. 338.* Et ipsi *Legati delinqventes* non semper â pœnâ immunes sint, sed *distinguendum* videatur inter *delicta leviora*, qvæ dissimulari solent, & *atrociora*, in qvibus, si *in privatum* præsertim committantur, Legatos ad *Principem* suum *remitti*, & illi causæ circumstantias referri receptum est: (qvod etiam S. C Majestas in Legato Lusitano de cæde Comitis Hallweilensis suspecto observavit.) Qvod si autem *in ipsum Principem* committantur, Legati, cum Ipsi prius jus gentium violaverint, & ex *Legato in hostem* degeneraverint, sine dubio etiam hodie *puniri vel occidi* poterunt Zigler. ad Grot. *L.2. c.18.p.416.* conf. omnino elegans discursus Henrici IV. R. Galliæ, qvem habet Perefixe *all. Tr. p.406.* Ubi tamen notandum, omnes has *Legatorum immunitates* non nisi *ex nudâ gratiâ Principis*, ad qvem mittuntur, dependere, & inde

hunc

hunc illas licitè *tollere*, nisi *speciali pacto* aut *præscriptione* Legatis jam jus aliqvod qvæsitum sit. vid. Leti *nel Ceremon. p.* 1. *L.* 1. *pag.* 125. & 135.

§. 6.

Ad *Societates Arbitrarias* jam progredimur, hunc ordinem adhibituri, ut & *Societatum publicarum* & *privatarum* exempla aliqva adducamus, cum omnes aut plurimas tantùm enumerare impossibile esset futurum. Pertinet ergo huc *I. Societas*, qvæ *inter plures Respublicas mutuô foedere junctas* intercedit, in qvâ qvidem neutra alteri subjicitur, singulæ autem illi, qvod *omnibus fœderis Sociis* aut *majori* ejus *parti* placuit, se conformare & obseqvium præstare tenentur. Ita tamen, ut inobedientia ipsarum impunis sit, si *absentes & planè* ad Conventus fœderis *non vocatæ* fuerint. arg. *L.* 2. *C. De Decur.* Vid. Dn. Fritsch. in *Tr. De Convent. Provinc. c.* 8. *n.* 4. & Brunn. *ad L.* 19. *ff. ad Municip.* Porrò, cùm communiter *certus Dux fœderis* constitui soleat, notandum, illi qvidem *in iis causis, in qvibus* ipsi *â toto fœdere potestas concessa*, obedientiam utiqve deberi; Dn. Coccej. *in Diss. De Imper. in pares* §. 46. Cæteroqvin verò nec illum Fœderatis superiorem, nec hos ipsius subditos fieri: *Id. ibid.* §. 16. Indeq; ipsi *potestate suâ abutenti* licitè obedientiam denegari ac resisti, imo ipsum â toto fœdere deponi posse. II. Huc referri potest *Societas inter plura Regna aut provincias sub eodem Capite unitas*, ubi tamen *modus & forma unionis* bene distingvendus. Qvod si enim Unio illa *per Legem subjectionis accessoriè ac irrevocabiliter* fiat, (qvæ tamen potius *Incorporatio*, qvàm *Unio* dicenda) tunc Provincia incorporata, nisi specialibus sibi pactis prospexerit, *Provinciæ, cui unitur, Legibus & voluntati* sine dubio qvoq; subjicietur. Dn. Fritsch. *in Tr. de Unione bonor. M.* 5. §. 2. conf. omn. eleg. discursus Oliv. Patru, Advocati & Academici Parisiensis celeberrimi, *Playdoyer.* 4. *p. m.* 56. *seqq.* Qvod secus, si Principatus sibi constans alteri *communis tantum Gubernationis causâ* sub eodem Imperante jungatur; Ubi qvilibet *jura sua & privilegia integra* habet, nec alterius Provinciæ unitæ Legibus obligatur, Grot. *L.* 1. *c.* 9. §. 9. Klock. *Vol.* 1. *cons.* 10. *n.* 143. imo nec constante Unione illi suis viribus assistere tenetur. Elegantia hâc de re sunt verba Doct. Birag. Avogar. *nella Historia della disun. di Portog. p.* 138. *Un Regno unito all' altro non è obligato ad assistergli con le sue Facoltà e Forze; ancor che li sopravanzino. Perche qvalsi voglia Regno hà*

dà esser incaminato al suo bene proprio e de' suoi naturali; e però hà dà conservare le sue forze per se stesso, non sapendo ciò, che possa avenire. Ex qvô patet, multò magis tali casu Provinciam unitam *cessante communi gubernationis causâ*, & exstinctâ e. g. Familiâ Regnatrice, alterius Provinciæ Decreto impunè non obedire, & sibi Regem seorsim qværere; Puffendorff. *in Diss. de System: Civit. §. 9.* Ac inde irrisione dignum esse Cassanum, qvi *dans la Recherche des Droits du R. de Fr. p. 41. seq.* Regna & Provincias ab uno vel altero Galliæ Rege possessas, nunqvam iterum â Galliâ avelli, aut ad alios Principes per successionem fœmineam devolvi posse, asserit, ob Legem Galliæ Fundamentalem, qvod Regis bona ac ditiones sub ejus adventum ad Coronam, statim eidem irrevocabiliter incorporentur, nec Fœminæ in iis succedant. Qvamvis enim hanc Legem in illis ditionibus, *quæ pleno* ac *patrimoniali Jure*, vel *privato titulo* ad Regem spectant, locum habere, facilè largiar, satis absurdum tamen videtur, *aliud Regnum per successionem forsan ad idem caput devolutum*, Regno unito irrevocabiliter annexum esse. Unde & ipsi Galli *Regnum Navarræ* post Ludovici X. mortem â suô iterum Regno separari, concesserunt, vid. Mezerai *Histoire de France p. 1. pag. 833.* qvamvis postea *Ducatum Britanniæ* sub hoc satis infirmô irrevocabilis incorporationis titulô Sereniss. Domini Austriacæ eripuerint, & adhuc possideant. vid. *les affaires entre les Maisons de Fr. & d' Autr. Chap. 2. poinct. 1. par. 6.*

§. 7.

Porro, ut ad *Imperium nostrum* accedamus, ad *Societates arbitrarias* referri possunt III. speciales istæ *Uniones ac Societates, qvibus singula Statuum Collegia*, Electorum scilicet, Principum, Comitum ac Civitatum, *inter se alligantur*, & ob qvas sæpius *Conventus ac Deliberationes suas Collegiales* habere solent. In qvibus, sicuti certi qvidam ex Collegio *Jus convocandi & præsidendi* habent, ad qvorum convocationem cæteri sub pœnâ amittendi hâc vice sui voti comparere tenentur; vid. Tabor. *in Epit. A. B. method. Th. 14.* Dn. Stryk. *De Stat. Provinc. c. 1. §. 19.* Ita si vel *hi potestatem* suam *ad alia* extendant, & e. g. jurisdictionem sibi arrogent, vid. Dn. Wildvog. *in Diss. De Decan. c. 2. Aph. 4.* vel *alii*, qvibus convocandi jus non competit, e. g. Capitulum Moguntinum sede vacante, A: B *c. 4. §. 3.* conf. omn. Rachel. *De Comit. Elector. Th. 7. convocationem peragant*, impunè non obediri

bediri manifestum est. Nec minus, qvamvis *majora* regulariter *Vota* in his Conventibus etiam dissentientes obligent, non solum tamen illi, *qui non vocati fuerunt*, ad eorum approbationem non tenentur: vid. Mev. *P.* 4. *D.* 201: Sed etiam maximè notabilis in omnibus Germaniæ Conventibus ac Comitiis adest exceptio, in qvâ illi, qvod majori parti placuit, obsequium licitè denegatur, *si scilicet in materiâ Religionis aliquid statuatur.* J.P.O. *art.* 5. §. 52. Cui etiam aliqui *punctum Collectarum* addunt, qvamvis hic multæ dubitationi ac dissensioni adhuc sit subjectus. vid. **Grundf. des H. Röm. R.** *L.* 3. *c.* 7. §. 2. Dn. Fritsch. **von Grafen-Tagen** *c.* 5. *inf.* Dn. Stryck. *de stat. Provinc. c.* 3. *n.* 57. *sqq.* & Funck. *in Diss. De imp. circ. Th.* 24. & 25. Præsertim vero in Imperio nostro ad societates arbitrarias publicas pertinet IV. illa *Societas*, qvæ *in Circulis inter ejus Membra* [illegible] intercedit, in qvâ certi *Directores ac Duces* [illegible] constituti sunt. Qvi, sicuti tam *in* statu [illegible] qvam lagato *certam potestatem* in Circuli Membr[illegible] exercent, adeo ut Dux unà cum adjunctis in eadem [illegible]moram pœnam statuere possit. *R. J. De Ann.* 1560. §. 23. *seqq.* Ita impunis censetur Statuum adversus *ipsos* inobedientia (1) *Si potestatem suam*, (qvam non inconcinnè *Imperium in pares* vocat Dn. Coccej. *all.* Diss. §. 24.) *nimis extendant*, Schwed. in *Introd. ad jus publ. p gen. c.* 5. §. 17. superioritatem in cœteros sibi arrogent, & e. g. circa Sacra in circulo disponere, Dn. Lyncker. *De super. sacra* §. 5. aut controversiam super Proedriâ Statuum in Conventibus Circularibus decidere velint. vid. Funck. *all. Diss. Th.* 23. (2.) *Si circa illa, quæ ad ipsos pertinent, illegitime versentur*, qvò pertinet, si Directores sententiam Cæsaream, contra qvam Principes beneficio Revisionis usi sunt, exeqvi, Dn. Stryck. *De via facti Princ. Imp. perm. c.* 1. §. 35. aut Duces Status qvosdam ultra eorum portionem gravare, R. J. *De Anno* 1577. §. 79. aut sine vicinorum Ducum ad auxilium evocatorum consiliô & auctoritate in conflictu qvid statuere velint. d. Rec. §. 77. Qvibus & similibus casibus non solum *obedientia* licitè *denegabitur*, sed etiam *resisti*, imo *Duces Circulorum* (in Directore enim secus. cum ejus officium non electitium sit, sed certæ Domui aut ditioni adhæreat) *exauctorari*, & removeri poterunt. vid. Funck. *all. Diss.* §. 34.

§. 8.

Spectat ad *Societates arbitrarias* in Imperio, V. *Societas inter pri-*

Primogenitum & Fratres Appanagiatos, à qvibus tamen bene discer-
nendi sunt illi, qvos vocant abgetheilete Herren / vid. Springinsf. *De Appan. c. 13. n. 15* qvi cessante jure primogenituræ partem Territorii *pleno jure* possident, & tantum Seniori Fratri exercitium voti ac sessionis cum juribus annexis *commissione perpetuâ* concedunt. Qvorum inobedientia adversus Seniorem, cum ipsi qvoqve *Status Imperii* sint & *Superioritate Territor.* gaudeant, in denen Landsachen / semper impunis est. Dn. Lyncker. de *Super. Terr. p. 61. & 62.* Qvoad ipsos autem *Appanagiatos*, illorum impunis inobedientia *erga primogenitum*, nisi pactis & Conventionibus Illustris familiæ inspectis, vix determinari potest. Secundum communem tamen distinctionem inter *Appanagium proprium & Improprium* asserendum, in *illo* Appanagiatum Primogenito utiqve subjectum esse, *& nullâ superioritate Territor.* gaudere, Tabor. *De J. Cereviſ. in append. ad c. 6. §. 8. fere in f.* Generos. Dn. à Seckend. de Teutsch. Fürsten St. *p. 2. c. 3. n. 2.* necin de *Jus circa sacra* exercere, qvamvis tamen primogenitus ipsis Religionis, qvam fovent, exercitium in Aulâ ipsorum concedere teneatur. Dn. Lyncker. *De Super. sacr. §. 4. In Appanagio* contra *improprio Superioritas Territorialis* Appanagiato non minus, qvam Primogenito in suis terris competit, & inde *huic in illius* exercitio concurrere, aut illam sibi adscribere volenti, impunè non parebitur. Modo tamen Appanagium Improprium *eô in sensu* capiamus, qvô illud accipitur Dn. de Rhetz. *in eleg. diss. De J. alim. port. c. 1. n. 26. & c. 4. n. 21. sqq.* cum aliàs qvoqve *multis modis*, sine concessione omnium Regalium aut Superioritatis Territorialis, *à strictâ Appanagij natura* recedi possit. Itterus *De Feud. Imper. c. 13. n. 4.* Affinis huic Societati VI. est *illa, qvæ intercedit inter plures ConDominos ejusdem Territorii*, ubi si *divisa non sint* territoria, neutri ConDominorum *sine altero* aliqvid statuere licebit. Vid. Dn. Ulric. Thomas. Lauterbach. Tr. *de ConDom. territ. c. 9. th. 8.* Dn. Lynker. *de Super. Territ. §. 35.* Nec etiam hoc casu uni *ConDomino in alterum* licet delinqventem, jurisdictionem aut Imperium competere, sed illos sibi invicem impunè non parere, communis & practica est sententia. Idem *De lib. St. Imp. s. 2. §. 6.* Klock. *Vol. 1. cons. 29. n. 716. & ibi all.* Qvod qvoq; cum Dn. Lyncker. *De super. Terr, p. 39.* eô casu asserendum credo, qvô Seniori ConDominorum *jurisdictionis administratio*

nistratio concessa, qvamvis dissent, Merckelbach. apud Klock. *Vol. 1. cons. 13. n. 61. & ibi all.*

§. 9.

Annumerari qvoqve potest in Germaniâ societatibus arbitrariis publicis VII. *Societas Clientelaris*, qvæ *inter Protectorem* & *Clientes* intercedit, & in Imperio admodum freqvens est. vid. exempla apud Dn. Becman. *in pol. par. c. 11. §. 4.* Sicut autem hîc Protectori in Clientes *omnia illa jura* concedenda sunt, *sine quibus commodè eos tueri* & auxilio adjuvare *non potest*, qvò etiam *jus militem ducendi* & aliqvando *jus aperturæ* pertinet; Dn. Stryk. *de jure Princ. extr. terr. c. 1. n. 125. sqq.* Dn. Fritsch. *in Tr. de iure Apert. c. 3. n. 17. seqq.* Ita impunis est Clientum erga Protectorem inobedientia, *si vel etiam qvoad hæc jura pacto sibi prospexerint*, qvò pertinent *Reversales* inter Protectorem & Clientes usitatæ, vid. id. *in Tr. de liter. Reverss. c. 7. vel justam non parendi causam* habeant, e.g. si Protectorem in se imperium qværere metuant, aut illius milites ex loco contagioso veniant, ubi jus aperturæ licitè denegabunt. vid Schultz. *de vas. adjut. c. 2. §. 18.* Multo magis autem impunè inobedientes erunt, si Protector *sub protectionis prætextu* Superioritatem sibi aliqvam in Clientes tribuere, &e.g. actus jurisdictionis exercere, Tabor. *Diss. Wesenb. 10. Qu. 2.* vel Clientes, (ubi tamen casum summæ necessitatis excipit Dn. Wildvog. *in Diss. De protect. censu c. fin. n. 10.*) collectare velit: Klock. *vol. 1 cons. 12. n. 31.* Dn. Lyncker. *Decastris c. 3 §. 2.* Cum confœderati & adhærentes non fiant subditi, Klock. *cons. 37. n. 107. & ibi all.* nec fœdus Protectorium jus superioritatis inferat, vid. Autor von des Reichs vogteyen *p. 417. & 489. & ibi all.* Mag. *de Advoc. arm. c. 10. n. 439. & c. 3. n. 402.* Böcler. *in not. S. R. J. L. 16. c. 3. §. 3.* & Clientes *in commodis* qvidem *plenariis subditis* æqviparentur, *in oneribus* vero *ultra determinationem* non teneantur, Dn. Stryk. *all. l. n. 134. sqq.* Sed, *anne Clientibus invito Protectore Jus Protectionis excutere licebit?* Qvod *negandum* videtur, si pro Protectione *certus census ac merces* præstetur, cum jus Protectori semel ex contractu qvæsitum illi iterum auferri neqveat: *Secus* vero, si *gratuita* sit *protectio*, ubi clientes suo favori renunciare utiqve poterunt, cum Protectoris hoc casu nihil intersit, vid. omn. Mantz. *Dec. Pal. Qu. 18. n. 5. & 34.*

§. 10.

Pertinet deniqve ad *societates Arbitrarias* VIII. *Societas Feudalis*, in qvâ *Vasalli* inobedientia *duplici* potissimum *casu* impunis censetur. *Primus* illorum est, *si Dominus Vasallum ut subditum habere*, vel alia ab ipso jura, qvæ sibi non competunt, exigere velit. Spectat huc, si Vasallo extra specialem consvetudinem, vel casum extremæ necessitatis, vid. Klock. *Vol. 1. conf. 28. n. 304.* collectas imponat, Dn. Lyncker *De cataftr. c. 2. §. 12.* vel ab eo extra tres casus, qvos exhibet Schultz. *De Vas. adjut. c. 2. §. 16. aris sui alieni exsolutionem* urgeat; Tabor. *in Ichnogr. Doctr. Feud. p. 1. §. 50. in f.* Aut eum perpetuo vinculo obligatum habere, nec *ejus refutationem* non dolosam nec intempestivam, admittere velit. Dn. Stryk. *in Ex. J. F. c. 19. Qu. 20.* Tabor. *De refut. feud. c. 3. §. 3. sqq. & c. 4. §. 1.* Multo magis autem hoc procedet, si Vasallo *vitæ periculum* inferat, ubi huic se defendere ac Domino resistere, utiqve licebit, vid. Anton. *Disp. 11. Th. 3. lit. a. & b.* Qvod etiam *de injuriâ atroci verbali* asserunt Dd. & adversus hanc retorsionem erga Dominum licitam esse concedunt. Schrader. *De feud. p. 9. c. 4. n. 14.* *Secundus* casus est, si Dominus *circa illa* qvoqve *jura*, *qvæ ipsi* â Vasallo *debentur*, ipsum *nimiùm gravare* intendat, aut hic *justam non parendi causam* habeat. Sic, cum Vasallus Domino *ad servitia præstanda* obligetur, impunè tamen non parebit, si illa vel *in bello injusto*, nisi sit *defensivum*, 2. *F. 28.* conf. Schultz. *De Vas. adjut. c. 2. §. 7.* exigantur, vel *ultra determinata servitia* aliqvid ab eo postuletur; Carpz. *p. 2. C. 4. D. 35.* Qvo respectu Vasallum post præstita determinata servitia inter Dominum & hostem *neutralem se gerere* posse, rectè asserit Dn. Franckenstein. *De Neutral. Th. 10.*) Vel Dominus obligationem Vasalli ad servitia, *ad custodiam itinerum*, ac viarum publicarum, Struv. *in S. J. F. c. 11. Th. 5. n. 13.* vel in tantum extendat, ut Vasallum *suæ vitæ propriam* præferre velit, Dn. Stryk. *in Ex. J. F. c. 23. §. 39.* Imo, licet Vasallum statim post primam interpellationem servitia præstare debere, aut cœteroqvin Domino ad interesse obligari asserant; Kohl. *de serv. feudal p. ult. n. 67.* Struv. *all. l. Th. ult.* Inobedientia tamen ipsius *qvoad privationem feudi*, *ante trinam interpellationem* adhuc pro impuni habetur. 2. *F. 22.* Pariter, licet regulariter Vasallus *Feudum nec inter vivos nec mortis causa* sine consensu Domini possit *alienare*, 1. *F. 8. in*

F. 8. in f. Princ. 2. F. 52. In feudo tamen *merè hereditario*, Maurit *p. 2. Consil. 7. n. 89. & ibi all.* Vasallum Domini consensum impune spernere, manifestum est; Quod etiam de *Feudis salinis* asserit Richter. *p. 1. D. 25. n. fin.* Denique, sicut Vasallus in causâ feudali *Dominum pro* ordinario *judice* agnoscere tenetur; *2. F. 52. §. ult.* Ita tamen hîc qvoqve exceptiones adsunt, & impunis est Vasalli inobedientia, si vel ipsi *cum extraneo*, vel *cum Convasallo*, sed *de re non feudali*, vel *cum pluribus*, qvi prætendunt *diversos Dominos*, lis intercedat, aut *Dominus* ex justâ causa *suspectus* sit. Richter. *D. 103. n. 29. seqq.* Ex qvô patet, præsertim Domino, si vel *absque omni causâ* (qvod ne qvidem Summmo Principi licet, Dn. Stryk. *De culpa Vas. rem. c. 1. n. 2. & ibi all.*) vel *sub prætextu feloniæ absque ordinario Processu*, propriâ autoritate Vasallum de feudo dejicere velit, impunè non pareri, adeò ut his casibus Vasallo *resistentiam* etiam *armatam* concedat Dn. Lyncker. *De resist. quæ fit pot. §. 31.* Plures casus, ubi Vasallus Dominum pro judice agnoscere non tenetur, vid. apud Richter. *d. l.* Struv. *c. 16. Th. 7.*

§. II.

Societatum Arbitrariarum inter privatos exemplum præbent *Collegia licita*; Qvorum facultatem concedere, sicuti Principis est, nec regulariter inferiori Magistratui permittitur: Mev. *p. 4. D. 301.* Ita qvoqve ipsis, postqvam approbata sunt, *facultas in rebus sui Collegij per Majora statuendi, & in Collegiatos, per Seniores jurisdictionem exercendi*, competit. *L. fin. ff. De colleg. & corp. & L. ult. C. De Jurisdi.* conf. *L. 4. C. De Fabricens.* Nec tamen hîc exceptiones, ac casus impunis inobedientiæ deficiunt, *qvò circa Statuta* referendum, si illa vel *de rebus, qvæ non ad Collegium pertinent*, Stephani de jurisd. *L. 2. p. 2. c. 8. n. 16.* Dn. Fritsch. in Tr. *De colleg. opif. p. 2. c. 6. §. fin.* vel *contra jus commune* ac Leges Imperii *d. L. fin. ff. De colleg. & corpor.* Dn. Fritsch. *all. l. c. 2. n. 8.* concipiantur: Aut *monopolium sapiant*, Klock. *vol. 1. cons. 29. n. 984.* (qvò pertinet statutum, ne qvod unus incepit, alter perficiat, *L. un. C. de monop.* Carpz. *p. 2. C. 6. D. 17.*) vel ob aliam causam *irritationabilia* sint, ac justè improbentur. vid. Mev. *ad Jus. Lub. L. 5. T. 13. a. 3. n. 38.* Richter. *D. 3. n. 4.* Dn. Fritsch. *all. l. c. 4.* Maurit. *Consil. Tubing. 8. n. 37. & ibi. all.* Qvod etiam erit dicendum *De statuto singulis qvâ singulis præjudicium inferente*, qvod dissentientes, licet illud

majori parti placuerit, observare non tenentur. *L.5. C. de autor. præst.* Klock. *vol.1. cons. 35. n.329. & 330.* Pariter *qvoad Jurisdictionem Collegij* tenendum, illam *nec ultra causas Collegij* ad alias lites & delicta extendi: Carpz. *all.l. D.10* (qvamvis adhuc hodiè in Angliâ omnia Collegia, exceptis ob præsumtam ipsorum crudelitatem solis Laniis & Carnificibus, de causis Collegiatorum, etiam criminalibus cognoscant, Menagiana *p.2. §.31.*) Nec *respectu ordinarii Magistratus* privativè, sed *cumulativè* tantùm & *subordinatè* competere. L. *fin. C. De Jurisd.* Unde Collegiati, si Magistratus Collegium præ venerit, huic impunè non parent. Dn. Fritsch. *all. Tr. p.1. c.3. §.2.* Et â Seniorum suorum injustâ sententiâ, e. g. si ob non probabiles causas â Collegio excludantur, Richter: *D.80. n.32. & 33.* Mev. *p.7. d.266.* ad Magistratum *appellant*, vid. Dn. Lyncker. *De Grav. extrajud. c.3. p.1. §.5. n.2.* Deniqve notandum, qvamvis Collegiis *Jurisdictio* competat, *exeqvendi* tamen *facultatem* non indulgeri, & inde illis nec sine Ministro publico, *inqvisitionem* der Böhmhasen / Mev. *ad Jus Lubec. all.l. n.33.* nec sine speciali Magistratus indultu *pignorum captionem* concedi: Br. ad *L.3. ff. De Jurisd.* Sed utroqve casu licitè resisti

§. 12.

Alterum exemplum *Societatis Arbitrariæ inter privatos* nobis subministrabit *Societas inter Arbitrum & Compromittentes*, ubi qvidem in rei veritate omnis inobedientia adversus Arbitrum, & ejus sententiam impunis est. Qvamvis enim Compromittentes *laudo* Judicis Compromissarii stare utiqve teneantur, id tamen *non ex Arbitri sententiâ* ac potestate, vid. *L.3. C. de jurisd.* sed *compromisso ac conventione partium* venit: Carpz. *p.1. C.1. D.13.* Ultra qvam Arbiter nihil facere, & inde nec mulctam imponere, nisi illam ex conventione parti adversæ adjudicet, *L.39. pr. ff. de recept.* *inibiqve* Brunn. nec ultra diem compromissum sententiam ferre, *L.1. C. eod.* nec aliam causam per reconventionem ad se trahere potest. *c.6. X. de arbitr.* Ziegler. *ad Lancell. L.3. t.9. §.4.* Qvò etiam pertinet id, qvod habet Grot. *L.3. c.20. §.48. Arbitris inter liberas Gentes* super possessorio judicare non licere. Deinde, qvamvis judex à parte imploratus sententiam Arbitri exeqvi teneatur, ac inde *per indirectum* Arbitro obedientia deberi videatur; *L.5. pr. C. d.t.* Hoc tamen non solum exceptionem patitur, *si sententia* ex aliqvo fundamento *nulla* dici possit

960.

possit; vid. L. 27. §. 7. & 8. ff. d. t. & Mev. p. 1 d. 98. & 100. (qvo etiam referendum, si plures Arbitri diversè pronunciaverint, Wissenbach. *ad ff. p. 1. D. 15. Th. 19.*) Sed etiam hodiè, si *sententia* Arbitri *iniqva* sit, reductioni ad arbitrium boni Viri locum esse, testatur Mauric. *Consil. Tubing. 1. n. 80. & ibi. all.*

CAP. IX.

DE INOBEDIENTIA IMPUNI RESPECTU PLURIUM IN JURE EXIGENDI OBEDIENTIAM CONCURRENTIUM.

SUMMARIA.

§. 1. *De concursu plurium Legum & Rescriptorum.* §. 2. *de concursu Imperij Privati inter se.* §. 3. *de concursu Imperij Privati cum Publico.* §. 4. *de concurrentibus diversis Summis Imperantibus.* §. 5. *de concursu Summi Imperantis cum Magistratu inferiori.* §. 6. *de concursu Magistratus Superioris cum Judice ac Magistratu inferiori, ac de avocatione causæ.* §. 7. *de concurrentibus inter se pluribus Judicibus inferioribus in Civilibus.* §. 8. *de eorum concursu in Criminalibus.* §. 9. *de concursu Potestatis secularis & Ecclesiasticæ in Prælatos Germaniæ, de concurrentibus plurium collegiorum statutis, ac de concursu Domini Feudi cum Patre vel Patriâ Vasalli.* §. 10. *de concurrentibus inter se Dominis Feudi. Conclusio.*

§. 1.

DUm ultimas hujus Dissertationis lineas ducturus, *inobedientiam impunem respectu plurium, in jure exigendi obedientiam concurrentium* exponere mihi proposui, de *concursu* qvidem *diversarum Legum* hic agere supervacaneum duco, cum illa, qvæ ad hanc materiam pertinent, ex cap. II. satis hauriri qveant. Qvibus tantùm addi potest, qvod habet Mev. P. 2. *D. 71. Lege speciali derogatoriâ* adhuc *dubiâ*, insistendum juri communi, & in eo, qvod dilationem non patitur, secundum illud pronunci-

andum esse: Qvod Idem qvoqve *ib. D. 75.* de illô casu asserit, ubi *de vertente & vi statuti* disputatur. Non incongruum tamen erit hâc occasione *de concursu plurium Rescriptorum* qværere, qvodnam ex iis præferendum sit? Ubi qvidem tralatitium est, *prius Rescriptum posteriori prævalere*, nisi in hoc *prioris mentio* fiat, *c. 3. X. de Rescript.* cum hoc sub & obreptitium esse censeatur. Sicut autem hîc exceptio est, si *primus impetrans per annum dolo vel negligentiâ suo Rescripto non utatur*; *c. 9. & 23. X. d. t.* Engel. *ad Jus Canon. b. t. n.* 22. & Tabor. *in Collat. J. Rom. & Hung. p. 2. S. 2. §.* 22. Ita similiter qvoqve contrarium asserendum, si *prius Rescriptum generale*, *posterius* vero *speciale* sit, qvô casu hoc, licet in eô prioris mentio non facta, prius vincet: Tabor. *all. l. S. 1. §. 34. in f.* Linck. *ad Decr. L. 1. T. 3. §. 8.* Necnon, si *per clausulas Rescripto posteriori additas*, sub & obreptionis exceptio removeatur. vid. latè Dn. Stryk. *de interpret. privil. c. 4.* Qvi qvoqve *in Diss. De Jure primi c. 2. m. 1. n. 38. sqq.* alias adhuc exceptiones adducit. Neqve tamen *posterius* Rescriptum, *prioris* mentionem faciens statim indistinctè valebit, sed, si illi tamen *exceptio sub & obreptionis* opponatur, *neutrum* interim vires habebit, & *Jus commune* attendendum erit. Mev. *D. 382. n. 9. 10. & 11.* conf. omn. Dn. Lyncker. *De Gravam. extrajud. c. 5. S. 2. §. 7.* ubi *in f.* qvodnam Rescriptum *in dubio pro priori* sit habendum, exponit.

§. 2.

Accedimus (eundem ordinem, qvem in integrâ Dissertatione secuti sumus, hôc qvoqve capite observaturi) ad *Imperium privatum*, qvod vel *inter se*, vel *cum publico* concurrit. Ad *Concursum Imperij Privati inter se*, pertinet primò *concursus Potestatis Maritalis & Paternæ*, in qvô *illam huic* præferendam esse indubium, & ab ipsâ S. Scripturâ non obscurè probatum est. *II. Genes. 24.* Unde Patre & Conjuge simul periclitante, ita, ut unus tantùm servari possit, hunc præ illo eripiendum esse, concludit Dn. Becman. *in Lin. Doctr. Mor. c. 16. §. 3.* de qvô etiam videndus Dn. Zentgrav. *in Summ. Jur. Div. Sect. 3. art. 3. §. 19.* Secus vero est in *Imperio Dominico*, cui *mandata Paterna*, nisi operis Domino debitis præjudicent, aut alio modo injusta sint, præferenda esse videntur. Circa concursum *imperii illius, qvod Genitoribus in Liberos competit, inter se*, tam moralium, qvam Juris Dd. in eo ferè omnes conspirant, *paternam potestatem*

ſtatem maternæ prævalere. Qvod tamen non nimis crudè accipiendum, nec Liberis electionis libertas penitus deneganda, ſed potius prudentis aliqvando Abigaelis conſilium ſtolidi Nabalis voluntati præferendum eſt. Gerhard. *in tr. De Conjug. th.* 87. Unde liberos Patris educationi ob deperditos ipſius mores ſe ſubtrahere, & apud Matrem commorari poſſe, concedit. *L.* 3. §. 5. *ff. De lib. exhib.* Imo aliqvando Liberi neceſſariò obligati erunt, ad *mandata maternæ paternis præferenda*, ſi ſcilicet pater *aliquid injuſti* injungat? Qvò referendum, ſi Parentes *diverſæ Religionis* ſint, ac pater liberos ad ſuam Fidem non orthodoxam amplectendam adigere velit, Dn. Lyncker. *De J. circ. perſ. div. relig. p. ſpec. S.* 2. *c.* 1. §. 10. aut ſi Pater filio imponat, ut matrem, licet id promeritam, verberet, vel occidat. Dn. Becman. *De exſuper. obſeq. c.* 3. §. 9. Qvâ occaſione etiam qværi poteſt, an filius pro defenſione Matris innocentis, qvam Pater perimere vult, illum occidere poſſit? Cujus tamen qvæſtionis deciſionem aliis relinqvo.

§. 3.

Qvoties vero *Imperium privatum cum publico concurrit*, toties *hoc* ſine dubio *præferendum* erit, cum omne imperium privatum â publico fluat, & illi includatur. Dn. Becman *in Med. Pol. c.* 6. §. 14. Ex qvô fundamento Magiſtratui, *Collegiorum Statuta*, qvamvis iis invitis, ob juſtam cauſam mutare licere, teſtatur Mev. P. 5. *D.* 229. & *Uxorem*, Maritum, qvi juſtè à Magiſtratu detinetur, clandeſtinis conſiliis è carcere liberare non poſſe concludit, Dn. Becman *de ex ſuper. obſeq. c.* 2. §. 4. Qvi etiam ſimile qvid *de Servo*, ſcilicet, illum Magiſtratui de delictis Domini interroganti, ad illa detegenda obligatum eſſe, aſſerit *d. Diſſ. c.* 4. §. 4. Nec aliud *in Filio* obtinebit, qvi licet Parenti arctiſſimo obſeqvii filialis vinculo obſtrictus ſit, *Patriam* tamen illi *præferre*, & inde, ſi Patria ad depellendum â manibus hoſtem filium vocet, Pater autem ſeniô debilis in locum tutum ſe aſportari velit, Patriæ prius ſuccurrere tenebitur. Puffendorf. *De obl. erg. Patr.* §. 33. Ex qvô fundamento qvoqve filium bonâ conſcientiâ Principe ita jubente, contra Patrem, in causâ etiam capitali poſtulare, defendit Dn. Stryk. *De conſc. advoc. c.* 2. *n.* 11. Imo illum aliqvando *ad Parentis crimina neceſſariò revelanda* obligari, teſtatur Dn. Becman. *all. Diſſ. c.* 3. §. 9. Qvô ſicuti præſertim referenda *illa delicta*,

ita, quæ in Reipubl. perniciem tenduni, ita hoc casu aliqvando etiam *parentem occidens* non tantum impunis, sed præmio qvoqve afficiendus erit. *L. 35. ff. De relig. & sumt. funer.* Qvod tamen non immeritò ad illum casum restringit Wissenbach. *ad ff. d. t. Th.* 25. qvô Pater *contracto agmine hostili Patriam oppugnaturus* venit, ita ut ingens ab eâ periculum nisi ejus morte averti non possit, nec inde ad *Patrem proscriptum aut bannitum* extendendum esse monet. conf. Dn. Lyncker. *De resist. quæ sit. pot. §. 33.* Cujus sententiam qvoq; approbat Mattheus *De crimin. ad L. 48. t. 6. c. 6. §. 13.* & Brunn. *ad. L. 35.* qvi inde, juncto *arg. L. 19. §. 7. ff. Deiv. & L. 1. §. 15. De ventre in poss. mitt.* generaliter infert, *Patriæ ac Principi magis parendum, quam Patri diversa imperantibus*, cum qvô concidit Cicero 1. *De offic. c. 17. & 3. De off. c. 23.* & novissimè Dn Zentgrav. *ad. l. sect. 8. §. 18.* cum ibi all. Covarruvia, Dorscheo, & aliis. Si tamen filius *absque omni Patriæ nocendi proposito*, Patri, qvi hostis patriæ est, *ex filiali pietate* qvodammodo assistat, non immerito excusandus videtur, qvò collineat elegans exemplum Athanasii ab Ayala, nobilis in Aula Caroli V. Imperat. pueri, qvem, Patri suo, Comiti Salvatierrensi Rebelli, & in bannum declarato ex eqvi sui divenditi pretiô *alimenta subministrantem*, dictus Gloriosissimus Imperator publicè qvidem acerbè corripuit, privatim vero magno in pretio habuit, & ob insignem hanc in parentem pietatem ad altiora evexit. Varillas *dans la pratique de l'education des. Princes Lib. 6. p. 359. sqq.*

§. 4.

Ad *Magistratus* jam pergimus, hoc §. visuri, cui *ex diversis Summis Imperantibus inter se concurrentibus* obedientia præstanda sit? Sanè, si qvis *ex alio loco ortus, in altero* autem *domicilium constituerit*, obligationem qvidem erga Patriam ex lege Gratitudinis adhuc durare, sed tamen *illam*, qvâ qvis *præsenti domicilio* obstrictus est, tanqvam fortiorem præponderare debere facilè patet. Puffendorff. *de ob. g. erga patr. §. 42.* Unde qvis apud Rempubl., ex qvâ excessit, â parte *alterius Principis Legati* munere fungi potest, & omnibus Legatorum immunitatibus frui debet. Beyer. *in Diss. de J. avoc. eiv. §. 35.* Imo in tantum â priori nexu solvitur ut etiam *contra priorem Dominum*, si res & negotia ita ferant, agere possit. Wicquefort *dans l'Ambassadeur, L. 1. S. 111. p. 122.* Qvod etiam de illis affirmandum, qui *nunquam*

ex

ex Republicâ in qvâ degunt, *excesserunt*, ita ut & hi ex more communiter recepto *extranei Principis Legati & Residentes apud proprium Dominum* sæpius fiant, & ab illo recepti eô ipsô ipsius jurisdictioni eximantur. Wicquefort *all. sect. per. tot.* Acris autem est disputatio, qvid de illis dicendum sit, *qui re verâ suæ Reipubl. cives permanent, sed alius Principis Agentes simul fiunt*, qvos qvidem â tuâ Republicâ, ne ejusmodi munus ab extraneo accipiant, prohiberi, hoc vero non facto, beneficiis Civium amplius frui non posse, indeqve in delictis in extraneum Principem commissis non â Republicâ judicari, sed ad extraneum remittendos esse, asserit Greg. Leti *nel Ceremon. Histor. Pol. p. 1. L. 1. p. 280.* Porro ad *concursum diversorum summorum Magistratuum* pertinet qvæstio, *Cui inter concurrentem Victorem*, qvi Civitatem armis occupavit, *& priorem legitimum Principem obedientia præstanda sit*, ubi qvidem *hujus* mandata præferenda esse utiqve arbitror, cum Civitas hôc casu fidei prioris Domini non soluta sit, nec Victorem pro Domino simpliciter agnoscere possit, nisi qvatenus non resistendo mavult minus malum, ut majus evitet. Dn. Becman. *De piet. subdit. c. 3. §. 8* Alios casus *ad concursum diversorum Con Dominorum spectantes*, qvi forsan huc qvoqve non incommodè referri possent, remissivè recenset Dn. Lyncker. *De super Territor p.* 36. qvi apud all. ab ipso Dd. latius evolvi poterunt.

§. 5.

Progredimur jam ad *Superiorem Magistratum cum Inferiori concurrentem*, ita ut tam *De summi Imperantis*, qvam *alius judicis ac Magistratus superioris concursu cum inferiori* seperatim acturi simus. Qvoad *Summum Imperantem* pro certo tenendum, *illius* mandatum in concursu cum inferiori Magistratu regulariter præferendum esse, cum, qvemadmodum *in Naturalibus* causæ inferiores in agendo â superioribus dependentes, contra superiorem efficacem vim agendi non habent, ita etiam *in moralibus* idem sit, Grot. *De Imp. Summ. pot. circ. S. c. 3. §. 5.* Unde *jussum & prohibitionem inferioris* non excusare â contumaciâ, sed eô non obstante Superioris imperio obtemperandum esse tradit Mev. *p. 6. D. 298. & p. 7. D. 1.* Ex qvô fundamento qvoqve derivatur, qvod habet Bechman. in *diss. De Commissar. Imp. ad caus. justit. §. 12.* si qvis ad eundem Diem coram Commissario Imperiali,

& alio judice citatus sit, coram illo comparere debere. Cœterum hæc, qvæ de concursu Summi Imperantis cum Magistratu inferiori diximus, proprie tantùm *de tali Imperante* intelligenda sunt, *qui Majestatis jura solus exercet.* vid. *supra c.* 4. §. 7. Cum in *Principe limitato* potestatem suam egrediente, sæpius evenire possit casus, in qvô Magistratus inferioris mandatum Ipsius imperio præferendum est; Qvamvis tamen in rei veritate tunc inobedientiæ impunitas, *non ex concursu Inferioris*, sed *ex nullitate aut injustitiâ mandati, quod à Principe emanavit*, derivanda sit. Hinc *inter concurrentia Imperatoris & Statuum Imperii mandata*, horum subditi illorum mandatis regulariter obseqvi debent, cum illis fortius ad obedientiam, qvam Imperatori obstringantur. Tabor. *De Jure obstag. c.* 4. §. 8. *& ibi all.* Nec etiam Imperatori causas ad Cameram devolutas ad se avocare volenti, parendum, sed nihilominus in Camerâ lis peragenda erit; Rodingi *pand. Camer. L.* 1. *T.* 3. §. 2. *sqq.* Qvæ tamen omnia secus se habent, si *Imperator ac Imperium simul*, (apud qvos junctim exercitium Majestatis residet,) *cum aliquo Statu Imperii* concurrant. vid. Mev. *p.* 1. *D.* 249. *n.* 12. *&* 13. & Bluhm *in Proc. Camer. T.* 25. *n.* 24.

§. 6.

Cœteros *Superiores Magistratus* qvod attinet, distingvendum videtur, an *cum Inferiori in illis* concurrant, *qvæ privativè ipsi concessa runt*, ubi Magistratus Inferioris mandatum præferendum, an vero *in aliis*, ubi postponendum regulariter erit. Unde facilè apparet, qvid de illorum sententiâ dicendum sit, qvi *præsente Superiore inferioris potestatem cessare* asserunt; Qvod licet procedat, si inferioris potestas aut *jurisdictio tempori alis*, (ut mandata vel delegata, Carpzov. P. 1. C. 27. D. 11.) vel *ad beneplacitum concessa, ac pro lubitu revocabilis* sit, Coler. *de Proc. Execut. p.* 2. *c.* 1. *n.* 141. Secus tamen est, si *in perpetuum, privativè, aut jure feudi sit concessa*, Carpzov. *all. l.* Mev. *ad jus Lubec. qvæst. prælim.* 3. *n.* 53. *&* 55. indeq; nec Imperatore præsente Statuum Superioritas Territorialis cessabit. Dn. Lyncker. *de super. Territ. p.* 43. Dn. Stryk. *de j. præs. circ. neg. imp c.* 2. *n.* 73. *seqq. & ibi. all.* Klock. *Vol* 1. *cons.* 22. *n.* 90. *sqq. & cons.* 29. *n.* 186. *seqq. ibiq. all.* Et qvamvis mandata Superiorum etiam subditos mediatos obligent, executioni tamen absqve ministerio Inferioris, privativè jurisdictionem concessam

sam habentis, mandari non debent. Mev. *p.* 2. *D.* 306. Hinc *Superiore judice, cum inferiore, cui jurisdictio privativè acquisita, in primâ instantiâ concurrere volente*, inferior judex præferendus erit; vid. Klock. 1. *conf.* 13. Nec *inhibitio Superioris absqve appellatione facta, præsertim si ab illâ appellatum*, vel judicem, qvo minus causam incœptam peragere, nec partem, qvò minus litem in inferiori judicio prosequi possit, obligabit, Mev. P. 2. *D.* 394. adeò ut Superior etiam contra sententiam Inferioris apparenter injustam, nisi legitimè appelletur, nihil decernere possit. Idem P. 6. *D.* 281. Adsunt tamen aliqvi casus, in qvibus *pars in primâ* etiam *instantiâ* vel *electionem habet*, an Superiori, an vero inferiori judici parere velit, vel *Superioris mandata necessariò præferre* obligatur. Ad *prius* pertinet, si pars adversa aliqvem coram Superiore conveniat, & hic Reum citet, judex vero inferior illum mandatis pœnalibus ad primam instantiam revocet, ubi in Rei arbitrio erit, an beneficio primæ instantiæ se tueri, an insuper habitâ Inferioris judicis revocatione coram Superiore comparere velit. Brunn. *Cent.* 1. *D.* 43. Ad *posterius* spectant omnes illi *casus*, qvibus Superiori *causam ab inferiori judicio avocare* permittitur, ubi per avocationem Inferioris jurisdictio suspenditur, Richter. *D.* 15. *n.* 13. modo tamen inferior *ab avocante jurisdictionem* suam habeat, vid. Wagenseil. *in Diss. de Leg. a. lat.* §. 16. & ibi exemplum. *Causæ* autem *avocandi legitimæ* potissimum sunt (1.) *Continentia causarum* vera ac notoria. Br. *ad L.* 54. *de judic.* (2.) Si aliqvid incidat, qvod *non nisi coram Superiori judicio* tractari potest, Mev. P. 6. *D.* 101. e. g. si de privilegiis â superiore concessis confirmatione aut interpretatione agatur; Idem P. 5. *D.* 305. Dn. Lyncker. *De caus. jud. Cam. fund.* 2. §. 5. (3.) Si *Judex inferior suspectus* fiat, ac amplius judex esse neqveat. Dn: Textor. *in Dec. Elector. Pal. D.* 8. *n.* 1. *in not.* (4) Deniqve interposita â parte *denegatæ justitiæ Qverela*, Mev. *ad jus Lub.* P. 5. *T.* 3. *a.* 4. *n.* 24. & 25. modò tamen justitiæ denegatio idoneis documentis probetur. Richter. *D.* 1030. *n.* 31. & 32.

§. 7.

Sed dispiciendum jam erit de *concursu plurium judicum inferiorum*, & separatim exponendum, cuinam ex concurrentibus, tam *in*

Civilibus, qvam *in Criminalibus* obseqvium præstandum sit. Qvoad *Processum Civilem in concursu judicis competentis & incompetentis* inobedientiam adversus hunc impunem censeri facilè patet: Qvod tamen exceptionem patitur, nisi partes judicis incompetentis jurisdictionem in se ex liberâ Voluntate *prorogaverint. L. 1. ff. De judic.* Verum, sicuti hodiè *prorogationem expressam* invito judice competente non procedere, sed hunc litigantes mandatis pœnalibus ad se revocare posse, illosqve hoc casu judici prorogato impunè non parere pleriqve volunt; vid. Dd. plenâ manu all. à Dn. Stryk. *in U. M. ff. ad t. de jurisd.* Ita qvoqve hæc prorogatio ex communi sententiâ locum non habet, si Lex de foro non tam *in favorem* privatorum, qvàm *ipsius Superioris* disponat. Mantz. *Dec. Pal. Qu. 97. n. 22. & 26.* Dn. Elias Aug. Stryk. *De lic. for. renunc. hod. Membr. 2. §. 9.* Qvod si autem *plures judices competentes* concurrant, *in actoris* qvidem *arbitrio* est, qvemnam ex pluribus Rei judicibus adire velit, ita tamen, ut postquam citatio à judice emanavit, *Clem. ult. ut lit. pend. nil. innov.* vel in summis Germaniæ judiciis libellus ipsi oblatus est, Br. *ad. L. 1. C. quand. lib. Princ. obl.* ejus jurisdictio fundata sit, nec illi amplius impunè non pareri possit. Reus autem *illum judicem, quem actor elegit*, agnoscere tenetur, ubi tamen *in concursu Creditorum* exceptionem statuunt, & Reo Debitori, si plures judices habeat, electionem concedunt Dd. vid. omn. Dn Stryk. *ad Brunn. de conc. cred. C. 1. §. 2.* Hinc *in concursu judicis domicilii & alius judicis competentis*, illi, qvi prius ad instantiam Actoris citavit, Reus obseqvium meritò præstabit, nisi vel in hâc causa *forum privilegiatum* habeat, qvô casu judici Domicilii, licet ille judicem privilegiatum præveniat, impunè non paret. vid. Dn Stryk. *in introd. ad pr. for. c. 5. §. 19. & 20.* Vel judex Domicilii *privilegio de non evocando* gaudeat, ob qvod regulariter inobedientia adversus extraneum competentem judicem, citantem impunis habetur. vid. Mev. *ad jus Lubec. P. 5. T. 3. art. 4. n. 14.* Struv. *De jure revoc. domum c. 2. §. 5. sqq.* Si denique *plures judices inferiores de competentiâ, & jurisdictione in hâc causa litigent*, illi, qvi in *possessorio* obtinuit, *arg. L. 2. C. de probat.* vel si in hoc judicio controversia nondum decisa sit, *reuniri*, Mev. P. 4. D. 134. aut in illis, qvæ dita-

dilationem non patiuntur, *judici superiori*, jurisdictionem interim exercenti, parendum. Idem P. 4. D. 160.

§. 8.

In Criminalibus interdum evenit ob causæ qvalitatem, ut judex *Fiscalis & Criminalis* concurrant, qvo casu, si res adhuc sit integra, solum Criminalem cognoscere, ac judicare, ejusqve sententiam à judice Fiscali expectari debere, sed post motam jam fisci nomine actionem, fiscalem judicem de interesse fisci, Criminalem de crimine cognoscere, testatur Mev. *p.* 5. *D.* 380. *Ipsi* vero *judices Criminales* inter se admodum freqventer concurrunt, cum delinqvens *triplex forum*, ex *loco* scilicet *deprehensionis, delicti commissi, & domicilii* sortiatur. Hahn. *ad W. tit. de judic. n.* 16. Qvamvis tamen hoc ultimum, qvoad jus Civile non extra dubitationem sit. vid. *L.* 2. *C. ubi de crimin.* & Dn. Coccej. *de fundata Territ. pot. T.* 4. *§.* 9. Sicut autem hîc inter hos tres judices *præventioni* locus est, Brunn. *in Proc. Crim. c.* 3. *n.* 21. ita idem qvoqve dicendum *si judices locorum, ubi delictum inchoatum & consummatum est*, concurrant. *L.* 1. *C. d. t.* Brunn. *all. l. n.* 14. *in f. & ibi all.* Ubi tamen insignis Dd. oritur disputatio, qvid illo casu statuendum, *si in Titii territorio stans, alium in Mevii territorio consistentem, globo trajecerit*, ubi alii solum Mevium, vid. A. all. à Mattheo *de Crimin. ad Lib.* 48. *t.* 13. *c.* 5. *n.* 8. & Carpzov. *Qv.* 110. *n.* 18. alii solum Titium, Dn. Coccej. *all. l. §.* 19. alii denique (qvorum sententia receptior & communior) utrumqve judicem competentem, & præventioni locum esse, statuunt, Brunn. *ad L.* 1. *C. d. t.* Mattheus *de crim. all. l.* Qvod qvoq; de hoc casu affirmant, *si in uno loco cædes mandata, in altero perpetrata fuerit.* Dn. Coccej. *all. l. §.* 21. Mattheus *all. l. n.* 10. & 11. Illud tamen notandum, ex concurrentibus judicibus illi in Criminalibus *præventionem* tribui, non qvi prius citavit, sed *qvi prius apprehendit*, Brunn. *in Proc. Crim. n.* 20. nisi Reus post citationem factam, *ad citantis jurisdictionem eludendam*, se studiò in alterius manus dederit. *Idem ibid.* Post apprehensionem vero & judicium cœptum, solius *judicis apprehendentis jurisdictio fundata* est, Mev. *p.* 4. *D.* 177. ita ut Reus fugitivus vel ex carcere exemtus, ad primum judicem iterum remitti debeat, dubiô vero super remissione orto, custodia

interim judici loci, ubi degit, injungenda sit. Idem *p. 9. D. 109. & 110.* Denique notabilis hîc occurrit casus, in qvò diversi judices in jurisdictione Criminali *cumulativè*, si ita loqvi fas est, *concurrunt*, si scilicet *delictum in confinio commissum*, nec in qvo territorio perpetratum, ex conjecturis constare possit, ubi ad utrumqve judicem cognitio pertinebit, & *ne qvidem præventioni* locus erit. Brunn. *ad Auth. qvâ in provinc. C. ubi De crim. n. 8. seq.* Carpz. *all. l. n. 37.* Dn. Stryck. *De Jure sens. Diss. 1. c. 1. n. 18.*

§. 9.

Prætermissô *Statu Sagato*, qvoad *personas Ecclesiasticas* notamus, *Episcopos* & *cæteros Prælatos* in Germaniâ, qvoad bona feudalia & Regalia, nec non ut violatores pacis publicæ, & generaliter in omnibus, in qvibus Papæ transactione vel pacto aliqvid indultum esse non apparet, respectivè *Imperatori* & *Imperii Statibus* subjacere, nec *ad Pontificem*, sed *ad Cameram* provocare; Ratione personæ vero, & qvatenus considerantur, ut Ecclesiastici, *Papæ Romano* subjectos esse, & inde diverso hoc respectu, ipsorum inobedientiam vel adversus *Imperatorem*, *vel Pontificem inter se concurrentes*, impunem censeri. Comes de Wurmbr. *De foro S. R. J. Princ. c. 2. § 4.* Dn. Stryk. *De stat. Provinc. c. 2. n. 25. seqq.* In *societatibus Arbitrariis* notari meretur *concursus inter Statuta diversorum collegiorum*, qvibus, qvanqvam *utriusqve collegii Collegiatus*, modo illa invicem secumstare possint, firmiter obligetur, Carpz. *p. 3. C. 18. D. 26. n. 12.* in concursu tamen & collisione horum statutorum, *antiqvioris* Collegii Leges præferendas esse, ex eô qvis non inepte argumentabitur, qvod concurrentibus diversis domicilis, antiqvioris statuta semper prævaleant. Dn. Coccej. *in sup. all. diss. T. 8. §. 8.* Præsertim vero *in Societate Feudali* varia concursus ob veniunt exempla, ad qvæ eò distinctius proponenda, tam *de concursu Domini Feudi cum Vasallo* Patriâ & Patre, qvam *de concursu plurium Dominorum Feudi inter se* agendum erit. Sanè *Patri cum Domino feudi concurrenti* filium impunè obsequium denegare, sat clarè asseritur. *l. F. 28. §. fin.* Qvod tamen non immeritò ad *Patrem injuste Dominum feudi offendentem*, communiter restringunt Feudistæ, & hoc casu Vasallo facultatem *per substitutum* serviendi concedunt; Dn. Stryk; in-

in ex. J. F. c. 18. §. 26 cum alii contra, nisi Vasallus simul sit subditus, plane illum contra Patrem servitia præstare non debere, velint. Schultz. *De Vas. adjut. c. 2. §. 12.* Patriâ vero *aut Magistratu cum Domino Feudi concurrente*, huic servitia non debentur: Rosenthal. *c. 8. concl 11. n. 3.* Cum in juramentô fidelitatis patria Vasalli semper excepta videatur, Glossa *in c. De forma 18. C. a. 22. Q. 5.* adeo, ut, si Dominus sit proditor Patriæ Vasalli, ipse â Vasallo impunè accusari possit. Vultej. *de feudis Lib. 10. n. 31.*

§. 10.

Circa *ipsos Dominos Feudi* occurrit *I. Concursus Domini mediati, & immediati*, ubi *immediatus* tam in requisitione consensus ad alienationem & præstatione laudemii, Richter. *p. z. D. 38. n. 5.* quam in investiturâ & ejus renovatione petenda, nec non in servitiis præstandis, regulariter præferendus erit; Dn. Stryk. *in ex. J. F. c. 19. Qv. 30.* ita tamen, ut nec *Dominum mediatum*, licet *jubente subinfeudante* impunè offendere liceat. *2. F. 55. §. illud quoq; II. Concursus plurium Dominorum respectu unius feudi*, inter quos, si *de ipso feudi directo Dominio* litigent, Vasallus in dubio illum, qvi *in possessione* est, agnoscere, apud illum investituram petere, & ipsi servitia præstare tenetur. Struv. *in S. J. F. c. 11. Th. 7. in f.* Quod si vero *duo Con Domini*, qvi Vasallum simul de feudo investierunt, *inter se* in bellum exardeant, Vasallum *neutralem* se gerere debere, asseruntDn. Stryk. *de J. primi c. 2. m. 2. n. 17. seqq.* & Dn. Franckenst. *de Neutral. Th. 9.* Cum contrà illis *separatim contra alios* bellum gerentibus, ex *feudo dividuo* singulis pro ratâ, ex *feudo individuo* primo interpellanti, & *omnibus simul interpellantibus*, uni qvem Vasallus elegerit, serviendum esse velit Schultz. *De Vasallo adjut. c. 2. §. 11. in f.* III. Huc spectat *concursus inter diversos diversorum feudorum*, sed *ejusdem Vasalli Dominos*, qvibus omnibus, *si contra alios* litigent, servitia ex ipsorum feudis præstare tenetur Vasallus, ubi tamen, si ob inopiam omnibus servire non possit, *antiqviori*, vel si de illo non constet, *primo interpellanti*, & si nema qvoq; hic prior fuerit, iterũ *uni pro arbitrio* auxilia subministranda esse, monet Idem *all. l. Ipsis* autẽ *diversis Vasalli Dominis inter se* collisis, *antiqviorem* præferendum esse expressè statuitur. *2. F. 28. in f.* Si uterqve vero *tempore par* sit, *neutri* iterum, serviendum esse vult Bodin;

dinus *de Republ. L. 1. c. 9. p. 185.* Qvid autem, si qvis forsan *ex postfacto duorum Dominorum Vasallus* qvodammodo *Ligius fiat*, faciendum sit? exponit Dn. Stryk. *all. l. n. 35. & 36. priori Domino* hoc casu *in personâ, posteriori* vero *per substitutum* serviendum esse, asserens. Et hæc sunt, qvæ DE INOBEDIENTIA IMPUNI conscribere mihi volupe fuit. Possent qvidem de fertilissimo hôc Themate multo plura in medium produci, sed instituti mihi ratio habenda, nec hæc tractatio, qvæ jam præter opinionem excrevit, nimium ultra dissertationis Academicæ cancellos extendenda fuit: Qvod si hæc qvoq;, qvæ hactenus tradidi, vel apte minus ac concinnè proposita sint, vel errores qvidam forte incauto obrepserint, id benevolum Lectorem tam communi humanæ sorti, qvam juvenili Autoris ætati facile condonaturum esse, nullus ambîgo. Deo interim ter. opt. Max. pro infinita ipsius gratiâ, qvâ me cum semper, tum in præsenti præsertim labore adjuvit, devotâ mente submissas persolvo gratias, Divinæ ipsius opi studia & actiones meas in posterum qvoq; commendans!

FINIS.

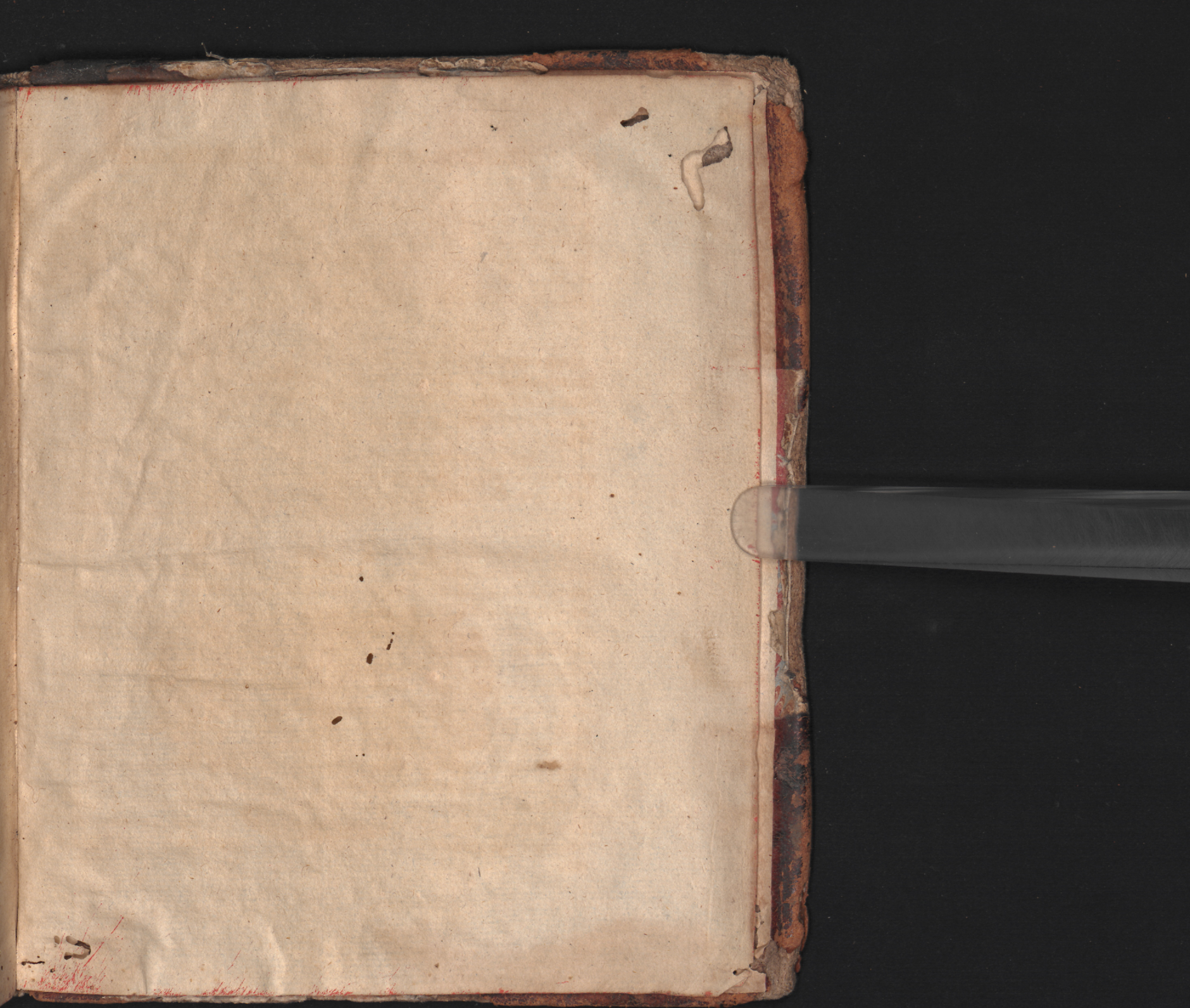

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0163
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0164
DFG

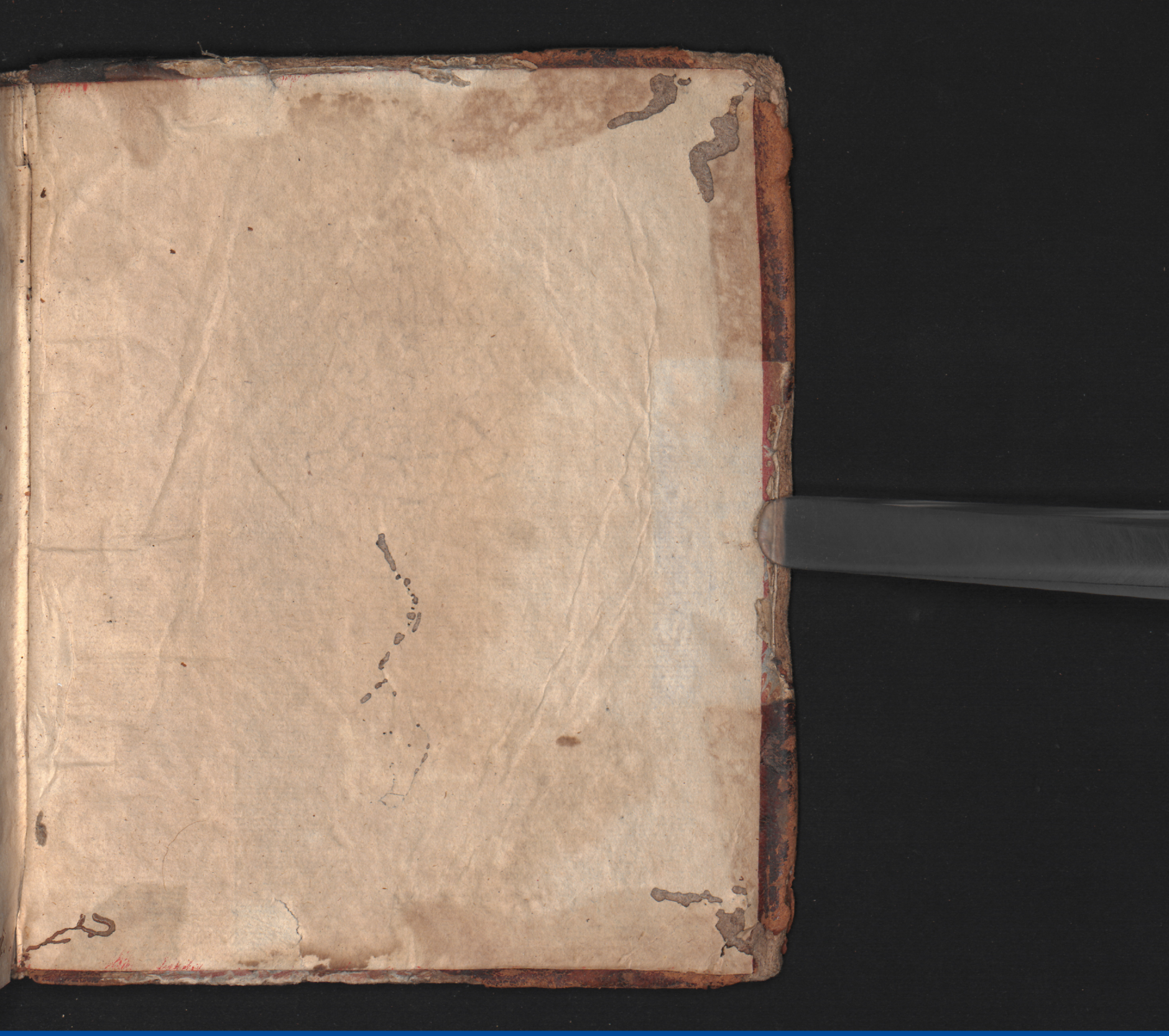

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0165
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0166
DFG

nistratio concessa, qvamvis dissent, Merckelbac *k. Vol. I. cons. 13. n. 61. & inibi all.*

§. 9.

Annumerari qvoqve potest in Germaniâ bitra- riis publicis VII. *Societas Clientelaris*, qvæ *inter P* *lientes* intercedit, & in Imperio admodum freqvens es apud Dn. Becman. *in pol. par. c. 11. §. 4.* Sicut autem hîc P entes *omnia illa jura* concedenda sunt, *sine quibus c* *eri* & auxilio adjuvare *non potest*, qvò etiam *jus mi* & ali- qvando *jus aperturæ* pertinet; Dn. Stryk. *de ju* *. terr.* *c. 1. n. 125. sqq.* Dn. Fritsch. *in Tr. de iure* *n. 17.* *seqq.* Ita impunis est Clientum erga Protec entia, *si vel etiam qvoad hæc jura pacto sibi prospexerint,* *Rever-* *sales* inter Protectorem & Clientes usitatæ, vid. *r. Re* *verf. c. 7. vel justam non parendi causam* habeant, torem in se imperium qværere metuant, aut illius mil ntagi- oso veniant, ubi jus aperturæ licitè denegabunt. *s. ad-* *jut. c. 2. §. 18.* Multo magis autem impunè inobe *i Pro-* tector *sub protectionis prætextu* Superioritatem si *Clien-* tes tribuere, &c. g. actus jurisdictionis exercere, *Tesenb.* 10. *Qu. 2.* vel Clientes, (ubi tamen casum summ xcipit Dn. Wildvog. *in Diss. De protect. censu c. fin. n. 10.*) c *Klock.* *vol. 1 cons. 12. n. 31.* Dn. Lyncker. *Decataxtris c. 3 §.* derati & adhærentes non fiant subditi, Klock. *cons. 37. n.* c tœ- dus Protectorium jus superioritatis inferat, *on dem* Reichs vogteyen *p. 417. & 489. & ibi all.* Mag. *de A* *p. 439.* *& c. 3. n. 401.* Böcler. *in not. S. R. J. L. 16. c. 3 §. 3. & C* *modis* qvidem *plenariis subditis* æqviparentur, *in oneri* *deter-* *minationem* non teneantur, Dn. Stryk. *all. l. n. 134.* *Clien-* *tibus invito Protectore Jus Protectionis excutere li* *negan-* *dum* videtur, si pro Protectione *certus census* tetur, cum jus Protectori semel ex contractu qvæsitur *inferri* neqveat: *Secus* vero, si *gratuita* sit *protectio*, ub *favori* renunciare utiqve poterunt, cum Protectoris ho *ter sit,* vid. omn. Mantz. *Dec. Pal. Qu. 18. n. 5. & 34.*

§ §. 10.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746317808/phys_0167
DFG